

Anne Eidsfeldt og Nina Hesselberg-Wang

Med tapp og hektering

Norsk begrepsapparat og manualer for beskrivelse av bokbind

NB tema 9

Nasjonalbiblioteket/bokselskap.no

Oslo 2020

Anne Eidsfeldt og Nina Hesselberg-Wang: *Med tapp og hektering. Norsk begrepsapparat og manualer for beskrivelse av bokbind*. NB tema 9, Nasjonalbiblioteket, Oslo 2020
ISBN: 978-82-7965-471-1 (digital, bokselskap.no), 978-82-7965-472-8 (epub), 978-82-7965-473-5 (mobi)
Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Forord

Norsk begrepsapparat og manualer for beskrivelse av bokbind

Bokbinderfaget har lang tradisjon i Norge, helt siden middelalderen. I tidlig nytid ble faget påvirket av tysk fagspråk og teknikk, som ble innført via Danmark. Som boktrykking ble også bokinnbinding mekanisert og industrialisert i løpet av 1800-tallet. Løse bokbind som kunne settes rett på bokblokken ble masseprodusert i helt like partibind. Disse ble raskt brukt av en voksende forlagsbransje, og de masseproduserte partibundene i lik utførelse kjennetegner forlagsbindet til dags dato. Fra midten av 1900-tallet gikk etterspørselen etter håndinnbundne bøker ned, og i dag er det få som etterspør bokbindernes tjenester. Dette har medført at utdannelsesstilbudet for bokbindere i Norge etter hvert er blitt svært begrenset.

I dag er innsikt om bokbind og kanskje særlig eldre bokbind, hvordan de er utført, og hva bindets enkelte deler kalles, delvis gått i glemmeboken. For å bidra til bedre kunnskap om bokbind har vi utarbeidet en alfabetisk ordliste over norske bokbindstermer, en systematisk liste over bindets forskjellige komponenter, samt et forslag til en enkel metode for å beskrive et bind på. Listene har to formål. For det første ønsker vi gjennom den alfabetiske listen å bevare bokbindstekniske ord og uttrykk som kanskje med tiden vil

dø ut sammen med bokbinderfaget. For det andre, er vårt mål at både den alfabetiske og systematiske listen kan være til hjelp hvis man ønsker å beskrive et bokbind. I tillegg har vi utarbeidet et forslag til hvordan man kan legge inn korte og enkle bindbeskrivelser i elektroniske bibliotekskataloger med begrenset plass til eksemplarspesifikke opplysninger.

Listene er blitt realisert gjennom samarbeid med flere parter. Det internasjonale prosjektet *Language of Bindings*, utgått fra det engelske forskningssenteret *Ligatus Research Centre* (University of the Arts, London), ble initiert med et ambisiøst mål om å lage en thesaurus over bokbindstermer, først på engelsk, med den hensikt å legge til andre språk etter hvert. Det skulle være et referanseverktøy som inneholder et sett med retningslinjer for beskrivelse av historiske innbundne bøker med en ny datastruktur basert på semantisk webteknologi. Bidrag til thesaurusen er gjort av en rekke bidragsytere fra 19 europeiske land i løpet av tre workshops, der Nasjonalbiblioteket deltok på to av dem. Norsk er det første språket utenom engelsk som er inkludert i basen.

Vi har også hatt et godt og nyttig samarbeid med den svenske bokbinderen og bokhistorikeren Helena Strömqvist. I tillegg har vi fått gode råd fra Norsk språkråd, men resultatet er vårt eget.

Oslo, 7. desember 2020

Nina Hesselberg-Wang og Anne Eidsfeldt

Alfabetisk ordliste over norske bokbindstermer

Dette er en alfabetisk liste over norske bokbindstermer utarbeidet som arbeidsstøtte til den som befatter seg med eldre bøker/boksamlinger og som har behov for å beskrive hvordan bokbindene er utført, slik som hefteteknikk, bindstruktur, materialbruk, dekor samt lukkemekanismer og beslag.

Den alfabetiske listen består av ca. 800 termer med definisjoner, kommentarer, kildehenvisninger og oversettelser til engelsk. De norske definisjonene og kommentarene til termene er gjort på bakgrunn av en rekke kilder. Under arbeidet har vi støttet oss på den svenske bokhistorikeren Helena Strömquists upubliserte manuskript *BokbandsSpråk*.

En stor del av det norske begrepsapparatet er gjort i samarbeid med *Language of Bindings* (<http://www.ligatus.org.uk/lob/>), en engelskspråklig ordliste over bokbindstermer til bruk for beskrivelse av eldre bokbind, og denne listen ligger til grunn for oversettelsen av flesteparten av de norske termene fra engelsk. For hver term er det lenke til *Language of Bindings'* ordliste med engelsk definisjon og/eller kommentar (scopenote) som klargjør bruken eller betydningen av begrepet. De fleste norske definisjonene har fått kommentarer, der termen blir nærmere forklart. Disse kan variere i den norske og engelske listen, så for den som er interessert i

utfyllende informasjon, anbefales det å se på begge.

abstrakt kunst

Definisjon: nonfigurative dekorelementer brukt på bokbind

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, 1990.

agatmarmorert papir

Definisjon: ufarget eller farget ark med sterk farge som er sprengt med tett sammenstilte stenkede flekker

Kommentar: De stenkede flekkene er ofte mørke og med frynsede kanter i tillegg til mindre under- og overliggende flekker i kontrastfarger. Agatmarmorert papir er som regel maskinfremstilt og har en høyglanset overfate.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: agat sprinkled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

aktør

Definisjon: personer som enten individuelt eller sammen i grupper har kunnskaper til å utføre målbevisste handlinger som de kan holdes ansvarlige for

Kommentar: i denne sammenhengen kan det være bokbindere, bokselgere, papirmakere, pergamentmakere eller andre som bidrar til fremstilling av bøker

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: actors

Lenke: [Language of Bindings](#)

album

Definisjon: bok med blanke ark til å samle løst materiale som avisutklipp, bilder, billetter og brev

Kilde: [Album](#) i *Store norske leksikon* (12. november 2017)

Engelsk oversettelse: albums

Lenke: [Language of Bindings](#)

allegorisk dekor

Definisjon: billedlig fremstilling av en abstrakt egenskap eller idé gjennom fastlagte symboler, brukt som dekorelementer på bokbind

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo,

1990.

alungarvet skinn

Definisjon: mineralsk garveprosess der aluminiumsulfat (alun) og natriumsulfat (koksalt) er anvendt for å få et hvitt og smidig skinn

Kommentar: Prosessen er kjent siden antikken. Den går ut på at et hvitt skinn først bløtes i en vandig løsning av aluminiumsulfat og natriumsulfat, og deretter tørkes og bearbeides med en sløv kniv for at skinnet skal bli mykt og smidig. For å gjøre skinnet vannavstøtende, ble saltløsningen tilsatt mel og eggeplommer. Hvis skinnet igjen blir utsatt for fuktighet, kan det bli hardt og forhornet som om det har gått tilbake til sin opprinnelige rå, ugarvede tilstand. I den protestantiske delen av Europa, særlig i Tyskland forekommer alungarvet svineskinn med blindpreget dekor på bokbind fra ca. 1400–1750. Alungarvet fåreskinn er også blitt brukt som overtrekksmateriale. Alungarving kalles også hvitgarving.

Kilde: R. Reed, *Illustrert kunstordbok*. London, 1972.

Engelsk oversettelse: alum-tawed skin

Lenke: [Language of Bindings](#)

animalsk lim

Definisjon: lim kokt på hud og ben fra dyr

Kommentar: Ble tidligere brukt i bokbinding bl.a. til liming av rygger. Kalles også varmlim eller brunlim. En form for animalsk lim er gelatin. Se *gelatin*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998

Engelsk oversettelse: glue

Lenke: [Language of Bindings](#)

annotasjon

Definisjon: håndskrevet kommentar eller forklaring til teksten

Kilde: The Arts and Architecture Thesaurus Online, The Getty Research Institute

Engelsk oversettelse: annotations

Lenke: [Language of Bindings](#)

anpapping

Definisjon: påklebing av forsatspapiret på permens innside

Kommentar: Åpen anpapping ved dyp fals, der boken står med permene åpne en stund før den settes i pressen. Lukket anpapping av lav fals, der boken legges rett i pressen

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998

anpapping etter at overtrekket er montert

Definisjon: klebing av forsatspapir til bokpermens innside, eventuelt i kombinasjon med heftbind og de delene av ryggfôring og/eller kapitélbånd som stikker utenfor ryggen *etter* at permene er dekket av overtrekksmateriale

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: supplementary board attachment

Lenke: [Language of Bindings](#)

anpapping før overtrekket er montert

Definisjon: klebing av forsatspapir til bokpermens innside, eventuelt i kombinasjon med heftbind og de delene av ryggfôring og/eller kapitélbånd som stikker utenfor ryggen *før* permene er dekket av overtrekksmateriale

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: primary board attachment

Lenke: [Language of Bindings](#)

ansetning av permer

Definisjon: teknikker for hvordan permene festes til bokblokken

Kommentar: Dette kan inkludere klebing av ryggfôringsforlengninger, ansetningsfalser og forsatspapir, som

sammen med overtrekksmaterialet bidrar til sammenføyningen av permene og bokblokken.

Kilde: Language of Bindings; Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: board attachment

Lenke: [Language of Bindings](#)

ansetningsfals

Definisjon: forsterkning som danner den innvendige forbindelsen mellom bokblokk og perm

Kommentar: Ansetningsfalsen kan forekomme alene eller være en del av forsatsen. Den ene delen kan være limt til første og siste legg eller være omhengt og heftet med første og siste legg. Den andre delen klebes til innsiden av permene. Denne delen kan beskjæres eller rives til rektangulær eller trapes form.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: board stabilizer

Lenke: [Language of Bindings](#)

ansetningsfals, limt

Definisjon: ansetningsfalsen klebes til permens innside før permene dekkes av overtrekksmateriale

ansmøring

Definisjon: manuell eller maskinell påføring av lim eller klister på en flate

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: adhering (forwarding)

Lenke: [Language of Bindings](#)

applikasjon

Definisjon: dekoreringsteknikk der mindre biter (skinn, papir) av forskjellige farger og form klebes på bokbind som illustrasjon eller dekorasjon

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: onlays (technique)

Lenke: [Language of Bindings](#)

appretur

Kommentar: Appretur er en samlebetegnelse for prosesser, både kjemiske og mekaniske, som tekstiler gjennomgår etter at de er produsert. De utføres for å gi stoffet et karakteristisk utseende, forbedre stoffets egenskaper og øke motstandsdyktigheten mot spesielle påkjenninger, eller tilføre nye egenskaper.

Kilde: Ingun Grimstad Klepp: [tekstil](#) i *Store norske leksikon*

(5. juni 2020)

arabesk dekor

Definisjon: flatemønstret dekor av stiliserte bladranker oppstått i islamsk kunst i 10. årh. som et rent geometrisk ornament

Kommentar: Stilarten ble introdusert til Europa via Nord-Italia i siste halvdel av 1400-tallet, og spredte seg til Frankrike og videre nordover i Europa på 1500-tallet. Dekor brukt på bokbind. De geometriske ornamentene ble gjerne trykt i gull på skinn.

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, [1990]; David Pearson, *English Bookbinding Styles 1450–1800. A Handbook*. London, 2005.

ark

Definisjon: generell beskrivelse av alle slags materialer som er formet til tynne matter, filter eller fiber som er formet på en fin duk av en vandig løsning og deretter tørket

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: sheets

Lenke: [Language of Bindings](#)

arkitektonisk dekor

Definisjon: dekor med arkitektoniske elementer

Kommentar: Dekor brukt på bokbind. Eksempler kan være siselerte søyler og buer på bokblokkens snitt, særlig brukt på 1600-tallet i Danmark-Norge, eller gotiske buer i blind- eller gulltrykk på for- og bakperm. For det siste eksemplet, se *katedralbind*.

Kilde: Astrid Schjoldager, *Bokbind og bokbindere i Norge inntil 1850*. Oslo, 1927.

arksignatur

Definisjon: lite tall og/eller bokstaver som står nederst i margen på første side av hvert trykkark, og som angir trykkarket og dets nummerrekkefølge i boken

Kommentar: Arksignaturer ble brukt for å holde orden på trykkarkenes rekkefølge før de skulle heftes til en bok, og ordningen lettet arbeidet for bokbinderen.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995; Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998

asiatiske bind

Definisjon: bind som er bundet inn med innbindingsteknikker og materialer som tradisjonelt anvendes i

Japan, Kina og Korea og islamske områder

Kommentar: De asiatiske bindenes form er tilpasset de materielle forutsetninger som ble gitt av blokktrykket og måten teksten ble utformet på. Man skrev og trykte bare på den ene siden fordi papiret var mykt og tynt slik at blekk og trykksverte trengte gjennom det. Basert på disse materielle forutsetningene utviklet de typiske asiatiske bindformene sommerfuglbind og trekkspillbind/konsertina-bind seg. Opprinnelig var de sammenføyet med klister, men på 1300-tallet begynte man å hefte dem. Asiatiske bindformer er sideheftet, d.v.s. bokblokk og overtrekk heftes transversalt fra utsiden i ryggkant gjennom hele volumet. Omslagene er som regel myke eller halvstive og som overtrekksmaterialer anvendes papir eller tekstiler, særlig silke.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

avfasede permkanter

Definisjon: jevne, vinklede faser skåret eller høvlet i permens kanter

Kommentar: Vinkelen, dybden og bredden på fasen varierer, hvis vinkelen er mindre enn 45 grader, kan den betegnes flat, er den større enn 45 grader, kan den betegnes bratt. Se *kanter*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: bevels

Lenke: [Language of Bindings](#)

bakkemarmorering

Definisjon: dekoreringsteknikk der mønsteret ikke dannes direkte på papiret, men på en seigtflytende marmoreringsgrunn – ved å legge papiret på grunnen overføres mønsteret til papiret

Kommentar: Fargene blir liggende på marmoreringsgrunnens overflate og danner fargeformasjoner som bearbeides med pinner og kammer for å få frem spesielle mønstre. Deretter overføres det til papir, tekstil eller boksnitt ved at materialet dyppes forsiktig i grunnen.

Marmoreringsteknikken har orientalsk opprinnelse. I Tyskland og Wien begynte man å produsere marmorert papir og bruke det på bokbind i første kvartal av 1600-tallet, deretter spredte det seg raskt til resten av Europa. Kan også kalles *karmarmorering*.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart. 2016.

Engelsk oversettelse: though-marbling

Lenke: [Language of Bindings](#)

bakkemarmorert papir

Definisjon: papir som er dekorert med bakkemarmoreringsteknikk

Kommentar: Hvert ark får et unikt mønster og kan anses som en monotypi.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart. 2016.

Engelsk oversettelse: through-marbled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

bakperm

Definisjon: plant stykke av papp eller tre som er festet til bokblokkens bakside

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

bankede falser

Definisjon: falser som oppstår på hver side av ryggen når de ytterste leggene på hver side bankes ned, slik at de danner en vinkel i forhold til bokblokken

Kommentar: Når en bok blir heftet med tråd, øker tykkelsen på ryggen i forhold til resten av bokblokken. Denne økningen utlignes ved at ryggen rundes og at de ytterste leggene bankes ned slik at de danner en vinkel i forhold til bokblokken.

Størrelsen skal være i forhold til tykkelsen på permaterialet.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, c1998.;

Engelsk oversettelse: backing joints

Lenke: [Language of Bindings](#)

bankede falser 45°

Definisjon: de ytterste leggene på hver side av bokblokken blir banket til 45°

Kommentar: Denne teknikken brukes på lavfalsete bøker som skal påsettes løsbind.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: angled joints

Lenke: [Language of Bindings](#)

bankede falser 90°

Definisjon: de ytterste leggene på hver side av bokblokken blir banket til 90° vinkel, slik at permene kan legges godt an mot vinkelen

Kommentar: Denne teknikken benyttes på bygde bind. Se *bygd bind*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: square joints

Lenke: [Language of Bindings](#)

barokk dekor

Definisjon: dekorstil i vesteuropeisk kunst fra ca. 1580 til begynnelsen av 1700-tallet

Kommentar: Dekor i denne stilarten preger også bokbind fra

perioden.

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, 1990.

batikkpapir

Definisjon: dekorert papir som fremstilles ved at papiret krølles sammen før det farges

Kommentar: Dekorert papir brukt som overtrekk og forsatspapir.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

ben

Definisjon: betegnelse for benvev og knokler

Kommentar: Ben er benyttet til låsemekanismer eller bearbeidet som dekor på bokbind.

Kilde: [Ben](#) i *Store norske leksikon* (12. november 2017)

Engelsk oversettelse: bone

Lenke: [Language of Bindings](#)

beskårne innslag

Definisjon: for å få innslagene til å se mer ryddige ut, ble de beskåret, ofte slik at innslaget i forkant var litt bredere enn innslagene i hode og fot

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: trimmed out turn-ins

Lenke: [Language of Bindings](#)

beskårne kanter

Definisjon: bokblokkens kanter som er skåret til med kniv eller høvel for å gjøre dem glatte

Kommentar: Dette gjør det enklere å bla i boken og holde kantene rene. Bokblokkens snitt må beskjæres som forberedelse til dekorering med farge, gull, polering m.m. Mange av bokens deler er i utgangspunktet ubeskåret og kan bli beskåret f.eks.: bokblokkens snitt, ansetningsfalser, overtrekkets innslag.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995; Language of Bindings

Engelsk oversettelse: cut-solid edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

beslag

Definisjon: et stykke hardt materiale, som regel av metall (jern, kobberlegering, sølv), men også av horn, ben eller tre som festes på bindet i den hensikt å beskytte mot slitasje

Kommentar: Beslagene ble ofte dekorert. De kunne plasseres midt på eller på bindets hjørner og kanter. Se *midtbeslag*, *hjørnebeslag* og *kantbeslag*.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995. Language of Bindings

Engelsk oversettelse: furniture

Lenke: [Language of Bindings](#)

beslag, antall

Definisjon: antall beslag som finnes på bindet

Kommentar: Bruk av beslag har sitt høydepunkt i det 15. århundre og minsker betraktelig i det 16. århundre og forbindes gjerne med bøker av religiøs eller offentlig karakter.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

beslagenes materiale

Definisjon: informasjon om hvilke materialer beslagene er laget av

Kommentar: Beslagene er vanligvis laget av metall, pergament, skinn, bein eller horn.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: furniture, materials

beslagenes plassering

Definisjon: angivelse av beslagenes plassering på permene

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: furniture by place

beslagenes tilstand

Definisjon: beskrivelse av tilstanden kan inneholde informasjon som intakt, spor etter eller mangler

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

beslagenes type

Definisjon: beskrivelse av beslagenes type

Kommentar: Beslagenes type er tilpasset funksjonen de har, hjørnebeslag, kantbeslag, stifter eller bukler.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bestrøket papir

Definisjon: påføring av et skikt bestående av bindemiddel, fyllstoffer og evt. pigmenter til papir, med det formål å gi papiroverflaten en glatt overflate og eventuelt en fargenyanse

Kommentar: Bestrykning gjøres som regel for å øke papirets evne til å gjengi bildetrykk. Etter mengden bestrykning betegnes papiret som lettbestrøket eller høybestrøket. Bestrykningsmassen består hovedsakelig av leire, kritt og bindemidler.

Kilde: Einar Bøhmer, [papir](#) i *Store norske leksikon* (12. november 2017)

Engelsk oversettelse: coated paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

bibliotekbind

Definisjon: navn på spesialinnbinding, lavfalset bind av slitesterkt materiale med ekstra forsterkninger

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

billedlig fremstilling, dekor

Definisjon: dekor med billedlig fremstilling av objekter slik som landskap, bygninger eller blomster

Kommentar: Billedlige fremstillinger kan utføres i et hvilket som helst medium som preging, brodering, tegning eller maling.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: pictorial decoration

Lenke: [Language of Bindings](#)

bind

Definisjon: synlige opphøyde tverrbånd på bokryggen, enten ekte eller falske bind, heftbind eller kjedesting

Kommentar: Bind består enten av ekte bind dannet av heftesnorer som ligger utenpå bokblokkens rygg eller av falske bind, som består av en remse papp eller skinn for å illudere et ekte bind. Ved oktavformat benyttes vanligvis 4 bind, på større bøker 5 bind eller flere. Bind kan ha flere betydninger, se *bokbind* og *bindnummer*.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995;

Engelsk oversettelse: bands

Lenke: [Language of Bindings](#)

binddekor

Definisjon: ornamentering av bindets synlige overflater ved bruk av forskjellige teknikker

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: binding decoration, form

Lenke: [Language of Bindings](#)

binddekorens plassering

Definisjon: beskrivelse av hvor på bindet dekoren befinner seg

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

binddekoreringsteknikk

Kommentar: alle dekorative teknikker som er påført en bok, på yttersidene av bind og snitt og på innsiden av permene eller omslaget, dekorert papir, beslag og låsemekanismer

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: binding decoration, technique

Lenke: [Language of Bindings](#)

bindemiddel

Definisjon: middel til å lime noe fast med

Kommentar: Lim som påføres som et relativt tynt, klebende sjikt på den ene eller begge kontaktflater før delene føyes sammen. Under påføringen må limet være flytende, mens det etter sammenføyningen må avbinde, dvs. få den nødvendige fasthet og styrke. Inntil 1940-årene var de fleste klebemidler av animalsk og vegetabilsk opprinnelse: eggalbuminlim, glutinlim (hud-, horn- og benlim), fiskelim, kaseinlim, naturharpiks-, dekstrin- og arabisk gummilim samt klister. Enkelte lim er uorganiske, men de fleste er basert på organiske høypolymere stoffer som bindemiddel. Se *klister* og *lim*.

Kilde: [Bindemiddel](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: adhesives

Lenke: [Language of Bindings](#)

bindets funksjon

Definisjon: beskrivelse av bindets funksjon som privatbind, handelsbind eller forlagsbind

Kommentar: Se *privatbind*, *handelsbind* og *forlagsbind*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bindets permer

Definisjon: stive eller halvstive komponenter som er montert på begge sider av bokblokken for å beskytte den

Kommentar: Materialet permer er laget av kan være tykt papir, kartong, papp, finér eller tre.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: boards

Lenke: [Language of Bindings](#)

bindnummer

Definisjon: nummer på hvert enkelt bind som inngår i et bokverk med samme tittel

Kommentar: Bindnummeret er ofte angitt på bokens rygg i et eget felt adskilt fra tittelen. Se *tome* og *tomefelt*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: volume number

Lenke: [Language of Bindings](#)

bindnummer-etikett

Definisjon: etikett med nummer som angir bindets plass i et bokverk med samme tittel

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: volume number labels

Lenke: [Language of Bindings](#)

bindstørrelse

Definisjon: bokens høyde, bredde og tykkelse angitt i millimeter

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bindsupplement

Definisjon: spesialtilpasset stivt hylster laget for oppbevaring av en enkelt bok eller et sett av bøker

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: enclosures

Lenke: [Language of Bindings](#)

bindsupplement, tilstand

Definisjon: beskrivelse av tilstanden kan inneholde informasjon som intakt, spor etter eller mangler

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bindtittel

Definisjon: tekst på bindet, som regel plassert på rygg eller permer, som redegjør for tekstblokkens innhold

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: binding titles

Lenke: [Language of Bindings](#)

bindtittel, forekomst

Definisjon: angir forekomst av bindtittel

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bindtittelens plassering

Definisjon: tittelen kan forekomme på bokens rygg, permer eller snitt

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bindtittel, teknikk

Definisjon: bindtittelen kan påføres med håndskrift eller trykk

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bindtredd løsbind

Definisjon: bindtreing anvendes for å føye sammen en allerede heftet bokblokk med et løsbind ved bruk av heftbindene og eller endene på kapitélbåndene

Kommentar: Denne teknikken ble først og fremst benyttet på arkivprotokoller og enklere innbindinger fra middelalderen til og med 1600-tallet.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: laced cases

Lenke: [Language of Bindings](#)

bindtredd struktur

Definisjon: struktur der leggene i en bokblokk er tredd sammen og sikret ved hjelp av forsterkninger, eventuelt omfatter treingen også overtrekket

Kommentar: Ved bindtreing sammenføyes bladene i et legg med heftetråd, skinn- eller pergamentstrimler, som tres

gjennom hull i ryggfalsen på legget. Tråden tres gjennom ett eller flere hull og tvinnes eller knytes sammen på inn- eller utsiden av legget. Hvert legg i bokblokken tres individuelt. Treingen kan utføres bare gjennom leggene eller gjennom legg og overtrekk. Denne teknikken ble først og fremst benyttet på arkivprotokoller fra middelalderen til og med 1600-tallet.

Kilde: Language of Bindings; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: tacketed structures

Lenke: [Language of Bindings](#)

blad (papir)

Definisjon: tosidig del av et ark, som når det falses én gang gir to blad, når det falses to ganger gir fire blad osv.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: leaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

bladgull

Definisjon: løvtynt hamret eller utvalset gull

Kommentar: Bladgull legges på bokblokkens snitt eller preges som dekor på bokbindet.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: gold leaf

Lenke: [Language of Bindings](#)

bladmerker

Definisjon: for inndeling av bokblokken festes biter av materiale som papir, skinn, pergament eller tekstil i ytterkanten av et blad

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: leaf tab markers

Lenke: [Language of Bindings](#)

blekk

Definisjon: skrive- og tegnemedium, flytende, farget væske

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: ink

Lenke: [Language of Bindings](#)

blindtrykk

Definisjon: resultatet av dekoreringsteknikk der stempelet

anvendes uten farge eller bladmetall for å oppnå et avtrykk i materialet

Kommentar: Dekoreringsteknikk som ofte ble benyttet på pergamentbind eller bind trukket med alungarvet svineskinn, særlig tyske bind fra 1400–1750. Et mørkt avtrykk kan oppnås når det varme stempelet trykkes i et allerede fuktet materiale.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: blind-tooling

Lenke: [Language of Bindings](#)

blokkbok

Definisjon: tretavletrykk, bøker satt sammen av ettbladstrykk, der hver side ble trykt fra hele treplater med illustrasjon og tekst skåret inn på samme plate.

Kommentar: Bok som trykkes fra hele treplater der både tekst og illustrasjon kombineres, forgjengeren til bøker trykt med løse typer. Blokkbøker har eksistert i Kina allerede fra 800-tallet og trykkes fortsatt på samme vis i deler av Asia. I Europa trykket man blokkbøker i en avgrenset periode på 1400-tallet. Trykketeknikken kalles chiro-xylografisk, fordi man ikke benyttet presse. Ofte ble bladet kun trykket på én side og i boken innordnet slik at man fikk både venstre- og høyresider, der de blanke sidene ble klebet til hverandre. Bøker med blad trykket på én side kalles anopistografiske, mens blad trykket på begge sider kalles opistografiske. Trykkene ble klebet eller heftet til bokform. Trykkemetoden kalles blokktrykk og ble

også brukt til å trykke spillkort og avlatsbrev samt mer folkelige trykksaker der illustrasjoner var det mest fremtredende.

Kilde: [Blokkbøker](#) i *Store norske leksikon* (16. april 2020);
Ove Persson, *Grafisk oppslagsbok*. Stockholm, 1956.

blokktrykk

Definisjon: Trykketeknikk der mønsteret skjæres ut i blokker av tre som gir preg i høytrykk i likhet med boktrykk og stempling.

Kommentar: Blokktrykk utført i Japan er kjent fra cirka 720 e.Kr. Teknikken kom til Europa i begynnelsen av 1400-tallet og ble her forløper for oppfinnelsen av boktrykking med løse skrifttyper. De tidligste blokktrykte dekorerte papirene stammer fra slutten av 1500-tallet, men særlig finner man dem på 1700- og inn på 1800-tallet. Mønstre med finere detaljer, som for eksempel små prikker ble ansatt på trykkblokken med metallstifter etter modell fra tekstiltrykk.

Kilde: Albert Haemmerle, *Buntpapier. Herkommen, Geschichte, Techniken, Beziehungen zur Kunst*. Mitarb. Olga Hirsch. München, 1961.

Engelsk oversettelse: block-printing

Lenke: [Language of Bindings](#)

bok

Definisjon: skrevne el. trykte blader som er heftet eller bundet i ryggen til en enhet med omslag eller bind, og som kan åpnes i forkant

Kommentar: 1) UNESCO definerer *bok* som en ikke-periodisk publikasjon på minst 48 sider. Ikke-periodiske publikasjoner på mindre enn 48 sider kalles småtrykk.
2) Avsnitt av større verk: første bok, andre bok osv. 3) Tidligere betegnelse for 25 ark trykkipapir (uten trykk), dvs. 1/20 ris eller 24 ark skrivepapir

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998; Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no); Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: codex-form books

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokbind

Definisjon: permer eller omslag bokbinderen setter rundt materien for å beskytte bokblokken

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokbinder

Definisjon: en person som anvender seg av ulike metoder og teknikker enten for hånd eller ved hjelp av maskiner for å innordne blad og legg til en innbinding, som regel med et overtrekk

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: bookbinders

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokbinderetikett

Definisjon: liten gravert, trykket eller av og til håndskrevet etikett med bokbinderens navn og eventuelt adresse som regel limt på innsiden av for- eller bakperm

Kommentar: Alternativt kunne bokbinderen trykke navnet sitt blindt, i gull eller med trykkfarge ofte på innslaget på innsiden av bakpermen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: binder's tickets

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokbindets rygg

Definisjon: egenskaper som har å gjøre med bokryggens utforming, funksjon, dekor, påføring av tittel og ryggens

overtrekk

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine features

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokblokk

Definisjon: alle bladene som er bundet sammen i ett bind

Kommentar: Bokblokken består normalt av en tekstblokk (eventuelt med innsatte plansjer, kart, tabeller osv.) med integrerte eller separate forsatser. Uten forsatser eller innsatte elementer kan termen bokblokk fortsatt benyttes, i de tilfellene er bokblokken det samme som tekstblokk. Se *tekstblokk*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: bookblock

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokblokkens egenskaper

Definisjon: synlige egenskaper ved bokblokken som er resultat av innordning av leggene, forsatsen, hefting og tilskjæring av legg og forsats

Kommentar: Spesielle særtrekk ved en bokblokk som bør være med i en inngående bokbindbeskrivelse. Det kan dreie seg om alt fra merker etter høvelen på bokblokkens kanter, til nålestikk i papiret fra heftingen.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: bookblock features

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokblokk uten bankede falser

Kommentar: bokblokker uten bankede falser opptrer ofte i sammenheng med flate eller svakt rundede rygger og permene hengsles til bokblokken fra innsiden

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: flat joints

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokblokkens kanter

Definisjon: kantene oppstår når bladene eller leggene stables eller sammenføres til en bokblokk

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: bookblock edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokblokksammenføring

Definisjon: sammenføring av løse blad eller legg til en bokblokk

Kommentar: Dette kan gjøres med nål, tråd med eller uten heftbind; heftet på bind, heftet uten bind, sideheftet og tredd. Sammenføringen kan også stiftes eller limes uten hefting

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bokens bredde

Definisjon: bokens utstrekning i bredden måles fra forpermens kant til ryggens utside, eventuelle opphøyde bind skal inkluderes

bokens form

Definisjon: det normale for et bind er å ha rygg og tre kanter

Kommentar: Det finnes ikke-rektangulære bind som kan ha bare 1 kant (sirkulært bind) eller flere enn tre (mangekantet bind) eller stiftete bind som tilsynelatende ikke har noen rygg.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bokens høyde

Definisjon: bindets utstrekning oppover, dvs. i en retning som er vinkelrett mot underlaget

Kommentar: Bokens høyde måles fra nedre til øvre kant langs bokens rygg.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bokens struktur

Definisjon: forskjellige strukturer for hvordan bind og bokblokk er satt sammen, som gjør at permer/omslag samler og beskytter bladene i bokblokken og som gjør at den kan åpnes

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: bindings by structure type

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokens tykkelse

Definisjon: bokens tykkelse måles fra forpermens utside til bakpermens utside, oppgis i mm

Kommentar: Hvis ryggen har opphøyninger, skal målet tas over en av de midterste opphøyningene.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bokeske

Definisjon: en eske av tre som er formet som en lukket bok med skyvelokk på toppen eller hengslet lokk som minner om en bokperm

Kilde: Audun Dybdahl, [bokeske](#) i *Store norske leksikon* (27. mars 2020)

bokfutteral

Definisjon: separat mer eller mindre stiv beskyttelse i form av hylse, eske eller kassett som er fremstilt for å oppbevare et bind i

Kommentar: Futteralet kan være fremstilt samtidig med bindet eller være tilført på et senere tidspunkt.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: slip-cases

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokhandler

Definisjon: person eller firma som selger eller kjøper bøker

Kommentar: Inkluderer også eier av bokhandel. Til ut på 1800-tallet kunne bokbindere og boktrykkere selge bøker som de bandt eller trykket selv.

Kilde: Language of Bindings
Engelsk oversettelse: book sellers
Lenke: [Language of Bindings](#)

bokhandlerbind

Definisjon: et parti ensartede bind bundet i regi av en bokhandler

Kommentar: Se *handelsbind*.

Kilde: Ernst Bjerke, Tor Ivar Hansen, *Norske forlagsbind 1845–1865. En foreløpig undersøkelse*. Oslo, 2012.

bokkjetting

Definisjon: lenke av metall som er festet til en av bokens permer og til en lesepult eller hylle der boken ble lest eller oppbevart

Kommentar: Kjettingen var laget av sammenføyde lenker av metall, som regel jern, men kunne også forekomme som bronselegeringer. Bokkjettinger ble anvendt i bibliotek og kirker i middelalderen og senere som tyverisikring. Plassering av kjettingfestet viser hvordan boken ble oppbevart og sikret.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: book chains

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokkjettingbestanddeler

Definisjon: Deler av bokkjetting.

Kommentar: Kjettingen er sjelden bevart. Større hull i permens kant, ofte med rustskader, vitner om at bindet tidligere har hatt kjetting

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: chain components

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokmerke

Definisjon: enhver anordning, permanent eller midlertidig, som har til hensikt å markere sider, blad eller særlige tekstdeler i bokblokken slik at de lett kan gjenfinnes av leseren

Kommentar: Bokmerker kan deles inn i 3 grupper: 1) vedhengt bokmerke, der en del av bokmerket er festet til bindet, mens en bevegelig del kan flyttes til ønsket sted av leseren, 2) fast, merke som er permanent festet til et blad i margen, og 3) løse bokmerker. Se *vedhengt bokmerke*, *bladmerker* og *løst bokmerke*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: bookmarks

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokspenne

Definisjon: lukkemekanisme som har til hensikt å holde permene lukket rundt bokblokken

Kommentar: Bokspennen er som regel av metall festet til remmer eller direkte på bokpermen.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: clasp fastenings

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokspennebeslag

Definisjon: del av lukkemekanisme, som regel i metall, montert på siden av permen enten over eller under overtrekksmaterialet og som er utstyrt med en spalte, hull eller tapp til hvilken en krok eller ring kan hektes på

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: catchplates

Lenke: [Language of Bindings](#)

bokspenne med stang

Definisjon: del av lukkemekanisme som er utstyrt med en stang som den andre delen, formet som en krok eller hekte kan hekte seg på

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i:

Fra Kaupang og bygd. Hamar, 1995.

Engelsk oversettelse: bar catchplates

Lenke: [Language of Bindings](#)

boktrykk

Definisjon: direkte trykkemetode der de trykkende elementer stikker opp og gir avtrykket

Kommentar: Se *høytrykk*.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: letterpress printing

Lenke: [Language of Bindings](#)

bomull

Definisjon: fibermateriale fra bomullsplantens (lat. genus *Gossypium*) frø

Kommentar: Bomull er sammen med lin den viktigste ingrediensen i klutepapir.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: cotton

Lenke: [Language of Bindings](#)

bordure, dekor

Definisjon: preget bord eller dekorasjon i kantene på permene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: border frames

Lenke: [Language of Bindings](#)

brattvinklet permkant

Definisjon: sterkt hellende permkant

Kommentar: Kantene på trepermer har ofte skråskårne kanter, hellingen kan være bratt eller slak.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: steep bevels

Lenke: [Language of Bindings](#)

brodert dekor

Definisjon: søm med dekorativt mønster og motiv i et materiale, som regel tekstil

Kilde: Anne Kjellberg: [broderi](#) i *Store norske leksikon* (14. juli 2020)

Engelsk oversettelse: embroidered

Lenke: [Language of Bindings](#)

brodert bind

Definisjon: på bøker er brodering først og fremst utført på kapitélbåndene eller på tekstil brukt som omslagsmateriale rundt permene (både utvendig og innvendig) som dekor

Kommentar: På 1500- og 1600-tallet var det populært i England å binde salme- og andaktsbøker i farget silke med broderi i sølv- og gulltråd. Mønsteret var ofte et våpen omgitt av blomsterranker eller rene blomstermotiv. Moten bredde seg også til Skandinavia og vi finner vakre broderte bind trolig utført i Norge på 1600-tallet.

Kilde: Astrid Bugge Schjoldager, *Bokbind og bokbindere i Norge inntil 1850*. Oslo, 1927; Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: embroidery cover decorating

Lenke: [Language of Bindings](#)

brodert kapitélbånd

Definisjon: syteknikk, oftest rent dekorativ som dekker kapitélbåndkjernen, men som ikke er stukket ned i leggene på bokblokken og derfor har liten eller ingen strukturell funksjon

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: secondary sewing (endband techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

brokade

Definisjon: vevet stoff i flere farger med innslag av metalltråder

Kommentar: Brokade, opprinnelig vevnad med brosjert mønster, det vil si med ekstra mønsterinnslag som bare går frem og tilbake innen den mønsterfiguren som skal fremstilles.

Kilde: [Brokade](#) i *Store norske leksikon* (12. november 2017)

brokadepapir

Definisjon: ufarget, ensfarget eller mangefarget papir preget med metallfolie og tilført mønster i relieff fra en oppvarmet gravert kobberplate i en kobbertrykkspresse

Kommentar: Metallfolien bestod som oftest av legeringer av uedle metaller som etterlignet gull og sølv. Motivet i metallaget fremstår enten i forgrunnen (positivt platesnitt) eller i bakgrunnen (negativt platesnitt.) Dekorert papir var inspirert av mønsteret i brokadestoff. Brokadepapir ble ofte brukt som forsatspapir eller overtrekspapir på mindre bøker, særlig på 1700-tallet. Papiret ble produsert i Tyskland fra slutten 1600-tallet og hele 1700-tallet og eksportert til Europa og Nord-Amerika. Det er observert brokadepapir som forsatspapir i en norsk bok fra begynnelsen av 1700-tallet.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart 2016

Engelsk oversettelse: brocade paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

bronsefernisspapir

Definisjon: dekorert papir med gull- eller sølvfarget blokktrykt mønster på et ensfarget eller flerfarget basispapir, som på forhånd kan være stensilert eller blokktrykt

Kommentar: Trykkfargen består av metallpulver blandet med fenniss, som regel gull-, av og til sølvfarge. Bronsefennisspapir kan skilles fra brokadepapiret ved at det ikke har preget, men blokktrykt mønster – ofte vil blekkrand rundt mønsteret være synlig. Teknikken var i bruk i perioden 1680–1730, da brokadepapiret tok over.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016

Engelsk oversettelse: bronze-varnish paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

buckram

Definisjon: sterkt stivet, åpent bomullsstoff, som særlig ble brukt til bokbind

Kilde: [Buckram](#) i *Store norske leksikon* (14. desember 2020).

bukettmarmorert papir

Definisjon: basert på kammarmoreringsteknikk utarbeides mønsteret på overflaten ved å vrikke kammen frem og tilbake i

korte bevegelser, slik at det skapes tett sammenstilte blomsterbukettlignende formasjoner

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: bouquet marbled paper

bukler

Definisjon: del av beslag som danner en forhøyning som festes på utsiden av bindets permer for å beskytte bindets overtrekksmateriale

Kommentar: Buklene på hjørne- og midtbeslag beskytter mot slitasje fra underlag og nabobøker, samtidig som de tar av for støt. Se *hjørnebeslag* og *midtbeslag*.

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: *Fra Kaupang og bygd*. Hamar, 1995.

Engelsk oversettelse: bosses

Lenke: [Language of Bindings](#)

bunnlinjer

Definisjon: fine tråder som går på tvers av kjedelinjene i en rektangulær papirform

Kommentar: Bunnlinjene gir en riflet struktur til papiret og sees ofte tydelig i gjennomlys.

Kilde: Haakon M. Fiskaa, *Norske papirmøller og deres*

vannmerker 1695–1970. Oslo, 1973.

Engelsk oversettelse: wire lines (moulds)

Lenke: [Language of Bindings](#)

bunnsnitt

Definisjon: bokblokkens nedre kant, i motsetning til toppsnitt

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: tail-edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

bygd bind

Definisjon: bindstruktur der permene ansettes på bokblokken før overtrekksmaterialet monteres

Kommentar: Bygd bind har vært den viktigste bindstrukturen ved siden av løsbind og er alltid håndlaget.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: inboard bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

bysantinsk-greske bind

Definisjon: bokbind som både i tid og rom forbindes med det bysantinske kulturområdet i vid forstand og som har en del strukturelle særegenheter som skiller det ut fra vesteuropeiske og islamske bokbindstradisjoner fra samme tid

Kommentar: Av disse bindenes kjennetegn kan nevnes følgende: glatt rygg, trepermer, vanligvis med spor skåret inn i kantene; ingen formeringer (d.v.s. permkanten ikke stikker ut over bokblokken), kapitelbånd som fortsetter et stykke inn på permen og som dessuten gjør at ryggen skyter ut utenfor permhøyden både oppe og nede, lukkemekanisme bestående av typen skinnremmer festet i den ene permen med en metallring i den ene enden, som tres over en metallstift som sitter på den andre permens kant. Bysantinske bind er ofte trukket med skinn, men tekstil forekommer også. Skinnbind er normalt blindtrykte. Noen ganger forekommer metallbeslag. Se *greske bind*

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

bøk

Definisjon: tresort i Fagaceae familien som ofte ble benyttet til permer

Kommentar: Etymologisk stammer ordet «bok» sannsynligvis fra norrønt *bók*, samme ord som *bøk*, det vil si at ordet egentlig betegnet en plate av bøketre som det ble risset

runeinnskrifter i.

Kilde: Per Sunding, [bøk](#) i *Store norske leksikon*(22. februar 2017)

Engelsk oversettelse: beech

Lenke: [Language of Bindings](#)

bøttekanter

Definisjon: ujevn avslutning på et håndlaget ark papir, som skyldes at rammen i papirformen fordeler pulpen ujevnt

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: deckle edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

bøyelig bind

Definisjon: fleksibelt helbind uten permer

Kommentar: Overtrekksmateriale til bøyelige bind kan være pergament, kartong eller papir. Bind som har fleksible permer av tynn kartong eller fôret overtrekk skal ikke defineres som 'bøyelig bind'.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: limp covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

bånd

Definisjon: en lang, smal tøystrimmel eller annet fleksibelt materiale som brukes til å holde noe oppe eller sammen med, eller som pynt

Kilde: [Bånd – tekstilfag](#) i *Store norske leksikon* (2. april 2020)

Engelsk oversettelse: strip materials

Lenke: [Language of Bindings](#)

chagrin

Definisjon: skinn av geit- eller fåreskinn med kornet overflate brukt som bokbind

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, c1998

Engelsk oversettelse: shagreen

Lenke: [Language of Bindings](#)

chamois

Definisjon: fransk for semsgarvet skinn uten narv som er mykt, smidig og vaskbart (pusseskinn)

Kommentar: Ordet semsk kommer av fr. chamois, 'gemse', og denne betegnelsen skyldes at gemeskinn i Frankrike ble garvet på en spesiell måte med fett eller tran. Etter hvert gikk chamois over til også å omfatte andre skinn garvet på samme måte. Ble brukt som sekundært varetrekk for å beskytte bokrygger,

dengang bøker ble stilt opp med ryggen inn mot veggen, særlig i Nederland. Se *semskgarvet skinn*.

Kilde: [Semsket skinn](#) i *Store norske leksikon* (26. april 2017)

Engelsk oversettelse: oil-tanned skin

Lenke: [Language of Bindings](#)

dandering av skinnovertrekk

Definisjon: stramming og forming av skinnovertrekk under påsetting

Kommentar: Ved påsetting av skinn på rygger med opphøyninger må skinnet holdes nede for å feste godt. Først strammes skinnet godt til og danderes (formes) med falsben. Deretter settes boken i en klosspresse utstyrt med en rekke av spiker på hver side, og en tynn, fast snor vikles stramt over opphøyningene og rundt spikerne, slik at snoren etterlater seg et tydelig avtrykk i skinnet. En tilsvarende snor strammes rundt danderingene i ryggens hode og fot for å opprettholde fasongen mens skinnet tørker.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998;
Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tying-up (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

dandering av rygginnslag

Definisjon: forming av skinnovertrekket ved bokryggens hode og fot

Kommentar: På dypfalsete bøker blir pappen skredd ved hjørnene og skinnet blir dandert med falsben til ønsket form. Som forsterkning og for å øke fylden på danderingen, kan en kjerne av hyssing eller en tvunnet snor av skinn legges innunder skinnet. Se *tvunnede skinnstrimler*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998; Language of Bindings

Engelsk oversettelse: cap formation

Lenke: [Language of Bindings](#)

datering, trykk/manuskriptrelatert

Definisjon: årstall for når teksten er skrevet eller trykt

dekoreringsteknikker

Definisjon: metoder og teknikker som brukes for å forskjønne materialer og bokbind med dekorative elementer, former og farger

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: decorating techniques

Lenke: [Language of Bindings](#)

dekorerte snitt

Definisjon: mange forskjellige typer dekor ble påført bokblokkens snitt enten før eller etter at kapitélbånd ble festet, permene ansatt eller omslaget montert

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: decorated edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

dekorert papir

Definisjon: i utgangspunktet et ufarget stykke papir som forskjønnes gjennom bruk av forskjellige prosesser som farging, sprengning, preging, blokktrykking, stensilering, marmorering

Kommentar: Dekorert papir har vært brukt i bokbinding siden 1500-tallet, som overtrekks- og forsatspapir, trekking og fôring av esker og etuier i tillegg som underlag for kaligrafi og finere trykksaker.

Kilde: Albert Haemmerle, *Buntpapier. Herkommen, Geschichte, Techniken, Beziehungen zur Kunst*. Mitarb. Olga Hirsch. München, 1961.

Engelsk oversettelse: decorated paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

dekormateriale

Definisjon: utvalgte materialer som brukes på bindet i dekorativ hensikt

Kommentar: Se *elfenben, glimmer, halm, metall, perlemor, edelstener, skilpaddeskall*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: decorative material

Lenke: [Language of Bindings](#)

dekorstempel

Definisjon: graverte eller støpte trykkformer for stempling i gull-eller blindtrykk på bokbind

Kommentar: Stemplene består som regel av en bronselegering og er graverte i relieff. Stempler med dypgraving forekommer også.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: finishing tools

Lenke: [Language of Bindings](#)

dekorstil

Definisjon: identifisering av dekorens stilperiode og bindstil

Kommentar: F. eks. renessansebind med fanfarestempler.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

dentelle, dekor

Definisjon: dekor med kniplingsmønster på bokbind

Kommentar: Fra fransk dentelle = knipling

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995; [Bokband på Kungliga biblioteket](#), Stockholm

detaljert form, dekor

Definisjon: dekorens omfang/utstrekning på bindets overflate

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

dobbelblad

Definisjon: et ark som er falset på midten slik at det oppstår to blad av omtrent lik størrelse

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: bifolia

Lenke: [Language of Bindings](#)

doble heftbind

Definisjon: heftbind som består av to elementer

Kommentar: Doble heftbind består av to elementer av et passende materiale, f.eks. alungarvet skinn, hyssing o.l. som ligger inntil hverandre på tvers av bokblokkens rygg. Normalt heftes det i midten og rundt hvert av heftbindene, men fra det 17. århundre og fremover forekommer det at de heftes sammen som et enkelt heftbind, en teknikk som gjorde hefteprosessen raskere, samtidig som man beholdt styrken i de doble bindene når permene skulle settes på.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: double sewing support

Lenke: [Language of Bindings](#)

doublure

Definisjon: et mer enn normalt dekorert speil eller fôring plassert på innsiden av permen

Kommentar: Doublure er opprinnelig et fransk ord som betyr fôring som er plassert på innsiden av permen når fôringen er mer dekorert enn normalt og laget av kostbare materialer som

spesielt vakkert skinn, silke, forgylt papir/brokadepapir, moirépapir eller -tekstil. Utførelsen og materialene som er benyttet bør alltid angis, hvis man velger å benytte ordet doublure i beskrivelsen.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, c1998;
Language of Bindings

Engelsk oversettelse: doublure

Lenke: [Language of Bindings](#)

drap d'or, drap d'argent (dekorert papir)

Definisjon: sjablong- eller blokktrykt dekorert papir med gull- eller sølvfarget relieffpreg og håndkolorerte detaljer

Kommentar: Håndkoloreringen for å fremheve enkelte deler av dekorasjonen f.eks. blader og kronblader.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: drap d'or

Lenke: [Language of Bindings](#)

drawer handle, dekor

Definisjon: dekor på bokbind som består av gulltrykte border med gjentatt mønster sammensatt av to buer med ornamenter

Kommentar: Mønsteret ligner litt på et komodeskuffhåndtak, derav navnet.

Kilde: [Bokband på Kungliga biblioteket](#), Stockholm

drivning

Definisjon: dekorasjonsteknikk innen metallarbeid, der metallet formes med hammer og punsel fra baksiden, slik at mønsteret fremstår i relieff

Kommentar: Bokbeslag og bokspenner kan ha dreven dekor.

Kilde: [Drivning](#) i *Store norske leksikon* (20. mars 2020)

Engelsk oversettelse: metal embossing

Lenke: [Language of Bindings](#)

duodes

Definisjon: tradisjonell betegnelse på bokformat der trykkarket ved falsing har gitt 12 blader, dvs. 24 sider

Kommentar: Forkortes til 12°, 12mo. Etter standardformatene er duodes circa A6, men noe slankere.

Kilde: [Duodes](#) i *Store norske leksikon* (2. juni 2020)

dypfalset

Definisjon: struktur der permen er ansatt tett inntil falsen på

bokblokken uten mellomrom mellom perm og bokblokk

Kommentar: Det forekommer ofte på 'bygde bind', men det er ikke slik at alle bygde bind er dypfalset.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: tight joints

Lenke: [Language of Bindings](#)

dyptrykk

Definisjon: trykkemetode hvor det som skal trykkes, blir gravert eller etset inn i en plate, og hvor fargen ligger i fordypningene

Kommentar: Trykketeknikk der motivet graveres i en metallplate og blekket avsettes i sporene, det vil si at de billedskapende områdene som mottar blekk er senket i forhold til de områdene som på trykket skal være hvite, altså det motsatte av prinsippet for høytrykk. Fargen gnis inn i sporene i metallplaten for så å gi fra seg farge til papiret. Dette skjer ved at plate og vått papiret kjøres gjennom en presse med et trykk på opptil flere tonn. Man kan dele dyptrykk inn i to hovedgrupper: den direkte metoden der grafikeren graverer motivet direkte i metallplaten og den indirekte metoden der trykkplaten først blir dekket med en syrefast voksblending. Motivet blir så risset inn i platen gjennom voksen. Platen blir deretter lagt i et syrebad som etser ut de innrissede linjene. Kobberstikk, stålstikk og etsning er eksempler på dyptrykk. Se *gravyr*.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor*

norsk ordbok (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: intaglio printing

Lenke: [Language of Bindings](#)

edelsten, dekor

Definisjon: edelstener eller halvedelstener som er kuttet og polert og anvendt som dekor på grunn av sin farge og glans

Kommentar: Forekommer særlig på bind fra middelalder. Se *klenodiebind*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: gemstones

Lenke: [Language of Bindings](#)

eggehvite

Definisjon: fargeløs bestanddel i egg med en viss klebeevne, brukt som bindemiddel til å feste bladgull

Kommentar: Eggehvite iblandet litt eddik vispes og brukes som bindemiddel/grundering for bladgull og til gullforgylling med oppvarmet forgyllerverktøy.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: glaire

Lenke: [Language of Bindings](#)

eier

Definisjon: personer som har lovlig eierskap til noe

Kilde: The Arts and Architecture Thesaurus Online, The Getty Research Institute

Engelsk oversettelse: owners

Lenke: [Language of Bindings](#)

eieretikett

Definisjon: eierens merke på etiketter ofte av skinn med gulltrykk plassert på utsiden eller innsiden på en av permene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: ownership labels

Lenke: [Language of Bindings](#)

eiermerke

Definisjon: merke som en eier setter i noe for å markere det som sitt

Kommentar: Eiermerker i bøker finnes gjerne på forsatsen, som stempel eller en påklistret etikett. Eiermerker kan også være eierens initialer blind- eller gullpreget i skinnen på bokens permer, eller et superekslibris. Se *ekslibris* og *superekslibris*.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

eiersignatur

Definisjon: bokeierens egenhendige navnetrekk ført inn et sted i boken

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

eik

Definisjon: tre i slekten Quercus

Kommentar: Tresort som ofte ble benyttet til permer.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: oak

Lenke: [Language of Bindings](#)

ekslibris

Definisjon: trykt eller tegnet bokeiermerke som klebes på permens innside med eiers navn og ofte en billedlig fremstilling som viser til eierens yrke, interesser, våpen eller portrett

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: book plates

Lenke: [Language of Bindings](#)

ekte bind

Definisjon: heftbind som ligger utenpå bokblokkens rygg og som utgjør tverrgående opphøyninger på bindryggen

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: genuine bands

Lenke: [Language of Bindings](#)

elfenben

Definisjon: hardt materiale av tenner fra elefant

Kommentar: Tannben fra elefant, hval eller andre dyr er blitt brukt til blant annet spenner og innlegg i bindpermer som dekor. Termen omfatter alle typer av ben og horn som brukes som dekor på bokbind.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: ivory (bone)

Lenke: [Language of Bindings](#)

emalje, dekor

Definisjon: et halvtransparent eller opakt porselensaktig belegg av glasspulver og fargestoff som er smeltet ved høy temperatur til metall, glass eller keramikk og som får en

skinnende overflate etter herding

Kommentar: Emalje er brukt som dekor på bokbind og bokspenner.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: enamel (fused coating)

Lenke: [Language of Bindings](#)

emblem

Definisjon: symbolsk figur

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: emblems

Lenke: [Language of Bindings](#)

empirestil, dekor

Definisjon: europeisk stilbetegnelse for den klassisk pregede stil- og moteretningen som ble utviklet omkring 1800 under Napoleons keiserdømme

Kommentar: Empirestilen varte i Frankrike ca. 1800–20, i Norge ca. 1810–40. Elementer fra denne stilarten finnes også som dekor på bøker, permer og rygg, f.eks. stempler med ornamenter som urner, vaser og lyrer.

Kilde: Stephan Tschudi-Madsen, [empirestil](#) i *Store norske*

enkle heftbind

Definisjon: tverrbånd på bokryggen som opptrer enkeltvis

Kommentar: Se *doble heftbind*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: single sewing supports

Lenke: [Language of Bindings](#)

etikett

Definisjon: seddel, liten plate ell. lign. med påskrift til å feste på en ting for å angi dens navn

Kommentar: Merkelapp som limes på bokens rygg, på utsiden eller på innsiden av permen. Det kan f.eks. være en hyllesignatur eller et firmamerke fra en bokbinder.

Informasjonen kan være håndskrevet, preget eller trykket.

Kilde: *Norsk Riksmålsordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: labels

Lenke: [Language of Bindings](#)

etikett, farge

Definisjon: beskriver hvilken farge etiketten har

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

etikett, materiale

Definisjon: informasjon om hvilket materiale etiketten er laget av

Kommentar: Boketiketter er ofte laget av papir, skinn eller pergament, men forekommer også i metall eller andre materialer.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

etikett, tilstand

Definisjon: beskrivelse av tilstanden kan inneholde informasjon som intakt, spor etter eller mangler

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

europaisk bind

Definisjon: bind som er bundet inn med innbindingsteknikker og materialer som tradisjonelt anvendes innen den europeiske kultursfære

Kommentar: Det europeiske bindet ble utviklet i klostrene i løpet av middelalderen og kjennetegnes ved kodeksformen i motsetning til bokruller som var vanlig i antikken.

Kodeksformen består av legg, i middelalderen av pergament, som ble heftet på bind og påsatt permer og/eller overtrekk som sammenfører bokblokk med bindet. Fra midten av 1400-tallet tilpasset de europeiske innbindingsteknikkene seg til den trykte papirbokens form og økonomi. En mengde bindtyper og varianter av disse har vært i bruk. Grunnleggende strukturelle elementer er omslag, innhengte bind og bygde bind.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

fals

Definisjon: smal falset strimmel av papir, lerret eller pergament som brukes til forsterkning i ryggen på legg, forlenger innermargen av enkeltsider, som innklebing av løst blad eller plansje før siden heftes sammen med bokens øvrige ark

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: guards

Lenke: [Language of Bindings](#)

falsebanking

Definisjon: for å utligne høydeforskjellen mellom forsnitt og rygg som oppstår etter hefting og liming, slås ryggen ned 90 grader i forhold til bokblokken

Kommentar: Falsebanking skal utføres fra midten av ryggen og ut til hver side, slik at ryggen på leggene ikke stukes men føyes jevnt ned. Vinkelen på falsene tilpasses bokens endelige struktur, f.eks. skal vinkelen på falsene på en dypfalset bok være 90 grader og høyden være lik med permtykkelsen

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998; Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

falsete papirlegg

Definisjon: legg består av ett eller flere papirark som er falset, slik at falsen danner en rygg gjennom hvilken heftetråden heftes

Kommentar: Falsete ark med eller uten trykk samles i legg som heftes til en bokblokk.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: folded gatherings

Lenke: [Language of Bindings](#)

falsing av trykkeark

Definisjon: bretteing av trykkeark for hånd eller i falsemaskin til legg

Kommentar: Betegnes ofte etter hvorledes falsingen blir utført; trekkspillfals, parallellfals, kryssfals, etc. Falsingen bør fortrinnsvis skje parallelt med fiberretningen i papiret.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998; Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: folding

Lenke: [Language of Bindings](#)

falske bind

Definisjon: materiale, vanligvis en remse av papp eller skinn, som anbringes på bindryggen for å etterlikne formen på et ekte bind

Kommentar: Falske bind har ingen strukturell funksjon og er kun til pynt. De ble brukt for å late som om boken var heftet på ekte bind, som var mer solid og eksklusivt.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: false bands

Lenke: [Language of Bindings](#)

falske festbind

Definisjon: falske bind plassert øverst og nederst på ryggen der hvor festbindene normalt befinner seg som en del av bokryggens design

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: kettlebands

Lenke: [Language of Bindings](#)

fanet hefthyssing

Definisjon: den delen av heftehyssingen som stikker utover ryggen på bokblokken, skaves med baksiden av en kniv til en fane/vifteform slik at den jevnes ut før den klebes til permen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: frayed-out slips

Lenke: [Language of Bindings](#)

fanfarebind

Definisjon: bokbind med fransk barokk dekor utviklet i siste halvdel av 1500-tallet, der forpermen er dekket av blad- og rankemotiv i gull

Kommentar: Betegnelsen føres tilbake til verket *Les Fanfares et Courvées abbadesques* (1613), som den franske bibliofilen Charles Nodier (1780–1844) lot binde i denne stil i 1830.

Kilde: [Det Norske Akademis ordbok](#)

fargestoffer

Definisjon: organiske og uorganiske substanser som reflekterer lys i den synlige delen av spekteret og som brukes til å gi gjenstander og materialer farge

Kilde: Erling Reinholdt Bernatek, [fargestoffer](#) i *Store norske leksikon* (19. mars 2020)

Engelsk oversettelse: colourant

Lenke: [Language of Bindings](#)

farge, valør

Definisjon: en fargetones avstemthet etter omgivende farger; graden av lysstyrke i en farge

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

fargepreg

Definisjon: innfarget preg i materialet ved at stempelet er innsatt med trykkfarge, ofte brukt til å trykke titler på bokbind

Kommentar: På 1800-tallet begynte man å bruke trykksverte i forgyllerpressen til å trykke titler på bøker med tekstilovertrekk. Senere ble trykksverten erstattet med farge- eller metallfolie.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

farget dekor

Definisjon: forskjellige metoder og teknikker til å farge deler av boken enten inni eller utenpå

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: coloured decoration

Lenke: [Language of Bindings](#)

fargetrykk

Definisjon: reproduksjon av tekst, bilde og mønster gjennom trykking med annen farge enn svart

Kommentar: Fargetrykk kan utføres med de aller fleste trykkemetodene.

Lenke: [Store norske leksikon](#)

fast rygg

Definisjon: en strukturell egenskap ved bokryggen når ryggmaterialet er limt direkte på bokblokkens rygg eller ryggfôring

Kommentar: Hvis ryggen er fleksibel vil overtrekksmateriale bevege seg sammen med bokblokkryggen når boken åpnes.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tight backs

Lenke: [Language of Bindings](#)

felt

Definisjon: områder på bokryggens utside som er avdelt av opphøyde bind eller pregete linjer

Kommentar: Tittelfeltet er som regel plassert som nummer to fra ryggens hode. Bindfeltet er som regel plassert som nummer to fra ryggens fot. Øvrige felt kalles også ryggfelt.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: compartments

Lenke: [Language of Bindings](#)

felt med kantlinje, dekor

Definisjon: feltene er dekorert med pregete rette linjer rundt kantene i gull (metalltrykk), farge- eller blindtrykk

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

felt med linje- og ornamenterte kanter, dekor

Kommentar: feltet/ene er dekorert med en kombinasjon av pregete rette og ornamenterte linjer rundt kantene i gull (metalltrykk), farge- eller blindtrykk

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

felt med ornamentert kantdekor

Definisjon: feltet/ene er dekorert med pregete ornamenterte linjer rundt kantene i gull (metalltrykk), farge- eller blindtrykk

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

ferdiggjøring

Definisjon: prosesser som er involvert i oppbyggingen av bindet inntil den er klar for dekorering

Kommentar: Inkluderer normalt bindteknikk falsing, hefting

og skjæring.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: forwarding techniques

Lenke: [Language of Bindings](#)

ferniss

Definisjon: overflatebehandlingsmiddel som gir en hard og blank overflate

Kommentar: Brukt som beskyttelse og/eller dekor på deler eller hele bindet. Fernissen bestod i eldre tid av bl.a. harpiks og skjellakk i et løsningsmiddel.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: varnish

Lenke: [Language of Bindings](#)

festbind

Definisjon: de to ytterste heftestasjonene i hode og fot på en håndheftet bok, der leggene heftes til hverandre med heftetråd uten heftbind og som oftest utformes med kjedesting

Kilde: Ove Persson, *Grafisk Uppslagsbok*. Stockholm, 1956.

Engelsk oversettelse: change-over stations

Lenke: [Language of Bindings](#)

fibermateriale

Definisjon: organiske fibre som benyttes til fremstilling av tråd, hyssing, tekstiler og papir

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: fiber materials

Lenke: [Language of Bindings](#)

fiberretning i papir

Definisjon: i maskinfremstilt papir blir alltid storparten av cellose- eller trefibrene på papirmaskinens vireparti liggende i papirbanens lengderetning

Kommentar: fiberretningen gjør at arket er lett å false på langs, mens arket blir stivt på tvers av fiberretningen. Riktig fiberretning har avgjørende betydning for bøker og trykksaker med falsede blad.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

figurativ dekor

Definisjon: dekor som gjengir virkeligheten, som forestiller noe

Kommentar: Figurativ kunst er kunst som fremstiller ting fra virkeligheten på en gjenkjennelig måte. Vi finner også figurativ dekor brukt på bokbind.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangenstein: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no); Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, 1990.

filet

Definisjon: verktøy som benyttes til håndforgylling av bokrygger – består av buet messingstempel med inngravert dekorasjon eller bord festet til et håndtak

Kommentar: Fileter brukes til preging av (tverr)striper o.a. mønster på bokryggen. Kalles også buesats og linjesats etter hvilket mønster det har.

Kilde: Paul Kersten, *Lærebok i håndforgylling*. Oslo 1947

Engelsk oversettelse: pallets

Lenke: [Language of Bindings](#)

filigranmønster

Definisjon: kunstferdige mønstre, utført ved å lodde fine sølv- eller gulltråder fast til en metallplate

Kommentar: Brukt som dekor utenpå bokbind. Delikate og intrikate mønstre utarbeidet med metalltråd ofte montert på en bakgrunn som ga fargekontrast for eksempel mørkerød eller blå fløyel. Ble særlig brukt på norske bind på 1600-tallet.

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, 1990; Astrid Schjoldager, *Bokbind og bokbindere i Norge inntil*

1850. Oslo, 1927.

Engelsk oversettelse: filigree

Lenke: [Language of Bindings](#)

finér

Definisjon: tynne plater av splittet tre 1–3mm brukt til permer, ofte av bøk p.g.a. sin fine fiberstruktur

Kommentar: Brukt som perm materiale på billige bøker og skolebøker fra midten av 1500-tallet. Ble ansett for å være et mindreverdige materiale fordi permene ofte knakk i fiberretningen. Ble derfor av og til limt utenpå en simplere og grovere tresort for å gjøre det mer holdbart.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: scaleboard (material)

Lenke: [Language of Bindings](#)

fiskebenshefting

Definisjon: heftemetode på doble bind der to og to legg heftes sammen og heftetråden løper frem og tilbake vekselvis i falsen på inn- og utsiden av hvert legg fra det ene legget til det andre, slik at det dannes et fiskebensmønster

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: linked supported sewing

Lenke: [Language of Bindings](#)

fiskeskinn

Definisjon: skinn av fisk som er garvet, brukt på bokbind

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

flate heftbånd

Definisjon: flate bånd av pergament eller vevd tekstil brukt som heftbånd

Kommentar: Disse blir liggende inntil bokryggen uten å skape opphøyninger. Flate pergamentbånd kan av og til være splittet slik at fungerer som doble heftbånd.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: flat sewing supports

Lenke: [Language of Bindings](#)

flat rygg

Definisjon: rygg som ikke er rundet og danner tilnærmelsesvis rette vinkler mot permene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: flat spines

Lenke: [Language of Bindings](#)

flatvinklet permkant

Definisjon: når vinkelen på permkanten er under 45°

Kommentar: Flatvinklede kanter forekommer ofte på permene til nordeuropeiske bind.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: shallow bevels

Lenke: [Language of Bindings](#)

flekket dekor

Definisjon: påføring av mer eller mindre regelmessige små partier med annen farge enn omgivelsene på overflaten av et materiale for å skape en dekorativ effekt

Kommentar: Flekking utføres som regel med en svamp eller pensel på materialet. For flekking av skinn brukes ofte pottaske og jernsverte som gir en brunfiolett eller grønnsvart beis. Sterk beising kan på sikt føre til en nedbrytningsprosess i skinnet som resulterer i hull overtrekksmaterialet. Flekking av papir og snitt med farge forekommer også.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: stained decoration

Lenke: [Language of Bindings](#)

flettverksdekor

Definisjon: sammenhengende flette- eller nettingmønster brukt som dekor på bokbind, særlig protokoller

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: decorative lacing

Lenke: [Language of Bindings](#)

fliker

Definisjon: forlengelse av overtrekksmateriale i form av snipper som møtes over permene, men som ikke dekker bokblokkens kanter helt

Kommentar: Forlengelse av omslag eller perm som er brettet for å holde innholdet på plass. Kan være løs eller låses/sikres ved at den ytterste delen tres gjennom en hempe.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: overlapping cover extensions

Lenke: [Language of Bindings](#)

fløyel

Definisjon: silke-, bomulls- el. kunstfiberstoff med kort, tykk lo på den ene siden

Kommentar: Fløyel ble trolig framstilt allerede på 1200-tallet. Fløyel er blitt brukt som overtrekksmateriale eller omslag

til finere bokbind.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no); Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: velvet

Lenke: [Language of Bindings](#)

foliering

Definisjon: plassering av etterfølgende numre på hvert blad i en bok, som regel på høyre side

Kommentar: Hvert blad har to sider, en recto og verso side. Kan også referere til nummerering av hele boken. Foliering ble alminnelig på 1300-tallet. Det var mest vanlig å benytte romertall, ofte i en større grad og med en annen skrift enn den øvrige teksten.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: foliation

Lenke: [Language of Bindings](#)

folio

Definisjon: stort bokformat, der arkene var falset én gang og derved ga fire boksider

Kommentar: Av latin folium, 'blad'; in folio, 'i helt blad'. Folio

blir forkortet som 2° eller fol. Folio er en gammel og upresis betegnelse på et stort bokformat. Tilsvarende omtrent standardformat A3. Betegnelsene brukes også ved formatangivelse av pergamenthåndskrifter. Folioformatet angir at skinnet er brettet én gang etter at fliker og ytterkanter var skåret bort. Ved felling av folioformatet på tvers fås kvart (4°, 4to); deretter oktav (8°, 8vo) eller duodes (12°, 12mo). Se *kvart, oktav og duodes*.

Kilde: [Folioformat](#) i *Store norske leksikon* (2. juni 2020)

folkekunst, dekor

Definisjon: amatørmessig kunstnerisk utfoldelse/ kunstnerisk aktivitet utført av personer uten profesjonell kunstnerisk utdannelse

Kommentar: Folkekunsten i Europa har mange fellestrekk. Den utfolder seg i periferien og var bygdekunst. Dens utøvere var ikke faglærte håndverkere, malere eller treskjærere, som de profesjonelle kunstnerne i byene. Folkekunstnernes kontakt med samtidens stil og mote var tilfeldig og de hentet sin inspirasjon gjennom besøk i byene og i lokal kirkekunst.

Kilde: Marta Hoffmann, [folkekunst](#) i *Store norske leksikon* (22. februar 2017)

forekomst

Definisjon: tilstedeværelse av originale bevarte komponenter

fôret forsatsblad

Definisjon: forsatsblad som klebes til et annet fritt forsatsblad

Kommentar: Det fôrede forsatsbladet består vanligvis av et dekorert materiale (papir, tekstil, skinn) som klebes til et ufarget fritt forsatsblad.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: made endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

forgylling

Definisjon: pålegging av gull- eller annet bladmetall, som festes med et bindemiddel (eggehvite) på overflaten av et annet materiale, for eksempel papir, skinn eller tre

Kommentar: I bokbinding anvendes flere forgyllingsteknikker for å fremstille forgylt papir og forgylte boksnitt.

Kilde: Paul Kersten, *Lærebok i håndforgylling*. Oslo 1947

Engelsk oversettelse: gilding

Lenke: [Language of Bindings](#)

forlagsbind

Definisjon: parti av bøker med ensartet innbinding som er bestilt og bekostet av forlag eller distributør

Kommentar: Forlagsbind kjennetegnes av at hele eller deler av et opplag bindes i liknende dvs. enhetlige bind. Allerede fra 1400- og 1500-tallet finnes eksempler på forleggere (trykker eller bokbinder) som bandt sine bøker i spesielle bind for salg. Fra slutten av 1700-tallet begynner forleggere å trykke tittel og pris på bøkens papiromslag, en enkel form av forlagsbind. Papirbind med trykt tekst og dekor blir vanlig i første halvdel av 1800-tallet. Fra annen halvdel av århundret var forlagsbindene gjerne rikt dekorerte sjirtingbind. Forlagsbind ble laget i større skala mot slutten av 1800-tallet da forlag som selvstendige aktører på bokmarkedet bestilte sine produkter av trykkere og bokbindere. En viktig forutsetning var trykkerienes og bokbinderienes mekanisering og nye arbeidsmetoder, slik som forgyllingspresse, løsspermer og arbeidsdeling av forskjellig slag.

Kilde: *Norsk Riksmålsordbok* (fra Ordnett.no); Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: edition binding

Lenke: [Language of Bindings](#)

forkant

Definisjon: den kanten på bokblokken som står motsatt av

ryggen og som kan åpnes

Engelsk oversettelse: fore-edge (place)

Lenke: [Language of Bindings](#)

formering

Definisjon: den delen av permen eller omslaget som går utenfor bokblokkas format i hode, fot og forkant

Kommentar: Formeringen kan angis som smal, middels eller bred, der middels tilsvarer tykkelsen på pappen. Formeringen i forkant er gjerne litt bredere enn i hode og fot. Velbrukte bøker kan ha deformasjoner som gjør måling av forminger irrelevant.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: squares

Lenke: [Language of Bindings](#)

formering, forlenget

Definisjon: innslagene på overtrekksmaterialet forlenges slik at det stikker like mye utenfor bokblokkens plan i hode, fot og forkant uten avbrudd i hjørnene

Kommentar: Innslagene er ofte slått inn, men behøver ikke være det. Kalles også ombøyde kanter. Forlengede formeringer har vært i bruk siden middelalderen og forekommer i nyere tid ofte på bibler og salmebøker.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi*

ordnet enligt SKOS. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: circuit cover extensions

Lenke: [Language of Bindings](#)

formering, plassering

Definisjon: beskriver hvor på boken formeringene er plassert

Kommentar: F.eks. i alle tre kanter eller i forkant.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi* ordnat enligt SKOS. Borås, 2013. [Upublisert]; Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

formering, utskutte

Definisjon: forlengning av overtrekksmaterialet slik at det stikker utover bokblokkens/ permens kant, og bøyes i 90 graders vinkel og blir liggende som beskyttelse langs (med) bokblokkens snitt

Kommentar: Forekommer ofte på fleksible bind med pergamentovertrekk. Se *bøyelig bind*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: cover extensions

Lenke: [Language of Bindings](#)

forperm

Definisjon: plant stykke av papp eller tre som er festet til bokblokkens forside

Kommentar: Se *bakperm*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

forsats, forekomst

Definisjon: Angir om bindet har eller har hatt forsatsblader

Kommentar: Se *forsatsblad*

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

forsatsbearbeidning

Definisjon: den vanligste typen er av hvitt/ufarget papir, for øvrig varierer utførelsen og antall forsatsblad mye

Kommentar: Opprinnelig var forsatspapiret av god kvalitet, ofte tykkere og bedre enn bokpapiret for øvrig. På masseproduserte mer moderne bøker er ikke dette nødvendigvis tilfelle. En del bindformer har ikke forsatsblad, for eksempel en del omslagsbind. Andre bind mangler forsattsspeil eller har kun speil og ingen frie forsatsblad. Antall forsatsblad kan også være forskjellig ved for- og bakperm, som

kan skyldes økonomisering av fremstillingen. Pergament og tekstiler anvendes også som forsatsblad i likhet med håndskrift- og trykkmakulatur. Marmorerte forsatsblad kom i bruk på begynnelsen av 1600-tallet.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

forsats

Definisjon: de blad av papir eller annet materiale som er plassert i begynnelsen og slutten av en bokblokk og hvis funksjon er å beskytte tekstblokken

Kommentar: Av tysk «Vorsatz» = satt foran. Ark som klebes til permen foran og bak i en bok (det siste har også vært kalt ettersatspapir eller bakforsats). Det finnes mange forskjellige typer forsatsblad som tilpasses bokblokk og omslag på forskjellige måter. Forsatsbladene som bokbinderen legger til bokblokken før hefting kalles separate forsatsblad (se *separate forsatsblad*). Blad som er en del av bokblokken og som anvendes som forsatsblad kalles integrerte forsatsblad (se *integrerte forsatsblad*). Begge typene kan forekomme i ett og samme bind og en nøyaktig kollasjoning og analyse av forsatsbladenes struktur bør gjøres for å kunne fastslå hvordan det forholder seg i hvert enkelt bind. De ytterste forsatsbladene, kalt speil (se forsatsspeil), limes fast i permen og er med på å holde perm og materie sammen. Det løse bladet kalles friblad (flyblad). Forsatspapiret kan være av bokas papir eller av en annen kvalitet, farge og mønster, eventuelt i kombinasjon. Det

kan også ha en spesiell, original utførelse.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

forsatsens farge

Definisjon: beskriver forsatsbladets farge

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

forsatsens materiale

Definisjon: beskriver materiale forsatsbladene er laget av

Kommentar: Forsatsbladene er oftest laget av papir, skinn eller pergament

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

forsatsens størrelse lik bokblokken

Definisjon: forsatsblad som har samme størrelse som bokblokken

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: same-size endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

forsatsens størrelse mindre enn bokblokken

Definisjon: forsatsblad som er mindre enn bokblokkens størrelse

Kommentar: Hvis forsatsen er mindre enn bokblokken, er det et tegn på at trykksaken ble levert fra trykkeriet uten papir til forsats. Da måtte bokbinderen føye det til selv, og han brukte det papiret han hadde, som ikke alltid var stort nok.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: under-size endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

forsatsens tilstand

Definisjon: beskrivelse av tilstanden kan inneholde informasjon som intakt, spor etter eller mangler

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; Olav Røer,

Bokbinderboka. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

forsatsens type

Definisjon: utforming av forsatsen finnes i et stort antall forskjellige utførelser til alle tider og i alle land

Kommentar: Forsatsbladets type kan være klebet – eller omhengt forsats. Se *klebet forsats*, *omhengt forsats*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: endleaf formats

Lenke: [Language of Bindings](#)

forsatsspeil

Definisjon: del av forsatsen som klebes til innsiden av permene eller omslaget

Kommentar: Klebing av forsatsspeilet skjer mot slutten av innbindingsprosessen etter at bindet er kledd med et overtrekksmateriale, slik at innslagene på overtrekket delvis skjules.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: pastedowns (features)

Lenke: [Language of Bindings](#)

forseglingssnor

Definisjon: tråd som tres i gjennomgående hull i bokblokken og festes til permene foran og bak og som skulle forhindre juks og forfalskninger ved at antall blad i dokumentet ikke skulle kunne endres

Kommentar: Forseglingssnoren var ofte tvunnet av flerfargede silketråder.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

forsnitt

Definisjon: den kanten på bokblokken som står motsatt ryggen og som kan åpnes

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: fore-edge (place)

Lenke: [Language of Bindings](#)

forsølvete snitt

Definisjon: boksnitt som er belagt med bladsølv i stedet for bladgull

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: silvering

Lenke: [Language of Bindings](#)

fot

Definisjon: nedre del av boken når den står vertikalt på en hylle

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tail

Lenke: [Language of Bindings](#)

friblad

Definisjon: forsatblad kan ha flere blanke sider som ikke er klebet til permens innside (forsatsspeil) eller fôret til et annet blad i forsatsen

Kommentar: Kalles også flyblad.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: free endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

fristil, dekor

Definisjon: dekoreringsstil som er personlig utformet og ikke knyttet til en kunstretning eller tradisjon

Kommentar: Fritt valgt teknikk.

Lenke: [Det Norske Akademis ordbok](#)

fåreskinn

Definisjon: skinn av får som er tilberedt enten ved garving, alungarving eller til pergament

Kommentar: Ved identifisering av skinn kan det være vanskelig å skille mellom fåreskinn og geiteskinn uten andre hjelpemidler enn en lupe, og det er derfor best å klassifisere dem i samme gruppe. Fåreskinn har middelmådig kvalitet, var rimeligere enn geit- og kalveskinn og ble brukt i produksjon av handels- og bruksbind. Fåreskinn er jevnt og tynt, og mangler en tydelig tekstur eller kornethet i narven, men er ikke så glatte og myke som kalveskinn. Fåreskinn kjennes lettest igjen på det regelmessige prikkemønsteret av hårsekker som avtegner seg i skinnet. Fåreskinn forekommer ofte i brun eller svart farge. Det var også vanlig å male eller farge skinnet i rødt eller grønt for at det skulle holde seg bedre og se dyre og fine ut.

Kilde: R. Reed, *Illustrert kunsthordbok*. London, 1972; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; Language of Bindings

Engelsk oversettelse: sheepskin

Lenke: [Language of Bindings](#)

garver

Definisjon: person som utøver garveryrket og behandler dyrehuder med garvestoffer for å omdanne dem til lær og skinn

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tanners

Lenke: [Language of Bindings](#)

garvet skinn

Definisjon: dyrehuder som er behandlet med garvestoffer for å bli holdbart og kunne anvendes til lær og skinn

Kommentar: Før det 19. århundre var garvestoffene utvunnet fra vegetabilske kilder som eikebark, sumac og andre tanninholdige plantematerialer.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tanned leather

Lenke: [Language of Bindings](#)

garving

Definisjon: irreversible prosesser for å omdanne rå huder til skinn ved hjelp av garvestoffer

Kommentar: Huden består hovedsakelig av proteinene kollagen, elastin og kreatin og er i rå tilstand ikke holdbar. Den konserveres ved salting eller tørking, men må garves for å bli sterk og bestandig mot vann og forråtnelse og for å kunne anvendes til lær og skinnvarer. Ved garving behandles huden med garvestoffer, visse mineralsalter eller tran, som forbinder seg kjemisk med kollagenet og danner den egentlige lærs substans. Med garving menes i alminnelighet hele garveprosessen, som omfatter forbehandlingen av huden (før

den egentlige garving) og etterbehandlingen.

Kilde: Henrik P. Thommessen, [garving](#) i *Store norske leksikon* (16. april 2017)

Engelsk oversettelse: tanning

Lenke: [Language of Bindings](#)

gas

Definisjon: en type jaconet, løsvevet tynn bomullstekstil, prinsipielt brukt til ryggfôring av forlagsbind

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: mull

Lenke: [Language of Bindings](#)

gelatin

Definisjon: bindemiddel fremstilt ved å koke hud, sener og bindevev fra dyr

Kommentar: Utgangsmaterialene er utvalgte og blir rensset omhyggelig slik at produktet er renere enn animalsk lim. Papir er blitt limt med gelatin for å gjøre det mer bestandig og for å hindre at blekk flyter utover. Se *animalsk lim*.

Kilde: [Gelatin](#) i *Store norske leksikon* (27. mai 2020)

geiteskinn

Definisjon: skinn av geit som er tilberedt enten ved garving, alungarving eller til pergament

Kommentar: Geiteskinn har en tydelig opphøyd og kornet tekstur kombinert med mer eller mindre store mønstre av brutte og uregelmessige linjer. Hårsekkene avtegner seg tydelig i narven. Geiteskinn ble farget samtidig med garvingen, der røde, grønne og blå farger var de vanligste. Geiteskinn har høy kvalitet og brukes som overtrekksmateriale på finere bokbind. Det egner seg godt til forgylling. Geiteskinn kalles også for korduan, saffian og marokeng, hvis navn er relatert til skinnets kvalitet, framstilling og geografisk opphav (bl.a. den spanske byen Cordova og byen Saffi i Marokko). Ved identifisering av skinn kan det være vanskelig å skille mellom fåreskinn og geiteskinn uten andre hjelpemidler enn en lupe, det er derfor best å klassifisere dem i samme gruppe (Caprinae). Se *korduan*, *saffian* og *marokeng*.

Kilde: *Norsk Riksmålsordbok* (fra Ordnett.no); R. Reed, *Illustrert kunstordbok*. London, 1972.

Engelsk oversettelse: goatskin

Lenke: [Language of Bindings](#)

gjenbrukt materiale

Definisjon: gjenbruk av tidligere brukte materialer fra andre bøker, som pergament fra middelaldermanuskripter eller trykte papirark brukt som overtrekk, forsats eller ryggfôringer og

kasserte omslag eller permer som er overført til nye bøker

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: re-used materials

Lenke: [Language of Bindings](#)

gjennomfarget papir

Definisjon: papir som er påført en farge slik at hele arket er gjennomtrukket av fargen

Kommentar: Fargen kan tilføres pulpen under produksjon eller ved impregnering.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: solid-coloured paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

gjæret hjørneinnslag

Definisjon: beskjæring av hjørneinnslagene i vinkel, som gjør det enklere å slå inn hjørnematerialet både på permer og myke omslag

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: mitres

Lenke: [Language of Bindings](#)

gjæret hjørneinnslag uten overlapping

Definisjon: gjæret hjørneinnslag der de to rett avskårne kantene møtes kant i kant uten å overlappe hverandre

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: butt mitres

Lenke: [Language of Bindings](#)

gjæret hjørneinnslag med åpning

Definisjon: gjæret hjørneinnslag der de to rett avskårne kantene ikke møtes, men har en åpen avstand på omkring 2–5 mm

Kommentar: Må ikke forveksles med at åpningens avstand skyldes uttørking og krymping av skinnet.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: open mitres

Lenke: [Language of Bindings](#)

glatt rygg

Definisjon: bokrygg uten forhøyninger

Kommentar: En glatt rygg har innsagde heftbind eller en løsrygg som skjuler bindene på bokryggen

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; Olav Røer,

Bokbinderboka. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: smooth spine

Lenke: [Language of Bindings](#)

glattskjæring

Definisjon: renskjæring av kanter slik at de blir rette/glatte

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: smooth-cutting

Lenke: [Language of Bindings](#)

glattskårne kanter

Definisjon: kanter som er renskåret

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: smooth-cut edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

glimmer

Definisjon: mineral av en gruppe som lett kan spaltes i tynne flak og har sterk glans

Kommentar: Brukt i bokbinding i dekorasjonsøyemed. Også

kalt kråkesølv.

Kilde: [Glimmer](#) i *Store norske leksikon* (14. juli 2020)

glittet papir

Definisjon: overflatebehandling for å gi papir jevn og glatt overflate

Kommentar: Glitting kan foregå mekanisk mellom to valser under trykk eller for hånd med f.eks. agatstift

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998; *Norsk Riksmålsordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: polished paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

glittet skinn

Definisjon: overflatebehandling av skinnovertrekk ved at eggehvite pensles på for å gjøre skinnet mer holdbart mot håndtering

Kommentar: Glittet skinn til bokbinding utføres i garveriene. I tillegg til den mekaniske bearbeidingen kommer etterbehandling med olje eller glansmidler for å få matte, halvblanke og blanke overflater.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: glairing

Lenke: [Language of Bindings](#)

gotisk stil

Definisjon: betegnelse for stilen fra slutten av den romanske perioden (midten av 1100-tallet) til begynnelsen av renessansen (tidlig 1400-tall), særlig brukt om arkitektur som gjorde bruk av spissbuer, ribbehvelv og strebebuer

Kommentar: Elementer fra gotisk arkitektur finnes særlig i de såkalte «katedralbind», en bokbindstil fra 1830- og 1840-årene. Som ornamenter ble det benyttet arkitekturdetaljer som vindusåpninger, rosetter og lignende, og det ble benyttet farger som skulle minne om gotisk glassmaleri. Se *katedralbind*.

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, 1990; Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

grafiker

Definisjon: billedkunstner som i arbeidet sitt gjør bruk av spesielle reproduksjonsmetoder

Kilde: [Grafiker](#) i *Store norske leksikon* (5. juni 2020)

grafikk

Definisjon: fellesbetegnelse for alle reproduksjonsmåter av skrift og tegning, også de fotomekaniske

Kilde: [Grafikk](#) i *Store norske leksikon* (5. juni 2020)

granitol

Definisjon: overtrekksmateriale av bomullstoff med celluloselakkert rettside

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

graving

Definisjon: teknikk for å stikke (skjære) mønster og tekst i metall med forskjellig typer verktøy kalt stikler

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: engraving (printing)

Lenke: [Language of Bindings](#)

gravyr

Definisjon: fremstilling av trykk basert på dyptrykksteknikk

Kommentar: Eksempler på gravyr er kobberstikk, etsning og stålstikk. Se *dyptrykk*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: engraving (metalwork)

Lenke: [Language of Bindings](#)

gravør

Definisjon: fagarbeider som graverer tekst, mønstre og utsmykninger i metall eller andre harde stoffer.

Kommentar: Gravøren utfører relieffarbeid og lager pregestanser til merker, smykker, medaljer og korpus, lager signeter i messing og signetringer i gull, samt stempler, skilt og sjabloner.

Kilde: [Gravør](#) i *Store norske leksikon* (5. juni 2020)

gresk bind

Definisjon: innbindingsstruktur som kan gjenkjennes på en rekke egenskaper som inkluderer glatt rygg, trepermer, vanligvis med spor skåret inn i kantene, ingen formeringer, kapitélbånd som fortsetter et stykke inn på permen og som gjør at ryggen skyter ut utenfor permhøyden både oppe og nede

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: Greek-style bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

grovt papir til omslag

Definisjon: papirkvalitet med relativt sett høyere vekt enn trykke- og skrivepapir

Kommentar: Papirkvalitet fremstilt av ubleket pulp og

blandet med annet materiale, særlig ull. Den ublekede pulpen og blandingen av forskjellig materiale ga papirer dens grå- og blåtonede farge. Grovere papirkvaliteter ble brukt som perm materiale eller som omslag til bokbind. Typiske eksempler er italienske handelsbind fra 1600-tallet i enkle papiromslag av grovt papir.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: cover paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

grovskårne innslag

Definisjon: innslagenes kanter er ujevnt beskåret, ofte i buede linjer som ikke er parallelle med permenes/omslagets kanter

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: rough-trimmed turn-ins

Lenke: [Language of Bindings](#)

gull

Definisjon: metallisk grunnstoff med kjemisk symbol Au og atomnr. 79

Kommentar: På bokbind forekommer bladgull til gullsnitt og gulltrykket dekor.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi*

ordnet enlig SKOS. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: gold

Lenke: [Language of Bindings](#)

gull- og sølvtrykt

Definisjon: kombinasjon av pregetrykk med gull og sølv eller metallegering

gullsnitt

Definisjon: boksnitt som er belagt med bladgull

Kommentar: Allerede på 1400-tallet begynte man å legge bladgull på snittet til finere bøker. Snittet måtte først grunderes med en blanding av eggehvite og bolus (rødt pigment av jernoksid og leirsilikat) før bladgullet ble påført for å gi gullet fylde og varme. Gullsnittet glittes med agatstift.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

gulltrykking

Definisjon: dekorasjonsteknikk der ornamenterte pregeverktøy av metall varmes opp og trykker bladgull/gullfolie

inn i overtrekksmateriale på bokbind

Kommentar: For at gullet skal sitte godt, må skinnet/overtrekksmateriale grunderes på forhånd med et termoplastisk bindemiddel som eggehvite.

Kilde: Paul Kersten, *Lærebok i håndforgylling*. Oslo 1947.

Engelsk oversettelse: gold-tooling (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

gulltrykt

Definisjon: dekor som er preget med gull eller gullfarget metall (legering)

Kommentar: Gulltrykk på bokbind ble utført med varierende kvalitet på gullet, legeringer med sølv var vanlig. Såkalt «tvistgull» eller «laminatgull» er blitt anvendt siden middelalderen og forekommer ofte på bokbind. Tvistgullblad har en gull- og en sølvside, gullsiden vendte ut ved forgyllingen. Når sølvet oksideres anløper gullet og misfarges, det blir svart. I slike tilfeller kan det være vanskelig å avgjøre om den opprinnelige forgyllingen var et gull- eller sølvtrykk.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: gold-tooled (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

gustavmarmorert papir

Definisjon: dekorert papir med sprenget mønster kjennetegnet ved små, tette, mørke flekker med mørkere kanter på sterkt farget papir

Kommentar: Gustavmarmorert papir var veldig populært i Norge (og bl.a. Tyskland) på 1800-tallet. Det ble overveiende maskinelt fremstilt og fikk ofte en høyglanset overflate.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart 2016.

Engelsk oversettelse: Gustav sprinkled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

gyldenlær

Definisjon: skinn dekorert med preget mønster påført bladgull, bladsølv og farge

Kommentar: Bladgullet/-sølvet fikseres til materialet med en grundering av eggehvite, som pensles på overflaten og som aktiveres gjennom stempelets varme og trykk. Først og fremst brukt som kledning på vegger og møbler, av og til brukt som overtrekk på bokbind.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: gilt leather

Lenke: [Language of Bindings](#)

halm

Definisjon: tørre stengler og blad av kornsorter, erter og andre åkervekster

Kommentar: Arrangert i dekorative mønstre på bokbind fra det 17. århundre til tidlig 19. århundre.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; Language of Bindings

Engelsk oversettelse: straw

Lenke: [Language of Bindings](#)

halvbind

Definisjon: benevnelse på bind der rygg og hjørner har et annet overtrekksmateriale enn permene

Kommentar: Ryggmaterialet er ofte sterkere enn overtrekket. Man kan også bruke såkalte usynlige hjørneforsterkninger, tupper. Se *velskbind*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: half covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

hamp

Definisjon: plante i slekten Cannabis, dyrket som tekstilplante

Kommentar: Bast av disse plantenes stengler er brukt til fremstilling av bl.a. lerret, seilduk, tauverk. Til bokbinding brukes materialet i heftehyssing.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: hemp (fiber)

Lenke: [Language of Bindings](#)

handelsbind

Definisjon: et parti ensartede bind bundet i regi av en bokhandler

Kommentar: Se *bokhandlerbind*.

Kilde: Ernst Bjerke, Tor Ivar Hansen, *Norske forlagsbind 1845–1865. En foreløpig undersøkelse*. Oslo, 2012.

heftbind

Definisjon: remser av hamp, lin, skinn eller pergament utgjør en integrert del av heftestrukturen i form av smale bånd som løper tvers over bokryggen på håndinnbundne bøker

Kommentar: Heftbindene kan sammenlignes med renningen

i en vev og heftetråden som løper gjennom leggene og rundt heftbindene med innslagene i veven.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: sewing supports

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftbindelementer

Definisjon: doble eller tredoble heftbind som går på tvers av bokblokkens rygg

Kommentar: Mange doble heftbind består av en remse skinn som er splittet i to eller tre som heftes hver for seg. Splittene gikk ikke helt ut, slik at de delene av heftbindet som gikk ut over bokblokkens rygg var hele.

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: sewing support elements

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftbindender

Definisjon: heftbindenes ender som stikker ut på hver side av bokblokkryggen og som kan brukes til å feste permene eller omslaget til bokblokken

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: sewing-support slips

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftbindender, beskåret ved falsen

Definisjon: der heftbindendene ikke er nødvendige for å feste permer eller omslag til bokblokken, ble de ofte beskåret inntil bokryggens fals

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: slips cut at the joints

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftbindender klebet til permen

Definisjon: teknikk for å føye sammen permer og bokblokk, der endene av heftbindene klebes enten til permenes innside eller utside for å feste dem til bokblokken

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: surface-adhering (slips)

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftbind tredd gjennom permen

Definisjon: teknikk for å føye sammen løsbind og bokblokk ved at heftbind og evt. endene på kapitélbånd tres gjennom hull i løsbindet

Kommentar: Metoden er godt synlig ved at man ser både hull og heftbind langs ryggen utenpå bindet.

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: lace-attached casebindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftbånd

Definisjon: flate bånd av tekstil eller pergament til å hefte bøker på

Kommentar: Spesielt brukt på skrivebøker og protokoller, bøker som skal åpne seg helt.

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: tape

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftehjerte

Definisjon: et hjerteformet hjelpemiddel av kartong med en splitt til bruk når man skulle «hefte flere ark på tråden», heftehjertet samlet og holdt leggene åpne i midten for å forenkle hefteprosessen.

Kilde: Ove Person, *Grafisk Uppslagsbok*. Stockholm, 1956.

heftehull

Definisjon: hull i ryggen på legg som viser hvor nål og heftetråden går eller har gått

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: sewing holes

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftelade

Definisjon: en innretning eller ramme som forenkler hefteprosessen for hånd

Kommentar: I hefteladen spennes heftbindene opp leggene heftes suksessivt sammen. Flere bokblokker kan heftes på hverandre. Hefteladen var i bruk i Nord-Europa fra det 12. århundre.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: sewing frame

Lenke: [Language of Bindings](#)

hefteretning

Definisjon: retningen en bokblokk blir heftet – enten fra venstre mot høyre eller fra høyre mot venstre

Kommentar: Hefteretning venstre mot høyre innebærer at bokblokken er heftet forfra (engelsk manér). Hefteretning fra

høyre mot venstre vil si at bokblokken er heftet bakfra (tysk manér). Norsk bokbinding er sterk influert av tysk bokbinding og det normale vil være at heftingen starter med bakerste legg. Hefteretningen kan bestemmes ved å se på avstanden mellom heftbindene, som gjerne smalner av under hefteprosessen, fordi heftetråden strammes. D.v.s. at avstanden mellom heftbindene er størst, der heftingen har startet.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: sewing direction

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftestasjon

Definisjon: området på bokryggen der heftetråden trekkes gjennom legget – gjelder bøker heftet med eller uten heftbind og inkluderer festbind ved hode og fot

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: sewing stations

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftestruktur

Definisjon: en bokblokk kan heftes på heftbind eller uten heftbind, men heftetråden vil alltid løpe i midten av et legg eller kastet over ryggen på legget hvis det består av (løse) ark

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: sewing structures

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftet bok

Definisjon: bokblokkens legg sammenføres ved hefting

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: sewn bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftet bokblokkbind

Definisjon: heftete bokblokker som aldri har hatt hverken permer eller omslag og som ble solgt slik i den hensikt at det var opp til eieren å få fullført innbindingen på det vis hen selv ønsket

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: sewn-bookblock bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftede forsatser

Definisjon: forsatser som er heftet gjennom falsen som del av

en bokblokk

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: sewn endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftet på bind

Definisjon: bokblokkens legg heftes i midten til tverrgående heftbind

Kommentar: heftbindene kan sammenlinges med renningen i en vev og heftetråden med innslagene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: supported sewing

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftet uten bind

Definisjon: bokblokkens legg sammenføres uten heftbind kun ved heftetråd

Kommentar: Heftetråden løper vekselvis frem og tilbake i i falsen på inn- og utsiden av hvert legg fra det ene legget til det andre.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: unsupported sewing

Lenke: [Language of Bindings](#)

heftetråd

Definisjon: tråd som brukes for sammenhefting av bokblokkens legg

Kommentar: Tråd til håndhefting, ofte laget av lin.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: sewing thread

Lenke: [Language of Bindings](#)

hefthyssing

Definisjon: hyssing laget av tvunnede vegetabiliske fibre som oftest fra jute, lin eller hamp, til en tråd av en viss tykkelse som egner seg til heftbind og som kjerne i kapitélbånd

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: cord

Lenke: [Language of Bindings](#)

hefting

Definisjon: leggene føyes sammen ved hefting til en bokblokk,

enten maskinelt eller manuelt

Kommentar: Hefting kan sammenlignes med veving der heftbindene utgjør renningen og heftetråden utgjør innslagene. Det finnes utallige måter å hefte bøker på. Metoden er ofte tilpasset til hva slags bok det dreier seg om, størrelse, bruk, tidsperiode, økonomi etc.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: sewing (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

hefting, avkortet

Definisjon: hefteteknikk som utelater elementer i prosessen for å spare tid eller for å unngå økning av tykkelsen på bokblokkryggen på grunn av heftetråd

Kommentar: En bok med femten legg eller mer bør «heftes 2 ark på tråden», som vil si at man hefter vekselvis i 2 legg for hver vei man hefter. Det kan også forekomme at man «hefter 3 ark på tråden», men da må man spenne opp fem heftbind i laden.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: abbreviated sewing

Lenke: [Language of Bindings](#)

hefting med langstingsteknikk

Definisjon: teknikk der leggene heftes til hverandre og til omslaget samtidig, de lange stingene er synlige utenpå omslagets rygg

Kommentar: En rimelig innbindingsteknikk som ofte ble benyttet for å holde bokblokken samlet og beskyttet når bøkene skulle fraktes av bokhandlere til bokkjøperne.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: longstich

Lenke: [Language of Bindings](#)

hefting, rett, løpende

Definisjon: heftemetode der heftetråden føres inn og rundt hvert av heftbindene i hvert legg, slik at heftetråden er synlig hele veien i midten av hvert legg

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: all-along sewing

Lenke: [Language of Bindings](#)

helbind

Definisjon: bind med ett og samme overtrekksmateriale på rygg og permer

Kommentar: Helbind betegnes ofte bare etter

overtrekksmaterialet, slik som skinnbind, sjirtingbind eller papirbind.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: full covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

heldekkende dekor

Definisjon: dekor som dekker hele bindets overflate

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

heldekkende ryggfôring

Definisjon: ryggfôring som klebes på bokblokkens rygg slik at den dekker hele ryggen og litt inn på permene på hver side

Kommentar: Fôringen er skåret til i ryggens høyde og er bredere enn ryggen, slik at den kan klebes enten på utsiden eller på innsiden av permene. Hvis den klebes til innsiden av permene, må fôringen splittes ved hvert heftbind.

Ryggfôringens materiale kan være papir, tekstil eller skinn.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: overall spine linings

Lenke: [Language of Bindings](#)

hel ryggfôring

Definisjon: ryggfôring som dekker ryggens bredde og går nesten helt ut i høyden over kapitélbåndene i hode og fot

Kommentar: Ryggfôringens materiale kan være papir, tekstil eller skinn.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: continuous spine linings

Lenke: [Language of Bindings](#)

heltre

Definisjon: helt, sammenhengende (ikke laminert eller limt) tre

Kilde: *Det Norske Akademis ordbok* (Ordnett.no)

hempe

Definisjon: liten løkke el. stropp festet til en perm som en del av en lukkemekanisme på et bokbind

Kommentar: Se *bokspenne*.

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: *Fra Kaupang og bygd*. Hamar, 1995.

Engelsk oversettelse: loop fastenings

Lenke: [Language of Bindings](#)

hengslet bokspenne

Definisjon: lukkemekanisme i metall utstyrt med hengsler

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: *Fra Kaupang og bygd*. Hamar, 1995.

Engelsk oversettelse: hinged clasps

Lenke: [Language of Bindings](#)

heraldisk dekor

Definisjon: avledet av heraldikk, vitenskapen om våpenmerker og slektsvåpen, brukt som dekor på bokbind

Kommentar: Trykkformer med heraldisk dekor kunne benyttes på permene fordi de behøver et flatt underlag. På ryggen ble dekoren preget med håndverktøy.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: armorial blocks

Lenke: [Language of Bindings](#)

hjorteskin

Definisjon: skinn av hjort tilberedt ved garving

Kilde: *Norsk Riksmålsordbok* (Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: deer skin

Lenke: [Language of Bindings](#)

hjørnebeslag

Definisjon: beslag festet i bindpermens hjørne for å beskytte bindets permkant og overtrekk, som regel laget av kobberlegeringer, jern, sølv og forgyllt sølv

Kommentar: Hjørnebeslag er blitt anvendt siden middelalderen. Fra begynnelsen av 1500-tallet fikk hjørnebeslagene en mer dekorativ enn en beskyttende funksjon.

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: *Fra Kaupang og bygd*. Hamar, 1995.

Engelsk oversettelse: corners (furniture)

Lenke: [Language of Bindings](#)

hjørnebeslag med nagler

Definisjon: hjørnebeslag i metall som er utstyrt med nagler på den delen som er foldet rundt permens kanter

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: *Fra Kaupang og bygd*. Hamar, 1995.

Engelsk oversettelse: studded corners

Lenke: [Language of Bindings](#)

hjørnedekor

Definisjon: preget dekor i hjørner, laget enten med ett hjørnestempel eller satt sammen av flere mindre stempler

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: cornerpieces (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

hjørneornament i ramme

Definisjon: pregede ornamenter i rammens hjørner utført med flere mindre håndforgyllerverktøy

Kilde: Paul Kersten, *Lærebok i håndforgylling*. Oslo, 1947.

Engelsk oversettelse: tooled corners

Lenke: [Language of Bindings](#)

hjørneinnslag, utforming

Definisjon: tilskåret hjørnemateriale som blir slått inn på innsiden av permen og som ikke synes på utsiden av permen, danner hjørneinnslag

Kommentar: Det finnes mange metoder for hvorledes overskuddsmateriale ved hjørnetuppen blir bearbeidet for å redusere økning i tykkelsen.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: corner formation

Lenke: [Language of Bindings](#)

hjørneovertrekk

Definisjon: biter av overtrekksmateriale til å dekke permenes ytre hjørner på halvbind

Kommentar: Hjørneovertrekket kan formes på mange forskjellige måter.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: corners (cover components)

Lenke: [Language of Bindings](#)

hjørner, avrundete

Definisjon: hjørner på permer som er rundet

Kommentar: På visse typer bind som protokoller og skrivebøker blir hjørnene tradisjonelt rundet.

hjørner, rettskårne

Definisjon: hjørner på permer som er rettvinklede

hjørnestempler

Definisjon: forgyllerverktøy spesialtilpasset til preging av ornamenter i hjørner

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: corner blocks

Lenke: [Language of Bindings](#)

hode

Definisjon: øvre kant på en innbundet bok når den står vertikalt i en hylle

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: head

Lenke: [Language of Bindings](#)

holbergbind

Definisjon: dansk variant av speilbind

Kommentar: Se *speilbind*

Kilde: Ingrid Ilsøe, «Bogundersøgelser II 1710–1740», i *Fund og Forskning* 35 (1996); Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

horn

Definisjon: stoffet som dyrehorn består av, gjenstander av horn

Kommentar: Brukt som dekor eller i låsemekanismer på bokbind.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: horn

Lenke: [Language of Bindings](#)

hud

Definisjon: skinn fra store dyr i rå eller ugarvet tilstand

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: hide

Lenke: [Language of Bindings](#)

hul rygg

Definisjon: hulrom som oppstår mellom bokblokkens rygg og overtrekksmaterialet når boken åpnes, fordi overtrekksmaterialet ikke er klebet direkte på bokblokkens rygg eller til ryggfôringen

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: hollow backs

Lenke: [Language of Bindings](#)

hull

Definisjon: åpninger laget i materialet ved hjelp av verktøy som nål, syl, kniv eller biologisk aktivitet

Kommentar: 1) Ved sammenføyning av bokblokk og omslag ble tråd, bånd og strimler ofte tredd gjennom hull. 2) Nålestikk i forbindelse med hefting eller hull fra stifter til metallbeslag. 3) Hull etter biologisk aktivitet.

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: holes

Lenke: [Language of Bindings](#)

hylse

Definisjon: jernkardus eller annet litt stivt papir brettes og limes til en hylse som festes mellom bokblokkens rygg og

ryggvertrekke og danner 'hul rygg'

Kommentar: Se *hul rygg*.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: hollow tube

Lenke: [Language of Bindings](#)

hyttebind dekor

Definisjon: navnet henviser til motivet, gavlen på et hus, der man ser takskjegget i øverste halvdel som speilvendt på nederste

Kommentar: Forekommer særlig som dekor på 1600-tallet.

Kilde: Stein Davidsen, *Ord om tro. Norske bokbind og omslag på den kristelige litteraturen fra 1500-tallet til år 2000*. Oslo, 2005.

høvelmerker

Definisjon: merker fra høvelklingen synes som parallelle buede linjer inn mot midten av snittene, særlig i området nærmest ryggen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: plough marks

Lenke: [Language of Bindings](#)

høytrykk

Definisjon: trykketeknikk, der områder som mottar sverte er hevet i forhold til områder som på trykket skal være hvite

Kommentar: Boktrykk, tresnitt og trestikk (xylografi) er eksempler på høytrykk. På bokbind anvendes høytrykk i form av stempeltrykk. Se *stempeltrykk*.

Kilde: [grafikk](#) i *Store norske leksikon* (12. november 2017)

Engelsk oversettelse: relief printing (technique)

Lenke: [Language of Bindings](#)

håndforgylling

Definisjon: dekoreringsprosess der bokens overflater, særlig på skinn, preges med dekorstempler

Kilde: Paul Kersten, *Lærebok i håndforgylling*. Oslo, 1947.

Engelsk oversettelse: tooling

Lenke: [Language of Bindings](#)

håndforgyllingsverktøy

Definisjon: forgyllerverktøy utstyrt med trehåndtak som brukes for hånd og som inkluderer små håndstempler, filetter, ruller, buesats og linjesats, som også kalles karrésats og skriftkasse

Kommentar: Forgyllerverktøyet lages av rødt støpemetall

(bronse) og fremstilles i eller av gravøranstalt og støperi for messingskrift. Treskaftene påsettes før bruk.

Kilde: Paul Kersten, *Lærebok i håndforgylling*. Oslo, 1947.

Engelsk oversettelse: hand tools

Lenke: [Language of Bindings](#)

håndkolorering, dekor

Definisjon: fargelegging for hånd

Kommentar: Håndkolorering var den helt dominerende teknikk for å fremstille fargebilder i håndpressperioden (1455–1830).

Kilde: Bjørn Dahl, *Med kolorerade figurer. Handkolorering i Sverige under 1700 och 1800-talen*. Kjøge, 2001.

Engelsk oversettelse: hand-colouring

Lenke: [Language of Bindings](#)

håndlaget papir

Definisjon: teknikk for forming av papirark for hånd ved å dyppe en papirform i en bølge med flytende papirpulp

Kommentar: Til fremstilling av papir brukes plantemateriale som er helt defibrert, dvs. at råmaterialet bearbeides helt ned til enkeltfibre. Fibrene blandes med vann og denne vellingen/pulpen oppbevares i en stor bølge som papirformen dyppes i. Kalles også bøttepapir. Vanligvis var fire mann

involvert i produksjonen av håndlaget papir. Øseren øste fibervellingen opp i papirformen og fordelte massen, guskeren plasserte de våte arkene på filter før de ble lagt i press. Leggestolgutten fjernet de fortsatt fuktige arkene fra filtene etter pressing og læregutten hadde i oppgave å fylle fibervelling i bøtten og sørge for å holde temperaturen. Pressen var felles ansvarsområde. Se *papirform*

Kilde: Haakon M. Fiskaa, *Norske papirmøller og deres vannmerker 1695–1970*. Oslo, 1973.

Engelsk oversettelse: handmade paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

håndmarmorering

Definisjon: dekormønstre som minner om mønsteret i marmor, skapt ved hjelp av farger påført med pensler eller andre verktøy

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: hand-drawn marbling (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

håndskrift

Definisjon: 1) tekst produsert for hånd med et skrivemedium, 2) dokument med håndskrift, 3) skrift som er særegen for en person

Kilde: *Det Norske Akademis ordbok* (Ordnett.no)

håndskriftsmakulatur

Definisjon: gamle manuskripter brukt som fôring eller forsterkninger i bokbind

Kommentar: Pergamenthåndskrifter ble særlig etter reformasjonen klippet opp og brukt som ryggforsterkninger i bøker. Se *også trykkmakulatur*.

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: manuscript waste

Lenke: [Language of Bindings](#)

håndstempel

Definisjon: dekoreringsstempler som brukes manuelt

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: small hand tools

Lenke: [Language of Bindings](#)

håndstukket kapitélbånd

Kommentar: håndlaget kapitélbånd som er stukket eller

brodert for hånd

Kilde: Language of bindings

Engelsk oversettelse: worked stuck-on endbands

Lenke: [Language of Bindings](#)

håndtrykkpresse

Definisjon: presse til å trykke trykksaker for hånd, særlig brukt i perioden før den industrielle revolusjon

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998

Engelsk oversettelse: handpresses

Lenke: [Language of Bindings](#)

hår

Definisjon: trådformede strukturer som består av en spesiell form for keratin som dannes ved celledeling, og forhorning av cellene i nedre del av hårsekken (hårfollikkelen)

Kommentar: Hår ble brukt som brodérmateriale både inni og utenpå dagbøker og minnebøker.

Kilde: Tor Langeland, [hår](#) i *Store medisinske leksikon* (22. februar 2017)

Engelsk oversettelse: hair

Lenke: [Language of Bindings](#)

hårsau

Definisjon: en type spælsau som har større mengde stive hår enn fine ullhår

Kommentar: Skinn fra hårsau er vanskelig å skille fra geiteskinn. Skinnet har en finere narv som er mer robust enn ullsau og som derfor ligner mer på geit.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: hairsheep

Lenke: [Language of Bindings](#)

hårside

Definisjon: beskriver overflaten på utsiden av et dyreskinn som inneholder hårsekkene, som kan identifisere skinnets dyreart

Kommentar: Se *narv*.

Kilde: [Narv](#) i *Store norske leksikon* (7. april 2020)

Engelsk oversettelse: hairside

Lenke: [Language of Bindings](#)

hårsekker

Definisjon: sylindriske hull i skinn hvorfra hårene gror (hårfollikler)

Kommentar: Hårsekkenes mønster kan angi fra hvilken

dyreart skinnet stammer fra.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: hair follicles

Lenke: [Language of Bindings](#)

i forkant

Definisjon: den kanten av bindet og bokblokken der bladene i boken åpnes og leses i, motstående den kanten som holder bladene i boken sammen og som kalles rygg

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: fore-edge (bookblock-edges)

Lenke: [Language of Bindings](#)

illuminasjon

Definisjon: utsmykninger av pergamentmanuskripter fra middelalderen med illustrasjoner i gull og akvarell- eller gouachefargeutsmykning av pergament

Kilde: Katrine Kalleklev, [illuminasjon – utsmykning av pergament](#) i *Store norske leksikon* (18. mai 2020)

illuminatør

Definisjon: kunstner som utsmykker manuskripter og trykte bøker av pergament med malte dekorasjoner og bokmalerier, gjerne gullforgylte

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: illuminators (actors)

Lenke: [Language of Bindings](#)

illustrasjon

Definisjon: forklarende bilde

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

ilærgjøring

Definisjon: teknikk for å montere skinn på permene både til halvbind og helbind

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998

ingen forsats

Definisjon: innbinding som er bundet uten forsatsblad

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

ingen kapitélbånd

Definisjon: bokbind som er bundet uten kapitélbånd

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

initial

Definisjon: i entall, stor, kunstnerisk utformet begynnelsesbokstav i et avsnitt i en tekst i et illuminert manuskript, som ofte er dekorert med figurative og/eller florale motiver i farger og gullforgylling

Kilde: [Initial](#) i *Store norske leksikon* (12. november 2017)

initialer

Definisjon: i flertall, et navns forbokstaver

Kommentar: Initialer som eiermerker var særlig vanlig på tyske bokbind på 1500-tallet der eieren, som fikk boken bundet, fikk satt sine initialer og år for innbinding (eller annen viktig begivenhet) i blindtrykk på forpermen.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen: *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: initials

Lenke: [Language of Bindings](#)

inkunabel

Definisjon: betegnelse på bøker trykt fra og med Gutenbergs første trykk ca. 1450 til 31. desember 1500, dvs. i typografiens spedeste begynnelse

Kommentar: Av lat. 'vugge'. Man regner med at det ble trykt i overkant av 35 000 bøker i dette tidsrommet. I Skandinavia har av og til 1550 vært brukt som tidsskille, sannsynligvis fordi det i sin tid ble brukt i en klassifisering fra Det Kongelige Bibliotek (Danmark). Det finnes to typer: *xylografiske inkunabler* eller *xylografica* på latin som er blokkbøker, dvs bøker som er blokktrykt og *typografiske inkunabler* som er trykt med løse typer.

Kilde: Øyvin Rannem, [inkunabler](#) i *Store norske leksikon* (9. november 2017)

innfarging med pensel

Definisjon: dekoreringsteknikk der overflaten på et papirark eller bokbloksnitt pensles med en enkelt farge for å gi det en farget dekor

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: brush colouring

Lenke: [Language of Bindings](#)

innhengning av løsbind

Definisjon: teknikk for å feste løsbundet til bokblokken med lim

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: casing-in

Lenke: [Language of Bindings](#)

innhengt løsbind

Definisjon: lavfalset bok som er bundet inn ved at bokblokk og perm er laget hver for seg og hengt inn til slutt

Kommentar: En type av løsbind med tekstilovertrekk som ble utviklet på begynnelsen av 1800-tallet og som etterhvert ble dominerende. Denne innbindingsmåten passer godt for store opplag og blir ofte benyttet på forlagsbind. Se *forlagsbind*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: boards and cover adhesive bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

innhengt bind

Definisjon: sammenføyning av bind med eller uten stive permer og bokblokken, der bindet lages for seg før det festes til bokblokken, enten ved liming eller ved at heftbindene tres gjennom hull i løsbundet

Kommentar: Denne teknikken ble brukt allerede på 1500-tallet i Tyskland, særlig brukt på pergamentbind.

Løsbindteknikken kom i allment bruk med industrialiseringen av bokbinderiet under 1800-tallet. Se *løsbind*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: case bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

innsagde bind

Definisjon: fordypninger som sages inn i bokblokkens rygg for å romme heftehyssing, slik at ryggen blir glatt

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: recessed sewing supports

Lenke: [Language of Bindings](#)

innside

Definisjon: indre, innvendig side

Kommentar: Den delen som er nærmest bokblokken.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: inner (place)

Lenke: [Language of Bindings](#)

innslag

Definisjon: den delen av overtrekksmaterialet som blir slått inn på innsiden av permen og som ikke synes på utsiden av permen

Kommentar: Innslagene kan være ubearbeidet eller bearbeidet; beskåret, skjærfet, dekorert m.m. Det er vanlig at frontinnslaget er noe bredere enn innslagene i hode/fot. Innslag forekommer også på bind uten permer.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: turn-ins

Lenke: [Language of Bindings](#)

innvendig fals

Definisjon: område på innsiden der permen eller omslaget er hengslet til bokblokken langs ryggen

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: inner joint

Lenke: [Language of Bindings](#)

innvendig skinnfals

Definisjon: en smal stripe tynt skjerfet skinn montert over den innvendige falsen i opplokket, ofte samme skinn som overtrekket og som sammen danner en ramme av skinn på innsiden av permen, ofte dekorert med gulltrykk

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: leather joints

Lenke: [Language of Bindings](#)

inskripsjon

Definisjon: innskrift som dedikasjoner, eiersignaturer eller annet som er skrevet for hånd på forsatsblad eller andre steder i boken

Kilde: [Inskripsjon](#) i *Store norske leksikon* (12. november 2020)

islamsk stil

Definisjon: dekor på bokbind i forgylte geometriske og abstrakte mønstre, særlig i hjørnene og på midten av permen

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

intarsiabind

Definisjon: skinnstykker i forskjellige former og farger som felles ned i bindmaterialet og danner figurer eller mønstre for å dekorere spesielt fine bokbind

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: inlays (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

integrert forsats

Definisjon: forsats som er dannet av blanke tekstblad i tekstblokken

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: integral endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

jern

Definisjon: metallisk grunnstoff med kjemisk symbol Fe og atomnr. 26

Kilde: Haakon Haraldsen, Per K. Kofstad & Bjørn Pedersen, [*jern*](#) i *Store norske leksikon* (6. april 2020)

Engelsk oversettelse: iron

Lenke: [Language of Bindings](#)

jernkarduspapir

Definisjon: treholdig innpakkingspapir som er godt glittet, som regel på den ene siden, oftest brun- eller gråfarget

Kommentar: Brukes ved innbinding av bøker til hylser og til fôring av permer og rygger.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998

jugendstil

Definisjon: dekorativ stil (den tyske variant av art nouveau) karakterisert ved bølgende linjer og stiliserte blomster

Kommentar: Denne stilen ble i tiden brukt i bokkunst, utgått fra England og alminnelig i slutten av det 19de årh.

Jugendstilens dekorative særpreg karakteriseres av spenstig linjespill med lange, slanke linjer, florale fletninger og elegante buer (under japansk innflytelse).

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

kalveskinn

Definisjon: hud av kalv, garvet, alungarvet eller pergament

Kommentar: Kalveskinn har høy kvalitet og var dyrere enn fåreskinn. Kalveskinn ble gjerne benyttet i lys- og mellombrune farger, og kunne marmoreres eller sprenges i ulike mønstre med jernsverte og pottaske.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: calf skin

Lenke: [Language of Bindings](#)

kamfôring

Definisjon: fôringen består av to deler, der hver del er tannet i den ene siden, slik at «tennene» går utover bokryggen og kan klebes til permen mellom heftbindene.

Kommentar: Over ryggen ligger fôringen dobbelt.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: comb spine lining

Lenke: [Language of Bindings](#)

kammarmorert papir

Definisjon: karmarmorering på en seigtflytende grunn tradisjonelt kokt med karragenan der mønsteret lages med en kam

Kommentar: Dekoreringsteknikk for overtrekks- og forsatsatspapir og snitt. Se *bakkemarmorering*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: combed marbled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

kantbeslag

Definisjon: metallbeslag som er foldet rundt og festet langs permens ytterste kant for å beskytte den

Kommentar: Kan i tillegg være foldet rundt permens innside. Til kantbeslag regnes kantskinne, kantsko og kantstift. Se *kantskinne, kantsko og kantstift*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: edge fittings

Lenke: [Language of Bindings](#)

kantdekor

Definisjon: dekor på permens kanter

Kommentar: Dekoren er gjerne pregete rette linjer eller ornamenter rundt kantene i gull (metalltrykk), farge- eller blindtrykk.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: border frames

Lenke: [Language of Bindings](#)

kanter

Definisjon: de ytterste områdene på en flate

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: borders

Lenke: [Language of Bindings](#)

kantskinne

Definisjon: kantbeslag av metallstrimler formet i ett stykke som løper rundt permens øvre, for- og nedre kanter

Kommentar: Kantinnfatningen kan være foldet over en eller begge sider av permens. Som regel stiftet fast. Kantinnfatningen kan være utstyrt med preget dekor.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: edge strips

Lenke: [Language of Bindings](#)

kantsko

Definisjon: mindre rektangulære metallplater festet på permkantens ytterste hjørner i nedre kant eller slik at det dekker kantene på permens hjørne

Kilde: Language of Bindings; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: corner shoes

Lenke: [Language of Bindings](#)

kantsko med stift

Definisjon: kantsko utstyrt med kantstift

Kommentar: Se *kantstift*.

Kilde: Language of Bindings; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: studded shoes

Lenke: [Language of Bindings](#)

kantskåret bokblokk med omslag/ perm

Definisjon: bokblokken beskjæres samtidig med permene, slik at permenes kanter flukter med bokblokkens kanter

Kommentar: Overtrekket kan ha innslag.

Kilde: Language of Bindings; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: flush edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

kantskåret bokblokk med omslag/ perm uten innslag

Definisjon: bokblokken beskjæres etter at permene og overtrekket er montert, slik at permens kanter flukter med bokblokkens kanter

Kommentar: Overtrekket har derfor ikke innslag. Se *stivbind*.

Kilde: Language of Bindings; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: cut flush edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

kantstift

Definisjon: utskytende kantbeslag, som regel av metall, som er festet til permkantene

Kommentar: Kantstiftene er som regel festet i nedre permkant ved hjørnene. De kan forekomme i kombinasjon med kantsko eller hjørnebeslag.

Kilde: Language of Bindings; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: edge studs

Lenke: [Language of Bindings](#)

kanvas

Definisjon: grov, vevet lerret med tydelig struktur

Kommentar: Brukt til overtrekk på skolebøker og som ryggfôringsmateriale.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: canvas

Lenke: [Language of Bindings](#)

kapitélbånd

Definisjon: materialer som bearbeides og festes til bokblokkens rygg ved hode og fot i forsterkende og/eller dekorativ hensikt

Kommentar: Kapitélbånd kan deles i to grupper avhengig av fremstillingsmetode og hvordan de er festet til bokryggen.

Opprinnelig var kapitélbåndene formet som et vesentlig strukturelt element ved at tråden med jevne mellomrom ble stukket ned i bokblokkens legg, men etterhvert mistet de sin forsterkende funksjon og ble kun et dekorativt element.

Kapitélbånd forekommer ikke på alle bind og særlig på billige bind ble de av økonomiske hensyn utelatt. Kapitélbåndenes utforming kan knyttes kulturelt og geografisk til ulike håndverkstradisjoner. I moderne tid består kapitélbåndet vanligvis av et vevd tekstilbånd som klebes i hode og fot på bokblokkens rygg før permene settes på. Det dekker da åpningen mellom perm og materie. Finnes ofte i flere farger og fargekombinasjoner. Se *stukket kapitélbånd og pålimt kapitélbånd*

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: endbands

Lenke: [Language of Bindings](#)

kapitélbåndbearbeiding

Definisjon: måten kapitélbåndet er tilvirket på

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: endbanding

Lenke: [Language of Bindings](#)

kapitélbåndets tilstand

Definisjon: beskrivelse av kapitélbåndets tilstand

Kommentar: F.eks. intakt, spor etter, mangler.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

kapitélbåndkjerne

Definisjon: lengder av hamp, skinn eller annet materiale som tilføres som forsterkende element i kapitélbånd

Kommentar: Kapitélbåndkjerne kan være enkle eller sammensatte, være kuttet i flukt med ryggen eller ha utstikkende ender, som festes til permene/omslaget. Se kapitélflik.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: endband core

Lenke: [Language of Bindings](#)

kapitélbåndtype

Definisjon: beskrivelse av kapitélbåndets type

Kommentar: F. eks. stukket eller pålimt.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

kapitélflik

Definisjon: deler av kapitélbåndkjernen som stikker utover bokblokkryggens tykkelse og som kan være festet til permene/omslaget

Kommentar: De blir ofte brukt til å feste permene til bokblokken.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: endband slip

Lenke: [Language of Bindings](#)

karmarmorering

Definisjon: dekoreringsteknikk der en seigtflytende grunn dryppes med farger som bearbeides på forskjellige måter for å frembringe mønstre, og trekkes deretter av på papir, skinn eller snitt

Kommentar: Se *bakkemarmorering*.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: trough-marbling

Lenke: [Language of Bindings](#)

karragenan

Definisjon: fortykningsmiddel som utvinnes av

karragenalger, brukes som marmorérgrunn for at fargene skal holde seg flytende

Kommentar: (lat. *Chondrus crispus*) Også kalt karragenmose eller irsk mose.

Kilde: [Karragenan – E407](#) i *Store norske leksikon* (2. juni 2020)

kartong

Definisjon: tynn, fin papp

Kommentar: Papirlignende produkt med så høy vekt per m² at det får en viss stivhet. Språklig er grensen mellom papir og kartong flytende. Teknisk er det en viss forskjell, idet man på en kartongmaskin samtidig fremstiller flere lag av fibermaterialet og så presser disse sammen (gusker) før tørkingen. På denne måten fremstilles kartong fra 200 g/m² og oppover. Kartong kan også fremstilles på en vanlig papirmaskin i ett lag, såkalt homogen kartong. I bøker kan kartong forekomme som permmateriale.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: card

Lenke: [Language of Bindings](#)

kartong og papp med vevd mønster i overflaten

Definisjon: kartong og papp laget av pulp (fibermasse), med et synlig mønster/avtrykk i overflaten dannet av den løst vevde duken på formen kartongen er formet på

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: woven screen impressions

Lenke: [Language of Bindings](#)

kartongbind

Definisjon: samlebetegnelse for billige bindtyper i enkel utførelse

Kommentar: Kartongbind har ofte bare en smal rygg i tekstil og ensfarget eller trykt overtrekkspapir.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

kassett

Definisjon: rektangulær, separat mer eller mindre stiv beskyttelse som er åpen i en kant til å stikke boken inn i

Kommentar: Kassetten kan være fremstilt samtidig med bindet eller være tilført på et senere tidspunkt. Se også *bokeske* og *bokfutteral*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: side-loading slip cases

Lenke: [Language of Bindings](#)

katedralbind

Definisjon: bokbinddekor inspirert av gotiske arkitekturdetaljer

Kommentar: Dekoren var særlig populær i 1830- og 1840-årene og den var påvirket av datidens begeistring for gotikken. Dekoren ble hentet fra arkitekturdetaljer som for eksempel vindusåpninger og rosetter, og det ble benyttet farger som skulle minne om gotisk glassmaleri.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

kiebitzpapir

Definisjon: brunfarget papir dekorert med mange små mørke prikker

Kommentar: Den eldste typen av dekorert papir med sprengt teknikk – brukt fra midten av 1500-tallet. Dekoren etterligner mønsteret på egget til vipen (tysk: Kiebitz), (latin: vanellus vanellus)

Kilde: Language of Bindings; Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: Kiebitz paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

kjedelinjer i papirformen

Definisjon: de tykkere trådene i en rektangulær papirform

Kommentar: Kjedelinjene går ofte parallelt med kortsiden av papirformen og kan sammenlignes med renningen i en vev, der bunnlinjene tilsvare innslagene. Se *papirform*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: chain lines (moulds)

Lenke: [Language of Bindings](#)

kjedelinjer i papir

Definisjon: linjer i papiret som, som regel går parallelt med kortsiden i en rektangulær papirform

Kommentar: Ser man på håndlaget papir i gjennomlys/sidelys vil de litt grovere kjedelinjene og de finere bunnlinjene komme tydelig frem.

Kilde: Haakon M. Fiskaa, *Norske papirmøller og deres vannmerker 1695–1970*. Oslo, 1973.

Engelsk oversettelse: chain lines paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

kjedesting

Definisjon: sting som formes ved festbindene når heftetråden legget er heftet med, forankres under heftetråden fra forrige

legg og deretter er klar til å hefte neste legg

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: kettlestiches

Lenke: [Language of Bindings](#)

kjøttside

Definisjon: overflaten av den siden av et skinn som er vendt inn mot kroppen

Kommentar: Skinnets ytterside eller hårsiden kalles narv.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: fleshside

Lenke: [Language of Bindings](#)

klaffebind

Definisjon: forlengning av bindets permovertrekk brettet over bindets kant og motstående permside

Kommentar: Klaffer kan ha ulike former. Det vanligste er konvoluttformede klaffer i bindets fremre kant, de forekommer med og uten knyttebånd eller andre lukkemekanismer.

Klaffenes formål er å beskytte bindet. Forekommer ofte på salmebøker og bibler.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: full-width cover extensions

Lenke: [Language of Bindings](#)

klaffer

Definisjon: beskyttende fliker som dekker et av bokblokkens snitt, alltid montert enkeltvis til permenes forskjellige kanter

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: edge flaps

Lenke: [Language of Bindings](#)

klebet forsats

Definisjon: forsats bestående av et enkeltark eller et falset enkeltark som er festet til første og siste blad i tekstblokken med en tynn stripe lim langs ryggens kanter

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: tipped endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

klenodiebind

Definisjon: bokbind utsmykket med elfenben, edelt metall

eller edelstener

Kommentar: Slik dekor ble særlig brukt på bokbind i middelalderen. Bindene var ofte mer gullsmed- og juvelerarbeid enn bokbinderarbeid.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

klinknagle

Definisjon: korte, sylindriske metallstykker med hode (nagler), som brukes til sammenføyning av platedeler (klinking)

Kommentar: Klinknaglen settes inn i naglehullet, og den fremstikkende delen av naglen hamres til et sekundært naglehode og derved presses platene sammen.

Kilde: [Klinking](#) i *Store norske leksikon* (6. april 2020)

Engelsk oversettelse: rivets

Lenke: [Language of Bindings](#)

klinknaglebeslag

Definisjon: et metallbeslag med hull som klinknaglene festes i etter at de er hamret gjennom bokspennebeslaget og permen eller til bokspenneremmene for å holde dem sammen

Kommentar: Forekommer normalt på innsiden av permen eller bokspenneremmene, der de ikke synes når boken er lukket.

Kilde: Language of Bindings
Engelsk oversettelse: rivet plates
Lenke: [Language of Bindings](#)

klisjé

Definisjon: metalltrykkform i høytrykk med gjengivelse av bilde, tegning eller skrift, brukt til å dekorere hele/eller deler av bokpermen i en sammenhengende dekor med eller uten metallfolie

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

klister

Definisjon: stivelsesbasert klebemiddel

Kommentar: Klebrig bindemiddel som fås ved oppvarming av mel (hvete-, ris-, rug-, potetmel) med vann. Ved temperaturer over 60–70 °C vil stivelseskornene svelle og gå i oppløsning (forklstring). I moderne tid fremstilles klister også på basis av vannløselige polymerer, særlig metylcellulose og karboksymetylcellulose.

Kilde: [Klister – bindemiddel](#) i *Store norske leksikon* (7. november 2017)

Engelsk oversettelse: paste

Lenke: [Language of Bindings](#)

klisterdekor

Definisjon: dekoreringsteknikk der klister blandes med farge og påføres direkte på bokens snitt

Kommentar: Mens klisteret fortsatt er vått, fremstilles et dekorativt mønster ved hjelp av fingrene eller forskjellige verktøy som pensler, stempler, svamp o.l. Klisterdekorert papir er svært variert både når det gjelder utforming, farger og mønstre. Dekorteknikken ble tatt i bruk i Tyskland på 1600-tallet, og rundt 1700 var produksjonen av klisterdekorert papir vel etablert. Blir tradisjonelt kalt klistermarmorering, selvom det ikke er en marmoreringssteknikk.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: paste-decorating

Lenke: [Language of Bindings](#)

klisterdekorert

Definisjon: resultatet av klisterdekoreringsteknikk der klister blandes med farge og påføres papir, skinn eller direkte på boksnitt

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: paste-decorated (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

klisterpapir med fordrivning

Definisjon: papir dekket med klister iblandet farge, som pensles eller stoples på og, mens klisteret fortsatt er vått, blir forskjellig verktøy benyttet for å skape mønster

Kommentar: Ofte anvendte man ganske enkelt fingrene, eller en sammenkrøllet fille, svamp eller pensel, kam, gjerne kombinert med stempler eller graverte ruller. Klisterpapir med fordrivning har vært i bruk fra midten av 1600-tallet.

Teknikken er blitt kalt klistermarmorering på norsk, selv om det ikke er en marmoreringsteknikk. Det kan være ensfarget eller flerfarget. Karakteristisk for klisterpapir med fordrivning er en tydelig gjenkjennbar tekstur som oppstår under bearbeidelsen av det våte klisteret, da overskuddsklister skyves ut i kantene av mønsteret, mens papiret i mellom delvis frilegges. Forskjellige resultater oppnås ved å anvende varierte metoder og verktøy.

Kilde: Nina Hesselberg-Wang, «Dekorert papir» i: *Bokhistorie. Bibliotekhistorie. En jubileumsbok fra Norsk bok- og bibliotekhistorisk selskap*. Red. T. Kr. Andersen, Ø. Berg og T. Eng. Oslo, 2019.

Engelsk oversettelse: displace-patterned paste paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

kniplingmønster, dekor

Kommentar: Se *dentelle*.

Kilde: [Kniplinger](#) i *Store norske leksikon* (7. november 2017)

knivmerker

Definisjon: synlige merker etter båndkniv som ble brukt til å skjære bokblokkens kanter, sees som diagonale linjer på tvers av snittene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: knife marks

Lenke: [Language of Bindings](#)

knuter (lukkemekanisme)

Definisjon: lukkemekanisme der en knute av skinn er festet til den ene permen og som kan låse boken med en hempe som er festet til den andre permen

Kommentar: Sammenfletning, slyngning på tråd, tau, bånd ell. lign. oppstått ved at tråden er dratt gjennom en løkke som den selv danner og trukket til.

Kilde: Language of Bindings. Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: toggles

Lenke: [Language of Bindings](#)

knytebind

Definisjon: bind med klaffer og knytebånd som lukkemekanisme

Kommentar: Knytebåndene er festet i klaffen eller i permen og surres rundt hele bindet før det knytes.

knytebånd

Definisjon: lukkemekanisme som består av remser av skinn eller tekstil som knytes slik at permene på en bok holdes sammen rundt bokblokken.

Kommentar: Knytebånd er som regel festet i permens forkant og forekommer i både enkle og doble par. Knytebånd i lin eller silke er vanlige. Bruk og slitasje fører ofte til at knytebåndene har røket og derfor ikke er bevart. Små hull i overtrekksmaterialet evt. små rester av båndet indikerer at de tidligere har forekommet.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: ties

Lenke: [Language of Bindings](#)

kobberlegering

Definisjon: kobberforbindelse eller blanding av kobber og andre metaller

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: copper alloy

Lenke: [Language of Bindings](#)

kobberstikk

Definisjon: dyptrykksteknikk der en gravert metallplate settes inn med sverte og bildet overføres til arket ved hjelp av en trykkpresse

Kommentar: Se *dyptrykk*.

Kilde: [Kobberstikk](#) i *Store norske leksikon* (18. mai 2020)

Engelsk oversettelse: engraving (printing)

Lenke: [Language of Bindings](#)

kolofon

Definisjon: liten tekst med tekniske opplysninger om et manuskript, en bok, en avis, et tidsskrift eller et magasins utgivelse: copyright, trykkested og -år, papir og skrift, bokbinder, opplag, utgave eller bidragsytere

Kommentar: I inkunabler ble typografiske opplysninger plassert i kolofonen bakerst i boken.

Kilde: Øyvin Rannem: [kolofon](#) i *Store norske leksikon* (7. november 2017)

Engelsk oversettelse: colophones

Lenke: [Language of Bindings](#)

korduan

Definisjon: fint lær av geitskinn

Kommentar: Tysk navn på et tykt, sort geiteskinn, opprinnelig fra Cordoba i Spania. Skinnet ble høyt verdsatt i det 17. og 18. århundre, og det ble spesielt brukt på liturgiske bøker og bibler. Skinnet var så vakkert i seg selv at det sjeldent ble gullforgylt. Se *marokeng*, *saffian* og *geitskinn*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: kordovan

Lenke: [Language of Bindings](#)

kornet overflate

Definisjon: ru, kornet overflate

Kommentar: Brukt særlig om narvsiden av skinn, men kan også karakterisere overflaten på tekstil og papir.

Kilde: Mat Roberts, Don Etherington, and Margaret R. Brown, *Bookbinding and the Conservation of Books. A Dictionary of Descriptive Terminology*. Washington, 1982.

Engelsk oversettelse: grain

Lenke: [Language of Bindings](#)

kortfibret papir

Definisjon: papir laget av kortfibret råstoff f.eks. tremasse

Kommentar: De korte fibrene gir ingen mekanisk styrke eller elastisitet til papir, som derfor blir sprøtt ved aldring.

krakelering

Definisjon: finmasket nett av små sprekker i overflaten på et materiale

Kommentar: Krakelering kan også fremstilles kunstig i f.eks. fernisslakkerte overflater

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

krokspenne

Definisjon: del av en bokspenne (lukkemekanisme), et metallstykke som er feste til en rem i den ene enden og en krok i den andre enden

Kommentar: Kroken eller ringen er de aktive delene av en lukkemekanisme som hektes på hhv. stangen eller tappen (som er de passive delene).

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: *Fra Kaupang og bygd*. Hamar, 1995.

Engelsk oversettelse: hooked clasps

Lenke: [Language of Bindings](#)

kulturell type bokbind

Definisjon: bokbind som har klare kulturelle kjennetegn som forteller om geografisk opprinnelsessted

Kilde: Helena Strömquist, BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS. Borås, 2013. [Upublisert]

kunstig narv

Definisjon: skinnets overflate gis et kunstig preg ved å presse det mot en gravert plate, dette ble som regel gjort for å gi billig skinn et mer eksklusivt utseende

Kommentar: Skolebøker, barnebøker, dagbøker i tillegg til innbundne bøker som kom i store opplag ble ofte trukket i skinn med kunstig narv.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: artificial grains

Lenke: [Language of Bindings](#)

kustode

Definisjon: første ord eller stavelse fra påfølgende side anbrakt nederst på en side under teksten

Kommentar: Kustoden, sammen med arksignaturen, gjorde det lettere for bokbinderen å legge leggene i riktig rekkefølge før hefting.

Kilde: *Det Norske Akademis ordbok* (i Ordnett.no)

kvartbind

Definisjon: bind med ett overtreksmateriale på ryggen og ett annet materiale på permene, alternativt ett overtreksmateriale på ryggen i kombinasjon med perm uten overtrekk

Kommentar: Se *ryggbind*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: quarter covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

kvart

Definisjon: betegnelse på bokformat som angir at trykkarket ved falsing (bretting) har gitt 4 blader (8 sider)

Kommentar: Etter standardformatene svarer kvartformat noenlunde til A4. Kvart skrives ofte som 4°.

Kilde: [Kvart – typografi](#) i *Store norske leksikon* (2. juni 2020)

lambrequin dekor

Definisjon: dekor på bokbind i form av tungemønster

Kilde: Anne Elligers, Tove Jacobsen, *Fransk ordbok*
(ordnet.no)

langsgående fiberretning

Definisjon: papirets fiberretning er parallell med langsiden på et rektangulært ark

Kilde: Haakon M. Fiskaa, *Norske papirmøller og deres vannmerker 1695–1970*. Oslo, 1973.

Engelsk oversettelse: long grain

Lenke: [Language of Bindings](#)

lavfalset

Definisjon: bind der permen ikke er satt helt inn til ryggfalsen og det oppstår et mellomrom mellom permkanten og ryggfalsen kalt «steg»

Kommentar: Motsatt tilfelle er dypfalset bokbind. Dypfalsete bind er mer solide enn lavfalsete bind.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: spaced joints

Lenke: [Language of Bindings](#)

leddbind

Definisjon: heftet bokblokk holdt samlet ved hjelp av metalltråd i ryggen (ryggstifting) eller fra siden (sdestifting eller falsstifting), og bindet kan være utstyrt med permer eller omslag.

Kommentar: Stiftingen som holder bokblokken sammen kalles primær stifting, i motsetning til sekundær stifting som fester permer eller omslag til bokblokken

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: stiched bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

legering

Definisjon: blanding av metaller

Kilde: Nils Christensen, [legering](#) i *Store norske leksikon* (7. november 2017)

Engelsk oversettelse: alloy

Lenke: [Language of Bindings](#)

lerret

Definisjon: glatt tøy av lin eller bomull vevd i toskaft, spesielt fremstilt som overtrekksmateriale for bokbind

Kommentar: Lerret ble først fremstilt i England på 1820-

tallet. Lerret ble et billig og holdbart erstatningsmateriale for papir og skinn og som kunne dekoreres med farge- og gulltrykk. Gjennom appretur og fyllstoffer ble lerret gjort stivt og ugjennomtrengelig for lim. Glatt lerret ble brukt i begynnelsen, men på 1830-tallet begynte man å prege ulike mønstre i lerretet. En del av disse etterlignet skinn, andre kunne ha geometriske mønstre. Lerret ble i begynnelsen farget i duse, mørke farger, men etterhvert introduseres sterke klare farger. Lerret var vanlig overtrekk på forlagsbind. Lerret til bokbind ble ofte fôret med et papir på baksiden.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: bookcloth

Lenke: [Language of Bindings](#)

libri rari

Definisjon: sjeldne bøker

Kommentar: Betegnelse brukt på samlinger av sjeldne og/eller eldre bøker.

Kilde: Bo Norlin, Bendik Rugaas (red.), *UB Universitetsbiblioteket i ord og bilder*. Oslo, 1986.

lim

Definisjon: lim er et bindemiddel for å feste sammen to eller

flere deler

Kommentar: Limet påføres som et tynt, klebende lag på en eller begge deler før de føyes sammen. Under påføringen må limet være flytende, men etter sammenføyningen må det *avbinde*, det vil si at det må få den nødvendige fastheten og styrken til å holde delene sammen.

Kilde: Ore, Sven; Stori, Aage: [lim](#) i *Store norske leksikon* (2. juni 2020)

limbind

Definisjon: bind der ryggen blir frest (høvlet) ned, rufset opp og etterpå limt med kald- eller varmlim

Kommentar: En trådløs innbinding, der limet sammen med omslaget holder bokblokken sammen. Se *paperback* og *pocketbok*.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: adhesive structure binding

Lenke: [Language of Bindings](#)

limbind forsterkning

Definisjon: strimler av hefthyssing, skinn eller alungarvet skinn som er limt inn i innsagde spor i ryggen som forsterkninger

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: adhesive supports

Lenke: [Language of Bindings](#)

lin

Definisjon: linbast spunnet til tråd og garn

Kommentar: Lintråd ble brukt til hefting av tekstblokken og til brodering av kapitélbånd. Linstoff er vevet av lin.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: linen

Lenke: [Language of Bindings](#)

lisser

Definisjon: lukkemekanisme som består av tvunnete tråder av skinn eller tekstil som knytes slik at permene på en bok holdes sammen rundt bokblokken

Kommentar: Kan også forekomme som bare en lisse som surres rundt hele bindet.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: ties

Lenke: [Language of Bindings](#)

litografi

Definisjon: betegnelsen for avtrykket fra en litografert trykkform, ofte i form av et grafisk kunstblad

Kommentar: Se *litografisk teknikk* og *plantrykk*.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

litografisk teknikk

Definisjon: Litografi er et plantrykk som ble oppfunnet på slutten av 1700-tallet og som baserer seg på prinsippet om at fett og vann frastøter hverandre.

Kommentar: Litografi er en grafisk trykketeknikk, opprinnelig med stein som bunnmateriale, men senere også metallplater. Mønsteret blir tegnet med fettholdig farge på en preparert kalksten eller en kjemisk stabilisert metallplate og fuktet med vann. Når den fettholdige trykkfargen rulles på, fester den seg kun til tegningen. Tegningen overføres til papiret i en litografisk trykkpresse.

Kilde: Trine Nordkvelle, [litografi](#) i *Store norske leksikon* (12. november 2017)

litt rund rygg

Definisjon: bokrygg hvis form er rundet til ca. 1/8 av av en sirkel

Kilde: J. A. Szirmai, *The Archeology of Medieval Bookbinding*. London, 2011.

Engelsk oversettelse: slight round spines

Lenke: [Language of Bindings](#)

lossing

Definisjon: kontrollering av boken etter at den er ferdig bundet, men før den går til håndforgylling eller ekspedisjon

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Louis seize, dekor

Definisjon: kunsthistorisk navn på klassisistisk stil i arkitektur og interiørkunst på slutten av 1700-tallet (mellom rokokko og empire)

Kilde: *Norsk riksmålsordbok* (Ordnett.no)

lukkemekanisme

Definisjon: festeanordning som har til hensikt å holde bindets permer lukket rundt bokblokken når boken ikke er i bruk

Kommentar: Eksempler på lukkemekanismer er knytebånd,

flettede eller tvunnete bånd kombinert med knuter eller pinner, spenner av metall festet til remmer eller direkte i bindets permkant. Lukkemekanismene på bøker har eksistert siden tidligere tider. Etterhvert som papir tok over for pergament som viktigste tekstbærer forsvant behovet for lukkemekanismer. De ble til en viss grad beholdt på seremonielle og liturgiske bøker og som dekorative elementer. De er også til stede på bøker som bæres rundt.

Kilde: Language of Bindings; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: fastenings

Lenke: [Language of Bindings](#)

lukkemekanisme, antall

Definisjon: beskriver hvor mange lukkemekanismer bindet har

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

lukkemekanismens egenskaper

Definisjon: karakteristiske egenskaper ved låsemekanismen og dens deler

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: fastening features

Lenke: [Language of Bindings](#)

lukkemekanismens utforming

Definisjon: utforming av lukkemekanismen eller deler av lukkemekanismen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: fastenings features

Lenke: [Language of Bindings](#)

lukkemekanismens dekor

Definisjon: lukkemekanismens dekorative motiv

Kommentar: For eksempel lam med kors.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

lukkemekanismens komponenter

Definisjon: de forskjellige delene en lukkemekanisme består av

Kommentar: Delene kan være ring og tapp, hekte og krok,

men også klaffen på en konvolutt.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: fastening components

Lenke: [Language of Bindings](#)

lukkemekanismens materiale

Definisjon: materialet lukkemekanismen er laget av

Kommentar: Materiale kan for eksempel være metall eller pergament.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

lukkemekanismens tilstand

Definisjon: lukkemekanismens tilstand

Kommentar: For eksempel intakt, spor etter, mangler.

luntehefting

Definisjon: håndhefting fra siden av ark som ikke er falset

Kommentar: Passende antall ark heftes sammen til legg med kastesting, leggene heftes gjennom eller rundt heftébånd og

forankres i hverandre ved heftestasjonene

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: overcasting

Lenke: [Language of Bindings](#)

lær

Definisjon: lær er den fagmessig korrekte betegnelse på garvede huder og skinn

Kommentar: Som huder betegnes i Norge huder av store dyr, huder av mindre dyr kalles skinn. Etter hvert som huder og skinn i utseende og struktur nærmer seg hverandre, f.eks. når det dreier seg om mindre huder og større skinn, blir skillelinjene mellom overgangsformene utvisket. Betegnelsen blir da en kvalitetsvurdering, avhengig av den anvendte garvemetode.

Kilde: [Lær](#) i *Store norske leksikon* (10. november 2017)

lærsnitt

Definisjon: resultatet av en fremgangsmåte der deler av skinnet skjæres bort for å skape en dekorativ effekt

Kommentar: Lærsmitt var særlig brukt på 1400-tallet i det sydøstre Tyskland og Spania. På fransk heter det: Cuir-ciselé

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: cut leather (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

løsbind

Definisjon: bokbind som blir laget for seg før det festes til bokblokken

Kommentar: Løsbindet kan ha (harde) permer eller andre komponenter i tillegg til overtrekket, men ingen av disse delene har på forhånd vært festet til bokblokken. Som regel er løsbindets rygg ikke festet til bokblokkens rygg og danner en naturlig hul rygg. Løsbindet kan festes til bokblokken med bare lim eller ved at bokblokkens forlengede heftbind tres gjennom løsbindet langs ryggen. Dette kan gjøres på forskjellige måter.

Kilde: Language of Bindings; Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: cases

Lenke: [Language of Bindings](#)

løsrygg

Definisjon: pappremse plassert langs bokblokkens rygg festet til overtrekksmaterialet

Kommentar: Løsryggen skal ha samme høyde som permene og bredden skal tilsvare bokblokkryggens tykkelse. Løsryggen limes til overtrekksmaterialet og ikke til bokblokkens rygg.

Sammenføyningen til bokblokkryggen skjer ofte, men ikke nødvendigvis via en hylse.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: spine inlays

Lenke: [Language of Bindings](#)

løst bokmerke

Definisjon: bokmerke som ligger løst mellom bladene i boken

Kommentar: Løse bokmerker har som regel blitt lagt til av bokens lesere og utgjør en del av bokens proviniens. Et løst bokmerke kan være nesten hva som helst – trykte eller håndskrevne lapper, spesiallagde bokmerker, silhuettklipp, pressede planter m.m.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

løvtre

Definisjon: fellesbetegnelse på tofrøbladede trær med flate, tynne blad

Kommentar: Trevirke av bøk og eik ble som regel benyttet til permer.

Kilde: [Løvtrær](#) i *Store norske leksikon* (6. april 2020)

Engelsk oversettelse: hardwood

Lenke: [Language of Bindings](#)

låsering

Definisjon: metallbeslag som er festet i forkanten av begge permene med ringer festet i endene til å tre et skriveredskap (stylo) igjennom for å holde bindet lukket

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: fastening rings

Lenke: [Language of Bindings](#)

makulatur

Definisjon: kassert materiale

Kommentar: Kassert materiale kan være både papir og pergament. I den grafiske produksjonen har papirmakulatur blitt gjenbrukt i bokproduksjonen av økonomiske hensyn. Makulatur av både papir og pergament forekommer som som fôr i permer og omslag, som perm materiale, forsats- og overtrekkspapir. Se *håndskriftsmakulatur* og *trykkmakulatur*.

Kilde: Ove Persson, *Grafisk Uppslagsbok*. Stockholm, 1956.

maling

Definisjon: dekor fremstilt av et fargesjikt på et underlag som oftest påført med pensel

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: painting (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

malt dekor

Definisjon: resultatet av dekor påført ved maling

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: painted (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

mangefargede lisser i par

Definisjon: lukkemekanisme som består av tvunnete tråder av sammensatte farger festet til hver sin perm og som knytes slik at permene holdes sammen rundt bokblokken

Kommentar: Lissene forekommer alltid i par og det er viktig å oppgi hvor mange par lisser som opptrer på boken.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: mixed-coloured paired ties

Lenke: [Language of Bindings](#)

mangler

Definisjon: registrering av elementer som beviselig har vært på boken, men som er revet bort eller falt av

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

mangler delvis

Definisjon: registrering av elementer som fortsatt er på boken, men som delvis er revet bort eller falt av

Kommentar: Det kan f.eks. dreie seg om et forsatsblad (eller deler av et) der man ser rivekanten eller et beslag som det er spor etter i skinnet og man kan se stifter eller hull etter stifter.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

marg

Definisjon: flate som omgir en typografisk oppstilling og som avgrenses av formatet

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: margins

Lenke: [Language of Bindings](#)

marginalia

Definisjon: inskripsjoner skrevet i margene på tekstbladene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: marginalia (information objects)

Lenke: [Language of Bindings](#)

marmorering

Definisjon: dekormønstre som ved hjelp av stor variasjon av farger og teknikker etterligner utseendet på marmor

Kommentar: Marmorering er mye brukt som dekor på papir brukt i bokbinding, f.eks. som overtrekks- eller forsatspapir og på bokblokkens snitt.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: marbled (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

marmorert dekor under gullsnitt

Definisjon: dekoreringsteknikk der bokens snitt først blir marmorert for så å bli dekket av av gull

Kommentar: Så lenge boken er lukket synes bare gullet, men i det man åpner boken kommer marmoreringen til syne, fordi marmoreringsfargene trekker lenger inn i papiret enn gullet. Teknikken var spesielt brukt på franske bind fra 16- og 1700-

tallet.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: marbling under gold

Lenke: [Language of Bindings](#)

marokeng

Definisjon: geiteskinn fra Marokko

Kommentar: Marokeng var opprinnelig førsteklases geiteskinn fra Marokko garvet med sumac, men etterhvert ble også billigere skinn fra hårsau garvet på samme måte kalt det samme. Det kan derfor være vanskelig å angi, siden det finnes så mange billigere etterligninger. Saffianlær hører til samme gruppe som marokeng og korduanlær. Se *saffian*, *korduan* og *geitskinn*.

Kilde: [Marokeng](#) i *Store norske leksikon* (2. juni 2020)

Engelsk oversettelse: marocain

Lenke: [Language of Bindings](#)

maskinlaget papir

Definisjon: papir produsert på en løpende vire av en maskin

Kommentar: Maskinlaget papir har en tydelig fiberretningen som er parallell med produksjonsbanen.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: machine-made paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

materialer

Definisjon: de stoffene et bokbind er sammensatt av, f.eks. papp, kartong, papir, tekstiler, hyssing, skinn, metall, adhesiver m.v.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: materials

Lenke: [Language of Bindings](#)

medbundet tidligere omslag

Definisjon: omslag som bokblokken opprinnelig var utstyrt med og som er bundet med i det foreliggende bindet

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

messing

Definisjon: metall-legering av kobber og sink der kobber er hovedingrediensen og sinkinnholdet ikke overstiger 40% av

vekten

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: brass

Lenke: [Language of Bindings](#)

metall

Definisjon: fast stoff av en gruppe som teller de fleste grunnstoffene, med formbarhet, glans og ledningsevne som typiske egenskaper

Kommentar: Eksempler på metaller som benyttes innen bokbind er gull, sølv, jern og legeringer som bronse.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: metal

Lenke: [Language of Bindings](#)

metallarbeider

Definisjon: yrkesbetegnelse på folk som er utdannet/trent i å arbeide med metall enten praktisk eller dekorativt

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: metal workers

Lenke: [Language of Bindings](#)

metallbind

Definisjon: helbind av metall, inkludert ryggen, som er hengslet langs ryggfalsene

Kommentar: Hvis bare permene er dekket av metall bør disse kalles for beslag.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: metal cases

Lenke: [Language of Bindings](#)

metalldekor

Definisjon: dekorert metallstykke som festes til bokbindet eller er en del av det

Kommentar: Eksempler på metalldekor er rikt ornamenterte beslag og spenner eller permer i filigransarbeid.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

metallpapir

Definisjon: papir som er dekket av et lag metall, som oftest en legering

Kommentar: Metallet kan være påført papiret i form av bladmetall eller pulver som er penslet eller sprøytet på. Metallpapir er glatt i motsetning til preget metallpapir.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: metal powder paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

metallplatedekor

Definisjon: sider av dekorert metall, som er festet til begge sider av bindet

Kommentar: Metallsidene er montert oppå et konvensjonelt bokbind, f.eks. et skinnbind.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: metall sides

Lenke: [Language of Bindings](#)

metallrelieff

Definisjon: hammerarbeid med punsel i forbindelse med forming av metaller, kalt drivning, skjer fra baksiden slik at mønsteret fremstår i relieff

Kommentar: Bokbeslag og bokspenner kan ha dreven dekor.

Kilde: [Drivning](#) i *Store norske leksikon* (20. mars 2020)

Engelsk oversettelse: metal embossing

Lenke: [Language of Bindings](#)

metalltrykk

Definisjon: trykketeknikk med graverte metallplater

Kommentar: En teknikk som går tilbake til 1400-tallet.

Motivene var gjerne bibelske scener og helgener, rikt ornamentert ved hjelp av stempler og punsler. De ble mye brukt bl.a. på franske bønnebøker trykt på pergament. Her ville tresnitt bli for mykt.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

middels rund rygg

Definisjon: bokrygg hvis form er rundet til ca. 1/4 av av en sirkel

Kilde: J.A. Szirmai, *The Archeology of Medieval Bookbinding*. London, 2011.

Engelsk oversettelse: medium rounded spine

Lenke: [Language of Bindings](#)

midtbeslag

Definisjon: metallbeslag plassert midt på permen

Kommentar: Sammen med hjørnebeslag (se *hjørnebeslag*) holdt midtbeslaget den flatt liggende boken oppe fra pulten og beskyttet overtrekket mot slitasje fra underlaget.

Kilde: Astrid Schjoldager, *Bokbind og bokbindere i Norge*

inntil 1850. Oslo, 1927.

Engelsk oversettelse: center bosses

Lenke: [Language of Bindings](#)

midtfelt

Definisjon: avgrenset området i midten av en flate

Kommentar: For eksempel på permen, på ryggen o.l.

midtornament

Definisjon: dekorativt element fra én enkelt blokk plassert sentralt på permen

Kommentar: For å unngå misforståelse bør større midtornamenter utført med flere mindre håndpregeverktøy kalles for preget midtdekorasjon. Se *preget midtdekorasjon*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: centerpieces (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

mineralsk garving

Definisjon: garveprosess for skinn og huder som anvender

visse uorganiske salter

Kommentar: Mineralgarvet skinn er mer holdbart enn vegetabilsk garvet skinn. Mest kjent og anvendt er kromgarving. Kromgarving tar betydelig kortere tid enn andre garvemetoder og muliggjør derfor økt produksjon. Den egner seg til overlær og sålelær til skotøy samt til portefølje- og møbelskinn, arbeidshansker og til en rekke andre tekniske ting.

Kilde: [Garvestoffer](#) i *Store norske leksikon* (7. november 2017)

minimal dekor

Definisjon: omfanget av dekor på bokbindet er sparsomt

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

moarémmarmorert papir

Definisjon: et vilkårlig basismønster på hele overflaten endres og det skapes et bølgeaktig mønster ved bevegelse i papiret idét det legges på marmorgrunnen, bølgene er bueformet og minner om moaré

Kommentar: av fr. moiré, bølgeformede striper. I spansk marmorert papir er bølgeformasjonen rette og så godt som parallelle. Se *spansk marmorert papir*.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: moiré marbled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

mollskinn

Definisjon: sterkt vevet stoff av bomull med tovet innside

Kommentar: Brukes som overtrekk på bøker og protokoller.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

mosaikkdekor

Definisjon: dekor sammensatt av forskjelligfargede småbiter av ensartet materiale

Kilde: Siri Sande, [mosaikk](#) i *Store norske leksikon* (7. november 2017)

mugg (tekstil)

Definisjon: tynt bomullstoff som brukes til fôringer og forsterkninger

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

narv

Definisjon: utsiden av et tilberedt skinn som inneholder hårsekker

Kommentar: Hår og årer etterlater seg fordypninger som er karakteristiske for de forskjellige skinnsortene. Innsiden kalles kjøttsiden. Se *kjøttsiden*.

Kilde: [Narv](#) i *Store norske leksikon* (7. april 2020)

Engelsk oversettelse: grain layer

Lenke: [Language of Bindings](#)

narvspalt

Definisjon: dyreskinn spaltet på langs i to lag

Kommentar: Narvspalt, den ytterste delen av huden ble ofte til et tynt og relativt billig skinn bl.a. brukt på bokbind.

Prosessen fører til at fibrene skjæres av og skinnet blir dårlig og like lett å rive i stykker som papir. Se *spaltskinn*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998;
[Language of Bindings](#)

Engelsk oversettelse: grain splits (skins)

Lenke: [Language of Bindings](#)

naturlig narv

Definisjon: naturlig mønster på skinnets overflate

Kommentar: Mønsteret fremstår individuelt i forhold til hva slags rase dyret tilhører, hvilken garveprosess som er benyttet og hvilken etterbehandling som er foretatt, uten noen form for kunstig bearbeiding av overflaten f.eks. ved preging.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: natural grain (skin features)

Lenke: [Language of Bindings](#)

niger

Definisjon: vegetabilsk garvet geiteskinn fra Nigeria og omkringliggende områder

Kommentar: Niger har en naturlig struktur, som gir skinnet en karakteristisk overflate. De vanligste fargene er mørkerød, orange, rustrød, grønn og ufargede nyanser.

Kilde: Matt Roberts, Don Etherington, and Margaret R. Brown, *Bookbinding and the Conservation of Books. A Dictionary of Descriptive Terminology*. Washington, 1982.

Engelsk oversettelse: Niger

Lenke: [Language of Bindings](#)

norm

Definisjon: betegnelse på den tekstlinjen som står nederst i margen på hvert trykkarks første side, som i forkortet form gir opplysninger om bokens forfatter og/eller tittel

Kommentar: I likhet med arksignaturen angir normen de forskjellige arkene i boken og deres rekkefølge, og tjener til veiledning for bokbinderen. Se *arksignatur*.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995; *Nordisk leksikon for bogvæsen*. Vol. 2. København, 1962.

normal dekor

Definisjon: middels omfang av dekor på bokbindet

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

nybarokk dekor

Definisjon: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk i siste halvdel av 1800-tallet og et stykke inn på 1900-tallet som tok opp barokkens formoppfatning

Kommentar: Den norske varianten var inspirert av norsk 1600-talls arkitektur som Austråttborgen og hovedbygningen i Rosendal. Denne stilen er preget av tunge, sluttete former. (SNL)

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

nygotisk dekor

Definisjon: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk i siste halvdel av 1700-tallet og et stykke inn på 1800-tallet som tok opp gotikkens formgivning

Kommentar: Nygotisk ornamentikk finnes bl.a. på katedralbind i form av gotiske spissbuer. Se *katadralbind*.

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, [1990]

nyklassisistisk dekor

Definisjon: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk i siste halvdel av 1700-tallet som baserte seg på antikke greske og romerske forbilder

Kommentar: Neoklassisismen oppsto i 1750-årene som en reaksjon mot rokokkoens svulmende formspråk og var fullt utviklet i 1770-årene. Dekoren kjennetegnes av en forkjærlighet for det lineære og symmetriske.

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, 1990.

nyrenessanse dekor

Definisjon: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk i siste halvdel av 1800-tallet som tok opp

renessansens formgivning

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, 1990.

nyrokokko dekor

Definisjon: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk på midten av 1800-tallet som kjennetegnes av overdrevne og overlessede rokokkoformer

Kilde: Edward Lucie-Smith, *Illustrert kunstordbok*. Oslo, 1990.

oasis

Definisjon: garvet afrikansk geiteskinn

Kommentar: Brukes som overtrekk på bokbind.

Kilde: Matt Roberts, Don Etherington, and Margaret R. Brown, *Bookbinding and the Conservation of Books. A Dictionary of Descriptive Terminology*. Washington, 1982.

oktav

Definisjon: tradisjonell betegnelse på bokformat der

trykkarket ved falsing har gitt 8 blader, dvs. 16 sider

Kommentar: Oktav forkortes som 8°. Standardformatet i dag er tilnærmet A5.

Kilde: [*Oktav – typografi*](#) i *Store norske leksikon* (7. november 2017)

omfattende dekor

Definisjon: beskriver omfanget av dekor på bokbindet

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

omhengt ansetningsfals

Definisjon: ansetningsfals som heftes med første og siste legg i boken og hvor ansetningsfalsen er bøyd rundt ryggen på legget som skal heftes

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

omhengt forsats

Definisjon: forsats som heftes med første og siste legg i boken

og hvor forsatsen er bøyd rundt ryggen på legget som skal heftes

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Lenke: [Language of Bindings](#)

ominnbundet

Definisjon: bok som har vært bundet inn tidligere, men som er bundet inn på ny

omslag

Definisjon: betegnelsen benyttes generelt om selve vareomslaget eller omslaget på heftede bøker, laget av kartong eller tykt papir

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: drawn-on covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

omslagsbind

Definisjon: bind fremstilt ved at bokblokken settes inn i et

mykt eller stivt omslag som festes til bokblokken ved hefting eller liming mot ryggen og/eller ved forsatsbladene

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: fixed secondary covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

opphøyde bind

Definisjon: forhøyninger på ryggen der hefthyssingen ligger

Kommentar: Det kan også lages forhøyninger ved hjelp av pappstrimler. Se *falske bind*. Termen selv gjør ikke forskjell på hvilken type bind som er brukt, og begge former kan forekomme samtidig.

Kilde: Language of Bindings; Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: raised bands

Lenke: [Language of Bindings](#)

opphøyde hefthyssinger

Definisjon: hefthyssinger som ligger på overflaten av bokblokkens rygg og som leggene heftes til

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: raised sewing supports

Lenke: [Language of Bindings](#)

opplokk

Definisjon: sted/område i i midten av boken når man har åpnet permen

originalt omslag

Definisjon: typografiske omslag som følger med forlagsbind i heftet utgave

Kommentar: Særlig brukt på andre halvdel av 1800-tallet, som et alternativ til innbundne forlagsbind.

overlappende hjørneinnslag

Definisjon: den vanligste formen for hjørneinnslag der innslaget i forkant slås inn sist, slik at det overlapper innslagene i hode og fot

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: lapped mitres

Lenke: [Language of Bindings](#)

overlappende innslag ved hode og fot

Definisjon: innslagene i hode og fot overlapper hverandre på innsiden av permen

Kommentar: Denne teknikken benytter mer materialer og forekommer først og fremst på dyrere pergamentbind

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: overlapping head and tail turn-ins

Lenke: [Language of Bindings](#)

overtrekk

Definisjon: et bokbind kan ha to typer overtrekk, det primære overtrekket befinner seg nærmest bokblokken, mens det sekundære er trukket utenpå det primære

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

overtrekk med innslag

Definisjon: overtrekksmateriale slått inn rundt permenes kanter og ved ryggens hode og fot etter at permene er montert på bokblokken

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: turned-in covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

overtrekk på rygg og permer

Definisjon: trekk som dekker bokens rygg og hele eller deler av permene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: primary covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

overtrekksmateriale

Definisjon: materiale som brukes til å dekke bokens rygg og hele eller deler av permene

Kommentar: Kan være skinn, pergament, tekstil, metall osv.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: covering material

Lenke: [Language of Bindings](#)

overtrekkets omfang

Definisjon: beskrivelse av hvor stor del av boken som blir dekket av omslaget

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

overtrekkets tilstand

Definisjon: beskrivelse av overtrekkets tilstand

Kommentar: For eksempel intakt, spor etter, mangler.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

overtrekkingsteknikk

Definisjon: teknikk brukt til å trekke et bokbind med materiale

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: covering techniques

Lenke: [Language of Bindings](#)

overtrekkpåsetting

Definisjon: prosess der man former og slår inn et materiale rundt et bokbind

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: covering

Lenke: [Language of Bindings](#)

pagina

Definisjon: sidetall på hver side, ulike tall står på høyre side

Kommentar: Latin, pagina = side. Ble ikke benyttet i trykte bøker før begynnelsen av det 16. århundre.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

paginering

Definisjon: nummerering av hver enkelt side i boken, d.v.s. 2 nummer pr blad

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: pagination

Lenke: [Language of Bindings](#)

paleotyp

Definisjon: bok fra boktrykkerkunstens eldste tid før 1500

Kommentar: For danske bøker regnes paleotyper å være trykt før 1550. Av gresk paleo = gammel og typ = '(skrift)tegn'. Se

inkunabel.

Kilde: [Paleotyper](#) i *Store norske leksikon* (9. november 2017)

paljetter, dekor

Definisjon: liten, tynn, blinkende skive av metall brukt til dekor

Kommentar: Paljetter ble gjerne brukt i kombinasjon med broderi.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

paperback

Definisjon: navn på en billigbok, renskåret med limt rygg

Kommentar: Paperback har mykt omslag i motsetning til hardback som har hardt omslag. Se *limbind* og *pocketbok*.

Kilde: [Paperback](#) i *Store norske leksikon* (23. september 2020)

papir

Definisjon: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil

som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark

Kommentar: Avledet av latin *papyrus*.

Kilde: Det Norske Akademis ordbok (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

papirdekoratør

Definisjon: person som dekorerer papir enten arkvis eller på rull

Kommentar: Papirdekoratørene fremstilte dekorert papir som har vært brukt i bokbinding siden 1500-tallet, som overtrekks- og forsatspapir, trekking og fôring av esker og etuier i tillegg som underlag for kaligrafi og finere trykksaker.

Kilde: Albert Haemmerle, *Buntpapier. Herkommen, Geschichte, Techniken, Beziehungen zur Kunst*. Unter Mitarbeit von Olga Hirsch. München, 1961.

Engelsk oversettelse: paper decorators

Lenke: [Language of Bindings](#)

papiretikett

Definisjon: etikett laget av papir

Kommentar: Trykte papiretiketter med tittel og forfatternavn ble brukt på bøker fra ca. 1800 limt på bokens rygg eller

forperm, eller navn på bokbinder limt på innsiden av for- eller bakpermen.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

papirform

Definisjon: form til å danne papirark

Kommentar: En papirform består som regel av en treramme utstyrt med en finmasket duk av messing eller bronse som slipper vannet igjennom, men holder fibrene tilbake. Den finmaskete duken ble ofte utstyrt med et filigranmønster som dannet vannmerke i papiret. I Europa begynte man å lage papir på 1200-tallet.

Kilde: Haakon M. Fiskaa, *Norske papirmøller og deres vannmerker 1695–1970*. Oslo, 1973.

Engelsk oversettelse: paper moulds

Lenke: [Language of Bindings](#)

papirmaker

Definisjon: person som fremstiller papir

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: papermakers

Lenke: [Language of Bindings](#)

papirperm

Definisjon: papir som brukes som perm materiale i et bokbind

Kommentar: For eksempel som omslag.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

papirpulp

Definisjon: mekanisk eller kjemisk tilberedt masse av vegetabiliske fibre for fremstilling av papir

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: paper pulp (materials)

Lenke: [Language of Bindings](#)

papp

Definisjon: tykt, stivt papir fremstilt av de samme råstoffene som kartong og papir, men ofte grovere og mindre bearbeidet

Kommentar: Fremstilling av papp til bokpermer er kjent tilbake på slutten av 1400-tallet i England da man kopierte en islamsk praksis med å lime sammen flere ark (makulatur, som kunne være både papir og pergament). I Europa erstattet pappermer gradvis trepermer fra begynnelsen av 1600-tallet. Permer av papp reduserte vekten og endret utseende på bøker. I dag kaller man tykt papir for papp når gramvekten overstiger

350 g. Papp finnes som limte eller pressede typer.

Kilde: Language of Bindings; Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: paper board (materials)

Lenke: [Language of Bindings](#)

papp, laminert

Definisjon: fremstilling av papp til bokpermer ved å lime sammen ark av papir

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: paste-laminated board (materials)

Lenke: [Language of Bindings](#)

papp, presset

Definisjon: fremstilling av papp til bokpermer ved å presse ark av papir sammen uten lim

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: couched-laminate board (materials)

Lenke: [Language of Bindings](#)

pappbind

Definisjon: håndinnbundet bok med løs rygg og steg, der permene klistres til bokblokkens ansetningsfalser og/eller til forsatsblad

Kommentar: Pappbind kom i bruk i andre halvdel av 1800-tallet. Bindet ble ofte trukket med stoff på rygg og hjørner med dekorert overtrekkspapir på permene, eller helt stoffbind.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

pappmasjé

Definisjon: papirmasse som i fuktig tilstand formes eller presses etter tilsetning av lim- eller fyllstoffer

Kommentar: Fra annen halvdel av 1500-tallet lagde bokbinderne en type papp av alt skrap de kunne finne i bokbinderiet, avskjær av papir, tekstil, trefliser m.m. og presset til pappskiver. På 1800-tallet var kraftig skulpturerte bokpermer støpt av pappmasjé populært.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: pulpboard (materials)

Lenke: [Language of Bindings](#)

papyrus

Definisjon: skrivemateriale laget av strimler av stammen til papyrusplanten som er lagt delvis over hverandre, fuktet, presset og tørket

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: papyrus

Lenke: [Language of Bindings](#)

penslet klisterpapir

Definisjon: dekoreringsteknikk der stivelsesklister tilsatt farge ble penslet i én retning over papiret og er gjenkjennbart på de mer eller mindre parallelle strøkene som dannes av penselen, kan være ensfarget eller flerfarget

Kommentar: Penslet klisterpapir er den tidligste form for dekorert papir vi kjenner i Europa. Eksempler på spillkort der baksiden var dekorert med denne teknikken stammer fra ca. 1430.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart 2016

Engelsk oversettelse: brushed paste paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

penseldekorert klisterpapir

Definisjon: penslet klisterpapir, der det fargede klistersjiktet blir bearbeidet med en eller flere pensler og mønsteret som dannes blir mer utarbeidet

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart 2016

Engelsk oversettelse: brush-patterned paste paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

pergament

Definisjon: ugarvet skinn (av kalv, geit og får) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme

Kommentar: Pergament ble opprinnelig brukt til skrivemateriale (skinnene ble da preparert med pimpstein), men fra middelalderen også tatt i bruk til overtrekk på bokbind, som forsatsblad, fôringer eller forsterkninger i innbindingen. Farget pergament er ofte malt i røde og grønne toner.

Kilde: Ole Alkærsig (red.), *Bevaringshåndbogen*. København, 1986.

Engelsk oversettelse: parchment

Lenke: [Language of Bindings](#)

pergamentetikett

Definisjon: etikett laget av pergament

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

pergamentfremstilling

Definisjon: prosess for fremstilling av pergament

Kommentar: I motsetning til skinn, garves ikke pergament, men tørkes under spenn. Etterbehandling kan bestå av grundering og polering.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: parchment making

Lenke: [Language of Bindings](#)

pergamentmaker

Definisjon: personer som lager pergament

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: parchment makers

Lenke: [Language of Bindings](#)

perlemor, dekor

Definisjon: den indre, glinsende side av perlemuslingens skall som ved lysbrytning får en iriserende glans

Kommentar: Mye brukt til knapper og mindre pyntegenstander.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: mother-of-pearl

Lenke: [Language of Bindings](#)

perler, dekor

Definisjon: lite, rundaktig legeme i musling dannet ved kalkutskilling

Kommentar: Brukes som dekor på bokbind og bokspenner.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: pearls

perm

Definisjon: de plane sidestykkene som er festet til hver side av en bokblokk for å beskytte og forsterke den og som sammen med den utgjør et bind. Se *bindets permer*.

Kommentar: Navnet kommer av pergament. Et bokbind har

normalt forperm og bakperm.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: boards

Lenke: [Language of Bindings](#)

permbeslag

Definisjon: metallbeslag som sitter på overflaten av permen og ikke er bøyd rundt permens kanter

Kommentar: Permbeslag er som regel plassert ut mot bindpermens fire hjørner, noen ganger i kombinasjon med et femte midtbeslag.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: surface fittings

Lenke: [Language of Bindings](#)

permens egenskaper

Definisjon: alt som har med forberedelse og funksjonell utforming av permene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: board features

Lenke: [Language of Bindings](#)

permens materiale

Definisjon: materiale som brukes for tilskjæring av bindets permer

Kommentar: Materialet er som regel av papp eller tre, men kan også bestå av hud.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Lenke: [Language of Bindings](#)

permens overtrekk

Definisjon: papir, skinn eller tekstil som permene er trukket med

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: covering material

Lenke: [Language of Bindings](#)

permens utforming

Definisjon: rektangulære permer med rette hjørner kan bearbeides for å gi kanter og overflater forskjellige utforminger

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: board shaping

Lenke: [Language of Bindings](#)

permer uten overtrekk

Definisjon: bare permer uten overtrekk

Kommentar: Et ryggbind uten overtrekk er et eksempel på et slikt bind.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

permhull

Definisjon: hull som er boret gjennom permen for å gi plass til å tre hefthyssing og kapitelbåndender igjennom i forbindelse med ansetting (festing) av permene til bokblokken

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: board holes

Lenke: [Language of Bindings](#)

permkanter

Definisjon: kanter som oppstår på tvers av permflatens tykkelse når den blir beskåret

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: board edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

permkanter avfaset på innsiden

Definisjon: avfasing av de innvendige kantene av permen, de som vender mot bokblokken

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: internal bevels

Lenke: [Language of Bindings](#)

permkanter avfaset på utsiden

Definisjon: avfasing av de utvendige kantene av permen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: external bevels

Lenke: [Language of Bindings](#)

permkomponenter

Definisjon: de forskjellige bestanddelene som brukes til fremstilling av permer

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: board components

Lenke: [Language of Bindings](#)

permovortrekk til halvbind

Definisjon: til halvbind skjæres hjørnene på permovortrekkets ytterside av for at hjørnene (som er i samme materiale som ryggovortrekket) skal kunne eksponeres

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: triangular corners

Lenke: [Language of Bindings](#)

permtreing

Definisjon: prosessen med å tre heftbind og kapitelbåndender igjennom permene i forbindelse med ansetting (festing) av permene til bokblokken

Kommentar: Treingen kan foregå på mange forskjellige måter.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: board lacing

Lenke: [Language of Bindings](#)

pigment

Definisjon: fargestoffer som brukes i form av uløselige pulvere til farging

Kilde: Sven Ore, [pigment](#) i *Store norske leksikon* (9. november 2017)

Engelsk oversettelse: pigments

Lenke: [Language of Bindings](#)

pirket hjørneovertrekk

Definisjon: innslag på skinnhjørner som er pirket inn, d.v.s. bearbeidet i vifteform for å redusere og jevne ut økning i materialets i tykkelse

plakett

Definisjon: et sirkulært eller ovalt stykke metall med gravert dekor festet på permenes utsider

Kommentar: Plakettene har en dekorativ funksjon og varierende form. De er laget av alt fra forgylt sølv til jern, ofte gravert, drevet eller bearbeidet på annen måte. De kan også forekomme som malt, emaljerte eller beslagne med edelstener.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: plaquettes

Lenke: [Language of Bindings](#)

plantrykk

Definisjon: trykketeknikk der bildet trykkes fra en plate hvor de partiene som trykkes ligger i samme plan som de ikke-trykkende partiene

Kommentar: Platen har ingen forhøyninger eller fordypninger. Litografi og serigrafi er eksempler på plantrykk, i tillegg til marmorert papir (monotypi).

Kilde: Sidsel Helliesen, *Norsk grafikk gjennom 100 år*. Oslo. 2000.

plassering

Definisjon: brukes i beskrivelsen for å angi lokalisering av bokbindets forskjellige deler

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: places

Lenke: [Language of Bindings](#)

platestempel

Definisjon: platestempel til å prege større områder på bokpermen i en presse

Kommentar: Større hjørne- og midtstykker i en stemplet dekor er som regel også trykte med plater. Platestempler er

brukt for blind- og gulltrykk på bokbind siden sent 1400-tall.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: plaques

Lenke: [Language of Bindings](#)

pocketbok

Definisjon: en bok som har myke omslag og er passe stor til å ha i en romslig lomme, derav navnet *pocket* som på engelsk betyr «lomme»

Kommentar: Slike bøker har limfrest rygg, ofte dårligere papir og er derfor billigere å produsere. Mange forlag, også i Norge, gjenutgir innbundne romaner og populære bøker i pocketbokversjoner i store opplag og med lavere pris. Se *limbind* og *paperback*.

Lenke: [Wikipedia](#)

pointillédekor

Definisjon: punkt- eller prikkemønster

Kommentar: Dekor brukt på bokbind.

Kilde: [Bokband på Kungliga biblioteket](#), Stockholm,

polering

Definisjon: bearbeiding av et materiale for å gjøre overflaten glatt, jevn og blank

Kommentar: Ved bokbinding ble det brukt agatstener og/eller metallverktøy for å bearbeide overtrekksmaterialet eller andre overflater, ofte i kombinasjon med voks og varme for å få blanke snitt og overtrekk. Poleringen har ikke bare en dekorativ effekt, men bidrar også til å bevare og beskytte overflaten mot slitasje.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [publisert]

Engelsk oversettelse: polishing

Lenke: [Language of Bindings](#)

poleringsjern

Definisjon: metallverktøy som ble varmet opp for å glitte overflaten på garvede skinn

Kommentar: Finnes rundet til bruk på bokrygger og sylinderformet til bruk på permene.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: polishing irons

Lenke: [Language of Bindings](#)

polerte snitt

Definisjon: beskårne snitt polert med glitteverktøy og/eller voks

Kommentar: Både dekorerte og udekorerte snitt ble polert.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: polished edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

posebind

Definisjon: bind der skinnet på permens nedre kant ikke er slått inn, men forlenget slik at det danner en pose som ender i en knute

Kommentar: Også kalt posebok eller pungbok. Slike bind er kjent fra 1400-tallet laget av skinn, pergament eller fløyel.

Posebind er ofte avbildet på samtidige malerier. Bindet ble festet med en hekte i beltet eller den ble båret i hånden. Det var lukket med spenner så det ikke skulle åpne seg og for å hindre støv å trenge inn.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: girdle-book bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

praktutgave

Definisjon: bokbind som er spesielt dekorert og påkostet

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

preget dekor

Definisjon: resultatet av preging

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: embossed decoration

Lenke: [Language of Bindings](#)

preget metallpapir

Definisjon: teknikk for fremstilling av dekorert papir der papiret trykkes med metallfolie og tilføres mønster i relieff fra en oppvarmet metallplate i en kobbertrykkspresse

Kommentar: Metallfolien bestod som oftest av legeringer av uedle metaller som etterlignet gull og sølv. Motivet i metallaget fremstår enten i forgrunnen (positivt platesnitt) eller i bakgrunnen (negativt platesnitt). Denne teknikken omfatter også brokadepapir (se *brokadepapir*), som var meget populært hele 1700-tallet. Senere industrielt fremstilt papir som er tilført relieff maskinelt, teller ikke som brokadepapir.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: metal-leaf embossing

Lenke: [Language of Bindings](#)

preget midtornament

Definisjon: større midtornament utført med flere mindre håndpregeverktøy

Kommentar: Se *midtornament*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tooled centres (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

preget papir

Definisjon: papir som er dekorert med preging og gitt en relieff-struktur

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: embossed paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

pregete titler

Definisjon: titlene er preget enten direkte på

overtrekksmaterialet eller på en etikett

Engelsk oversettelse: tooled titles

Lenke: [Language of Bindings](#)

preging

Definisjon: prosess der mønsteret fremstår i relieff ved at et flatt materiale blir presset mot graverte plater

Kommentar: Preging er typisk dekor på bokbind. Kan utføres i en vanlig boktrykkpresse eller en spesialpresse for varmepreging. Pregeplaten kalles *matrise* og har enten gravert eller dypetset mønster. Materialet er som regel i messing. For å oppnå relieff i tykkere materialer som kartong, er det også behov for en pregeplate på undersiden; en *patrise*, der mønsteret er opphøyd og passer inn i fordypningene i matrisen.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: embossing

Lenke: [Language of Bindings](#)

pregetrykt dekor

Definisjon: resultatet av preging med håndforgyllerverktøy

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tooled decoration

Lenke: [Language of Bindings](#)

primært overtrekk

Definisjon: trekk som dekker bokens rygg og hele eller deler av permen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: primary covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

pris

Definisjon: pris på bok eller bokbind, hvis nedtegnet på f.eks. forperm eller forsats

Kilde: Language of Bindings

protokoll

Definisjon: skrivebøker med blanke ark beregnet for handels-, institusjonell- og privat virksomhet så som regnskapsbøker, offisielle opptegnelser og arkivdokument

Kommentar: Se *stivbind med fast rygg*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: stationary bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

privatbind

Definisjon: Bind som er bundet på privat initiativ enkeltvis eller i små partier.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

proveniens

Definisjon: navn på bokens eier

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

påfuglmarmorert papir

Definisjon: dekorert papir basert på kammarmoreringsteknikk der mønsteret utarbeides på overflaten ved å vrikke kammen frem og tilbake i korte bevegelser, slik at det skapes tett sammenstilte påfuglfjærlignende formasjoner

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: peacock marbled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

pålimt kapitélbånd

Definisjon: ferdig bearbeidet kapitélbånd limt til ryggen slik at den øverste delen er synlig som en kant over bokryggens hode og fot.

Kommentar: Den øverste delen utgjør et dekorativt element, mens den nedre delen av båndet utgjør en fôring. Innenfor tysk håndverkstradisjon ble pålimte kapitélbånd allerede brukt på 1500-tallet. Disse kapitélbåndene er brodert med tråd på pergamentstrimler som er limt i hode og fot på bokens rygg. Pergamentstrimlene var lengre enn bokryggen og endene ble klebet til permenes utsider, senere til permenes innsider.

Pålimte kapitélbånd er tegn på økonomisering av fremstillingen; de aller enkleste typene består av brettede malte papirstrimler som er klebet til endene på bokblokkens rygg.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: stuck-on endbands

Lenke: [Language of Bindings](#)

påsetting av ny rygg

Definisjon: vanlig reparasjon på bind når permene har løsnet, nytt materiale monteres under original rygg

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: rebacking (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

rammebind

Definisjon: bind hvis overtrekksmateriale på rygg og permkanter til sammen utgjør en ramme på permen

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: frame covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

recto

Definisjon: forsiden av et blad

Kommentar: Se *verso*.

register

Definisjon: en type orienteringsmerker i tekstblokkens forkant som kan ha forskjellig utforming, f.eks. pålimte skinnmerker med nummerering eller alfabet

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

rektangulær rammedekor

Definisjon: dekorativt element som kan være preget, tegnet eller malt og som reflekterer bokens rektangulære form

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: rectangular frames

Lenke: [Language of Bindings](#)

relieff

Definisjon: et skulpturarbeid der motivet er delvis opphøyd og framhevet i forhold til et plant underlag eller en bakgrunnsflate

Kommentar: Relieff forekommer som dekorasjon på bokbind f. eks. i medaljonger på forpermen.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: relief (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

relieff-trykkplater

Definisjon: trykkplater skåret i relieff der mønsteret presses inn i materialoverflaten

Kommentar: Relieff-trykkplater er enten positive eller negative avhengig av om de trykker mønsteret eller bakgrunnen til mønsteret.

Kilde: Language of Bindings
Engelsk oversettelse: relief printing plates
Lenke: [Language of Bindings](#)

remmer

Definisjon: remser eller bånd av relativt sterkt materiale (skinn, pergament) som utgjør en del av en lukkemekanisme enten alene eller som del av en spenne

Kommentar: Remmer har varierende bredde og kan også bestå av flere sammenklistrede lag av skinn og pergament. En del remmer er dekorerte.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: straps (fastening components)

Lenke: [Language of Bindings](#)

remplate

Definisjon: del av lukkemekanisme, liten som regel rektangulær metallplate som fester remmen til permen med stifter

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: strap plates

Lenke: [Language of Bindings](#)

renessanse, dekor

Definisjon: stilart med utspring i italiensk arkitektur og møbelkunst på 1500- og 1600-tallet

Kommentar: renessanse er den åndelige strømning som oppstod i Italia på 1300- og 1400-tallet, og som gjenopplivet interessen for antikkens kultur.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

rennemarmorert papir

Definisjon: dekoreringsteknikk der man lar farget eller ufarget flytende væske renne nedover overflaten på papiret, slik at det skapes et mønster

Kommentar: Effekten kan oppnås mekanisk eller kjemisk ved at man spruter på et løsningsmiddel eller en kombinasjon av begge

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: run-marmbled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

restaurert rygg

Definisjon: utbedring på bind der en eller begge permene har

løsnet

Kommentar: Det opprinnelige ryggovertrekket løftes av og nytt materiale føres inn under det opprinnelige overtrekket langs permenes bakkant. Den opprinnelige ryggen blir så montert over den nye.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: rebacking (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

rettskårne innslag

Definisjon: innslagenes kanter er beskåret i rette linjer mer eller mindre parallelle med permens/omslagets kanter

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: straight-trimmed turn-ins

Lenke: [Language of Bindings](#)

rettskårne permkanter

Definisjon: rettskårne permkanter er typiske for pappermer, den innvendige ryggkanten kan være skredd for å tilpasses bokblokkens falser

Kommentar: Avfasing av pappen på permenes ytterkanter er et 1900-talls fenomen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: square edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

revne kanter

Definisjon: ujevne kanter på bokblokken, der bladene enten ble skåret eller revet til enkeltvis eller gruppevis, ofte for hånd, for å redusere størrelsen på ark som er større enn resten av arkene og som ellers ville ha stukket ut over kantene på bokblokken

Kommentar: Bokblokkens kanter kan være revet som et alternativ til beskjæring. Andre komponenter i innbindingen kan også være revet f.eks. ansetningsfalser.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: rough-trimmed edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

riflet papir

Definisjon: opprinnelig håndlaget papir med riflet struktur der bunn- og kjedelinjer fra papirformen vises

Kommentar: Se *håndlaget papir*

Kilde: Haakon M. Fiskaa, *Norske papirmøller og deres vannmerker 1695–1970*. Oslo, 1973.

Engelsk oversettelse: laid paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

ring, del av lukkemekanisme

Definisjon: metalldel som er festet til forkanten av begge permene med ringer som kan låses ved at en stang tres i gjennom dem

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: *Fra Kaupang og bygd*. Hamar, 1995.

ris

Definisjon: måleenhet for papir, et ris papir er 500 ark

Kommentar: Opprinnelig 20 bøker à 24 ark = 480 ark.

Senere 20 bøker à 500 ark. Tynt papir pakkes i hele ris, tykt i halve- og kvartris

Kilde: Haakon M. Fiskaa, *Norske papirmøller og deres vannmerker 1695–1970*. Oslo, 1973.

rokokko, dekor

Definisjon: Stilart ca. 1730–80, som etterfulgte barokken og kjennetegnes ved letthet, mykhet og bevegelighet

Kommentar: Brukt som dekor på bokbind.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangenstein, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

romansk, dekor

Definisjon: middelaldersk bygningsstil med rundbuen som det karakteristiske element

Kommentar: Brukt som dekor på bokbind.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

romantikken

Definisjon: åndsretning oppstått i Tyskland kort før 1800 med bl.a. disse fremtredende trekk: higen mot det mystiske, hinsidige og uendelige, betoning av følelse og fantasi, sammenblanding av kunstneriske genrer, interesse for det folkelige

Kilde: [*Romantikken – filosofi*](#) i *Store norske leksikon* (19. oktober 2020)

rombemønster, dekor

Definisjon: mønster av diagonale ruter

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

rubrikator

Definisjon: skriftlærd som utfører rubrisering, overskrifter, titler eller marginale stikkord skrevet i rødt (resten av teksten er i sort), eller som på annen måte med skrift viser til innholdet på sidene

Kommentar: Rubrikatoren kan eller kan ikke være ansvarlig for resten av teksten. De mer vanlige understrekinger, kapiteler, avsnittsmerker, og enkle initialer, hovedsakelig i rødt, men også funnet i blått og (mindre vanlig) grønt eller gult, i tidlige trykte bøker samt manuskripter er teknisk sett ikke rubrisering, men personen som produserer dem, kalles vanligvis en rubrikator.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: rubricators

Lenke: [Language of Bindings](#)

rubrisering

Definisjon: skriving av overskrifter (rubrikker), titler eller marginale stikkord i rødt (resten av teksten er i sort), eller som på annen måte med skrift viser til innholdet på sidene (skrevet av en *rubrikator*)

Kommentar: Ordet er avledet av *rubica* (rød), fordi overskriftene ble skrevet i rødt.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

rulle

Definisjon: håndforgyllerverktøy i form av et hjul med gravert mønster

Kommentar: Rullens ytterste kant er gravert med en linje eller dekorativt mønster. Rullen presses mot overtrekksmaterialet og etterlater seg et kontinuelig avtrykk i materialet.

Kilde: Paul Kersten, *Lærebok i håndforgylling*. Oslo, 1947.

Engelsk oversettelse: rolls (tools and equipment)

Lenke: [Language of Bindings](#)

rundet permkant

Definisjon: litt av permkantene er fjernet for å gi kantene et avrundet preg

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: fine bevels

Lenke: [Language of Bindings](#)

rund rygg

Definisjon: bokrygg hvis form er ca. 1/3 av av en sirkel

Kilde: J.A. Szirmai, *The Archeology of Medieval Bookbinding*. London, 2011.

Engelsk oversettelse: round spine

Lenke: [Language of Bindings](#)

rundet rygg

Definisjon: ryggen rundes for å utligne økning i ryggens tykkelse som oppstår p.g.a. heftetråden

Kommentar: Den overskytende tykkelsen bankes ut i falser som permene legges an mot.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: rounded spine

Lenke: [Language of Bindings](#)

runding av bokryggen

Definisjon: teknikk for å gi bokblokkens rygg en rund fasong ofte med hjelp av hammer

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998; Language of Bindings

Engelsk oversettelse: rounding

Lenke: [Language of Bindings](#)

russlær

Definisjon: egenartet, duftende skinnkvalitet som stammer fra Russland

Kommentar: Råvaren er dels lette huder, kalv, får og geit, dels lettere skinn, lam og kid. Garvemetoden er både vegetabilsk og mineralsk. Russlærlukten skyldes tilsetning av spesielle aromatiske stoffer under garvingen og fargingen eller fetttingsprosessen. Disse stoffene fremstilles hovedsakelig av bjørkebark, ofte sammen med vidjebark eller ekstrakt av bjørkebark. Ved riktig preparering kan lukten holde seg i årevis. Russlær er etter hvert blitt fremstilt også i andre land.

Kilde: [Russlær](#) i *Store norske leksikon* (9. november 2017)

Engelsk oversettelse: russia leather

Lenke: [Language of Bindings](#)

rutemønster, dekor

Definisjon: mønster som regel i blindpreg der parallelle linjer krysser hverandre i 90° vinkel

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

rygg

Definisjon: den delen av boken som ved hefting eller annen

metode holder leggene eller bokblokkens blad sammen

Kommentar: Termen omfatter både en bar og en overtrukket rygg. Ryggens motstående side er forkanten.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: spine (place)

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggbeslag

Definisjon: beslag plassert på bindets rygg

Kommentar: Beslag er laget av skinn, ben eller tre, og de fungerer som forsterkning av rygg og hefting.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

ryggbind

Definisjon: bind med ett overtreksmateriale på ryggen og ett annet materiale på permene, alternativt ett overtreksmateriale på ryggen i kombinasjon med perm uten overtrekk

Kommentar: Kalles også kvartbind. Se *kvarthind*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: quarter covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggens utforming

Definisjon: alt som har med ryggens egenskaper å gjøre, som utforming, funksjon, overtrekk, dekor, påføring av tittel

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine features

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggfals

Definisjon: brett på falsede legg eller forsats gjennom hvilke bokblokken blir heftet

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine-folds

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggfelt

Definisjon: områder på ryggen som ligger mellom heftbindene og ryggens hode og fot

Kommentar: Hvis feltet deles i to av kjedesting, kalles det for halvfelt.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine panels

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggfeltfôring

Definisjon: rektangelformede fôringer som mer eller mindre eksakt dekker området mellom ryggfalsene og to motstående heftbind

Kommentar: Fôringene i hode og fot går helt ut fra øverste og nederste heftbind.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: panel spine lining

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggfôring

Definisjon: forsterkning i bokryggen som gjør at boka holder formen lenger

Kommentar: Ryggfôringer forekommer i en mengde varianter, som kan avsløre geografisk opprinnelse. De kan være laget av papir eller tynt stoff i en eller flere biter, og de kan dekke hele eller deler av ryggen og ha forlengninger.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998; Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine linings

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggfôring, forekomst

Definisjon: om ryggfôring forekommer

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

ryggfôringens utforming

Definisjon: beskrivelse av ryggfôringens form

Kommentar: For eksempel panelfôring eller kamfôring.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

ryggfôringens materiale

Definisjon: beskrivelse av ryggfôringens materiale

Kommentar: For eksempel papir eller tekstil.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

ryggfôringens tilstand

Definisjon: beskrivelse av ryggfôringens tilstand

Kommentar: For eksempel intakt, spor etter, mangler.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

ryggfôringsforlengelse

Definisjon: forlengelse av ryggfôringer og kapitélbånd som stikker utenfor ryggens bredd og som er festet til permene, ansetnings- eller forsatspapir eller som er frie

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine-lining extensions

Lenke: [Language of Bindings](#)

rygginnslag

Definisjon: den delen av overtrekksmaterialet som stikker utover ryggens lengde slås inn ved ryggens hode og fot

Kommentar: På bøker med skinnovertrekk kan rygginnslaget være bearbeidet, såkalt dandering. Se *dandering*.

ryggkomponenter

Definisjon: alle deler som er brukt i konstruksjonen og

utformingen av bokblokkens rygg

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine components

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggløst bind

Definisjon: bind som tilsynelatende bare har renskårete kanter og hvor man ikke kan se forskjell på bokblokkens forkant og rygg

Kommentar: Et eksempel er trekkspillbind som har en perm på hver side av bokblokken. En variant av denne innbindingsformen ble utført i England omkring 1700. På disse bindene er ryggkanten skåret og forgylt, slik at den ser likedan ut som forsnittet.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

rygg-mot-rygg bind

Definisjon: bind med to eller flere bokblokker som deler felles midtperm og som er festet i den høyre falsen på hver bokblokk

Kommentar: Bindet er bygd og bokblokkene er stilt mot hverandre slik at ryggen på den ene bokblokken ligger langs med framkanten på den andre bokblokken. Det er vanligst med to bokblokker bundet på denne måten, men tre bokblokker

forekommer også. Rygg-mot-rygg bind kan også kalles tvillingbind. Se *tvillingbind*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: multiple bookblock bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

rygg- og frontovertrekk

Definisjon: overtrekksmateriale som bare er montert på bokens rygg og i forkant på permene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine and for-edge covers (cover features)

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggovertrekk

Definisjon: overtrekksmateriale som bare er montert på bokens rygg

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: spine covering (cover features)

Lenke: [Language of Bindings](#)

rygg rille

Definisjon: et spor eller en linje trukket i overtrekket på hver side av ryggen i et løsbind av pergament eller annet overtrekk, slik at det skal passe rundt bokblokkens rygg

Kommentar: Hvis denne typen billige innbinding er utført i pergament, vil den være vanskelig å åpne helt.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine creases

Lenke: [Language of Bindings](#)

ryggttittel

Definisjon: bokens tittel som er skrevet, trykket eller preget på bokens rygg

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spine titles

Lenke: [Language of Bindings](#)

råhud

Definisjon: ugarvet, skinn eller hud der kjøtt og hår er fjernet

Kommentar: Strimler av råhud brukes av og til på bokbind, men det er for stivt til bruk som overtrekk.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: raw hide

Lenke: [Language of Bindings](#)

saffian

Definisjon: fåre- og kalveskinn garvet som marokeng

Kommentar: Se *marokeng*, *korduan* og *geitskinn*.

Kilde: [Saffian](#) i *Store norske leksikon* (9. november 2017)

saging

Definisjon: prosess der et stykke tre deles ved hjelp av en sag enten for hånd eller mekanisk

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: sawing

Lenke: [Language of Bindings](#)

sammensetning av forsatsblad

Definisjon: prosess for tillagning av forsats på hver side av tekstblokken, der hvert sett av forsatser består av en eller flere komponenter, som igjen kan bestå av minst to elementer, et element på hver side av ryggfalsen

Kommentar: Se *forsatsblad* og *forsatsspeil*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: assembling endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

samlebind

Definisjon: bok som inneholder flere forskjellige tekstblokker som er bundet sammen i et bind

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: composite textblocks

Lenke: [Language of Bindings](#)

samtidig bind

Definisjon: et bind eller et bindsupplement som er fremstilt stort sett på samme tidspunkt som selve boktrykket

Kommentar: Da handel med bøker før i tiden ikke gikk så raskt som i våre dager, kan man betrakte bøker som er bundet inn inntil 15 år etter trykking som samtige. I Norge kan denne perioden forlenges til 20 år.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

samtidig med bindet

Definisjon: noe som er tilført boken på den tiden den ble bundet, f. eks. et sekundært overtrekk

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

sedes

Definisjon: gammel betegnelse på bokformat som angir at trykkarket ved falsing (bretting) har gitt 16 blader (32 sider).

Kommentar: Sedes angis som 16°.

Kilde: [Sedes](#) i *Store norske leksikon* (8. juni 2020)

segl

Definisjon: et stykke voks, lakk eller bly som blir varmet opp og preget med en signet på et dokument for å garantere ekthet

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: seals

Lenke: [Language of Bindings](#)

sekundært overtrekk

Definisjon: overtrekk som ligger utenpå et primært overtrekk, for å beskytte eller forskjønne bindets primære overtrekk

Kommentar: Eksempel på sekundære overtrekk er tekstiler som kles utenpå det primære overtrekket. Sekundære overtrekk fra senere tid dokumenteres som bindsupplement. Et sekundært overtrekk er, i motsetning til varetrekk, festet i eller på bindet.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: secondary covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

sekundært ryggovertrekk

Definisjon: sekundært overtrekk som dekker bokryggens primære overtrekk for å beskytte det

Kommentar: Ble særlig brukt for å beskytte bokryggene dengang bøker ble stilt opp med ryggen inn mot veggen.

selektiv permteing

Definisjon: bare noen av heftbindene tres gjennom permen når den skal festes til bokblokken

Kommentar: Bokbinderen benyttet denne hefteteknikken for å spare tid. De ubenyttede heftbindene ble som regel kuttet av inntil falsen.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: select lacing

Lenke: [Language of Bindings](#)

semédekor

Definisjon: au semé er en dekorstil i gulltrykk bestående av mange små dekorelementer spredt utover på bokbindet

Kilde: [Bokband på Kungliga biblioteket](#), Stockholm

semsgarving

Definisjon: garveprosess som anvender olje eller tran

Kommentar: Karakteristisk for semsgarvingen er den gulaktige fargen skinnet får, og at det blir vaskbart.

Råmaterialet til semsket skinn er vesentlig slitesterke viltskinn av gemse, hjort, rådyr og reinsdyr. Etter hvert er også saue- og lammeskinns blitt brukt. For å gjøre skinnet mykt, smidig og porøst fjernes narven før garvingen. Fibrene under narven blir

slipt på sandsteiner og bearbeidet med smergel, hvorved skinnet får sitt særegne matte, fløyelsaktige utseende. Se også *chamois*.

Kilde: Henrik P. Thommessen, [garving](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

semsgarvet skinn

Definisjon: tynt, mykt skinn som er resultatet av semskgarving

Kommentar: Semskskinnet eller vaskeskinnet er bløtt og smidig og brukes spesielt til pusseskinn og myke lærvarer, f.eks. hansker. Kalles også semsket skinn.

Kilde: Henrik P. Thommessen, [garving](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: oil-tanned skin

Lenke: [Language of Bindings](#)

senere bind

Definisjon: bind som ikke kan betraktes som samtidig med den trykte bokblokken

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

senere enn bindet

Definisjon: noe som er tilført boken etter at den opprinnelig ble bundet

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

separate forsatsblad

Definisjon: enkle eller sammensatte forsatsblad som er heftet til bokblokken som et eget legg

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: endleaf units

Lenke: [Language of Bindings](#)

sideheftede strukturer

Definisjon: strukturer der heftetråd e.l. er tredd gjennom hull i den indre margin på hele bokblokken

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: stiched structures

Lenke: [Language of Bindings](#)

sidehefting

Definisjon: hefteteknikk som utføres langsetter og fra utsiden av ryggen på bokblokken

Kommentar: Heftetråden løper i hull som går tvers gjennom indre margen på alle arkene i bokblokken. Hullene kan være stukket ut med syl på forhånd.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: stitching (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

sider

Definisjon: den venstre eller høyre siden av et blad, ofte kalt recto og verso side, som er nummerert med hvert sitt sidetall i en bok som er paginert

Kommentar: Se *pagina*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: pages

Lenke: [Language of Bindings](#)

signatur

Definisjon: merkning (med forbokstaver, initialer)

Kommentar: En signatur på et bokbind kan være en

oppstillingssignatur eller et eiermerke i form av initialer. Det siste var vanlig på forpermen på bøker bundet i svineskinn i Tyskland på 1500- og 1600-tallet. Se eiersignatur og initialer.

Kilde: *Norsk Riksmålsordbok* (Ordnett.no)

silhuettstensiler, dekor

Definisjon: objekter plassert på den overflate som skal dekoreres og som blir sprinklet over med farge

Kommentar: Objekter kan for eksempel være blader fra trær. Når bladene fjernes, etterlater de seg silhuetter av sin form på den dekorerte flaten.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: silhoutte stencils

Lenke: [Language of Bindings](#)

silke

Definisjon: tekstil vevd av fine, lange proteintråder fra silkeormens kokong

Kommentar: Silkebind forekommer gjerne på almanakker, oppbyggelseslitteratur, avhandlinger og dedikasjonsbind. Silke kan også brukes som forsats i bøker.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: silk (fibre)

Lenke: [Language of Bindings](#)

siselering

Definisjon: teknikk som består i å behandle en metalloverflate for å få fram dekorative mønster ved bruk av meisel og punsel

Kommentar: Siselering er særlig vanlig på håndarbeidede sølvgjenstander, som for eksempel bokspenner.

Kilde: Fie von Krogh, [siselering](#) i *Store norske leksikon* (10. november 2017)

Engelsk oversettelse: gauffering

Lenke: [Language of Bindings](#)

siselerte snitt

Definisjon: snitt som er dekorert med siselering

Kommentar: Siselerte gullsnitt var vanlig på finere norske bind på 1600-tallet, og forekommer gjerne på religiøse bøker som salmebøker og bønnebøker.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

sjablongmalt dekor

Definisjon: dekoreringsteknikk der matriser med utskåret mønster legges på papir, tekstil eller boksnitt og mønsteret overføres ved å spraye eller male farge over med pensel

Kommentar: Mønsteret kan gjentas ved at man flytter på sjablongen. I sin tidligste europeiske form utgjorde sjablongmalt papir basis for bronsert papir og brokadepapir (fra ca. 1690). På 1920/30-tallet var sjablongmalt papir svært utbredt og ble maskinelt fremstilt.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016

Engelsk oversettelse: stencilled decoration

Lenke: [Language of Bindings](#)

sjirting

Definisjon: tett bomullsstoff som særlig blir brukt til bokbind

Kommentar: Sjirting er tilsatt fyllstoff, appretur, for at limet ikke skal trenge igjennom.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

skadet

Definisjon: komponenten som beskrives har på en eller annen måte mistet sin funksjon

Kommentar: Eksempler på at bindet er skadet kan være sprekker eller rifter i overtrekkmaterialer og forsatsblad, løsnete permer, kapitélbånd eller bind. Andre eksempler på skader er vann, brann og muggskader som har påvirket bokens materielle form og funksjon.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

skaving av hefthyssing

Definisjon: skaving av den delen av heftehyssingen som stikker utover ryggen på bokblokken med baksiden av en kniv mot et skaveblikk, slik at den kan formes til en fane/vifteform før den klebes til permens innside eller utside

Kommentar: Dette gjøres for å jevne ut hyssingenden og for å unngå at den skal synes gjennom overtrekket

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: fraying and pasting slips

Lenke: [Language of Bindings](#)

skavblikk

Definisjon: et stykke blikk med et innskåret hakk som ender i et lite hull som hefthyssingenden føres inn i, før den skaves med baksiden av en kniv

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

skilpaddeskall

Definisjon: den gjennomskinnelige delen av skallet på en skilpaddeart

Kommentar: Skilpaddeskall forekommer i gult til gullrødt med mørkere flekker og kan under varme presses til jevne plater eller smeltes sammen til en større flate. Materialet forekom i tidlig orientalsk kunståndverk og ble på 1600- og 1700-tallet brukt som permer på bokbind, særlig på bibler, salmebøker og oppbyggelseslitteratur. Det er forbudt å bruke skilpaddeskall i dag.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: tortiose shell

Lenke: [Language of Bindings](#)

skinn

Definisjon: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøyelighet

Kommentar: Skinn er hud fra unge eller mindre dyr som kalv, får eller geit. Hud fra disse dyrene ble i eldre tid garvet vegetabilsk der tannin i bark fra eik og gran ble mye brukt. Man kunne også garve med alun. I bokbinding har skinn blitt anvendt som overtrekksmateriale, perm materiale, fôringer, heftbind m.v. Skinn har ulike fiberstrukturer avhengig av

dyrets art, i narven (skinnets hårside) danner fiberstrukturen et mønster som kan identifisere dyrets art. Mønsteret består av årer og linjer i svakt relieff, i kombinasjon med små hull fra hårsekkene. Skinn benevnes etter dyrets art hvis dette er identifisert. De vanligste skinnene som brukes ved bokbind er geit, får, kalv og svin. Lær er et overordnet begrep for garvede huder. Se *lær*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: animal skin

Lenke: [Language of Bindings](#)

skinn, bearbeiding

Definisjon: tilberedning av skinn for å gjøre det mykt og holdbart

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

skinnetikett

Definisjon: etikett laget av skinn

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

skinnperm

Definisjon: permer laget av skinn

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

skinnpålegning

Definisjon: skinnbiter av forskjellige farger og form som brukes som dekorasjon på bokbind

Kommentar: Kalles også for applikasjon.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

skinnutskjæring

Definisjon: dekoreringsteknikk, der bilder og ornamenter fremstilles på fuktet lær, ved utskjæring med kniv

Kommentar: Overflaten bearbeides med et spisst redskap og hammer for å lage mønster av mange tett sammenstilte prikker eller punkter. Fuktet skinn kunne også bearbeides fra baksiden for å skape relieff, før skinnet ble montert på boken.

Kilde: Language of Bindings; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]; [Bokband på Kungliga biblioteket](#), Stockholm

Engelsk oversettelse: cut-leather work

Lenke: [Language of Bindings](#)

skjell

Definisjon: muslingskall

Kommentar: Brukt som dekor på bokbind.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

skjelleske

Definisjon: bokeske bestående av to brett med lave kanter på tre sider og som er hengslet til ryggstykket, størrelsen er slik at den underste delen passer inn i den øverste når esken er lukket

Kommentar: Når skjellesken er åpen, ligger den flatt på underlaget, slik at det er enkelt å komme til innholdet.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: drop-back boxes

Lenke: [Language of Bindings](#)

skjellgull

Definisjon: bladgull som er revet til et pulver og blandet med honning eller et annet bindemiddel

Kommentar: Skjellgull påføres på bokbind med pensel. Det skiller seg fra bladgull ved å ha et mer kornet utseende. Navnet stammer fra måten det opprinnelig ble oppbevart på; i et skjell.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: shell gold

Lenke: [Language of Bindings](#)

skjellmarmorert

Definisjon: marmorgrunnen dekkes fullstendig av små fargedråper, fargeflekkene er merkbart lysere i kantene enn i midten og gjennom fortetting ådres mellomrommet mellom fargeflekkene

Kommentar: Se *marmorering*.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: shell marbled

Lenke: [Language of Bindings](#)

skjellsølv

Definisjon: bladsølv som er revet til et pulver og blandet med

honning eller et annet bindemiddel

Kommentar: Skjellsølv påføres på bokbind med pensel. Det skiller seg fra bladsølv ved å ha et mer kornet utseende. Navnet stammer fra måten det opprinnelig ble oppbevart på; i et skjell.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: shell silver

Lenke: [Language of Bindings](#)

skjerfede innslag

Definisjon: tykkelsen på innslagenes kanter reduseres med en skarp énegget kniv

Kommentar: Skjerfingen kan foregå på begge sider av skinnet og tykkelsen reduseres gradvis ut i kanten til syltynt. På 1700-tallet var innslagene på Nord-Europeiske bind skåret fra narvsiden i en brattere vinkel enn det som er vanlig ved skjerfing.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: pared turn-ins

Lenke: [Language of Bindings](#)

skjerfing

Definisjon: å redusere tykkelsen på skinnets kanter

Kommentar: Utføres med en énegget svært skarp skjerfkniv eller skjerfemaskin. Skinnet ble som regel skåret fra

kjøttssiden, slik at narven ble beholdt intakt.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: paring

Lenke: [Language of Bindings](#)

skjerfkniv

Definisjon: énegget kniv til å tynne materialkanter, som regel på skinn

skre

Definisjon: skråskjære

Kommentar: «Å skre pappen», å kutte litt av hjørnene på pappen ved ryggfalsen, slik at ikke skinnet sprekker når man danderer.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998

skredde permhjørner

Definisjon: for å lette forming av overtrekkets innslag inn mot ryggen ble litt av hjørnene på permen beskåret på skrå

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: back-cornering

Lenke: [Language of Bindings](#)

skrivebok

Definisjon: bok beregnet til å skrive i så som protokoller, regnskapsbøker og notisbøker

Kommentar: Se *protokoll* og *stivbind med fast rygg*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: stationary bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

skrivemedium

Definisjon: materialer til å fremstille skrift

Kommentar: For eksempel blyant, tusj, blekk.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: writing materials

Lenke: [Language of Bindings](#)

skriftkasse

Definisjon: håndforgyllerverktøy til å sette løse typer i for

trykking av boktitler på bindet

Kilde: Paul Kersten, *Lærebok i håndforgylling*. Oslo, 1947.

Engelsk oversettelse: type-holder

Lenke: [Language of Bindings](#)

skråskårne permkanter

Definisjon: jevne, vinklede faser skåret eller høvlet i permens kanter

Kommentar: Vinkelen, bredden og dybden på de skråskårede kantene varierer sterkt. Som regel er de utført på permenes ytterside, men forekommer også på innsiden. Se *avfasede permkanter*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: bevels

Lenke: [Language of Bindings](#)

skulder

Definisjon: den bankede falsen på ryggen som stikker utenfor tykkelsen på resten av bokblokken

Kommentar: De ytterste leggene på bokryggen bankes ut og ned for redusere økning av tykkelsen på ryggen som er forårsaket av heftetråden. Se *falsebanking*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: shoulders

Lenke: [Language of Bindings](#)

sliss

Definisjon: smal åpning i overtrekket på den ene permen som utgjør en del av en lukkeanordning, der en klaff kan stikkes inn

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: slots

Lenke: [Language of Bindings](#)

smussomslag

Definisjon: løst omslag med innbretter rundt bokpermen

Kommentar: Smussomslag ble tatt i bruk på 1830-tallet. Det eldste kjente er til «Heath's keepsake», London 1833. Baksiden blir ofte brukt til vaskeseddeltekst o.a., eller slik tekst er trykt på innbretten, som bør være så brede som mulig, minst 2/3 av av bokens bredde.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: dust wrappers

Lenke: [Language of Bindings](#)

sneglehusmarmorering, dekor

Definisjon: en type kammarmorering med spiralformede dekorelement fra rokokkostilen brukt på overtrekkspapir og boksnitt

Kommentar: Se *marmorering*.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: snail marbled paper

snitt

Definisjon: de tre renskårne kantene på en bokblokk

Kommentar: Se *bokblokkens kanter*.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: cut edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

snittskjæring

Definisjon: beskjæring av bokblokkens snitt for å gjøre dem glatte og forberede dem for dekorering

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: edge cutting

Lenke: [Language of Bindings](#)

snittdekor

Definisjon: mange forskjellige typer dekor påført bokblokkens snitt enten før eller etter at kapitélbånd ble festet, permene ansatt eller omslaget montert

Kommentar: Dekor kan være snittmaleri, forgylling med eller uten siselering, farging, marmorering eller sprengning.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: decorated edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

snittdekor, plassering

Definisjon: plassering av snittdekoren

Kommentar: F. eks. på toppsnittet, forsnittet eller bunnsnittet.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

snittmaleri

Definisjon: ornamenter, portretter, landskapsbilder og lignende malt på snittet

Kommentar: Det finnes eksempler på snittmalerier fra midten av 1600-tallet og fremover. Et snittmaleri kan utføres

på forskjellige måter: 1) Maleriet kan males direkte på snittet og er bare synlig når boken er lukket. 2) Det kan males på bøyde snitt slik at maleriet bare blir synlig når boken ligger åpen, eller når bokblokken vrikkes ut slik at bladene ligger i vifteform. 3) Man kan i tillegg legge gull eller marmorere over snittmaleriet slik at det ikke synes før boken åpnes og før snittene bøyes. 4) Man kan lage et dobbelt snittmaleri ved å bøye snittet den ene veien og male et bilde, og så bøye snittet den andre veien og lage et annet bilde. 5) Man kan i tillegg til dette lage et tredje maleri, eventuelt legge gull eller marmorere på snittet når boken er lukket.

Kilde: *The Oxford Companion to the Book*. Ed. Suarez & Woudhuysen, Oxford, 2010; Aschall Glaiser, *Encyclopedia of the Book*. London, 1996; R. Prytherch, *Harrod's Librarians' Glossary and Reference book*. Aldershot, 2000.

Solanderboks

Definisjon: boks laget av tre formet som en bok på utsiden med rundet rygg ofte kledd helt, eller delvis i skinn og dekorert papir, bunn og lokk er hengslet sammen på hver side av ryggen, slik at man får full tilgang til innholdet når boksen ligger åpen

Kommentar: Opprinnelig laget for British Museum av Dr. Daniel Solander på slutten av 1700-tallet for oppbevaring av botanisk materiale, og ble raskt tatt i bruk andre steder til oppbevaring av uinnbundne samlinger og bøker.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: Solander boxes

Lenke: [Language of Bindings](#)

spansk marmorert papir

Definisjon: et vilkårlig basismønster på hele overflaten endres og det skapes et bølgeaktig mønster ved å bevege papiret idét det legges på marmorgrunnen

Kommentar: Bølgemønsteret løper rett og er så godt som parallelle, ofte diagonalt plassert på arket. Se *moaré marmorert papir*.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: Spanish-type marbled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

spaltskinn

Definisjon: dyreskinn (ofte av får) spaltet på langs i to lag, det øverste laget vil fortsatt ha narv, mens det andre laget kunne bli utstyrt med falsk narv, hvilket resulterte i et billig skinn uten særlig styrke

Kommentar: Prosessen fører til at fibrene skjæres av og skinnet blir dårlig og like lett å rive i stykker som papir. Den ytterste delen av huden, som beholdt narven, ble ofte til et tynt og relativt billig skinn bl.a. brukt på bokbind. Se *narvspalt*

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

speilbind

Definisjon: permdekor i form av et midtfelt på bokbindets for- og bakside, bestående av to eller flere pregete rammer utenpå hverandre, feltet i mellom rammene fikk ofte en sprengt dekor som regel i en annen farge/sprengt enn resten av bindet

Kommentar: Også kalt Holbergbind. Dekoren kom først til Danmark fra England i første halvdel av 1700-tallet, og spredte seg til Norge i siste halvdel av 1700-tallet.

Kilde: Ingrid Ilsøe, «Bogundersøgelser II 1710–1740», i *Fund og Forskning* 35 (1996); Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: concentric frames

Lenke: [Language of Bindings](#)

splittet permtreing

Definisjon: heftbind-ender som deles hvis de er doble eller splittes i to hvis de er enkle før de tres gjennom et enkelt hull i permer eller løsbinding, og for å feste dem tres tilbake gjennom to separate hull

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: split lacing

Lenke: [Language of Bindings](#)

spor etter

Definisjon: spor som vitner om komponenter som mangler, men som tidligere har eksistert

Kommentar: Det kan f.eks. dreie seg om rivekanten etter et forsatsblad eller der man ser hull etter stifter fra et beslag.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

sprengning, dekor

Definisjon: stinking/spruting av flytende farge på en overflate som skal dekoreres

Kommentar: Sprengning ble tidligere utført ved å stryke en pensel dyppet i farge over en jernstang, men i senere tid brukes en litt stiv kost som dyppes i fargen og dras over en metallrist.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: sprinkling (technique)

Lenke: [Language of Bindings](#)

sprengt dekor

Definisjon: prikkete dekor fremkommet ved stinking/spruting av farge på et materiales overflate

Kommentar: Dekor ved sprengning ble gjerne utført på

bokens skinnpermer, enten på hele permen eller på deler av permen. Særlig feltene i speilbind kunne være sprengt. Man kunne også sprengne snittene i forskjellige farger. Teknikken ble brukt fra 1600-tallet og fram til midten av 1800-tallet.

Størrelsen på dråpene varierer kraftig fra knapt synlige små prikker til større flekker.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: sprinkled (decoration)

Lenke: [Language of Bindings](#)

sprengt papir

Definisjon: papir som er dekorert med dråper av farge jevnt fordelt over hele overflaten

Kommentar: Å sprengne papir er en av de eldste formene for dekortechnik og ble fremstilt av både bokbindere selv og av kommersielle produsenter. De vanligste formene kalles agatsprengt, Gustavsprengt eller Kiebitzpapir. Til gruppen sprengt papir hører også papir med mønster som imiterer tre og trerot, et mønster der dråpene flyter ut i renner som ligner materialet på tre og kalles tresprengning. Fargen og størrelsen på dråpene varierer.

Kilde: Language of Bindings; Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: sprinkled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

stang

Definisjon: kort metallpinne som er felt inn i den delen av en bokspenne som er feste til forpermen

Kommentar: Stangen utgjør den passive delen av lukkemekanismen der den aktive delen, kroken kan hektes på.

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: *Fra Kaupang og bygd*. Hamar, 1995.

steg

Definisjon: den nedpressede fordypningen i overtrekket mellom ryggen og permsiden fungerer som permens hengsel

Kommentar: Avstand mellom banket fals og permkant som oppstår ved at permen settes an med en liten avstand til falsen, som regel lik tykkelsen på permpappen. Hvis steget er riktig dimensjonert og korrekt utført, vil det ikke oppstå ødeleggende spenninger i bokblokkens ytre ark. Overtrekksmaterialet er 'revet' (strøket) ned i steget med falsben. Steg har vært og er fortsatt i bruk i hele Europa siden slutten av 1500-tallet

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998

Engelsk oversettelse: joint grooves

Lenke: [Language of Bindings](#)

steg, på bygde bind

Definisjon: avstand mellom banket fals og permkant på bygde bøker, som gjør det lett å åpne permen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: spaced joints

Lenke: [Language of Bindings](#)

steinmarmorert papir

Definisjon: papir som er sprengt med dråper av farge fordelt både over og ved siden av hverandre over hele overflaten, ved fortetting oppstår det årer mellom «steinene»

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: stone marbled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

stempel

Definisjon: pregeverktøy til å lage avtrykk med

Kommentar: Avtrykket kan være et merke, et mønster, bokstaver mv. Stempler av forskjellig slag ble brukt i dekor av bokbind, papirdekoring m.m.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: tools and equipment

Lenke: [Language of Bindings](#)

stempel, type

Definisjon: stempelets type

Kommentar: F.eks. håndstempel eller rulle.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

stempeltrykk

Definisjon: preg i materialets overflate laget med et pregeverktøy

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tooled impressions

Lenke: [Language of Bindings](#)

stempeltrykking

Definisjon: høytrykksteknikk der graverte eller støpte stempler presses (for hånd eller i en presse) på et bokbinds overtrekksmateriale for å lage dekor

Kommentar: Teknikken omfatter både blind- gull/sølv- og

blekktrykk som brukes for å framstille titler og dekor på bindet.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: tooling (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

stempeltrykt dekor

Definisjon: dekor utført ved preging med mønstrede pregeverktøy enten blindt eller med metallfolier

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tooled decorations

Lenke: [Language of Bindings](#)

sterkt rundet rygg

Definisjon: bokrygg hvis form er rundet til omtrent en halvsirkel

Kilde: J.A. Szirmai, *The Archeology of Medieval Bookbinding*. London, 2011.

Engelsk oversettelse: heavy round spines

Lenke: [Language of Bindings](#)

stift

Definisjon: liten metallspiker med hode som fester metallbeslag til permen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: nails

Lenke: [Language of Bindings](#)

stiftede innslag

Definisjon: innslagene på overtrekket er stiftet fast i permen

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: nailed turn-ins

Lenke: [Language of Bindings](#)

stifting

Definisjon: bruk av stift for å føye et element sammen med et annet

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: nailing

Lenke: [Language of Bindings](#)

stivbind med fast rygg

Definisjon: håndinnbundet skrivebok heftet på bånd med ryggmateriale klebet direkte på bokblokkens rygg

Kommentar: Stivbind med fast rygg brukes ikke til litteraturbøker. Det karakteristiske for stivbind med fast rygg er ikke at det er stivt bind, men at det er fast rygg. Materien er heftet på bånd for at boken skal åpne seg helt. Ingen formeringer i hode og fot, kun i forkant. Ryggmateriale i tekstil (*mugg*) er klebet direkte på ryggen til bokblokka, papirovertrekk og pålimt skilt eller etikett på forpermen. Stivbind med fast rygg er en solid bindemåte

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

strie

Definisjon: eget navn på overtrekksmateriale av stoff vevd av lin, hamp, bomull eller kunstfiber med en litt grov overflatestruktur

Kommentar: For å forbedre striens egenskaper så som å gjøre det ugjennomtrengelig for lim, er baksiden av strien tilsatt appretur. Appreturen er ofte dekket med et tynt papirlag. Se *appretur*.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

stukket kapitélbånd

Definisjon: kapitélbånd festet til ryggen ved at tråden med jevne mellomrom stikkes ned i bokblokkens legg, slik at det utgjør et vesentlig strukturelt element

Kommentar: Stikkingen er en egen operasjon og tilhører ikke bokblokkens hefting. Opprinnelig ble kapitélbåndet stukket i hvert eneste legg, men av økonomiske hensyn kunne antallet stikninger etter hvert reduseres til bare 2 legg.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: primary sewing (endband techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

støping (av bokspenner)

Definisjon: prosess for å lage bokspenner ved å helle flytende metall i støpeformer

Kommentar: Delene kunne deretter dekoreres for hånd ved graving, siselering, boring og polering.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: casting

Lenke: [Language of Bindings](#)

størrelse

Definisjon: bokens omfang d.v.s. høyde, bredde og tykkelse angis i mm.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

superekslibris

Definisjon: eiermerke, ofte med heraldisk motiv trykt i gull plassert på permene på utsiden av en bok

Kommentar: Superekslibris kan utformes på forskjellig vis og være del av en større dekorasjon i tillegg til å gi informasjon om eierskap.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: supralibros (information objects)

Lenke: [Language of Bindings](#)

svineskinn

Definisjon: hud av unge svin som enten er garvet, alungarvet eller laget pergament av

Kommentar: Svineskinn identifiseres gjennom den karakteristiske grupperingen av hårsekker i narven, der de forekommer i grupper på tre. Narven har et mønster med tydelig ådring som løper på kryss og tvers i et regelmessig

mønster. Alungarvet svineskinn var et vanlig overtrekksmateriale i den protestantiske delen av Europa på 1500- og 1600-tallet. Alungarvet svineskinn egner seg ikke så godt for gulltrykk. Den vanligste formen for ornamentering er derfor blindtrykk. Se *alungarvet skinn*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: pigskin

Lenke: [Language of Bindings](#)

syl

Definisjon: redskap bestående av en stålpiss med håndtak av tre eller plast

Kommentar: Syl benyttes til stikking av huller i lær, tre, papp el.l.

Kilde: [Syl](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: awl

Lenke: [Language of Bindings](#)

sølv

Definisjon: metallisk grunnstoff med kjemisk symbol Ag og atomnr. 47

Kommentar: Edelt hvit- el. gråligglinsende metall.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor*

norsk ordbok (fra Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: silver (metal)

Lenke: [Language of Bindings](#)

sølvtrykking

Definisjon: preging der man bruker bladsølv eller annet hvitt metall for å få et avtrykk i sølv

Kommentar: Sølvtrykking brukes som dekortechnik på bokbind. Se *gulltrykk*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: silver tooling (techniques)

Lenke: [Language of Bindings](#)

tapp for hektering

Definisjon: del av låsemekanisme, utformet som en kort pinne som sitter på beslaget på permens overside, og som hekteringen festet i bokremmen, kan hakes på

Kommentar: Tappen er som regel av metall eller ben.

Kilde: Gerd Færden, «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: *Fra Kaupang og bygd*. Hamar, 1995.

Engelsk oversettelse: edge pins

Lenke: [Language of Bindings](#)

teknikk

Definisjon: metodisk fremgangsmåte, praktiske regler som følges og er nødvendige, særlig ved frembringelse og utøvelse av kunst, i håndverk ell. annen faglig virksomhet

Kilde: [Teknikk](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: techniques

Lenke: [Language of Bindings](#)

tekstblokk

Definisjon: alle skrevne eller trykte blad eller legg i en ubundet eller bundet bok som er blitt samlet i en fysisk enhet

Kommentar: En tekstblokk skiller seg fra en bokblokk ved at den ikke inkluderer forsats, innstikk eller skilleark. Se *bokblokk*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: textblock

Lenke: [Language of Bindings](#)

tekstil

Definisjon: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket

Kommentar: Vevde tekstiler som silke, fløyel og lerret er blitt brukt som overtrekksmateriale på bokbind siden middelalderen. Silketekstiler kan forekomme på fine og kostbare bind, mens lerret er blitt brukt på mindre kostbare bind. Tekstil fikk størst betydning som overtrekksmateriale fra 1830-tallet med introduksjon av sjirting, en limbehandlet og glittet bomullslerret.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: textile

Lenke: [Language of Bindings](#)

tekstiletikett

Definisjon: etikett av tekstil

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

tekstområde

Definisjon: område på en side med skrevet, trykt eller illustrert innhold innenfor fire marger

Kilde: Language of Bindings
Engelsk oversettelse: text areas
Lenke: [Language of Bindings](#)

tett hefting

Definisjon: heftemetode der heftetråden føres flere ganger rundt heftbindene for å fylle ut gapet som kan oppstå mellom hvert legg

Kommentar: Jo tettere hefting, jo mindre fleksibel blir bokblokken å åpne. Tett hefting var vanlig under middelalderen, men utgjør et fordyrende ledd fordi heftingen tar lengre tid. Etter 1500-tallet ser man derfor sjelden denne heftemetoden.

Kilde: Language of Bindings
Engelsk oversettelse: pack sewing
Lenke: [Language of Bindings](#)

tett sammenstilte heftbind

Definisjon: separate bind som er plassert i nærheten av hverandre, men som heftes individuelt og ikke som doble bind

Kilde: Language of Bindings
Engelsk oversettelse: paired single supports
Lenke: [Language of Bindings](#)

tidsangivelse

Definisjon: tidspunkt for deler av eller hele bindets tilblivelse i relasjon til den trykte eller håndskrevne bokblokk/tekstblokk

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

tilføyde forsatsblad

Definisjon: separate forsatsblad som er lagt til en allerede eksisterende tekstblokk av bokbinderen og som tilsammen utgjør en fullstendig bokblokk

Kommentar: Selv om forsatsen består av et begrenset antall komponenter, kan de kombineres på uendelig mange måter og lages av en rekke forskjellige typer materialer. Detaljert beskrivelse av forsatsen er nyttig fordi visse typer assosieres med spesielle innbindingsteknikker, regional proveniens og til og med individuelle bokbindere eller eiere.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: separate endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

tilstand

Definisjon: beskrivelse av i hvilken grad en bok/gjenstand eller deler av en bok/gjenstand er blitt bevart i sin opprinnelige

form fra det tidspunkt den var ny

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

tinn

Definisjon: metallisk grunnstoff med kjemisk symbol Sn, atomnr. 50

Kommentar: Tinn brukes som materiale i beslag og bokspenner ofte i legering med andre metaller.

Kilde: Tor Guttu, Dag Gundersen, Boye Wangensteen, *Stor norsk ordbok* (fra Ordnett.no)

tittel

Definisjon: kort navn på publikasjon, bilde e.l., som antyder innholdet

Kilde: [Tittel – overskrift](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: titles (features)

Lenke: [Language of Bindings](#)

tittelbeslag

Definisjon: rammer av metall som er festet til permens utside og som inneholder bindets tittel

Kommentar: Tittelen ble som regel skrevet på en lapp av pergament, og kunne være dekket av et beskyttende lag f.eks. en tynn skive av horn.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: title frames

Lenke: [Language of Bindings](#)

tittelblad

Definisjon: blad foran i bok (ell. hefte) hvor tittel (og forfatternavn) er angitt

Kilde: *Norsk Riksmålsordbok* (Ordnett.no)

tittleetikett

Definisjon: etikett av papir, skinn eller pergament med en håndskrevet, trykket eller forgylt tittel på boken

Kommentar: Tittleetiketten kunne plasseres på bokens rygg eller perm.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: title label

Lenke: [Language of Bindings](#)

tittelfelt

Definisjon: det feltet på bokryggen der tittelen står

Kommentar: På rygger med opphøyde bind står tittelfeltet normalt mellom de to øverste bindene.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

tome

Definisjon: enkeltbind av et verk

Kommentar: I antikkens Hellas var *tomos* betegnelsen på en bokrull, men etter at kodeksformen kom, gikk begrepet over til å betegne et bind.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

tomefelt

Definisjon: det feltet på bokryggen der bindets nummer i rekken blir trykt

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

toppsnitt

Definisjon: bokblokkens øvre kant, i motsetning til bunnsnitt

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: head edges (bookblock edges)

Lenke: [Language of Bindings](#)

transvers fôring

Definisjon: remser av fôringsmaterialer som dekker området mellom to heftbind og som strekker seg utover ryggen på hver side

Kommentar: Transvers fôring var vanlig på bøker med opphøyde bind.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: transverse spine lining

Lenke: [Language of Bindings](#)

treblokk

Definisjon: materiale til å skjære ut mønstre, ord eller bilder for å overføre ved hjelp av trykk til papir, tekstil eller andre materialer

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: wooden blocks

Lenke: [Language of Bindings](#)

trekkspillbind

Definisjon: bind uten rygg som består av to plater trukket med skinn, der det kan settes inn forskjellige trykk

Kommentar: Platene holdes sammen av bånd eller spenner. I disse permene kan det settes inn flere (som regel seks) forskjellige trykk. Bindet lar seg åpne på forskjellige måter etter som det dreies. Sjeldent forekommende boktype i det 16. og 17. århundre

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: concertina books

Lenke: [Language of Bindings](#)

tremasse

Definisjon: mekanisk masse av trefiber til fremstilling av papir og kartong

Kilde: [Tremasse](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

treperm

Definisjon: permer av treverk, som regel bøk eller eik

Kommentar: Treverk er blitt benyttet til perm materiale i bokbind siden tidlig middelalder. Fra 1600-talet blir trepermer først og fremst brukt på folianter d.v.s. til store og tunge bind som bibler, som helt frem til 1800-tallet ble bundet med

trepermer. Trepermer i bokbind har som regel en kraftig dimensjon og er avfaset i kantene. Trepermer kan være satt sammen av flere trebiter, men er som regel gjort av heltre. En passende høy bit av trestammen (bøk eller eik) ble skåret delvis gjennom i vertikale skiver og fikk deretter tørke i lang tid (flere år). Ferdig tørket ble skivene tilberedt til permer. De var sjelden helt plane, men hadde en viss krumning – dette ble utnyttet slik at permenes konkave sider ble lagt mot bokblokken for å motvirke spriking og gi bokblokken tett og god beskyttelse. Trepermer på 3mm eller under, kalles finér.

Kilde: Ole Alkærsig (red.) *Bevaringshåndbogen*, København, 1986.

Engelsk oversettelse: wooden boards

Lenke: [Language of Bindings](#)

treplugg

Definisjon: for å sikre at permene festes ordentlig til bokblokken, brukes plugger av tre til å låse heftbindene som er tredd gjennom hull eller tuneller i trepermene

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: wooden pegs

Lenke: [Language of Bindings](#)

tresprengning (trerotdekorert papir)

Definisjon: en type rennemarmor der papir farget inn med en farge, som regel brun, blir sprengt med sort eller en mørkere brun farge vått i vått, slik at fargene løper i hverandre og danner et knutete årringmønster à la trerot

Kommentar: Fargen og størrelsen på dråpene varierer. Denne formen for sprengt dekor ble også brukt på skinn. Se *rennemarmor* og *ådring*.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: tree-root marbled paper

tresnitt

Definisjon: grafisk trykketeknikk der avtrykket tas fra plate eller stukk utskåret i tre

Kommentar: Motivet skjæres ut i treets lengderetning. Se *høytrykk*

Kilde: Stephan Tschudi-Madsen, [tresnitt](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: wood cut

tresse

Definisjon: silkebånd med innvevde metalltråder, ofte gull

eller sølvfargede

Kilde: [Tresse](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: metal thread

Lenke: [Language of Bindings](#)

trestikk

Definisjon: grafisk høytrykkteknikk hvor motivet skjæres ut med en stikkel i en plate av endaved (tverrved)

Kommentar: Teknikken ble gjenoppfunnet omkring 1750 og særlig gjort kjent av Thomas Bewick i siste halvdel av 1700-tallet, men har vært brukt tidligere av bl.a. Albrecht Dürer. Den ble etter hvert den foretrukne metoden for gjengivelse av illustrasjoner i bøker og andre trykksaker. Til forskjell fra kobberstikket, kunne platene monteres i trykkpressen sammen med satsen, slik at tekst og illustrasjoner kunne trykkes i samme operasjon. Og til forskjell fra det eldre tresnittet kunne xylografiet med sine hardere plater både gi bilder med større detaljrikdom og tåle større opplag. Også kalt *xylografi*. Se *grafikk* og *tresnitt*.

Kilde: [Xylografi](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: wood engraving

trevirke

Definisjon: trevirke, teknisk og kommersiell betegnelse på tre

som råstoff for bearbeidings- eller foredlingsprosess

Kilde: [Trevirke](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: wood

Lenke: [Language of Bindings](#)

trykker

Definisjon: refererer til person som arbeider innen kommersiell trykkevirksomhet

Kommentar: Se *grafikere*

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: printers (actors)

Lenke: [Language of Bindings](#)

trykking

Definisjon: teknikk for å lage identiske kopier av tekst eller bilder på en matrise som overføres til et materiale gjennom trykk

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: printing

Lenke: [Language of Bindings](#)

trykkmakulatur

Definisjon: kassert materiale fra grafisk produksjon

Kommentar: Makulatur forekommer som fôr i permer og omslag, som perm materiale, forsatsblad og overtrekk. Se også *håndskriftsmakulatur*.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: printed waste

Lenke: [Language of Bindings](#)

trykt dekor

Definisjon: formatspesifikk dekor trykt ved hjelp av tresnitt eller metalltyper, som ikke må forveksles med blokktrykt dekor

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: printed decoration

Lenke: [Language of Bindings](#)

trykt tittel

Definisjon: tekst til titler som er trykt i en trykkpresse

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: printed titles

Lenke: [Language of Bindings](#)

tråd

Definisjon: tråd laget av fibre som er tvunnet hardt sammen

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: thread

Lenke: [Language of Bindings](#)

tråd, s-tvunnet

Definisjon: hefthyssing der bastfibrene er tvunnet slik at de danner en S (sett fra øverst til venstre mot nederst til høyre)

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: s-twist thread

Lenke: [Language of Bindings](#)

tråd, z-tvunnet

Definisjon: hefthyssing der bastfibrene er tvunnet slik at de danner en Z (sett fra øverst til høyre mot nederst til venstre)

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: z-twist thread

Lenke: [Language of Bindings](#)

tunge og sliss

Definisjon: lukkemekanisme à la konvolutt, der lukkemekanismens øvre del er formet som en tunge som kan tres inn i en sliss i lukkemekanismens nedre del

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tongue and slot

Lenke: [Language of Bindings](#)

tunge og stropp

Definisjon: lukkemekanisme à la konvolutt der lukkemekanismens øvre del tres under en stropp som er festet til lukkemekanismens nedre del

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tongue and strap

Lenke: [Language of Bindings](#)

tunnel

Definisjon: hule ganger eller spor boret ut i trepermer for treing og festing av bokblokkens heftbind

Kommentar: Tunnelene er boret parallelt inn i trepermen og ikke gjennom tykkelsen av permen.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: tunnels (board features)

Lenke: [Language of Bindings](#)

tupper

Definisjon: små hjørneforsterkninger ofte av pergament, festet ytterst på permhjørnene på kvartbind for å beskytte hjørnene når overtrekket var papir

Kommentar: Overtrekket skjæres til slik at tuppen på hjørnene synes. Kalles også tupper. Overtrekket kan dekke hjørneforsterkningene helt eller delvis.

Kilde: Olav Røer, *Bokbinderboka. VK1 bokbind*. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: tips

Lenke: [Language of Bindings](#)

tverrgående fiberretning

Kommentar: papirets fiberretning er parallell med kortsiden på et rektangulært ark

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: short grain

Lenke: [Language of Bindings](#)

tvillingbind

Definisjon: innbindingsteknikk der to bøker i samme format bindes inn sammen ved at de deler en perm i midten og at den ene bokens rygg ligger parallelt med den andre bokens forkant

Kommentar: Kalles også dos-à-dos bind.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

Engelsk oversettelse: dos-à-dos bindings

Lenke: [Language of Bindings](#)

tvunnede skinnstrimler

Definisjon: som forsterkning på kapitélbånd og for å øke fyllden på danderingen, kan en kjerne av hyssing eller en tvunnet snor av skinn legges innunder brodér-garnet eller skinnet

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: twisted cores

Lenke: [Language of Bindings](#)

tvunnet heftbind

Definisjon: heftbind bestående av to eller flere skinnremser som er rullet eller tvunnet før bruk

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: twisted sewing supports

Lenke: [Language of Bindings](#)

ubeskårne innslag

Definisjon: innslagene er ikke beskåret og har beholdt skinnets ujevne kanter

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: irregular turn-ins

Lenke: [Language of Bindings](#)

ubeskårne kanter

Definisjon: råkantene i bokblokken er ikke beskåret

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: uncut edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

udekorerte snitt

Definisjon: snitt som kan være beskåret og polert, men som ikke har fått noen form for dekor

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: undecorated edges

Lenke: [Language of Bindings](#)

ull

Definisjon: lag av bløte, ofte krusete hår hos visse pattedyr

Kommentar: Brukes særlig som råstoff for garn til fremstilling av tekstiler.

Kilde: *Norsk Riksmålsordbok* (Ordnett.no)

Engelsk oversettelse: wool hair

Lenke: [Language of Bindings](#)

ullsau

Definisjon: domestisert sau med hårlag av ull, som gir et glatt skinn uten tydelig mønster av hårsekker

Kommentar: Se *hårsau*.

Lenke: [Britannica](#)

underdimensjonerte komponenter

Definisjon: deler som er for små i forhold til bokblokken, kan være permer, vareovertrekk, forsats og innlegg

Kilde: Language of Bindings
Engelsk oversettelse: undersized
Lenke: [Language of Bindings](#)

usprettet materie

Definisjon: bretter i papiret som oppstår når trykkarkene falses til legg og som må sprettes eller skjæres opp for at boken skal kunne åpnes
Engelsk oversettelse: bolts
Lenke: [Language of Bindings](#)

utligningsfalser

Definisjon: en type falser som settes inn i bokblokken for å utligne økning i tykkelsen, der det skal settes inn eller er satt inn en foldet plansje eller tabell
Kilde: Language of Bindings
Engelsk oversettelse: compensating guards
Lenke: [Language of Bindings](#)

outside

Definisjon: beskriver en komponent som vender utover i forhold til midten

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: outer (place)

Lenke: [Language of Bindings](#)

utsparinger i permenes kanter (låsemekanismer)

Definisjon: biter av permen skjæres ut for at lukkemekanismens deler skal kunne festes slik at de kommer i plan med permens overflate

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: fastening bevel stops

Lenke: [Language of Bindings](#)

utsparinger i permen

Definisjon: hule spor skåret ut i trepermer for å gi plass til treing og festing av bokblokkens heftbind- og kapitélbåndsender

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: channels

Lenke: [Language of Bindings](#)

uåpnet bokblokk

Definisjon: bokblokk bestående av falsede kvartark eller mindre, der falsene i hode, fot eller foran ikke er blitt sprettet opp

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: unopened textblock

Lenke: [Language of Bindings](#)

uåpnet forsats

Definisjon: forsats satt sammen av enkle falsede ark der falsene i hode, fot eller foran ikke er blitt sprettet opp

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: unopened endleaves

Lenke: [Language of Bindings](#)

vannmerke

Definisjon: figurer, bokstaver eller tall bøyet til av metalltråder og sydd fast eller loddet til papirformen

Kommentar: Vannmerket ligger som et opphøyet mønster på metallduken i papirformen. Papiret blir tynnere der hvor mønsteret ligger og kan betraktes i gjennomlys. Vannmerking ble opprinnelig brukt for å angi kvalitet og produsent av papiret, men ble senere påbudt for kontroll av papirskatt.

Kilde: Haakon M. Fiskaa, *Norske papirmøller og deres vannmerker 1695–1970*. Oslo. 1973.

Engelsk oversettelse: water marks

Lenke: [Language of Bindings](#)

varetrekk

Definisjon: et tilleggsovertrekk plassert over det egentlige overtrekket, og som kan være festet på mange forskjellige måter

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: loose secondary covers

Lenke: [Language of Bindings](#)

vaskeskin

Definisjon: bløtt og smidig skinn spesielt brukt til pusseskinn og myke lærvarer, f.eks. hansker

Kommentar: Som råvare brukes mest hud fra elg, rein, hjort, får og kalv. Kombinasjonsgarving med to eller flere garvestoffer er ofte benyttet, f.eks. krom og vegetabilsk.

Kilde: Henrik P. Thommessen, [vaskeskin – garving](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

Engelsk oversettelse: chamois

vedhengt bokmerke

Definisjon: bokmerker, f. eks. silkebånd, som er festet til bokblokkens øvre kant, mens en bevegelig del kan flyttes til ønsket sted av leseren

Kommentar: Se *bokmerke*.

Kilde: Olav Rør, *Bokbinderboka*. VK1 bokbind. Oslo, 1998.

Engelsk oversettelse: ribbon markers

Lenke: [Language of Bindings](#)

vegetabilsk garving

Definisjon: garveprosess som anvender naturlige vegetabiliske garvestoffer f.eks. bark

Kommentar: Til bokbind er vegetabilsk garvet skinn mest brukt. Det er relativt uelastisk og lett og arbeide med. Vegetabilsk garvet skinn er utsatt for nedbrytning av syreholdige forurensninger i omgivelsene og kan smuldre.

Kilde: Henrik P. Thommessen, [garving](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

velinpapir

Definisjon: papirtype med glatt overflate

Kommentar: Velinpapir ble første gang brukt i Europa til trykkingen av John Baskerville's «Virgil» i 1757, vanlig i

England fra 1790. Fibrene i velinpapir er jevnt fordelt i «skyformasjon» sett mot lyset. John Baskerville (1706–75) ville frem til et glattere papir til sine bokutgivelser enn det riflete, som hadde vært vanlig siden papirfremstilling ble introdusert i Europa (Spania) på 1200-tallet. Han var kjent med orientalsk papirfremstilling og tok i bruk en papirform som var dekket av en finvevet messingduk, slik at papiret fikk glatt og jevn overflate. Bilder og tekst trykket på velinpapir, ble klarere og man kunne gjengi finere detaljer enn på riflet papir.

Kilde: Dard Hunter, *Papermaking. The History and Technique of an Ancient Craft*. Dover, New York, 1974.

Engelsk oversettelse: wove paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

velskbind

Definisjon: velskbind viser alltid til en bygd struktur og er et halvbind med skinn rygg og hjørner

Kommentar: Velsk fra «Valland» = Frankrike. Opprinnelig lyst, ufarget fåreskinn som minner om fransk (velsk) pergament. Overtrekk av tekstil eller papir. Betegnelsen brukes nå feilaktig om alle bind med skinnrygg og -hjørner. Se *bygd bind* og *halvbind*.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

verso

Definisjon: baksiden av et blad

Kommentar: Se *recto*.

vestlig papir

Definisjon: håndlaget papir fremstilt etter vestlig tradisjon

Kommentar: Basert på en papirform som kan bestå av 1) vertikale kjedetråder og horisontale fine parallelle bunntråder for riflet papir eller 2) en papirform inkludert en finmasket duk for velinpapir. Se *riflet papir* og *velinpapir*.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: western paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

vevde kapitélbånd

Definisjon: vevde lengder av dekorerte kapitélbånd som kan kuttes til passende lengder til å klebe på bokblokkens rygg ved hode og fot

Kommentar: Vevde kapitélbånd som imiterer broderte kapitélbånd kommer i bruk på midten av 1700-tallet i Tyskland, men har opplagt vært i bruk tidligere. Første gang registrert brukt i 1569, kanskje opprinnelig fremstilt som kantebånd for klær eller møbler. Løst vevde bånd som stammer

fra små håndvever kan ha vært fremstilt av bokbinderne selv.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: woven stuck-on endbands

Lenke: [Language of Bindings](#)

vevere

Definisjon: personer som har som yrke å fremstille tekstiler ved hjelp av veving

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: weavers

Lenke: [Language of Bindings](#)

veving

Definisjon: fremstillingsmåte, særlig for tekstil, i vev med renning og innslag

Kommentar: Vevde tekstiler som silke, fløyel og lerret er blitt brukt som overtrekksmateriale på bokbind siden middelalderen. Silketekstiler kan forekomme på fine og kostbare bind, mens lerret er blitt brukt på mindre kostbare bind. Tekstil fikk størst betydning som overtrekksmateriale fra 1830-tallet med introduksjon av sjirting, en limbehandlet og glittet bomullslerret.

Kilde: [Veving](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

viftebind, dekor

Definisjon: dekorelement i form av vifter, ofte plassert i hjørnene

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

volum

Definisjon: egentlig bokrull av latin volvere = å rulle, betegner nå et bind i et større verk

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

vokset heftetråd

Definisjon: heftetråden blir vokset for å hindre at den flosser og tvinner seg under hefting

Kommentar: Voksen kan ofte oksidere til oransje-brun farge.

Kilde: Language of Bindings

Engelsk oversettelse: dressed thread

Lenke: [Language of Bindings](#)

vrengt skinn

Definisjon: skinn brukt som overtrekk på et bokbind, der kjøttsiden/innsiden vender utover

Kommentar: Vrengt skinn har en grovere struktur enn semsket skinn.

Kilde: Helena Strömquist, *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Engelsk oversettelse: reversed skin

Lenke: [Language of Bindings](#)

vuggetrykk

Definisjon: av latin in cunabula = vugge, fellesbetegnelse på trykte bøker fra og med Gutenbergs første bok ca. 1450 til 1500, for skandinavisk litteratur før 1550

Kommentar: Se *inkunabel*.

Kilde: Stein Davidsen, *Grafisk håndbok*. Oslo, 1995.

xylografi

Definisjon: fremstilling av grafikk basert på høytrykk, der motivet skjæres ut på tvers av treets lengderetning, også kalt trestikk.

Kommentar: Teknikken ble gjenoppfunnet omkring 1750 og særlig gjort kjent av Thomas Bewick i siste halvdel av 1700-

tallet, men har vært brukt tidligere av bl.a. Albrecht Dürer. Den ble etter hvert den foretrukne metoden for gjengivelse av illustrasjoner i bøker og andre trykksaker. Til forskjell fra kobberstikket kunne platene monteres i trykkpressen sammen med satsen, slik at tekst og illustrasjoner kunne trykkes i samme operasjon. Og til forskjell fra det eldre tresnittet kunne xylografiet med sine hardere plater både gi bilder med større detaljrikdom og tåle større opplag. Se *høytrykk* og *trestikk*.

Kilde: [Xylografi](#) i *Store norske leksikon* (11. november 2017)

ådret klisterpapir

Definisjon: dekoreringsteknikk der en eller flere klisterfarger påføres papiret i et mønster som kan ligne treets årringer, mønsteret skapes ved hjelp av mange forskjellige metoder enten ved hjelp av pensler, eller ved at arket etter innfargning foldes og presses slik at et speilvendt mønster oppstår

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: veined paste paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

ådret papir (dekor)

Definisjon: fargene sprutes på marmorérgrunnen og manipuleres enten manuelt eller kjemisk, slik at dråpene forblir

fargeløse så papiret skinner i gjennom, mens fargene presses sammen til årringer som omgir dråpene

Kommentar: Se *ådring*.

Kilde: Susanne Krause und Julia Rinck, *Buntpapier – ein Bestimmungsbuch*. Stuttgart, 2016.

Engelsk oversettelse: veined marbled paper

Lenke: [Language of Bindings](#)

ådring

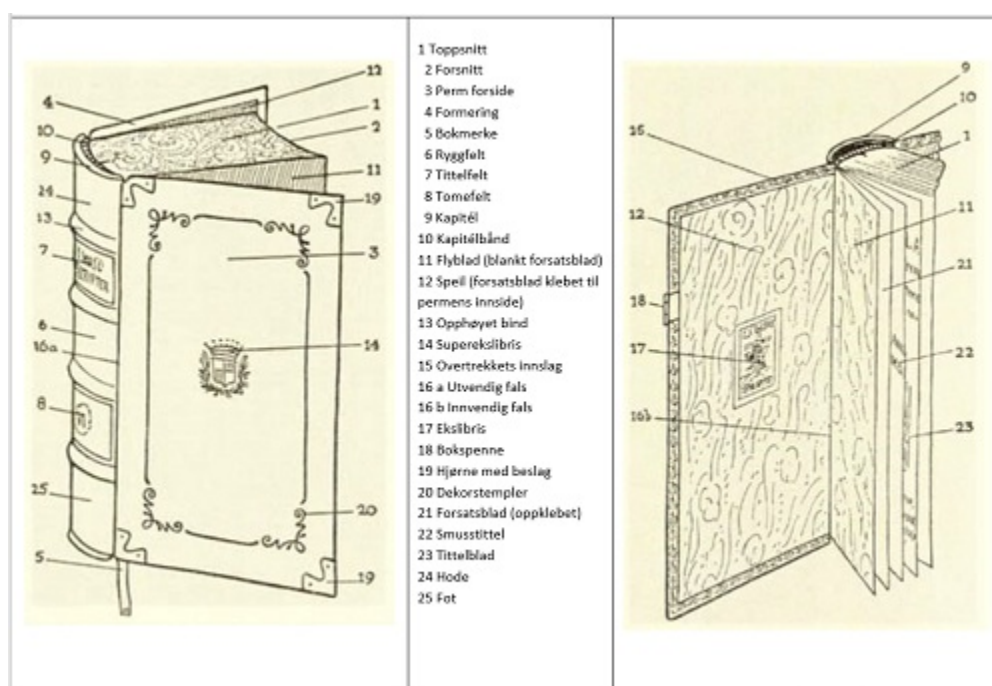
Definisjon: dekoreringsteknikk der mønsteret som dannes av treets årringer etterlignes ved maling

Kommentar: Ådring er egentlig en betegnelse på mønster i treets årringer som tegner seg ved gjennomskjæring av treet på langs. Ådring er blitt betegnelse på etterligning av treets naturlige mønster ved maling, som ble moderne på møbler på 1800-tallet. Man kunne for eksempel bruke furu i et møbel og gi det utseende av edlere treslag, som bjørk, mahogni eller eik. Dekoreringsteknikk brukt på papir, skinn og snitt. Se *trerotdekorert papir*.

Lenke: [Ådring](#) i *Store norske leksikon* (29. november 2017)

Systematisk ordliste over norske bokbindstermer

Metode for beskrivelse av bokbind

Dette er en systematisk liste over bindets forskjellige komponenter og deres egenskaper. Listen er ment å være en metode for beskrivelse av bokbind. Den er inndelt i hoveddeler som beskriver forskjellige sider av bindet. Hver hoveddel er inndelt i et hierarki med en toppterm øverst som igjen er inndelt i en rekke undertermer. Listen er en veiledning til en fullstendig beskrivelse av hvordan bokbindet er utført, men med den hierarkiske strukturen kan den som beskriver bokbindet velge hvor dypt beskrivelsen skal gå.

Den systematiske ordlisten er basert på termene i den alfabetiske ordlisten (se *Alfabetisk ordliste over norske bokbindstermer*). Det er også utarbeidet et forslag til hvordan man kan legge inn korte og enkle bindbeskrivelser i elektroniske bibliotekskataloger med begrenset plass til eksemplarspesifikke opplysninger (se *Enkle bindbeskrivelser i bibliotekskataloger*).

1. BOK

skrevne el. trykte blader som er heftet eller bundet i ryggen til en enhet med omslag eller bind, og som kan åpnes i forkant ([bok](#))

Bindstørrelse: bokens høyde, bredde og tykkelse angitt i millimeter

- Høyde: bokens utstrekning oppover, dvs. i en retning som er vinkelrett mot underlaget
- Bredde: bokens utstrekning i bredden måles fra forpermens kant til ryggens utside
- Tykkelse: bokens tykkelse måles fra forpermens utside til bakpermens utside

Kulturell type: bokbind som har klare kulturelle kjennetegn som forteller om geografisk opprinnelsessted

- Asiatisk bind: bind som er bundet inn med innbindingsteknikker og materialer som tradisjonelt anvendes i Japan, Kina og Korea og islamske områder
- Europeisk bind: bind som er bundet inn med innbindingsteknikker og materialer som tradisjonelt anvendes innen den europeiske kultursfære
- Annen type

Bokens form: det normale for et bind er å ha rygg og tre kanter

- Helbind: bind med ett og samme overtrekksmateriale på rygg og permer ([helbind](#))
- Halvbind: benevnelse på bind der rygg og hjørner har et annet overtrekksmateriale enn permene ([halvbind](#))
 - hjørneovertrekk: biter av overtrekksmateriale til å dekke permenes ytre hjørner på halvbind ([hjørneovertrekk](#))
 - ryggovertrekk: overtrekksmateriale som bare er montert på bokens rygg ([ryggovertrekk](#))
 - rygg- og frontovertrekk: overtrekksmateriale som bare er montert på bokens rygg og i forkant på permene ([rygg og front overtrekk](#))
- Rammebind: bind hvis overtrekksmateriale på rygg og permkanter til sammen utgjør en ramme på permene ([rammebind](#))
- Ryggbind: bind med ett overtrekksmateriale på ryggen og ett annet materiale på permene, alternativt ett overtrekksmateriale på ryggen i kombinasjon med perm uten overtrekk, kalles også kvartbind ([ryggbind](#))
 - tupper: små hjørneforsterkninger ofte av pergament, festet ytterst på permhjørnene på kvartbind for å beskytte hjørnene når overtrekket var papir ([tupper](#))
- Omslagsbind: bind fremstilt ved at bokblokken settes inn i et mykt eller stivt omslag som festes til bokblokken ved hefting eller liming mot ryggen og/eller ved forsatsbladene ([omslagsbind](#))
- Annet

Bokbindets rygg: egenskaper som har å gjøre med bokryggens utforming, funksjon, overtrekk, dekor, påføring av tittel ([bokbindets rygg](#))

- Bind: synlige opphøyde tverrbånd på bokryggen, enten ekte eller falske bind, heftbind eller kjedesting ([bind](#))
 - ekte bind (oppgi antall): heftbind som ligger utenpå bokblokkens rygg og som utgjør tverrgående opphøyninger på bindryggen ([ekte bind](#))
 - falske bind (oppgi antall): materiale, vanligvis en remse av papp eller skinn, som anbringes på bindryggen for å etterlikne formen på et ekte bind ([falske bind](#))
 - heftbånd: flate bånd av tekstil eller pergament til å hefte bøker på ([heftbånd](#))
 - festbind: de to ytterste heftestasjonene i hode og fot på en håndheftet bok, der leggene heftes til hverandre med heftetråd uten heftbind og som oftest utformes med kjedesting ([festbind](#))
 - falske festbind: falske bind plassert øverst og nederst på ryggen der hvor festbindene normalt befinner seg som en del av bokryggens design ([falske festbind](#))
- Glatt rygg: bokrygg uten forhøyninger ([glatt rygg](#))
- Fast rygg: en strukturell egenskap ved bokryggen når ryggmaterialet er limt direkte på bokblokkens rygg eller ryggfôring ([fast rygg](#))
- Hul rygg: hulrom som oppstår mellom bokblokkens rygg og overtrekksmaterialet når boken åpnes, fordi overtrekksmaterialet ikke er klebet direkte på bokblokkens rygg eller til ryggfôringen ([hul rygg](#))
 - flat rygg: rygg som ikke er rundet og danner

- tilnærmelsesvis rette vinkler mot permene ([flat rygg](#))
- rundet rygg: ryggen rundes for å utligne økning i ryggens tykkelse som oppstår p.g.a. heftetråden ([rundet rygg](#))
 - rund rygg: bokrygg hvis form er ca. 1/3 av av en sirkel ([rund rygg](#))
 - litt rundet rygg: bokrygg hvis form er ca. 1/8 av av en sirkel ([litt rund rygg](#))
 - middels rundet rygg: bokrygg hvis form er ca. 1/4 av av en sirkel ([middels rund rygg](#))
 - sterkt rundet rygg: bokrygg hvis form er omtrent en halvsirkel ([sterkt rundet rygg](#))
 - Annet

Bokens struktur: forskjellige strukturer for hvordan bind og bokblokk er satt sammen, som gjør at permer/omslag samler og beskytter bladene i bokblokken og som gjør at den kan åpnes ([bokbind](#))

- Bygd bind: bindstruktur der permene ansettes mot ryggens bankede falser. Permen klebes enten til ansetningsfalsen og/eller ved at heftbindene festes til permen før overtrekksmaterialet trekkes over ryggen og hele eller deler av permen ([bygd bind](#))
 - dypfalset: bindstruktur der permen er ansatt tett inntil falsen på bokblokken uten mellomrom mellom perm og bokblokk ([dypfalset](#))
 - lavfalset: bindstruktur der permen ikke er satt helt inn til ryggfalsen og det oppstår et mellomrom mellom permkanten og ryggfalsen kalt «steg» ([steg \(generelt\)](#))

- Innhengt bind: teknikk for sammenføring av bind med eller uten permer og bokblokken, der bindet lages for seg før det festes til bokblokken, enten ved liming eller ved at heftbindene tres gjennom hull i løsbundet ([innhengt bind](#))
 - løsbind: bokbind som blir laget for seg før det festes til bokblokken ([løsbind](#))
 - omslagsbind: bind fremstilt ved at bokblokken settes inn i et mykt eller stivt omslag som festes til bokblokken ved hefting eller liming mot ryggen og/eller ved forsatsbladene ([omslagsbind](#))
 - bindtredd løsbind: bindtreing anvendes for å føye sammen en allerede heftet bokblokk med et løsbind ved bruk av heftbind-endene og eller endene på kapitélbåndene ([bindtredd løsbind](#))
 - primært overtrekk: trekk som dekker bokens rygg og hele eller deler av permen ([primært overtrekk](#))
 - sekundært overtrekk: overtrekk som ligger utenpå et primært overtrekk, for å beskytte eller forskjønne bindets primære overtrekk ([sekundært overtrekk](#))
- Stivbind: trådheftet bok med papp og gas klebet rett på forsats og skåret uten formeringer
 - papir: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark ([papir](#))
 - kartong: tynn, fin papp ([kartong](#))
 - papp: tykt stivt papir, fremstilt av de samme råstoffene som papir og kartong, men ofte grovere og mindre bearbeidet ([papp](#))
 - laminert papp: fremstilling av papp til bokpermer ved å lime sammen ark av papir ([laminert papp](#))
 - presset papp: fremstilling av papp til bokpermer ved å

- presse ark av papir sammen uten lim ([presset papp](#))
 - pappmasjé: papirmasse som i fuktig tilstand formes eller presses etter tilsetning av lim- eller fyllstoffer ([pappmasjé](#))
 - pergament: ugarvet lær (av kalv, geit, lam, esel) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
 - annet
- Rygg-mot-rygg bind: bind med to eller flere bokblokker som deler felles midtperm og som er festet i den høyre falsen på hver bokblokk ([rygg-mot-rygg bind](#))
- Ryggløst bind: bind som tilsynelatende bare har renskårete kanter og hvor man ikke kan se forskjell på bokblokkens forkant og rygg
- Trekk-spillbind: bindet er uten rygg og består av to plater trukket med skinn. Platene holdes sammen av bånd eller spenner. I disse permene kan det settes inn flere (som regel seks) forskjellige trykk. Bindet lar seg åpne på forskjellige måter etter som det dreies ([trekkspillbind](#))
- Annet

Bindets permer: stive eller halvstive komponenter som er montert på begge sider av bokblokken for å beskytte den ([bindets permer](#))

- Permens tilstand
 - bevarte permer
 - permer mangler delvis
 - spor etter perm

- gjenbrukt perm ([gjenbrukt materiale](#))
- annet
- Permens egenskaper: alt som har med forberedelse og funksjonell utforming av permene ([permenes egenskaper](#))
- Permkomponenter: de forskjellige bestanddelene som brukes til fremstilling av permer ([permkomponenter](#))
- Permens materiale: materiale som brukes for tilskjæring av permer ([permer](#))
 - trevirke: trevirke, teknisk og kommersiell betegnelse på tre som råstoff for bearbeidings- eller foredlingsprosess ([trevirke](#))
 - heltre: helt, sammenhengende (ikke laminert eller limt) tre
 - finér: tynne plater av splittet tre 1–3mm brukt til permer, ofte av bøk p.g.a. sin fine fiberstruktur ([finér](#))
 - løvtre: til permer ble som regel trevirke av bøk og eik benyttet ([løvtre](#))
 - bøk: tresort i Fagaceae familien som ofte ble benyttet til permer ([bøk](#))
 - eik: tre i slekten Quercus ([eik](#))
 - papir: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark ([papir](#))
 - papp: tykt, stivt papir fremstilt av de samme råstoffene som kartong og papir, men ofte grovere og mindre bearbeidet ([papp](#))
 - papp, laminert: fremstilling av papp til bokpermer ved å lime sammen ark av papir ([papp, laminert](#))
 - papp, presset: fremstilling av papp til bokpermer ved å presse ark av papir sammen uten lim ([papp, presset](#))
 - pappmasjé: papirmasse som i fuktig tilstand formes

eller presses etter tilsetning av lim- eller fyllstoffer
([pappmasjé](#))

- kartong: tynn, fin papp ([kartong](#))
- bøyelig bind: innbinding uten stive permer ([bøyelig bind](#))

Permens utforming: rektangulære permer med rette hjørner kan bearbeides for å gi kanter og overflater forskjellige utforminger ([permens utforming](#))

- Permens kanter: kanter som oppstår på tvers av permflatens tykkelse når den blir beskåret ([permkanter](#))
 - rettskårne permkanter: rettskårede permkanter er typiske for pappermer, den innvendige ryggkanten kan være skredd for å tilpasses bokblokkens falser ([rettskårne permkanter](#))
 - avfasede permkanter: jevne, vinklede faser skåret eller høvlet i permens kanter ([avfaset kant](#))
 - flatvinklet kant: når vinkelen på permkanten er under 45° ([flatvinklet permkant](#))
 - brattvinklet kant: sterkt hellende kant ([bratt kant](#))
 - rundet kant: litt av permkantene er fjernet for å gi kantene et avrundet preg ([rundet permkant](#))
 - rygg: den delen av permen som vender inn mot bokblokkens rygg ([rygg](#))
 - forkant: den kanten på bokblokken som står motsatt av ryggen og som kan åpnes ([forkant](#))
 - hode: øvre kant på en innbundet bok når den står vertikalt i en hylle ([hode](#))
 - fot: nedre del av boken når den står vertikalt på

- en hylle ([fot](#))
 - innsiden av permen: avfasede kanter på permens innside ([permkanter avfaset på innsiden](#))
 - utsiden av permen: avfasede kanter på å permens utside ([permkanter avfaset på utsiden](#))
- Permens hjørner
 - rette hjørner: hjørner på permer som er rettvinklede
 - avrundede hjørner: hjørner på permer som er rundet
 - litt rundede hjørner
 - middels rundet hjørne
 - sterkt rundet hjørne
- Permens hjørner innvendig mot ryggen
 - skredde (skråskårne) permhjørner: for å lette forming av overtrekkets innslag inn mot ryggen ble litt av hjørnene på permen beskåret på skrå (skredd) ([skredde permhjørner](#))
- Formeringer: den delen av permen eller omslaget som går utenfor bokblokkas format i hode, fot og forkant ([forming](#))
 - forlenget forming: innslagene på overtrekksmaterialet forlenges slik at de stikker like mye utenfor bokblokkens plan i hode, fot og forkant uten avbrudd i hjørnene. Innslagene er ofte slått inn, men behøver ikke være det. Forekommer ofte på bibler, bønne- og salmebøker ([forlenget forming](#))
 - utskutte formeringer: forlengning av overtrekksmaterialet slik at det stikker utover bokblokkens/ permens kant, og bøyes slik at formeringene beskytter bokblokkens snitt ([utskutte formeringer](#))
 - kantskåret bokblokk: bokblokken beskjæres samtidig med permene, slik at permens kanter flukter med bokblokkens kanter ([kantskåret bokblokk med omslag/perm](#))
 - klaffer: beskyttende flik som dekker et av bokblokkens

snitt, alltid montert enkeltvis til permenes forskjellige kanter ([klaffer](#))

- mål: formeringen kan angis som smal, middels eller bred, der middels tilsvarer tykkelsen på pappen.

Formeringen i forkant er gjerne litt bredere enn i hode og fot. Velbrukte bøker kan ha deformasjoner som gjør måling av forminger irrelevant.

- Formerings plassering: beskriver hvor på boken formeringene er plassert
 - i 3 kanter: hode, fot og forkant
 - i forkant: den kanten av bindet og bokblokken der bladene i boken åpnes og leses i, motstående den kanten som holder bladene i boken sammen og som kalles rygg ([forkant](#))
 - i hode: øvre del av boken når den står vertikalt på en hylle ([hode](#))
 - i fot: nedre del av boken når den står vertikalt på en hylle ([fot](#))

Bindets forbindelse til bokblokken

- Ansetning av permer: forskjellige måter permene blir festet til bokblokken før permene er blitt dekket av overtrekksmaterialet ([ansetning av permer](#))
 - heftbind klebet til permen: teknikk for å føye sammen permer og bokblokk, der endene av heftbindene klebes enten til permenes innside eller utside for å feste dem til bokblokken ([heftbindender klebet til permen](#))
 - fanet hefthyssing: den delen av hefthyssingen som

stikker utover ryggen på bokblokken, skaves med baksiden av en kniv til en fane/vifteform slik at den jevnes ut før den klebes til permen ([fanet hefthyssing](#))

- innsiden av permen
- utsiden av permen
- på midten av permen
- Permtreing: prosessen med å tre hefthyssing og kapitelbåndender igjennom permene i forbindelse med ansetting (festing) av permene til bokblokken ([permtreing](#))
 - tredd gjennom tunnel i permen: hule ganger eller spor boret ut i trepermer for å gi plass til treing og festing av bokblokkens heftbind ([tunnel](#))
 - tredd i utsparing i permen: hule spor skåret ut i trepermer for å gi plass til treing og festing av bokblokkens heftbind- og kapitelbåndsender ([utsparinger i permen](#))
 - selektiv treing: for å spare tid tres bare noen av heftbind-endene gjennom permen når den skal festes ([selektiv permtreing](#))
 - splittet treing: heftbind-ender som deles hvis de er doble eller splittes i to hvis de er enkle før de tres gjennom et hull i permer eller løsbind, og tres tilbake gjennom to hull for å feste dem ([splittet permtreing](#))
 - permhull: hull som er boret gjennom permen for å gi plass til å tre hefthyssing og kapitelbåndender igjennom i forbindelse med ansetting (festing) av permene til bokblokken ([permhull](#))
 - hullenes antall
 - hullenes plassering
- Festeanordning for heftbind
 - treplugg: for å sikre at permene festes ordentlig til bokblokken, brukes plugger av tre til å låse heftbindene

som er tredd gjennom hull eller tuneller i trepermene ([treplugger](#))

- fra innsiden av permen
- fra utsiden av permen
- anpapping før overtrekket er montert: klebing av forsatspapir til bokpermens innside, eventuelt i kombinasjon med heftbind og de delene av ryggfôring og/eller kapitélbånd som stikker utenfor ryggen, før permene er dekket av overtrekksmateriale ([anpapping før overtrekket er montert](#))
- anpapping etter at overtrekket er montert: klebing av forsatspapir til bokpermens innside, eventuelt i kombinasjon med heftbind og de delene av ryggfôring og/eller kapitélbånd som stikker utenfor ryggen, etter at permene er dekket av overtrekksmateriale ([anpapping etter at overtrekket er montert](#))
- ansetningsfals: forsterkning som danner den innvendige forbindelsen mellom bokblokk og perm ([ansetningsfals](#))
 - ingen ansetningsfals
 - ingen innvendig ansetningsfals (ofte ved dypfalsede bøker)
 - limt ansetningsfals: ansetningsfalsen klebes til permens innside før permene dekkes av overtrekksmateriale
 - omhengt ansetningsfals: ansetningsfals som heftes med første og siste legg i boken og hvor ansetningsfalsen er bøyd rundt ryggen på legget som skal heftes
 - montert under innslagene (bygd bind): permen er klebet til ansetningsfalsen før overtrekket er montert, synlig ved at innslagene ligger over ansetningsfalsen

- montert over innslagene: permen er klebet til ansetningsfalsen etter at overtrekket er montert, synlig ved at innslagene ligger under ansetningsfalsen
 - beskåret ansetningsfals: kantene på ansetningsfalsen er jevne
 - revet ansetningsfals: kantene på ansetningsfalsen er ujevne
 - rektangulær form
 - trapes form
- Påsetting av løsbinding: forskjellige teknikker for å feste løsbindingen til bokblokken ([innhengning av løsbinding](#))
- Innhengt binding: teknikk for sammenføring av binding med eller uten permer og bokblokken, der bindingen lages for seg før den festes til bokblokken, enten ved liming eller ved at heftbindingene tres gjennom hull i løsbindingen ([innhengt binding](#))
 - hylse: jernkardus eller annet litt stift papir brettes og limes til en hylse som festes mellom bokblokkens rygg og ryggovertrekket ([hylse](#))
- Heftbinding tredd gjennom permen: teknikk for å føye sammen løsbinding og bokblokk ved at heftbinding og evt. endene på kapitélbånd tres gjennom hull i løsbindingen ([heftbinding tredd gjennom permen](#))

Bokblokksammenføring: synlige egenskaper ved bokblokken som er resultat av innordning av leggene, forsatsen, hefting og tilskjæring av legg og forsats ([bokblokkens egenskaper](#))

- Heftet bok: bokblokkens legg sammenføres ved hefting ([heftet bok](#))

- heftet uten heftbind: bokblokkens legg sammenføres uten heftbind kun ved heftetråd ([heftet uten bind](#))
- heftet på bind: bokblokkens legg heftes i midten til tverrgående heftbind ([heftet på bind](#))
 - heftbind: remser av hamp, lin, skinn eller pergament utgjør en integrert del av heftestrukturen i form av smale bånd som løper tvers over bokryggen på håndinnbundne bøker ([heftbind](#))
 - hefthyssing: hyssing laget av tvunnede vegetabiliske fibre som oftest fra jute, lin eller hamp, til en tråd av en viss tykkelse
 - heftbånd: flate bånd av tekstil eller pergament som leggene heftes på ([heftbånd](#))
- ekte bind: heftbind som ligger utenpå bokblokkens rygg og som utgjør tverrgående opphøyninger på bindryggen ([ekte bind](#))
- innsagde bind: fordypninger som sages inn i bokblokkens rygg for å romme heftehyssing, slik at ryggen blir glatt ([innsagde bind](#))
 - enkle heftbind: tverrbånd på bokryggen som opptrer enkeltvis ([enkle heftbind](#))
 - tett sammenstilte enkle heftbind: separate bind som er plassert i nærheten av hverandre, men som heftes individuelt og ikke som doble bind ([tett sammenstilte heftbind](#))
 - doble heftbind: heftbind som består av to elementer ([doble heftbind](#))
 - doble heftbind heftet i begge heftbind
 - doble heftbind heftet som ett heftbind
- heftbindender beskåret ved falsen: der heftbindendene ikke er nødvendige for å feste permer eller omslag til

bokblokken, ble de ofte beskåret inntil bokryggens fals ([heftbindender, beskåret ved falsen](#))

- fanet hefthyssing: den delen av heftehyssingen som stikker utover ryggen på bokblokken, skaves med baksiden av en kniv til en fane/vifteform slik at den jevnes ut før den klebes til permen ([fanet hefthyssing](#))
- heftestasjoner: området på bokryggen der heftråden trekkes gjennom legget – gjelder bøker heftet med eller uten heftbind og inkluderer festbind ved hode og fot ([heftestasjoner](#))
 - festbind: de to ytterste heftestasjonene i hode og fot på en håndheftet bok, består kun av heftråd og utformes oftest som kjedesting ([festbind](#))
- antall heftestasjoner inkl. festbind
- Hefteteknikk
 - avkortet hefting: generell term for hefteteknikk som utelater elementer i prosessen for å spare tid eller for å unngå økning av tykkelsen på bokblokkryggen på grunn av heftråd ([avkortet hefting](#))
 - rett, løpende hefting: heftemetode der heftråden føres inn og rundt hvert av heftbindene i hvert legg, slik at heftråden er synlig hele veien i midten av hvert legg ([rett, løpende hefting](#))
 - langstings-teknikk: teknikk der leggene heftes til hverandre og til omslaget samtidig, stingene er synlige utenpå omslagets rygg ([hefting med langstingsteknikk](#))
 - fiskebenshefting: relatert til heftemetode på doble bind der to og to legg heftes sammen og heftråden løper frem og tilbake vekselvis i falsen på inn- og utsiden av hvert legg fra det ene legget til det andre, slik at det dannes et fiskebensmønster ([fiskebenshefting](#))

- hefte 2-ark (eller 3-ark) på tråden: rasjonalisering av hefteprosessen, der heftetråden ikke heftes rundt alle heftbind for hvert legg, men at to eller tre ark heftes samtidig ([hefting utenom alle heftestasjoner](#))
- tett hefting: heftemetode der heftetråden føres flere ganger rundt heftbindene for å fylle ut gapet som kan oppstå mellom hvert legg ([tett hefting](#))
- luntehefting: Håndhefting fra siden av ark som ikke er falset ([luntehefting](#))
- stukket kapitélbånd: kapitélbånd festet til ryggen ved at tråden med jevne mellomrom stikkes ned i bokblokkens legg, slik at det utgjør et vesentlig strukturelt element ([stukket kapitélbånd](#))
- annet
- Hefteretning: retningen en bokblokk blir heftet – enten fra venstre mot høyre eller fra høyre mot venstre. Hefteretningen kan bestemmes ved å se på avstanden mellom heftbindene, som gjerne smalner av under hefteprosessen, fordi heftetråden strammes. D.v.s. at avstanden mellom heftbindene er størst, der heftingen har startet ([hefteretning](#))
 - fra venstre mot høyre – heftet forfra (engelsk manér)
 - fra høyre mot venstre – heftet bakfra (tysk manér): denne fremgangsmåten er vanlig i norsk bokbinding
- Sideheftede strukturer: strukturer der heftetråd e.l. er tredd gjennom hull i den indre margin på hele bokblokken ([sideheftede strukturer](#))
- Limbind: bind der ryggen blir frest (høvlet) ned, rufset opp og etterpå limt med kald- eller varmlim ([limbind](#))
- Leddbind: heftet bokblokk holdt samlet ved hjelp av metalltråd i ryggen (ryggstifting) eller fra siden (sdestifting eller falsstifting), og bindet kan være utstyrt med permer eller

omslag ([leddbind](#))

- bokblokk består av falsede ark
 - bokblokk består av enkle ark
 - Bankede falser: falser som oppstår på hver side av ryggen når de ytterste leggene på hver side bankes ned, slik at de danner en vinkel i forhold til bokblokken ([bankede falser](#))
 - banket fals 45°: de ytterste leggene på hver side av bokblokken blir banket til 45° ([banket fals 45°](#))
 - banket fals 90°: de ytterste leggene på hver side av bokblokken blir banket til 90° vinkel, slik at permene kan legges godt an mot vinkelen ([banket fals 90°](#))
 - Uten bankede falser ([bokblokk uten bankede falser](#))
 - Spor etter klebestoff
 - Annet
-
- Heftematerialer
 - Heftbind: remser av hamp, lin, skinn eller pergament utgjør en integrert del av heftestrukturen i form av smale bånd som løper tvers over bokryggen på håndinnbundne bøker ([heftbind](#))
 - hefthyssing: hyssing laget av tvunnede vegetabiliske fibre som oftest fra jute, line eller hamp, til en tråd av en viss tykkelse som egner seg til heftbind og som kjerne i kapitélbånd ([hefthyssing](#))
 - tråd, s-tvunnet: hefthyssing der bastfibrene er tvunnet slik at de danner en S (sett fra øverst til venstre mot nederst til høyre) ([s-tvunnet tråd](#))
 - tråd, z-tvunnet: hefthyssing der bastfibrene er tvunnet slik at de danner en Z (sett fra øverst til høyre mot nederst til venstre) ([z-tvunnet tråd](#))
 - skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og

- konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøylighet ([skinn](#))
- alungarvet: mineralsk garveprosess der aluminiumsulfat (alun) og natriumsulfat (koksalt) er anvendt for å få et hvitt og smidig skinn ([alungarvet skinn](#))
 - pergament: ugarvet lær (av kalv, geit, lam, esel) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
 - tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
- heftbånd: flate bånd av tekstil eller pergament til å hefte bøker på ([heftbånd](#))
 - tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
 - skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøylighet ([skinn](#))
 - alungarvet: mineralsk garveprosess der aluminiumsulfat (alun) og natriumsulfat (koksalt) er anvendt for å få et hvitt og smidig skinn ([alungarvet skinn](#))
 - pergament: ugarvet lær (av kalv, geit, lam, esel) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
 - Heftetråd: tråd som brukes for sammenhefting av bokblokkens legg ([heftetråd](#))
 - lin: linbast spunnet til tråd og garn ([lin](#))

- bomull: fibermateriale fra bomullsplantens (lat. genus *Gossypium*) frø ([bomull](#))
- silke: tekstil vevd av fine, lange proteintråder fra silkeormens kokong ([silke](#))
- annet
 - tråd, tvunnet S-twist: heftetråden der bastfibrene er tvunnet slik at de danner en S (sett fra øverst til venstre mot nederst til høyre) ([s-tvunnet tråd](#))
 - tråd, tvunnet Z-twist: heftetråden der bastfibrene er tvunnet slik at de danner en Z (sett fra øverst til høyre mot nederst til venstre) ([z-tvunnet tråd](#))

Ryggfôring, forekomst: om ryggfôring forekommer ([ryggfôring](#))

- Bevert
- Mangler delvis: registrering av elementer som fortsatt er på boken, men som delvis er revet bort eller falt av
- Spor etter: spor som vitner om komponenter som mangler, men som tidligere har eksistert
- Ikke synlig
- Annet

Ryggfôringens materiale: beskrivelse av ryggfôringens materiale

- Papir: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark ([papir](#))

- Tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
- Pergament: ugarvet lær (av kalv, geit, lam, esel) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
- Annet
 - håndskriftsmakulatur: gamle manuskripter brukt som fôring eller forsterkninger i bokbind ([håndskriftsmakulatur](#))
 - trykkmakulatur: kassert materiale innen den grafiske produksjonen ([trykkmakulatur](#))

Ryggfôringens utforming: beskrivelse av ryggfôringens form

- Ryggfeltfôring: rektangelformede fôringer som mer eller mindre eksakt dekker området mellom ryggfalsene og to motstående heftbind ([ryggfeltfôring](#))
- Transversfôring: remser av fôringsmaterialer som dekker området mellom to heftbind og som strekker seg utover ryggen på hver side ([transvers fôring](#))
- Heldekkende ryggfôring: ryggfôring som klebes på bokblokkens rygg slik at den dekker hele ryggen og litt inn på permene på hver side ([heldekkende ryggfôring](#))
- Kamfôring: fôringen består av to deler, der hver del er tannet i den ene siden, slik at «tennene» går utover bokryggen og kan klebes til permene mellom heftbindene. Over ryggen ligger fôringen dobbelt ([kamfôring](#))
 - enkel fôring: ryggfôring som består av et lag
 - dobbel fôring: ryggfôring som består av to lag

Bindets overtrekk: et bokbind kan ha to typer overtrekk, det primære overtrekket befinner seg nærmest bokblokken, mens det sekundære er trukket utenpå det primære ([overtrekk](#))

- Overtrekk, forekomst
 - Bevert
 - Mangler delvis: registrering av elementer som fortsatt er på boken, men som delvis er revet bort eller falt av
 - Spor etter: spor som vitner om komponenter som mangler, men som tidligere har eksistert
 - Annet
-
- Overtrekkets plassering
 - Helbind: bind med ett og samme overtrekksmateriale på rygg og permer ([helbind](#))
 - Halvbind: benevnelse på bind der rygg og hjørner har et annet overtrekksmateriale enn permene ([halvbind](#))
 - beskjæring av perm- overtrekk til halvbind: til halvbind skjæres hjørnene på permovertrekkets ytterside av, for at hjørnene (som er i samme materiale som ryggovertrekket) skal kunne eksponeres ([permovertrekk til halvbind](#))
 - Rygg- og frontovertrekk: overtrekksmateriale som bare er montert på bokens rygg og i forkant på permene ([rygg- og front overtrekk](#))
 - Ryggovertrekk: overtrekk som dekker bokens rygg ([ryggovertrekk](#))
 - Permer uten overtrekk: bare permer uten overtrekk, f.eks. et ryggbind uten overtrekk
 - Hjørneovertrekk: biter av overtrekksmateriale til å dekke permenes ytre hjørner på halvbind, som regel samme materiale

som er på ryggen ([hjørneovertrekk](#))

- Overtrekksmaterialer: materiale som brukes til å dekke bokens rygg og hele eller deler av permene ([overtrekksmaterialer](#))
- Papir: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark ([papir](#))
 - håndlaget papir: teknikk for forming av papirark for hånd ved å dyppe en papirform i en bønne med flytende papirpulp ([håndlaget papir](#))
 - maskinlaget papir: papir produsert på en løpende vire av en maskin ([maskinlaget papir](#))
 - grovt papir til omslag: papirkvalitet med relativt sett høyere vekt enn trykke- og skrivepapir ([grovt papir til omslag](#))
 - riflet papir: opprinnelig håndlaget papir med riflet struktur der bunn- og kjedelinjer fra papirformen vises ([riflet papir](#))
 - velinpapir: papirtype med glatt overflate ([velinpapir](#))
 - håndskriftsmakulatur: gamle manuskripter brukt som fôring eller forsterkninger i bokbind ([håndskriftsmakulatur](#))
 - trykkmakulatur: kassert materiale innen den grafiske produksjonen ([trykkmakulatur](#))
 - beskårede kanter: kanter som er klippet eller skåret til med kniv ([beskårne kanter](#))
 - revne kanter: resultatet av en handling som gir kantene av en komponent, for eksempel papir, et visst utseende ([revne kanter](#))
 - bøttekanter: ujevn avslutning på et håndlaget ark papir, som skyldes at rammen i papirformen fordeler

pulpen ujevnt ([bøttekanter](#))

- Pergament: ugarvet skinn (av kalv, geit og får) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
 - håndskriftsmakulatur: gamle manuskripter brukt som overtrekk, fôring eller forsterkninger i bokbind ([håndskriftsmakulatur](#))
 - trykkmakulatur: kassert materiale innen den grafiske produksjonen ([trykkmakulatur](#))
- Skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøyelighet ([skinn](#))
 - hårside: beskriver overflaten på utsiden av et dyreskinn som inneholder hårsekkene, som kan identifisere skinnets dyreart ([hårside](#))
 - kjøttside: overflaten av den siden av et skinn som er vendt inn mot kroppen ([kjøttside](#))
 - narv: utsiden av et tilberedt skinn som inneholder hårsekker ([narv](#))
 - kunstig narv: skinnets overflate gis et kunstig preg ved å presse det mot en gravert plate, dette ble som regel gjort for å gi billig skinn et mer eksklusivt utseende ([kunstig narv](#))
 - alungarvet skinn: mineralsk garveprosess der aluminiumsulfat (alun) og natriumsulfat (koksalt) er anvendt for å få et hvitt og smidig skinn ([alungarvet skinn](#))
 - semsket skinn: tynt, mykt skinn som er resultatet av semskarving ([semskarvet skinn](#))
 - fiskeskin: skinn av fisk som er garvet, brukt på bokbind

- fåreskinn: skinn av får som er tilberedt enten ved garving, alungarving eller til pergament ([fåreskinn](#))
- hårsau: en type sau som har større mengde stive hår enn fine ullhår, skinnet har en finere narv som er mer robust enn ullsau og som derfor ligner mer på geit ([hårsau](#))
 - spaltskinn: fåreskinn spaltet på langs i to lag, det øverste laget vil fortsatt ha narv, mens det andre laget ble utstyrt med falsk narv, hvilket resulterte i et billig skinn uten særlig styrke ([narvspalt](#))
- geiteskinn: skinn av geit som er tilberedt enten ved garving, alungarving eller til pergament ([geiteskinn](#))
 - marokeng: geiteskinn fra Marokko ([marokeng](#))
 - niger: vegetabilsk garvet geiteskinn fra Nigeria og omkringliggende områder ([niger](#))
 - saffian: fåre- og kalveskinn garvet som marokeng
 - oasis: garvet afrikansk geiteskinn
 - chagrin: skinn av geit- eller fåreskinn med kornet overflate brukt som bokbind ([chagrin](#))
 - korduan: fint lær av geitskinn
- hjorteskin: skinn av hjortedyr tilberedt ved garving ([hjorteskin](#))
- kalveskinn: hud av kalv, garvet, alungarvet eller pergament ([kalveskinn](#))
- svineskinn: hud av unge svin som enten er garvet, alungarvet eller laget pergament av ([svineskinn](#))
- russlær: egenartet, duftende skinnkvalitet som stammer fra Russland ([russlær](#))
- Tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
 - bomull: fibermateriale fra bomullsplantens (lat. genus *Gossypium*) frø ([bomull](#))

- lin: linbast spunnet til tråd og garn ([lin](#))
 - lerret: glatt tøy av lin eller bomull vevd i toskaft, som gjennom appretur er gjort stivt og ugjennomtrengelig for lim ([lerret](#))
 - sjirting: tett bomullsstoff som særlig blir brukt til bokbind
 - strie: eget navn på overtrekksmateriale av stoff vevd av lin, hamp, bomull eller kunstfiber med en litt grov overflatestruktur
 - buckram: kraftig, vevet tekstil brukt til overtrekk på store, tunge bøker
 - mollskinn: sterkt vevet stoff av bomull med tovet innside
 - kanvas: grov, vevet lerret med tydelig struktur ([kanvas](#))
 - gas: løsvevet tynn bomullstekstil, prinsipielt brukt til ryggfôring av forlagsbind ([gas](#))
- fløyel: silke-, bomulls- el. kunstfiberstoff med kort, tykk lo på den ene siden ([fløyel](#))
- silke: tekstil vevd av fine, lange proteintråder fra silkeormens kokong ([silke](#))
- ull: lag av bløte, ofte krusete hår hos visse pattedyr ([ull](#))
- Skilpaddeskall: det gjennomskinnelige delen av skallet på en skilpaddeart ([skilpaddeskall](#))
- Metall: fast stoff av en gruppe som teller de fleste grunnstoffene, med formbarhet, glans og ledningsevne som typiske egenskaper ([metall](#))
 - gull: metallisk grunnstoff med kjemisk symbol Au og atomnr. 79 ([gull](#))
 - sølv: metallisk grunnstoff med kjemisk symbol Ag og atomnr. 47 ([sølv](#))

- jern: metallisk grunnstoff med kjemisk symbol Fe og atomnr. 26 ([jern](#))
- legering: blanding av metaller som ikke endrer seg i fast form ([legering](#))
- Annet
- Overtrekk: bearbeiding
- Papir
- Skinn
- Tekstil
 - ufarget
 - farget
 - malt dekor: resultatet av dekor påført ved maling ([malt dekor](#))
 - marmorert dekor
 - sprengt dekor
 - forgylt dekor: pålegging av gull- eller annet bladmetall, som festes med et bindemiddel (eggehvite) på overflaten av et annet materiale, for eksempel papir, skinn eller tre ([forgylling](#))
- Dekorert papir: i utgangspunktet et ufarget stykke papir som forskjønnes gjennom bruk av forskjellige prosesser som farging, sprengning, preging, blokktrykking, stensilering, marmorering ([dekorert papir](#))
 - flekket dekor: påføring av mer eller mindre regelmessige små partier med annen farge enn omgivelsene på overflaten av et materiale for å skape en dekorativ effekt ([flekke dekor](#))
 - sprengt dekor: prikkete dekor fremkommet ved spruting av farge på et materiales overflate ([sprengt dekor](#))
 - agatmarmorert: ufarget eller farget ark med sterk

farge sprenges med tett sammenstilte sprutflekker, ofte mørke og med frynsede kanter i tillegg til mindre under- og overliggende flekker i kontrastfarger.

Agatmarmorert papir er som regel maskinfremstilt og har en høyglanset overflate ([agatmarmorert papir](#))

- gustavmarmorert: dekorert papir med sprengt mønster kjennetegnet ved små, tette, mørke flekker med mørkere kanter på sterkt farget papir ([gustavmarmorert papir](#))
- kiebitzpapir: brunfarget papir dekorert med mange små mørke prikker ([Kiebitzpapir](#))
- steinmarmorert papir: papir som er sprengt med dråper av farge fordelt både over og ved siden av hverandre over hele overflaten, ved fortetting oppstår det årer mellom «steinene» ([steinmarmorert papir](#))
- ådret papir: fargene sprutes på marmorérgrunnen og manipuleres enten manuelt eller kjemisk, slik at dråpene forblir fargeløse så papiret skinner i gjennom, mens fargene presses sammen til årringer som omgir dråpene ([ådret papir](#))
- rennemarmorert: farget eller ufarget flytende væske renner nedover overflaten på papiret, slik at det skapes et mønster ([rennemarmorert papir](#))
 - trerotdekorert: en type rennemarmor der papir farget inn med en farge, som regel brun som deretter blir sprengt med sort eller mørkere brun farge vått i vått, slik at fargene løper i hverandre og danner et knutete åremønster à la trerot. Denne formen for dekor ble også brukt på skinn ([trerotdekorert papir](#))
- klisterdekorert papir: resultatet av klisterdekoreringsteknikk der klister blandes med farge og

påføres papir, skinn eller direkte på boksnett
([klisterdekorert](#))

- penslet klisterpapir: stivelsesklister tilsatt farge ble penslet i én retning over papiret og er gjenkjennbart på de mer eller mindre parallelle strøkene som dannes av penselen, kan være ensfarget eller flerfarget
([penslet klisterpapir](#))
- penseldekorert papir: penslet klisterpapir, der det fargede klistersjiktet blir bearbeidet med en eller flere pensler og mønsteret som dannes blir mer utarbeidet
([penseldekorert papir](#))
- klisterpapir med fordrivning: papiret dekkes med klister iblandet farge, som pensles eller stoples på og, mens klisteret fortsatt er vått, blir forskjellig verktøy benyttet for å skape mønster ([klisterpapir med fordrivning](#))
- ådret klisterpapir: en eller flere klisterfarger påføres papiret i et mønster som kan ligne treets årringer, mønsteret skapes ved hjelp av mange forskjellige metoder enten ved hjelp av pensler, eller ved at arket etter innfargning foldes og presses slik at et speilvendt mønster oppstår ([ådret klisterpapir](#))
- bakkemarmorering: dekoreringsteknikk der mønsteret ikke dannes direkte på papiret, men på en flytende marmoreringss grunn – ved å legge papiret på grunnen overføres mønsteret til papiret ([bakkemarmorering](#))
 - kammarmorert papir: karmarmorering på en seigtflytende grunn tradisjonelt kokt med karragenan der mønsteret lages med en kam ([kammarmorert papir](#))
 - moaré marmorert papir: et vilkårlig basismønster på

hele overflaten endres og det skapes et bølgeaktig mønster ved bevegelse i papiret idét det legges på marmorgrunnen, bølgene er bueformet og minner om moaré ([moaré marmorert papir](#))

- påfuglmarmorert papir: dekorert papir basert på kammarmoreringsteknikk der mønsteret utarbeides på overflaten ved å vrikke kammen frem og tilbake i korte bevegelser, slik at det skapes tett sammenstilte påfuglfjærlignende formasjoner ([påfuglmarmorert papir](#))
- skjellmarmorert: marmorgrunnen dekkes fullstendig av små fargedråper, fargeflekkene er merkbart lysere i kantene enn i midten og gjennom fortetting ådres mellomrommet mellom fargeflekkene ([skjellmarmorert papir](#))
- spansk marmorert papir: et vilkårlig basismønster på hele overflaten endres og det skapes et bølgeaktig mønster ved bevegelse i papiret idét det legges på marmorgrunnen, bølgene løper rett og er så godt som parallelle ([spansk marmorert papir](#))
- sjablongmalt dekor: dekoreringsteknikk der matriser med utskåret mønster legges på papir, tekstil eller boksnitt og mønsteret overføres ved å spraye eller male farge over med pensel ([sjablongmalt dekor](#))
- trykt dekor: formatspesifikk dekor trykt ved hjelp av tresnitt eller metalltyper, som ikke må forveksles med blokktrykt dekor
 - høytrykk: trykketeknikk, der områder som mottar sverte er hevet i forhold til områder som på trykket skal være hvite ([høytrykk](#))
 - boktrykk: direkte trykkemetode der de trykkende

- elementer stikker opp og gir avtrykket ([boktrykk](#))
- tresnitt: grafisk trykketeknikk der avtrykket tas fra plate eller stokk utskåret i tre
 - xylografi: fremstilling av grafikk basert på høytrykk, der motivet skjæres ut på tvers av treets lengderetning, også kalt trestikk
 - blokktrykk: trykketeknikk der mønsteret skjæres ut i blokker av tre som gir preg i høytrykk i likhet med boktrykk og stempling ([blokktrykk](#))
 - stempeltrykk: preg i materialets overflate laget med et pregeverktøy ([stempeltrykk](#))
 - annet
 - dyptrykk: trykkemetode hvor det som skal trykkes, blir gravert eller etset inn i en plate, og hvor fargen ligger i fordypningene ([dyptrykk](#))
 - kobberstikk: dyptrykksteknikk der en gravert metallplate settes inn med sverte og bildet overføres til arket ved hjelp av en trykkpresse ([kobberstikk](#))
 - brokadepapir: ufarget, ensfarget eller mangefarget papir preget med metallfolie og tilført mønster i relieff fra en oppvarmet gravert kobberplate i en kobbertrykkspresse. Motivet i metall-laget fremstår enten i forgrunnen (positivt platesnitt) eller i bakgrunnen (negativt platesnitt) ([brokadepapir](#))
 - drap d'or, drap d'argent (dekorert papir): sjablong- eller blokktrykt dekorert papir med gull- eller sølvfarget relieffpreg og håndkolorerte detaljer ([drap d'or dekorert papir](#))
 - annet

- plantrykk: trykketeknikk der bildet trykkes fra en plate hvor de partiene som trykkes ligger i samme plan som de ikke-trykkende partiene
 - litografi: betegnelsen for avtrykket fra en litografert trykkform, ofte i form av et grafisk kunstblad
 - annet
- Dekorert tekstil
 - mønstervevd: tekstil med innvevd mønster
 - brodert bind: brodert mønster på tekstil brukt som omslagsmateriale rundt permene ([brodert bind](#))
 - brodert dekor: søm med dekorativt mønster og motiv i et materiale, som regel tekstil ([brodert](#))
 - lin: linbast spunnet til tråd og garn ([lin](#))
 - silke: tekstil vevd av fine, lange proteintråder fra silkeormens kokong ([silke](#))
 - metall: fast stoff av en gruppe som teller de fleste grunnstoffene, med formbarhet, glans og ledningsevne som typiske egenskaper ([metall](#))
 - perlemor: den indre, glinsende side av perlemuslingens skall som ved lysbrytning får en iriserende glans ([perlemor, dekor](#))
 - perler
 - paljetter
 - annet
- Bearbeiding: farge
- Fargestoffer: organiske og uorganiske substanser som reflekterer lys i den synlige delen av spekteret og som brukes til å gi gjenstander og materialer farge ([fargestoffer](#))

- Pigmenter: fargestoffer som brukes i form av uløselige pulvere til farging ([pigmenter](#))
 - oppgi farge
 - fargens valør
 - lys
 - mørk

Overtrekk med innslag: den delen av overtrekksmaterialet som blir slått inn på innsiden av permen og som ikke synes på utsiden av permen ([innslag](#))

- Forekomst
- Ubeskårne innslag: innslagene har beholdt skinnets ujevne kanter og er ikke beskåret ([ubeskårne innslag](#))
- Beskårne innslag: for å få innslagene til å se mer ryddige ut, ble de beskåret, ofte slik at innslaget i forkant var litt bredere enn innslagene i hode og fot ([beskårne innslag](#))
 - rettskårne: innslagenes kanter er beskåret i rette linjer mer eller mindre parallelle med permens/omslagets kanter ([rettskårne innslag](#))
 - grovt skårne: innslagenes kanter er ujevnt beskåret, ofte i buede linjer som ikke er parallelle med permens/omslagets kanter ([grovskårne innslag](#))
- Skjerfete innslag: tykkelsen på innslagenes kanter reduseres med en skarp énegget kniv ([skjerfede innslag](#))
- Overlappende innslag ved hode og fot: innslagene i hode og fot overlapper hverandre på innsiden av permen ([overlappende innslag ved hode og fot](#))
- Annet

Innslagenes plassering

- I tre kanter: hode, fot og forkant
- I forkant: den kanten av bindet og bokblokken der bladene i boken åpnes og leses i, motstående den kanten som holder bladene i boken sammen og som kalles rygg ([i forkant](#))
- I hode: øvre del av boken når den står vertikalt på en hylle ([hode](#))
- I fot: nedre del av boken når den står vertikalt på en hylle ([fot](#))
- **Hjørneinnslag:** tilskåret hjørnemateriale som blir slått inn på innsiden av permen og som ikke synes på utsiden av permen, danner hjørneinnslag
- Ubeskårne hjørneinnslag: hjørneinnslagene har beholdt skinnets ujevne kanter og er ikke beskåret
- Beskårne hjørneinnslag: mange forskjellige teknikker for beskjæring av hjørnematerialet som blir slått inn på innsiden av permen for å minske tykkelsen på materialet og gjøre det lettere å folde rundt permkantene ([hjørneinnslag](#))
- Gjæret hjørneinnslag: beskjæring av hjørneinnslagene i en vinkel, som gjør det enklere å slå inn hjørnematerialet på både permer og omslag ([gjæret hjørneinnslag](#))
 - uten overlapping: gjæret hjørneinnslag der de to rett avskårne kantene møtes kant i kant uten å overlappe hverandre ([gjæret hjørneinnslag uten overlapping](#))
 - innslag med åpning: gjæret hjørneinnslag der de to rett avskårne kantene ikke møtes men har en åpen avstand på omkring 2–5 mm ([gjæret hjørneinnslag med åpning](#))
- Overlappende hjørneinnslag: den vanligste formen for

hjørneinnslag der innslaget i forkant slåes inn sist slik at det overlapper innslagene i hode og fot ([overlappende hjørneinnslag](#))

- skjev overlapping front: innslaget i forkant slåes inn sist, slik at det overlapper innslagene i hode og fot
- skjev overlapping hode/fot: innslagene i hode og fot slåes inn sist, slik at det overlapper innslaget i forkant
- Pirket hjørneovertrekk: skinnhjørner pirket inn, d.v.s. bearbeidet i vifteform for å redusere og jevne ut økning materialets i tykkelse
- Tupper: små hjørneforsterkninger ofte av pergament, festet ytterst på permhjørnene på kvartbind for å beskytte hjørnene når overtrekket var papir ([tupper](#))
- Dandering av rygginnslag i hode og fot: forming av skinnovertrekket ved bokryggens hode og fot ([dandering av rygginnslag](#))
 - med innlagt kjerne: som forsterkning og for å øke fylden på danderingen, kan en kjerne av hyssing eller en tvunnet snor av skinn legges innunder skinnet
- Annet

Overtrekk: spesielle typer

- Primært overtrekk: trekk som dekker bokens rygg og hele eller deler av permen ([primært overtrekk](#))
- Sekundært overtrekk: overtrekk som er festet utenpå et primært overtrekk, for å beskytte eller forskjønne bindets primære overtrekk ([sekundært overtrekk](#))
- Sekundært ryggovertrekk: sekundært overtrekk som er festet

utenpå bokryggens primære overtrekk for å beskytte det

- Gjenbrukt overtrekk: overtrekk som tidligere har vært brukt på et annet bind ([gjenbrukt materiale](#))

Bindtittel: tekst på bindet, som regel plassert på rygg eller permer, som redegjør for tekstblokkens innhold ([bindtittel](#))

Bindtittelens plassering: tittelen kan forekomme på bokens rygg, permer eller snitt

- På ryggen: den delen av boken som ved hefting eller annen metode holder leggene eller bokblokkens blad sammen ([rygg](#))
- På forpermen: plant stykke av papp eller tre som er festet til bokblokkens forside
- På bakpermen: plant stykke av papp eller tre som er festet til bokblokkens bakside
- På toppsnittet: bokblokkens øvre kant, i motsetning til bunnsnitt ([toppsnitt](#))
- På forsnittet: den kanten på bokblokken som står motsatt ryggen og som kan åpnes ([forsnitt](#))
- På bunnsnittet: bokblokkens nedre kant, i motsetning til toppsnitt ([bunnsnitt](#))
- På klaff: beskyttende klaffer, som som regel er festet til permenes forskjellige kanter på innsiden og som dekker bokblokkens snitt ([klaffer](#))
- på forlenget formering: innslaget på overtrekksmaterialet forlenges og falses slik at det stikker utenfor bokblokken/permkanten i den hensikt å beskytte bokblokkens snitt eller kanter. Innslagene er ofte slått inn, men behøver ikke

være det ([forlenget formering](#))

- På flik: forlengelse av overtrekksmateriale i form av snipper som møtes over permene, men som ikke dekker bokblokkens kanter helt ([fliker](#))
- På kassett/eske/futtal: spesialtilpasset stivt hylster laget for oppbevaring av en enkelt bok eller et sett av bøker ([bindsupplement](#))

Bindtittel, teknikk

- Håndskrevet: bindtittel påført med håndskrift
- Blindtrykt: resultatet av dekoreringsteknikk der stempelet anvendes uten farge eller bladmetall for å oppnå et avtrykk i materialet ([blindtrykk](#))
- Gulltrykt: dekor som er preget med gull eller gullfarget metall (legering) ([gulltrykt](#))
- Sølvtrykt: preging der man bruker bladsølv eller annet hvitt metall for å få et avtrykk i sølv ([sølvtrykking](#))
- Fargepreg: innfarget preg i materialet ved at stempelet er innsatt med trykkfarge, ofte brukt til å trykke titler på bokbind
- Pregete titler: titlene er preget enten direkte på overtrekksmaterialet eller på en etikett ([pregete titler](#))
- Annet

Bindtittelens underlag

- Direkte
- Påklebet

- tittleetikett: etikett av papir, skinn eller pergament med en håndskrevet, trykket eller forgylt tittel på boken ([tittleetikett](#))

Feltet/etikettens tilstand

- Bevart
- Mangler delvis: registrering av elementer som fortsatt er på boken, men som delvis er revet bort eller falt av
- Spor etter: spor som vitner om komponenter som mangler, men som tidligere har eksistert
- Annet

Felt/etikett: materiale

- Papir: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark ([papir](#))
- Pergament: ugarvet lær (av kalv, geit og får) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
- Skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøyelighet ([skinn](#))
- Tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
- Annet

Feltet/etikettens farge

- oppgi farge:
- fargens valør
 - lys
 - mørk

Bindtittel: transkribering

- transkribering av bindtittel: for eksempel håndskrevet bindtittel som kan være vanskelig å lese

2. LUKKEMEKANISMER

festeanordning som har til hensikt å holde bindets permer lukket rundt bokblokken når boken ikke er i bruk ([lukkemekanismer](#))

Lukkemekanismer, forekomst

- Opprinnelig antall

Lukkemekanismens tilstand: lukkemekanismens tilstand

- Bevart
- Mangler delvis: registrering av elementer som fortsatt er på boken, men som delvis er revet bort eller falt av
- Spor etter: spor som vitner om komponenter som mangler, men som tidligere har eksistert
- Annet

Lukkemekanismens type

- Bokspenne: lukkemekanisme som har til hensikt å holde permene lukket rundt bokblokken ([bokspenne](#))
 - krokspenne: bokspenne som består av et metallstykke som er festet til en rem i den ene enden og en krok i den andre enden ([krokspenne](#))
 - bokspenne med stang: lukkemekanisme som er utstyrt

med en stang festet i kanten av forpermen, som den andre delen, formet som en krok eller hekte, kan hekte seg på ([bokspenne med stang](#))

- spenne med hengsel: låsemekanisme i metall utstyrt med hengsler

Lukkemekanismens komponenter: de forskjellige delene en lukkemekanisme består av ([lukkemekanismens komponenter](#))

- Låsering: metallbeslag som er festet i forkanten av begge permene med ringer festet i endene til å tre et skriveredskap (stylo) igjennom for å holde bindet lukket ([låsering](#))
- Tapp: del av låsemekanisme, utformet som en kort pinne som sitter på beslaget på permens overside, og som hekteringen festet i bokremmen, kan hakes på ([tapp for hektering](#))
- Hempe: liten løkke el. stropp festet til en perm som en del av en lukkemekanisme på et bokbind ([hempe](#))
- Remmer: remser eller bånd av relativt sterkt materiale (skinn, pergament) som utgjør en del av en lukkemekanisme enten alene eller som del av en spenne ([remmer](#))
- Remplate: del av lukkemekanisme, liten som regel rektangulær metallplate som fester remmen til permen med stifter ([remplate](#))
- Klinknaglebeslag: et metallbeslag med hull som klinknaglene festes i etter at de er hamret gjennom bokspennebeslaget og permen eller til bokspenneremmene for å holde dem sammen ([klinknaglebeslag](#))
- Knytebånd: lukkemekanisme som består av remser av skinn eller tekstil som knyttes slik at permene på en bok holdes

sammen rundt bokblokken ([lisser](#))

- Knuter: lukkemekanisme der en knute av skinn er festet til den ene permen og som kan låse boken med en hempe som er festet til den andre permen ([knute](#))
- Konvoluttlukking: smal åpning i overtrekket på den ene permen som utgjør en del av en lukkeanordning, der en klaff kan stikkes inn ([tunge og sliss](#))

Festemetode til perm

- Bokspennebeslag: del av lukkemekanisme, som regel i metall, montert på siden av permen enten over eller under overtrekksmaterialet og som er utstyrt med en spalte, hull eller tapp til hvilken en krok eller ring kan hektes på ([bokspennebeslag](#))
 - stift: liten metallspiker med hode som fester metallbeslag til permen ([stift](#))
 - klinknagle: korte, sylindriske metallstykker med hode (nagler), som brukes til sammenføyning av platedeler (klinking) ([klinknagle](#))
- Utsparinger i permenes kanter: biter av permen skjæres ut for at lukkemekanismens deler skal kunne festes slik at de kommer i plan med permens overflate ([utsparinger i permenes kanter \(låsemekanismer\)](#))
- Annet

Lukkemekanismens materiale: materialet lukkemekanismen er laget av

- Metall: fast stoff av en gruppe som teller de fleste grunnstoffene, med formbarhet, glans og ledningsevne som typiske egenskaper ([metall](#))
- Emalje: et halvtransparent eller opakt porselensaktig belegg av glasspulver og fargestoff som er smeltet ved høy temperatur til metall, glass eller keramikk og som får en skinnende overflate etter herding ([emalje, dekor](#))
- Skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøyelighet ([skinn](#))
- Pergament: ugarvet lær (av kalv, geit, lam, esel) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
- Tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
- Annet

Lukkemekanismens plassering

- I alle kanter
- Forkant: den kanten på bokblokken som står motsatt av ryggen og som kan åpnes ([forkant](#))
- Hode: øvre kant på en innbundet bok når den står vertikalt i en hylle ([hode](#))
- Fot: nedre del av boken når den står vertikalt på en hylle ([fot](#))
- Rygg: den delen av boken som ved hefting eller annen metode holder leggene eller bokblokkens blad sammen ([rygg](#))
- Løs

Lukkemekanismens utforming: utforming av lukkemekanismen eller deler av lukkemekanismen ([lukkemekanismens utforming](#))

- Støping: prosess for å lage bokspenner ved å helle flytende metall i støpeformer ([støping](#))
- Siselering: teknikk som består i å behandle en metalloverflate for å få fram dekorative mønster ved bruk av meisel og punsel ([siselering](#))
- Graving: teknikk for å stikke (skjære) mønster og tekst i metall med forskjellig typer verktøy kalt stikler ([graving](#))
- Drivning: dekorasjonsteknikk innen metallarbeid, der metallet formes med hammer og punsel fra baksiden, slik at mønsteret fremstår i relieff ([drivning](#))
- Fasettering: slepne og polerte kanter og overflater
- Lisser: lisser av skinn eller tekstil som er tredd gjennom hull i permene og som knytes for å holde boken lukket ([lisser](#))
- Bånd: en lang, smal tøystrimmel eller annet fleksibelt materiale som brukes til å holde noe oppe eller sammen med, eller som pynt ([bånd](#))
- Knuter: lukkemekanisme der en knute av skinn er festet til den ene permene og som kan låse boken med en henge som er festet til den andre permene ([knuter](#))
- Annet

Lukkemekanismens motiv

- Lam med kors
- Engel/Jesusbarnet

- Hender
- Skjell
 - muslingskall
- Annet

Smed/produksjonsmerke

- Stempel: pregeverktøy til å lage avtrykk med ([stempel](#))
- Annet

3. BESLAG

et stykke hardt materiale, som regel av metall (jern, kobberlegering, sølv), men også av horn, ben eller tre som festes på bindet i den hensikt å beskytte mot slitasje ([beslag](#))

Beslagenes tilstand: beskrivelse av tilstanden kan inneholde informasjon som intakt, spor etter eller mangler

- Opprinnelig antall
- Bevart
- Mangler delvis: registrering av elementer som fortsatt er på boken, men som delvis er revet bort eller falt av
- Spor etter: spor som vitner om komponenter som mangler, men som tidligere har eksistert
- Annet

Beslagenes type: beskrivelse av beslagenes type

- Permbeslag: metallbeslag som sitter på overflaten av permen og ikke er bøyd rundt permens kanter ([permbeslag](#))
 - midtbeslag: metallbeslag plassert midt på permen ([midtbeslag](#))
 - platebeslag: et sirkulært eller ovalt stykke metall med gravert dekor festet på permenes utsider ([plakett](#))
 - bukler: del av beslag som danner en forhøyning som festes på utsiden av bindets permer for å beskytte bindets

overtrekksmateriale ([bukler](#))

- Hjørnebeslag: beslag festet i bindpermens hjørne for å beskytte bindets permkant og overtrekk, som regel laget av kobberlegeringer, jern, sølv og forgyllet sølv ([hjørnebeslag](#))
 - hjørnebeslag med nagler: metall hjørnebeslag som er utstyrt med nagler på den delen som er foldet rundt permens kanter ([hjørnebeslag med nagler](#))
- Kantbeslag: metallbeslag som er foldet rundt og festet langs permens ytterste kant for å beskytte den ([kantbeslag](#))
 - kantskinne: kantbeslag av metallstrimler formet i ett stykke som løper rundt permens øvre, for- og nedre kanter ([kantskinne](#))
 - kantsko: mindre rektangulære metallplater festet på permkantens ytterste hjørner i nedre kant eller slik at det dekker kantene på permens hjørne ([kantsko](#))
 - kantsko med stift: kantsko utstyrt med kantstift ([kantsko med stift](#))
- Bokkjetting: lenke av metall som er festet til en av bokens permer og til en lesepult eller hylle der boken ble lest eller oppbevart ([bokkjetting](#))
- Tittelbeslag: rammer av metall som er festet til permens utside og som inneholder bindets tittel ([tittelbeslag](#))
- Stift: liten metallspiker med hode som fester metallbeslag til permen ([stift](#))
- Annet

Beslagenes materiale: informasjon om hvilke materialer beslagenes er laget av

- Metall: fast stoff av en gruppe som teller de fleste grunnstoffene, med formbarhet, glans og ledningsevne som typiske egenskaper ([metall](#))
- Emalje: et halvtransparent eller opakt porselensaktig belegg av glasspulver og fargestoff som er smeltet ved høy temperatur til metall, glass eller keramikk og som får en skinnende overflate etter herding ([emaljert dekor](#))
- Skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøyelighet ([skinn](#))
- Pergament: ugarvet lær (av kalv, geit, lam, esel) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
- Horn: stoffet som dyrehorn består av, gjenstander av horn ([horn](#))
- Ben: betegnelse for benvev og knokler ([ben](#))
- Annet

Smed/produksjonsmerke

- Stempel: pregeverktøy til å lage avtrykk med ([stempel](#))
- Annet

Beslagenes form

- Annet

Beslagenes plassering: angivelse av beslagenes plassering på permene

- Forperm: plant stykke av papp eller tre som er festet til bokblokkens forside
- Bakperm: plant stykke av papp eller tre som er festet til bokblokkens bakside
- Rygg: den delen av boken som ved hefting eller annen metode holder leggene eller bokblokkens blad sammen ([rygg](#))

4. BOKMERKER

enhver anordning, permanent eller midlertidig, som har til hensikt å markere sider, blad eller særlige tekstdeler i bokblokken slik at de lett kan gjenfinnes av leseren ([bokmerke](#))

Bokmerkets tilstand

- Bevart
- Mangler delvis: registrering av elementer som fortsatt er på boken, men som delvis er revet bort eller falt av
- Spor etter: spor som vitner om komponenter som mangler, men som tidligere har eksistert
- Annet

Bokmerkets type: Bokmerker kan deles inn i 3 grupper, 1) bevegelig, der en del av bokmerket er festet til bindet, mens en bevegelig del kan flyttes til ønsket sted av leseren, 2) fast, merke som er permanent festet til et blad, og 3) løse bokmerker ([bokmerke](#))

- Vedhengt bokmerke: bevegelig bokmerke, ofte et silkebånd, der en del er festet til bindet, mens en bevegelig del kan flyttes til ønsket sted av leseren ([vedhengt bokmerke](#))
- Faste bokmerker: for inndeling av bokblokken festes biter av materiale som papir, skinn, pergament eller tekstil i ytterkanten av et blad ([bladmerker](#))

- Løse bokmerker: bokmerke som ligger løst mellom bladene i boken

Bokmerkets materiale

- Papir: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark ([papir](#))
- Tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
 - brodert: søm med dekorativt mønster og motiv i et materiale, som regel tekstil ([brodert](#))
- Skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøyelighet ([skinn](#))
- Metall: fast stoff av en gruppe som teller de fleste grunnstoffene, med formbarhet, glans og ledningsevne som typiske egenskaper ([metall](#))
- Annet

5. KAPITELBÅND

materialer som bearbeides og festes til bokblokkens rygg ved hode og fot i forsterkende og/eller dekorativ hensikt ([kapitélbånd](#))

Kapitélbånd, forekomst

- Ingen kapitélbånd: bokbind som er bundet uten kapitélbånd
- Kapitélbånd: materialer som bearbeides og festes til bokblokkens rygg ved hode og fot i forsterkende og/eller dekorativ hensikt ([kapitélbånd](#))

Kapitélbåndets tilstand

- Bevart
- Mangler delvis: registrering av elementer som fortsatt er på boken, men som delvis er revet bort eller falt av
- Spor etter: spor som vitner om komponenter som mangler, men som tidligere har eksistert
- Annet

Kapitélbåndets type

- Pålimt kapitélbånd: ferdig bearbeidet kapitélbånd limt til ryggen slik at den øverste delen er synlig som en kant over bokryggens hode og fot ([pålimt kapitélbånd](#))

- Stukket kapitélbånd: kapitélbånd festet til ryggen ved at tråden med jevne mellomrom stikkes ned i bokblokkens legg, slik at det utgjør et vesentlig strukturelt element ([stukket kapitélbånd](#))
 - kapitélbåndkjerne: lengder av hamp, skinn eller annet materiale som tilføres som forsterkende element i kapitélbånd ([kapitélbåndkjerne](#))
 - tvunnete skinnstrimler: som forsterkning på kapitélbånd og for å øke fylden på danderingen, kan en tvunnet snor av skinn eller en hyssing legges som en kjerne innunder brodégarnet eller skinnet ([tvunnede skinnstrimler](#))
 - enkel kapitélbåndkjerne: kjernen i kapitélbåndet består av en snor
 - sammensatt kapitélbåndkjerne: kjernen i kapitélbåndet er satt sammen av en eller flere snorer
 - kapitélflik: deler av kapitélbåndkjernen som stikker utover bokblokkryggens tykkelse og som kan være festet til permene/omslaget ([kapitélflik](#))

Kapitélbåndets plassering

- Ryggens hode og fot
 - festet til perm
 - festet til bind/omslag

Kapitélbåndets materiale

- Bånd

- Kjerne
 - tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
 - skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøyelighet ([skinn](#))
 - alungarvet skinn: mineralsk garveprosess der aluminiumsulfat (alun) og natriumsulfat (koksalt) er anvendt for å få et hvitt og smidig skinn ([alungarvet skinn](#))
 - pergament: ugarvet lær (av kalv, geit, lam, esel) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
 - papir: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark ([papir](#))
 - metall: fast stoff av en gruppe som teller de fleste grunnstoffene, med formbarhet, glans og ledningsevne som typiske egenskaper ([metall](#))
 - brodérgarn
 - lin: linbast spunnet til tråd og garn ([lin](#))
 - bomull: fibermateriale fra bomullsplantens (lat. genus *Gossypium*) frø ([bomull](#))
 - silke: tekstil vevd av fine, lange proteintråder fra silkeormens kokong ([silke](#))

Kapitélbåndbearbeiding: måten kapitélbåndet er tilvirket på ([kapitélbåndbearbeiding](#))

- Håndlaget kapitélbånd
- Maskinlaget kapitélbånd
 - primær stukket kapitélbånd: kapitélbånd festet til ryggen ved at tråden med jevne mellomrom stikkes ned i bokblokkens legg, slik at det utgjør et vesentlig strukturelt element ([stukket kapitélbånd](#))
 - brodert kapitélbånd: syteknikk, oftest rent dekorativ som dekker kapitélbåndkjernen, men som ikke er stukket ned i leggene på bokblokken og har derfor liten eller ingen strukturell funksjon ([brodert kapitélbånd](#))

Kapitélbåndets farge

- Oppgi farge
- Fargens valør
 - lys
 - mørk

6. BOKBLOKKENS KANTER

kantene oppstår når bladene eller leggene stables eller sammenføyes til en bokblokk ([bokblokkens kanter](#))

Kantbearbeiding

- Ubeskårete kanter: råkantene i bokblokken er ikke beskåret ([ubeskårete kanter](#))
- Beskårete kanter: kanter som er skåret til med kniv eller høvel ([beskårete kanter](#))
- Revne kanter: ujevne kanter på bokblokken, der bladene enten ble skåret eller revet til enkeltvis eller gruppevis, ofte for hånd, for å redusere størrelsen på ark som er større enn resten av arkene og som ellers ville ha stukket ut over kantene på bokblokken ([revne kanter](#))
- Usprettet bokblokk: bretter i papiret som oppstår når trykkarkene falses til legg og som må sprettes eller skjæres opp for at boken skal kunne åpnes ([usprettet bokblokk](#))

Snittdekor: mange forskjellige typer dekor påført bokblokkens snitt enten før eller etter at kapitélbånd ble festet, permene ansatt eller omslaget montert ([dekorerte snitt](#))

- Udekorerte snitt: snitt som kan være beskåret og polert, men som ikke har fått noen form for dekor ([udekorerte snitt](#))
- Farget snitt: dekoreringsteknikk der overflaten på et papirark

eller bokbloksnitt pensles med en enkelt farge for å gi det en farget dekor ([innfarging med pensel](#))

- Flekket snitt: påføring av mer eller mindre regelmessige små partier med annen farge enn omgivelsene på overflaten av et materiale for å skape en dekorativ effekt ([flekke dekor](#))
- Sprengt snitt: prikkete dekor fremkommet ved spruting av farge på et materiales overflate ([sprengt dekor](#))
- Klisterdekorert snitt: dekoreringsteknikk der klister blandes med farge og påføres direkte på bokens snitt ([klisterdekorert](#))
- Marmorert snitt: dekormønstre som ved hjelp av stor variasjon av farger og teknikker etterligner utseendet på marmor ([marmorering](#))
 - marmorert snitt under gull: dekoreringsteknikk der bokens snitt først blir marmorert for så å bli dekket av av gull ([marmorert dekor under gullsnitt](#))
- Sjablonmalt snitt: dekoreringsteknikk der matriser med utskåret mønster legges på papir, tekstil eller boksnett og mønsteret overføres ved å spraye eller male farge over med pensel ([sjablongmalt dekor](#))
- Gullsnitt: boksnett som er belagt med bladgull ([forgyelling](#))
- Sølvsnitt: boksnett som er belagt med bladsølv i stedet for bladgull ([forsølvete snitt](#))
- Siselert snitt: snitt som er dekorert med siselering ([siselert snitt](#))
- Snittmaleri: ornamenter, portretter, landskapsbilder og lignende malt på snittet
 - snittmaleri under gullsnitt: gull lagt over et snittmaleri
 - snittmaleri, skjult: maleri som bare kan sees når bokblokken bøyes slik at bladene ligger i vifteform
 - snittmaleri, doble: maleri på hver side av snittet som bare kan sees når bokblokken bøyes slik at bladene ligger i

vifteform

- snittmaleri, triple: maleri på begge sider av snittet som bare kan sees når bokblokken bøyes slik at bladene ligger i vifteform, i tillegg til et maleri på selve snittet
- Polert snitt: beskårne snitt polert med glitteverktøy og/eller voks ([polerte snitt](#))
- Annet

Snittdekorens farge

- Oppgi farge
- Fargens valør
 - lys
 - mørk

Snittdekorens plassering

- På alle snitt ([bokblokkens kanter](#))
- På toppsnittet: bokblokkens øvre kant, i motsetning til bunnsnitt ([toppsnitt](#))
- På forsnittet: den kanten på bokblokken som står motsatt ryggen og som kan åpnes ([forsnitt](#))
- På bunnsnittet: bokblokkens nedre kant, i motsetning til toppsnitt ([bunnsnitt](#))
- Annet

7. FORSATS

de blad av papir eller annet materiale som er plassert i begynnelsen og slutten av en bokblokk og hvis funksjon er å beskytte tekstblokken ([forsatsblad](#))

Forsats, forekomst: Angir om bindet har eller har hatt forsatsblader

- Ingen forsats: innbinding som er bundet uten forsatsblad
- Antall forsatsblad
 - antall friblad: forsatsblad kan ha flere blanke sider som ikke er klebet til permens innside eller fôret til et annet blad i forsatsen ([friblad](#))
 - ujevnt antall forsatsblad foran og bak i boken: forsatsen kan bestå av ulikt antall blad foran og bak i boken

Forsatsens tilstand: beskrivelse av tilstanden kan inneholde informasjon som intakt, spor etter eller mangler

- Bevart forsats
- Delvis bevart forsats
 - ikke samtidig forsats
 - endret/konservert forsats
- Spor etter forsats
- Annet

Forsatsens type: utforming av forsatsen finnes i et stort antall standarder til alle tider og i alle land ([forsatsens type](#))

- Klebet forsats: forsats bestående av et enkeltark eller et falset enkeltark som er festet til første og siste blad i tekstblokken med en tynn stripe lim langs ryggens kanter ([klebet forsats](#))
- Heftet forsats: forsats som er heftet gjennom falsen som det ytterste bladet av en bokblokk ([heftede forsatter](#))
 - omhengt forsats: forsats som heftes med første og siste legg i boken og hvor forsatsen er bøyd rundt ryggen på legget som skal heftes ([omhengt forsats](#))
- Separate forsatsblad: enkle eller sammensatte forsatsblad som er heftet til bokblokken som et eget legg ([separate forsatsblad](#))
 - tilføyd forsats: separate forsatsblad er lagt til en allerede eksisterende tekstblokk av bokbinderen og som tilsammen utgjør en fullstendig bokblokk ([tilføyde forsatsblad](#))
- Integrert forsats: forsats som er dannet av blanke tekstblad i tekstblokken ([integrert forsats](#))
- Fôret forsatsblad: forsatsblad som klebes til et annet fritt forsatsblad ([fôret forsatsblad](#))
- Forsatsspeil: del av forsatsen som klebes til innsiden av permene eller omslaget etter at overtrekket er påsatt ([forsatsspeil](#))
 - doublure: en mer dekorert enn normalt fôring eller speil plassert på innsiden av permen. Materialet den er laget av bør alltid spesifiseres ([doublure](#))
- Innvendig skinnfals: en smal stripe tynt skjerfet skinn montert over falsen i opplokket, ofte samme skinn som overtrekket og dannet en ramme av skinn på innsiden av permen, ofte dekorert med gulltrykk ([innvendig skinnfals](#))

- Uåpnet forsats: forsats satt sammen av enkle falsede ark der falsene i hode, fot eller foran ikke er blitt sprettet opp ([uåpnet forsats](#))
- Annet

Forsatsens størrelse

- Lik tekstblokken: forsatsblad som har samme størrelse som bokblokken ([forsatsstørrelse lik bokblokken](#))
- Mindre enn tekstblokken: forsatsblad tilført av bokbinderen som er mindre enn bokblokkens størrelse ([forsatsens størrelse mindre enn bokblokken](#))

Forsatsens materiale: beskriver materialene forsatsbladene er laget av

- Papir: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark ([papir](#))
 - håndlaget: teknikk for forming av papirark for hånd ved å dyppe en papirform i en bølge med flytende papirpulp ([håndlaget papir](#))
 - maskinlaget: papir produsert på en løpende vire av en maskin ([maskinlaget papir](#))
 - synlig bøltekant: ujevn avslutning på et håndlaget ark papir, som skyldes at rammen i papirformen fordeler pulpen ujevnt ([bøltekanter](#))
 - håndskriftsmakulatur: gamle manuskripter brukt som

fôring eller forsterkninger i bokbind
([håndskriftsmakulatur](#))

- trykkmakulatur: kassert materiale innen den grafiske produksjonen ([trykkmakulatur](#))
- grovt papir: papirkvalitet med relativt sett høyere vekt enn trykke- og skrivepapir ([grovt papir til omslag](#))
- riflet papir: opprinnelig håndlaget papir med riflet struktur der bunn- og kjedelinjer fra papirformen vises ([riflet papir](#))
- velinpapir: papirtype med glatt overflate ([velinpapir](#))
 - vannmerke: figurer, bokstaver eller tall bøyet til av metalltråder og sydd fast eller loddet til papirformen ([vannmerker](#))
 - motiv
 - nasjonalitet
 - mølle
 - plassering ([plassering](#))
- Pergament: ugarvet lær (av kalv, geit, lam, esel) tilberedt ved bløtlegging i kalkbad, avhåring, skraping og tørking under strekk på ramme ([pergament](#))
 - (håndskriftsmakulatur): gamle manuskripter brukt som fôring eller forsterkninger i bokbind ([håndskriftsmakulatur](#))
 - (trykkmakulatur): kassert materiale innen den grafiske produksjonen ([trykkmakulatur](#))
- Skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøyelighet ([skinn](#))
 - fiskeskin: skinn av fisk som er garvet, brukt på bokbind
 - fåreskin: skinn av får som er tilberedt enten ved garving, alungarving eller til pergament ([fåreskin](#))

- geiteskinn: skinn av geit som er tilberedt enten ved garving, alungarving eller til pergament ([geiteskinn](#))
- hårsau: en type sau som har større mengde stive hår enn fine ullhår, som gir skinnet en finere narv og er mer robust enn ullsau og ligner derfor mer på geit ([hårsau](#))
- hjorteskinns/elgskinn: skinn av hjortedyr ([hjorteskinns](#))
- kalveskinn: hud av kalv, garvet, alungarvet eller pergament ([kalveskinn](#))
- svineskinn: hud av unge svin som enten er garvet, alungarvet eller laget pergament av ([svineskinn](#))
- alungarvet (hvitgarvet) skinn: mineralsk garveprosess der aluminiumsulfat (alun) og natriumsulfat (koksalt) er anvendt for å få et hvitt og smidig skinn ([alungarvet skinn](#))
- semsket skinn: tynt, mykt skinn som er resultatet av semskarving ([semsgarvet skinn](#))
- Tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
 - bomull: fibermateriale fra bomullsplantens (lat. genus *Gossypium*) frø ([bomull](#))
 - lin: linbast spunnet til tråd og garn ([lin](#))
 - lerret: glatt tøy av lin eller bomull vevd i toskaft, som gjennom appretur er gjort stivt og ugjennomtrengelig for lim ([lerret](#))
 - fløyel: silke-, bomulls- el. kunstfiberstoff med kort, tykk lo på den ene siden ([fløyel](#))
 - silke: tekstil vevd av fine, lange proteintråder fra silkeormens kokong ([silke](#))
 - ull: lag av bløte, ofte krusete hår hos visse pattedyr ([ull](#))
- Annet

Forsatsbearbeidning: den vanligste typen er av hvitt/ufarget skrivepapir, for øvrig varierer utførelsen og antall forsatsblad mye

- Ufarget
- Farget
 - bestrøket papir: påføring av et skikt bestående av bindemiddel, fyllstoffer og evt. pigmenter til papir, med det formål å gi papiroverflaten en glatt overflate og eventuelt en fargenyanse ([bestøket papir](#))
 - gjennomfarget papir: papir som er påført en farge slik at hele arket er gjennomtrukket av fargen ([gjennomfarget papir](#))
- Dekorert papir: i utgangspunktet et ufarget stykke papir som forskjønnes gjennom bruk av forskjellige prosesser som farging, sprengning, preging, blokktrykking, stensilering, marmorering ([dekorert papir](#))
 - flekket dekor: mer eller mindre regelmessige flekker påført på utsiden av et materiale for å skape en dekorativ effekt ([flekket dekor](#))
 - sprengt dekor: prikkete dekor fremkommet ved spruting av farge ([sprengt dekor](#))
 - agatmarmorert: ufarget eller farget ark med sterk farge sprenges med tett sammenstilte sprutflekker, ofte mørke og med frynsede kanter i tillegg til mindre under- og overliggende flekker i kontrastfarger. Agatmarmorert papir er som regel maskinfremstilt og har en høyglanset overflate ([agatmarmorert papir](#))
 - gustavmarmorert: dekorert papir med sprengt mønster kjennetegnet ved små, tette, mørke flekker med mørkere kanter på sterkt farget papir

([gustavmarmorert papir](#))

- kiebitzpapir: brunfarget papir dekorert med mange små mørke prikker ([Kiebitzpapir](#))
- steinmarmorert papir: papir som er sprengt med dråper av farge fordelt både over og ved siden av hverandre over hele overflaten, ved fortetting oppstår det årer mellom «steinene» ([steinmarmorert papir](#))
- ådret papir: fargene sprutes på marmorérgrunnen og manipuleres enten manuelt eller kjemisk, slik at dråpene forblir fargeløse så papiret skinner i gjennom, mens fargene presses sammen til årringer som omgir dråpene ([ådret papir](#))
- rennemarmorert: farget eller ufarget flytende væske renner nedover overflaten på papiret, slik at det skapes et mønster ([rennemarmorert papir](#))
 - trerotdekorert: en type rennemarmor der papir farget inn med en farge, som regel brun som deretter blir sprengt med sort eller mørkere brun farge vått i vått, slik at fargene løper i hverandre og danner et knutete åremønster à la trerot ([tresprengning](#))
- klisterdekorert papir: resultatet av klisterdekoreringsteknikk der klister blandes med farge og påføres papir, skinn eller direkte på boksnitt ([klisterdekorert](#))
 - penslet klisterpapir: stivelsesklister tilsatt farge ble penslet i én retning over papiret og er gjenkjennbart på de mer eller mindre parallelle strøkene som dannes av penselen, kan være ensfarget eller flerfarget ([penslet klisterpapir](#))
 - penseldekorert papir: penslet klisterpapir, der det fargede klistersjiktet blir bearbeidet med en eller flere

pensler og mønsteret som dannes blir mer utarbeidet ([penseldekorert papir](#))

- klisterpapir med fordrivning: papiret dekkes med klister iblandet farge, som pensles eller stoples på og, mens klisteret fortsatt er vått, blir forskjellig verktøy benyttet for å skape mønster ([klisterpapir med fordrivning](#))
- ådret klisterpapir: en eller flere klisterfarger påføres papiret i et mønster som kan ligne treets årringer, mønsteret skapes ved hjelp av mange forskjellige metoder enten ved hjelp av pensler, eller ved at arket etter innfargning foldes og presses slik at et speilvendt mønster oppstår ([ådret klisterpapir](#))
- bakkemarmorering: dekoreringsteknikk der mønsteret ikke dannes direkte på papiret, men på en seigtflytende marmoreringsgrunn – ved å legge papiret på grunnen overføres mønsteret til papiret ([bakkemarmorering](#))
 - kammarmorert: karmarmorering på en grunn av karagen der mønsteret lages med en kam ([kammarmorert papir](#))
 - moaréarmorert papir: et vilkårlig basismønster på hele overflaten endres og det skapes et bølgeaktig mønster ved bevegelse i papiret idét det legges på marmorgrunnen, bølgene er bueformet og minner om moaré ([moaréarmorert papir](#))
 - påfuglmarmorert papir: dekorert papir basert på kammarmoreringsteknikk der mønsteret utarbeides på overflaten ved å vrikke kammen frem og tilbake i korte bevegelser, slik at det skapes tett sammenstilte påfuglfjærlignende formasjoner ([påfuglmarmorert papir](#))

- skjellmarmorert: marmorgrunnen dekkes fullstendig av små fargedråper, fargeflekkene er merkbart lysere i kantene enn i midten og gjennom fortetting ådres mellomrommet mellom fargeflekkene ([skjellmarmorert papir](#))
- spansk marmorert papir: et vilkårlig basismønster på hele overflaten endres og det skapes et bølgeaktig mønster ved bevegelse i papiret idét det legges på marmorgrunnen, bølgene løper rett og er så godt som parallelle ([spansk marmorert papir](#))
- håndkolorert ([håndkolorering](#))
- forgyllet dekor: dekor som er trykt med gull eller gullfarget metall ([gulltrykt](#))
- forsølvet dekor: dekor som er trykt med sølv eller sølvfarget metall
- preget dekor: trykt dekor der trykkbildet står i relieff, f.eks. gull- eller blindtrykk ([preget dekorasjon](#))
- trykt dekor: formatspesifikk dekor trykt ved hjelp av tresnitt eller metalltyper, som ikke må forvekles med blokktrykt dekor ([trykt dekor](#))
 - fargetrykt: reproduksjon av tekst, bilde og mønster gjennom trykking med annen farge enn svart
 - høytrykk: trykketeknikk, der områder som mottar sverte er hevet i forhold til områder som på trykket skal være hvite ([høytrykk](#))
 - blokktrykk: mønsteret skjæres ut i blokker av tre som gir et høytrykkspreg i likhet med boktrykk og stempling ([blokktrykk](#))
 - boktrykk: direkte trykkemetode der de trykkende elementer stikker opp og gir avtrykket ([boktrykk](#))
 - tresnitt: grafisk høytrykkteknikk der avtrykket tas

fra plate eller stokk utskåret i tre i treets
lengderetning

- annet
- dyptrykk: trykkemetode hvor det som skal trykkes, blir gravert eller etset inn i en plate, og hvor fargen ligger i fordypningene ([dyptrykk](#))
 - kobberstikk: dyptrykkteknikk der en gravert metallplate settes inn med sverte og bildet overføres til arket ved hjelp av en trykkpresse ([kobberstikk](#))
 - brokadepapir: ufarget, ensfarget eller mangefarget papir preget med metallfolie og tilført mønster i relieff fra en oppvarmet gravert kobberplate i en kobbertrykkspresse ([brokadepapir](#))
 - drap d'or, drap d'argent (dekorert papir): sjablong- eller blokktrykt dekorert papir med gull- eller sølvfarget relieffpreg og håndkolorerte detaljer ([drap d'or dekorert papir](#))
 - xylografi: fremstilling av grafikk basert på høytrykk, der motivet skjæres ut på tvers av treets lengderetning
- annet
- plantrykk: trykketeknikk der bildet trykkes fra en plate hvor de partiene som trykkes ligger i samme plan som de ikke-trykkende partiene
 - litografi: betegnelsen for avtrykket fra en litografert trykkform, ofte i form av et grafisk kunstblad
- annet

- bronsefernisspapir: dekorert papir med gull- eller sølvfarget blokktrykt mønster på et ensfarget eller flerfarget basispapir, som på forhånd kan være stensilert eller blokktrykt ([bronsefernisspapir](#))
- sjablongmalt dekor: dekoreringsteknikk der matriser med utskåret mønster legges på papir, tekstil eller boksnitt og mønsteret overføres ved å spraye eller male farge over med pensel ([sjablongmalt dekor](#))
- annet

Forsatsens farge: beskriver forsatsbladets farge

- Oppgi farge
- Fargens valør
 - lys
 - mørk

8. BINDDEKOR

Binddekor, forekomst: ornamentering av bindets synlige overflater ved bruk av forskjellige teknikker ([binddekor](#))

Binddekorens plassering: beskrivelse av hvor på bindet dekoren befinner seg

- Rygg: den delen av boken som ved hefting eller annen metode holder leggene eller bokblokkens blad sammen ([rygg](#))
- Permer: de plane sidestykkene som er festet til hver side av en bokblokk for å beskytte og forsterke den og som sammen med den utgjør et bind ([permer](#))
- Permens kanter: de flate langsgående yttersidene på en tilskåret perm ([permens kanter](#))

Binddekoreringsteknikker: alle dekorative teknikker som er påført en bok, på yttersidene av bind og snitt og på innsiden av permene eller omslaget, dekorert papir, beslag og låsemekanismer ([binddekoreringsteknikker](#))

- Preget dekor: trykking der trykkbildet står i relieff, f.eks. gull- eller blindtrykk ([preging](#))
- Pregetrykt dekor: resultatet av pregning med håndforgyllerverktøy ([pregetrykt dekor](#))
- Håndforgylling: dekoreringsprosess der bokens overflater, særlig på skinn, preges med dekorstempler ([håndforgylling](#))

- blindtrykt dekor: resultatet av dekoreringsteknikk der stempelet anvendes uten farge eller bladmetall for å oppnå et avtrykk i materialet ([blindtrykk](#))
- blind- og gulltrykt dekor: kombinasjon av blind- og gulltrykt dekor
- gulltrykt dekor: dekorasjonsteknikk der ornamenterte pregeverktøy av metall varmes opp og trykker bladgull/gullfolie inn i overtrekksmateriale på bokbind ([gulltrykking](#))
- gull- og sølvtrykt dekor: kombinasjon av pregetrykk med gull og sølv eller metallegering ([sølvtrykking](#))
- sølvtrykt dekor: preging der man bruker bladsølv eller annet hvitt metall for å få et avtrykk i sølv
- Gravyr: fremstilling av trykk basert på dyptrykksteknikk ([gravyr](#))
- Metallplatedekor: sider av dekorert metall, som er festet til begge sider av et bygd bind med et primært overtrekk ([metalldekor](#))
 - plakett: et sirkulært eller ovalt stykke metall med gravert dekor festet på permenes utsider ([plakett](#))
- Metallbind: helbind av metall, inkludert ryggen, som er hengslet langs ryggfalsene ([metallbind](#))
 - legering: blanding av metaller ([legering](#))
 - kobberlegering: kobberforbindelse eller blanding av kobber og andre metaller ([kobberlegering](#))
 - sølv: metallisk grunnstoff med kjemisk symbol Ag og atomnr. 47 ([sølv](#))
 - annet
- Emaljert dekor: et halvtransparent eller opakt porselensaktig belegg av glasspulver og fargestoff som er smeltet ved høy temperatur og som får en skinnende overflate etter herding

([emalje, dekor](#))

- Brodert dekor: på bøker er brodering først og fremst utført på kapitélbåndene eller på tekstil brukt som omslagsmateriale rundt permene (både utvendig og innvendig) som dekor ([brodert bind](#))
- Fernissert overflate: overflatebehandlingsmiddel som gir en hard og blank overflate ([ferniss](#))
- Farget dekor: forskjellige metoder og teknikker til å farge deler av boken enten inni eller utenpå ([farget dekor](#))
 - flekket dekor: påføring av mer eller mindre regelmessige små partier med annen farge enn omgivelsene på overflaten av et materiale for å skape en dekorativ effekt ([flekket dekor](#))
 - håndkolorert: fargelegging for hånd ([håndkolorering](#))
 - sprengt dekor: prikkete dekor fremkommet ved spruting av farge ([sprengt dekor](#))
- Pappmasjé: papirmasse som i fuktig tilstand formes eller presses etter tilsetning av lim- eller fyllstoffer ([pappmasjé](#))
- Applikasjon: dekoreringsteknikk der mindre biter (skinn, papir) av forskjellige farger og form klebes på bokbind som illustrasjon eller dekorasjon ([applikasjon](#))
 - skinnpålegning: skinnbiter av forskjellige farger og form som brukes som dekorasjon på bokbind
- Intarsia: skinnstykker i forskjellige former og farger som felles ned i bindmaterialet og danner figurer eller mønstre for å dekorere spesielt fine bokbind ([intarsiabind](#))
 - ben: betegnelse for benvev og knokler ([ben](#))
 - horn: stoffet som dyrehorn består av, gjenstander av horn ([horn](#))
 - glimmer: mineral av en gruppe som lett kan spaltes i tynne flak og har sterk glans, også kalt kråkesølv

- halm: tørre stengler og blad av kornsorter, erter og andre åkervekster ([halm](#))
- papir: materiale fremstilt av fibre i trevirke og tekstil som frigjøres ved mekaniske og kjemiske prosesser og forenes ved papirfabrikasjonen til et sammenhengende ark ([papir](#))
- perlemor: den indre, glinsende side av perlemuslingens skall ([perlemor, dekor](#))
- skinn: hud fra dyr som får, kalv eller geit som kan behandles gjennom ulike garvings- og konserveringsprosesser, slik at det unngår forråtnelse samtidig som det bevarer sin naturlige styrke, smidighet og bøyelighet ([skinn](#))
- skilpaddeskall: polert skilpaddeskall ([skilpaddeskall](#))
- tekstil: materiale fremstilt av tekstilfiber, som kan komme fra vekst- eller dyreriket ([tekstil](#))
- edelsten/er: edelstener eller halvedelstener som er kuttet og polert og anvendt som dekor på grunn av sin farge og glans, forekommer særlig på bind fra middelalderen ([edelstener](#))
- Relieff: et skulpturarbeid der motivet er delvis opphøyd og framhevet i forhold til et plant underlag eller en bakgrunnsflate ([relieff](#))
 - lærsnitt: resultatet av en fremgangsmåte der deler av skinnet skjæres bort for å skape en dekorativ effekt ([lærnsnitt](#))

Dekorstempel, type: graverte eller støpte trykkformer for stempeling i gull-eller blindtrykk på bokbind ([dekorstempler](#))

- Platestempel: platestempel til å prege større områder på bokpermene i en bokpresse ([platestempel](#))
- Rulle: dekorstempel i form av et hjul med gravert mønster ([rulle](#))
- Filet: verktøy som benyttes til forgylling av bokrygger – består av buet messingstempel med inngravert dekorasjon eller bord festet til et håndtak ([filet](#))
- Håndstempel: dekoreringsstempler som brukes manuelt ([håndstempel](#))
- Annet

Farge

- Oppgi farge
- Fargens valør
 - lys
 - mørk

Binddekorens omfang

- Minimal dekor: omfanget av dekor på bokbindet er sparsomt
- Normal dekor: middels omfang av dekor på bokbindet
- Omfattende dekor: rikt omfang av dekor på bokbindet
- Heldekkende dekor: dekor som dekker hele bindets overflate

Binddekorens detaljerte form

- Linjer
 - hel
 - prikket
 - doble linjer
- Kantdekor: dekor på permenes kanter ([kantdekor](#))
 - bordure: preget bord eller dekorasjon i kantene på permene ([bordure, dekor](#))
 - multiple kantlinjer
 - ornamentert kant
 - multiple kantornamenter
- Rammedekor: permdekor i form av et midtfelt på bokbindets for- og bakside, bestående av to eller flere pregete rammer utenpå hverandre, feltet i mellom rammene fikk ofte en sprengt dekor som regel i en annen farge/sprengt enn resten av bindet, ofte kalt *speilbind* ([speilbind](#))
 - rammedekor av multiple linjer
 - rammedekor av ornamenter
 - rammedekor av multiple ornamenter
 - rektangulær rammedekor: dekorativt element som kan være preget, tegnet eller malt og som reflekterer bokens rektangulære form ([rektangulær rammedekor](#))
- Felt med kantlinje
 - felt med ornamentert kant
 - felt med linje- og ornamenterte kanter
 - midtfelt: avgrenset området i midten av en flate
- Midtornament: dekorativt element fra én enkelt blokk plassert sentralt på permen ([midtornament](#))
- Preget midtornament: større midtornamenter utført med flere mindre håndforgyllerverktøy ([preget midtornament](#))
- Hjørneornament i en ramme: ornamenter i rammens hjørner utført med flere mindre håndforgyllerverktøy ([hjørneornament](#))

[i ramme](#))

- Hjørneornament i en ramme: preget dekor i hjørner, laget enten med ett hjørnestempel eller satt sammen av flere mindre stempler ([hjørnedekor](#))
- Flettverksdekor: sammenhengende flette- eller nettingmønster brukt som dekor på bokbind, særlig protokoller ([flettverksdekor](#))
- Kniplingsmønster: dekor med kniplingsmønster på bokbind kalles *dentelle*
- Rutmønster
- Rombemønster
- Semédekor: au semé er en dekorstil i gulltrykk bestående av mange små dekorelementer spredt utover på bokbindet
- Figurativ dekor: dekor som gjengir virkeligheten, som forestiller noe
- Fristil

Dekorstil: identifisering av dekorens stilperiode og bindstil

- Stilperiode
 - romansk: middelaldersk bygningsstil med rundbuen som det karakteristiske element
 - gotikk: betegnelse for stilen fra slutten av den romanske perioden (midten av 1100-tallet) til begynnelsen av renessansen (tidlig 1400-tall), særlig brukt om arkitektur som gjorde bruk av spissbuer, ribbehvelv og strebebuer
 - renessanse: stilart med utspring i italiensk arkitektur og møbelkunst på 1500- og 1600-tallet
 - barokk: dekorstil i vesteuropeisk kunst fra ca. 1580 til

begynnelsen av 1700-tallet

- rokokko: stilart ca. 1730–80, som etterfulgte barokken og kjennetegnes ved letthet, mykhet og bevegelse
- nyklassisisme: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk i siste halvdel av 1700-tallet som baserte seg på antikke greske og romerske forbilder
- empir: europeisk stilbetegnelse for den klassisk pregede stil- og moteretningen som ble utviklet omkring 1800 under Napoleons keiserdømme
- romantikk: åndsretning oppstått i Tyskland kort før 1800 med bl.a. disse fremtredende trekk: higen mot det mystiske, hinsidige og uendelige, betoning av følelse og fantasi, sammenblanding av kunstneriske genrer, interesse for det folkelige
- jugendstil: dekorativ stil (den tyske variant av art nouveau) karakterisert ved bølgende linjer og stiliserte blomster
- annet
- Bindstil
 - abstrakt dekor: nonfigurative dekorelementer brukt på bokbind
 - allegorisk dekor: billedlig fremstilling av en abstrakt egenskap eller idé gjennom fastlagte symboler, brukt som dekorelementer på bokbind
 - folkekunst: amatørmessig kunstnerisk utfoldelse/ kunstnerisk aktivitet utført av personer uten profesjonell kunstnerisk utdannelse
 - arabesk dekor: flatemønstret dekor av stiliserte bladranker oppstått i islamsk kunst i 10. årh. som et rent geometrisk ornament
 - arkitektonisk dekor: dekor med arkitektoniske elementer
 - Dentelle dekor: dekor med kniplingsmønster på bokbind

- drawer handle dekor: dekor på bokbind som består av gulltrykte border med gjentatt mønster sammensatt av to buer med ornamenter
- fanfarebind: bokbind med fransk barokk dekor utviklet i siste halvdel av 1500-tallet, der forpermen er dekket av blad- og rankemotiv i gull
- filigran mønster: kunstferdige mønstre, utført ved å lodde fine sølv- eller gulltråder fast til en metallplate ([finér](#))
- flettverksdekor: sammenhengende flette- eller nettingmønster brukt som dekor på bokbind, særlig protokoller ([flettverksdekor](#))
- fristil: dekoreringsstil som er personlig utformet og ikke knyttet til en kunstretning eller tradisjon
- Louis seize: kunsthistorisk navn på klassisistisk stil i arkitektur og interiørkunst på slutten av 1700-tallet (mellom rokokko og empire)
- gyldenlær: skinn dekorert med preget mønster påført bladgull, bladsølv og farge ([gyldenlær](#))
- heraldisk dekor: avledet av heraldikk, vitenskapen om våpenmerker og slektsvåpen, brukt som dekor på bokbind
- hyttebind dekor: navnet henviser til motivet, gavlen på et hus, der man ser takskjegget i øverste halvdel som speilvendt på nederste
- illustrasjon: forklarende bilde
- katedralbind: bokbinddekor inspirert av gotiske arkitekturdetaljer
- Lambrequin dekor: dekor på bokbind i form av tungemønster
- nybarokk dekor: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk i siste halvdel av 1800-tallet og et stykke inn på 1900-tallet som tok opp barokkens

formoppfatning

- nygotisk dekor: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk i siste halvdel av 1700-tallet og et stykke inn på 1800-tallet som tok opp gotikkens formgivning
- nyklassisistisk dekor: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk i siste halvdel av 1700-tallet som baserte seg på antikke greske og romerske forbilder
- nyrenessanse dekor: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk i siste halvdel av 1800-tallet som tok opp renessansens formgivning
- nyrokoko dekor: dekor inspirert av europeisk arkitektur, kunst og kunsthåndverk på midten av 1800-tallet som kjennetegnes av overdrevne og overlessede rokokkoformer
- mosaikk dekor: dekor sammensatt av forskjelligfargede småbiter av ensartet materiale
- pointillédekor: punkt- eller prikkemønster
- rammebind: bind hvis overtrekksmateriale på rygg og permkanter til sammen utgjør en ramme på permen ([rammebind](#))
 - romantisk blomsterbord
 - viftebind: dekorelement i form av vifter, ofte plassert i hjørnene
- speilbind: permdekor i form av et midtfelt på bokbindets for- og bakside, bestående av to eller flere pregete rammer utenpå hverandre, feltet i mellom rammene fikk ofte en sprengt dekor som regel i en annen farge/sprengt enn resten av bindet ([speilbind](#))
 - sprengt rammedekor: prikkete dekor fremkommet ved stinking/spruting av farge på et materiales overflate

- annet

9. BINDSUPPLEMENT

spesialtilpasset stivt hylster laget for oppbevaring av en enkelt bok eller et sett av bøker ([bindsupplement](#))

Bindsupplement, tilstand

- Bevart
- Mangler delvis: registrering av elementer som fortsatt er på boken, men som delvis er revet bort eller falt av
- Spor etter: spor som vitner om komponenter som mangler, men som tidligere har eksistert
- Annet

Bindsupplementets type

- Bokeske: en eske av tre som er formet som en lukket bok med skyvelokk på toppen eller hengslet lokk som minner om en bokperm
- Bokfutteral: separat mer eller mindre stiv beskyttelse i form av en todelt eske som er fremstilt for å oppbevare et bind i ([bokfutteral](#))
- Kassett: separat mer eller mindre stiv beskyttelse åpen i en kant, som er fremstilt for å oppbevare et bind i ([kassett](#))
- Skjelleske: bokeske bestående av to brett med lave kanter som er hengslet til ryggstykket og som er laget slik at den underste delen passer inn i den øverste ([skjelleske](#))

- Solanderboks: boks laget av tre formet som en bok på utsiden med rundet rygg ofte kledd helt, eller delvis i skinn og dekorert papir, bunn og lokk er hengslet sammen på hver side av ryggen, slik at man får full tilgang til innholdet når boksen ligger åpen ([Solanderboks](#))
- Sekundært overtrekk: overtrekk som ligger utenpå et primært overtrekk, for å beskytte eller forskjønne bindets primære overtrekk ([sekundært overtrekk](#))
 - sekundært ryggovertrekk: sekundært overtrekk som dekker bokryggens primære overtrekk
- Medbundet tidligere omslag: omslag som bokblokken opprinnelig var utstyrt med og som er bundet med i det foreliggende bindet

Bindsupplementets datering

- Bindrelatert datering
 - samtidig med bindet: noe som er tilført boken på den tiden den ble bundet, f. eks. et sekundært overtrekk
 - senere enn bindet: noe som er tilført boken etter at den opprinnelig ble bundet
- Datering
- årstall

10. BINDETS FUNKSJON

beskrivelse av bindets funksjon som privatbind, handelsbind eller forlagsbind

- Privatbind: Bind som er bundet på privat initiativ enkeltvis eller i små partier
- Handelsbind: et parti ensartede bind bundet i regi av en bokhandler
- Forlagsbind: parti av bøker med ensartet innbinding som er bestilt og bekostet av forlag eller distributør ([forlagsbind](#))
- Annet

11. PRIS

pris på bok eller bokbind, hvis nedtegnet på f.eks. forperm eller forsats

- Pris, forekomst
 - i boken
 - på omslaget

12. BOKBINDER

en person som anvender seg av ulike metoder og teknikker enten for hånd eller ved hjelp av maskiner for å innordne blad og legg til en innbinding, som regel med et overtrekk ([bokbinder](#))

- Navn
- Sted
 - bokbinderetikett: liten gravert, trykket eller av og til håndskrevet etikett med bokbinderens navn og eventuelt adresse som regel limt på innsiden av for- eller bakperm ([bokbinderetikett](#))
 - stempel: bokbinderen kan også ha stemplet navnet sitt f.eks. på innslaget på bakpermen

13. GEOGRAFISK OPPRINNELSE

- Land
- Region
- Sted

14. DATERING

Datering av trykk/manuskript

- årstall

Datering av bindet

- Samtidig bind: et bind som er fremstilt opp til 20 år etter bokens trykkeår
- Samtidig og senere bind
- Senere bind (antydde periode)

15. TILSTAND

beskrivelse av i hvilken grad en bok/gjenstand eller deler av en bok/gjenstand er blitt bevart i sin opprinnelige form fra det tidspunkt den var ny

- Bevart
- Skadet: komponenten som beskrives har på en eller annen måte mistet sin funksjon
- Restaurert: synlige tegn på at elementer ved gjenstanden er erstattet med nyere materialer for å gjenskape ødelagt funksjon
- Ominnbundet: bok som har vært bundet inn tidligere, men som er bundet inn på ny
 - bokbinder: bokbinderens navn hvis det fremgår hvem som har bundet boken
 - datering
 - årstall
- Annet

16. PROVENIENS

navn på bokens eier ([eiere](#))

Antall eiere

Navn på eier/e nr. 1

- Eiermerker, type: merke som en eier setter i noe for å markere det som sitt
 - eieretikett: eierens navn trykket på etiketter av papir eller skinn plassert på utsiden eller innsiden på en av permene ([eieretiketter](#))
 - ekslibris: trykt eller tegnet bokeiermerke som klebes på permens innside med eiers navn og ofte en billedlig fremstilling som viser til eierens yrke, interesser, våpen eller portrett ([ekslibris](#))
 - superekslibris: eiermerke, ofte med heraldisk motiv trykket i gull, plassert på permene eller på utsiden av en bok ([superekslibris](#))
 - preget eiernavn: eierens navn preget på utsiden av permen
 - initialer: Forbokstavene i eierens for- og etternavn ([initialer](#))
 - eiersignatur: bokeierens egenhendige underskrift
 - inskripsjon: Innskrift som f.eks. dedikasjoner, hvor og når boken er kjøpt, til hvilken pris, eller annet
 - inskripsjon:

- oppstillingssignatur: en signatur som viser hvor i boksamlingen/biblioteket boken er oppstilt

Teknikk: metodisk fremgangsmåte, praktiske regler som følges og er nødvendige, særlig ved frembringelse og utøvelse av kunst, i håndverk ell. annen faglig virksomhet ([teknikk](#))

- Trykking: teknikk for å lage identiske kopier av tekst eller bilder på en matrise som overføres til et materiale gjennom trykk
- Håndskrift: tekst produsert for hånd med et skrivemedium
- Stempel: pregeverktøy til å lage avtrykk med ([stempel](#))
- Etikett: seddel, liten plate ell. lign. med påskrift til å feste på en ting for å angi dens navn ([etikett](#))
- Medium
 - blekk: skrive- og tegnemedium, flytende, farget væske ([blekk](#))
 - blyant
 - blindtrykk: resultatet av dekoreringsteknikk der stempelet anvendes uten farge eller bladmetall for å oppnå et avtrykk i materialet ([blindtrykk](#))
 - fargetrykk/ fargepreg: innfarget preg i materialet ved at stempelet er innsatt med trykkfarge, ofte brukt til å trykke titler på bokbind
 - gulltrykk: dekor som er preget med gull eller gullfarget metall
 - annet

Plassering: brukes i beskrivelsen for å angi lokalisering av

bokbindets forskjellige deler ([plassering](#))

- På forperm: plant stykke av papp eller tre som er festet til bokblokkens forside
- På bakperm: plant stykke av papp eller tre som er festet til bokblokkens bakside
 - på permens utside
 - på permens innside
- På forsatsblad: de blad av papir eller annet materiale som er plassert i begynnelsen og slutten av en bokblokk og hvis funksjon er å beskytte tekstbladene ([forsatsblad](#))
- På friblad: forsatsblad kan ha flere blanke sider som ikke er klebet til permens innside eller fôret til et annet blad i forsatsen ([friblad](#))
- På tittelblad: blad foran i bok (ell. hefte) hvor tittel (og forfatternavn) er angitt
 - recto: forsiden av et blad
 - verso: baksiden av et blad
- I teksten
- På ryggen: den delen av boken som ved hefting eller annen metode holder leggene eller bokblokkens blad sammen ([rygg](#))

Navn på eier/e nr. 2

Navn på eier/e nr. 3

Transkripsjon av øvrig tekst

- Type
- Eierforhold
 - gave
 - fødsel
 - død
 - kjøp
- Innhold
 - Dato
 - navn
 - sted
 - tekst

17. ANMERKNINGER, DATO FOR BESKRIVELSEN OG SIGNATUR

- Eventuelle anmerkning i fritekst
- Dato for registrering
- Navn på registrator

Enkle bindbeskrivelser i bibliotekskataloger

Dette er en oversikt over elementer som kan inngå i en enkel bindbeskrivelse for eksempel i elektroniske kataloger med begrenset plass til eksemplarspesifikke opplysninger. Bøker bundet før forlagsbindets gjennombrudd er eksemplarspesifikke når det gjelder bindteknikk, dekor og materiale. Det kan derfor være relevant å opplyse om en bok er bundet på privat initiativ eller har et masseprodusert forlagsbind. Likeledes opplysninger om proveniens, det vil si spor etter bøkens tidligere eiere, for eksempel at eiernes navn er blitt nedskrevet på permer og forsatsblad. Både opplysninger om proveniens og bokbindets utforming kan ha bokhistorisk interesse og slike aspekter bør gjøres kjent, for eksempel i en bibliotekskatalog.

Korte bindbeskrivelser gir kun enkle og rudimentære beskrivelser av bindet. Derfor må beskrivelsene være gjennomtenkte og gi mening. Et viktig prinsipp er at man ikke skal beskrive elementer ved bindet hvis man ikke er helt sikker på hva man beskriver. Det skal derimot være tillatt å være åpen for tvil ved å bruke begreper som «trolig» eller å sette spørsmålsteget. Det er heller ikke meningen at man behøver å beskrive alle typer bind i en samling. Hva som er viktig å beskrive må man vurdere ut fra hva samlingen består av og hvor stor den er. Det som kan være spesielt viktig å beskrive er:

- Om bindet er samtidig (eller senere) med bokens trykkeår
- Bind som spesielt uttrykker sider av bokproduksjonen og bokdistribusjonen, for eksempel:
 - Bøker med forlagsbind. Særlig i perioder der bøker fortsatt ble bundet for hånd. Hvis man har to eksemplarer av *Synnøve Solbakken*, ett i forlagsbind og ett i privatbind, bør dette beskrives.
 - Enkle bind m/papirovertrekk og ubeskårne blad. Dette kan tyde på en midlertidig, billig innbinding som boken fikk fra trykkeriet, primært for å spare vekt under transporten til sitt bestemmelsessted. Kjøperen av boken kunne senere velge å la boken bindes inn i et permanent bind (bekostet av ham/henne).
 - Helt spesielle bind. F.eks. ekstra flott utstyr, spesielt innbindingsmateriale, eller andre særegenheter som man synes er viktig for samlingen man beskriver.

Hvis det er benyttet ord og uttrykk i denne manualen som man gjerne vil vite mer om, er det meningen at man kan slå opp ordet i den alfabetiske listen hvor man finner både definisjoner og ytterligere kommentarer.

Alle bildene i beskrivelsen er tatt av bøker i Nasjonalbibliotekets samling.

Følgende deler av bindet kan beskrives:

A. Bindets opphav og alder

- B. Bindets type
- C. Bindets materiale
- D. Bindets dekor og farge
- E. Forsats
- F. Forlagsbind/privatbind
- G. Proveniens

A. BINDETS OPPHAV OG ALDER

1. Land, område/sted eller by. Påføres bare hvis man har sikre kilder.
2. Bokbinder, hvis kjent (se etter etikett, stempel mv.). Oppgi bokbinder og sted.

Bokbinderetikett limt inn på innsiden av forpermen. Bundet av Fr.
D. Beyer, Bergen

Bokbinderen kunne stemple navnet sitt på innslaget på bakpermens
innside – her ved Bogb. HMRefsum

3. Datering

- a. Eksakt datering (hvis det finnes kilder for dette)
- b. «Samtidig bind, etter trykkeår» (betyr opp til 20 år etter trykkeår)
- c. «Antagelig samtidig bind»
- d. Århundre (f.eks. 1700-tallet)
- e. Halvt århundre (for eksempel «siste halvdel av 1700-tallet»)

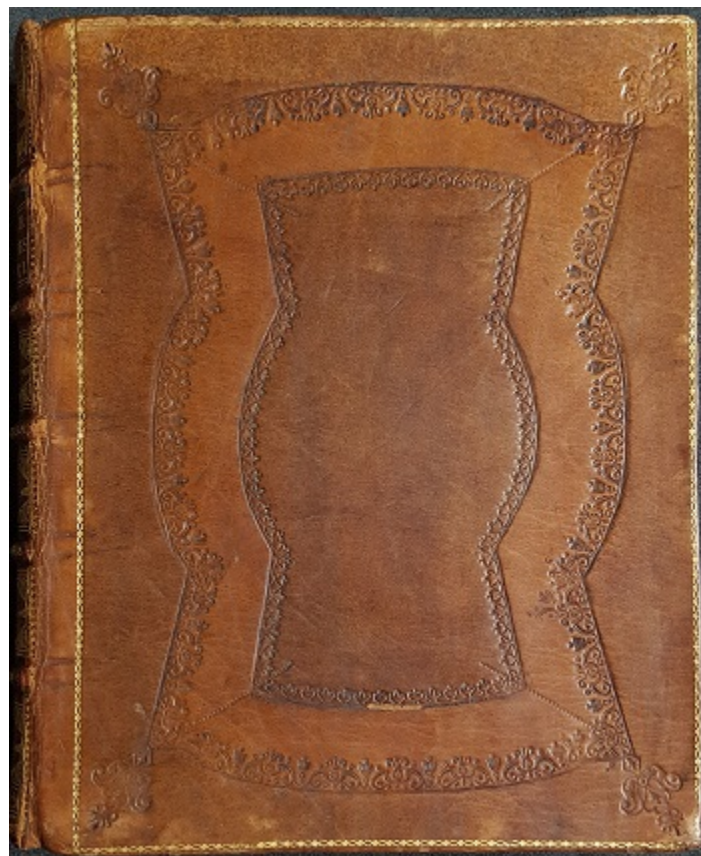
Eksempler på korte beskrivelser:

- Bundet i (land, område, by)
- Bundet av (navn på bokbinder) + by
- Samtidig bind etter trykkeår
- Antagelig samtidig bind etter trykkeår
- Bind fra + århundre
- Bind fra + siste/første halvdel av århundre

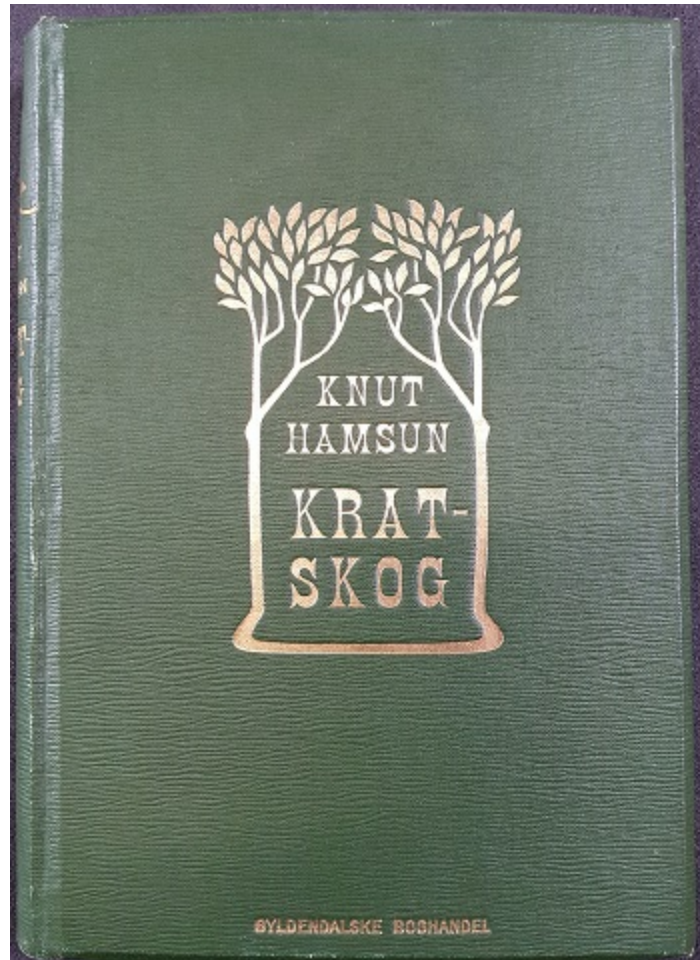
B. BINDETS TYPE

1. Innbundne bøker (ib.)

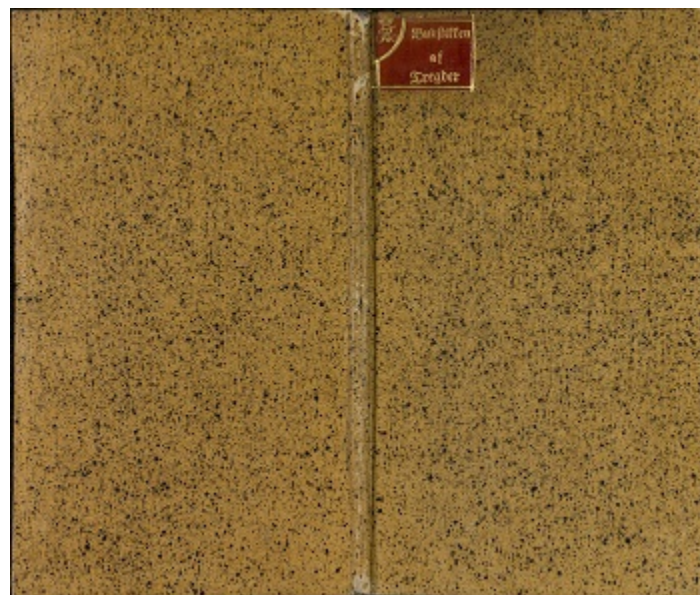
- a. Helbind, bind med ett og samme overtrekksmateriale på rygg og permer

Helbind i skinn

Helbind i sjirting

Helbind i papir med sprengt dekor

b. Halvbind, bind der rygg og hjørner har annet overtrekksmateriale enn permene

Halvbind med skinnrygg og -hjørner, dekorert papirovertrekk

c. Ryggbind, bind med ett overtrekksmateriale på ryggen og ett annet materiale på permene, alternativt ett overtrekksmateriale på ryggen i kombinasjon med perm uten overtrekk

Ryggbind, skinnrygg og dekorert papirovertrekk

Ryggbind uten overtrekk på permene

Eksempler på korte beskrivelser:

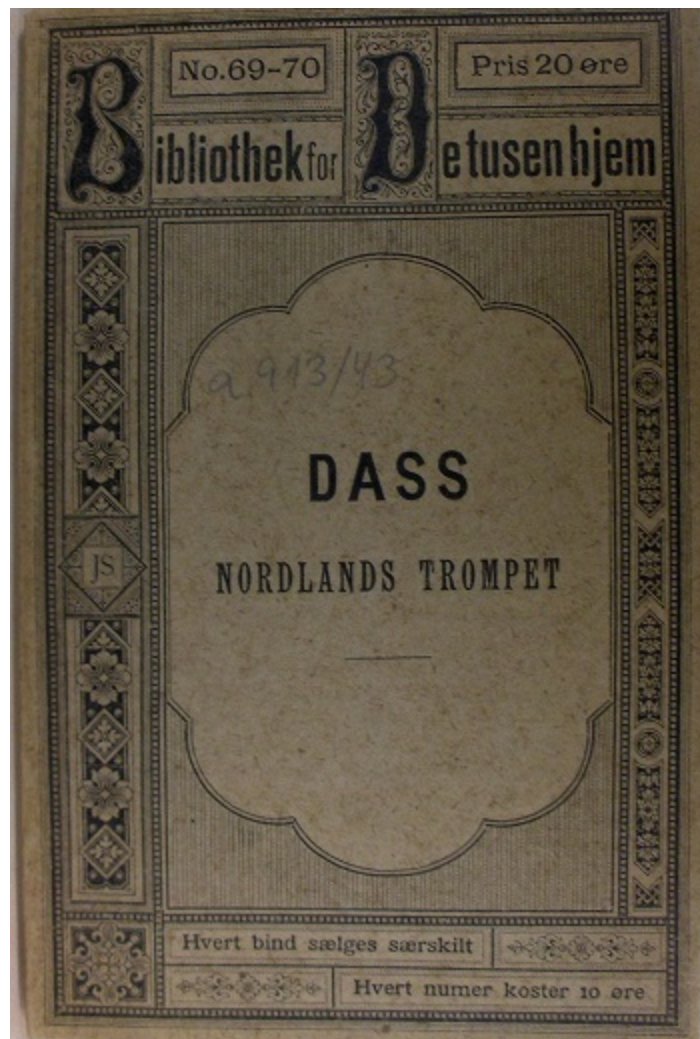
- Helbind (+ materiale, se under materiale)
- Halvbind (+ materiale, se under materiale)
- Ryggbind (+ materiale, se under materiale)

2. Heftede bøker (h.)

Papir- og pappomslag på heftede bøker.

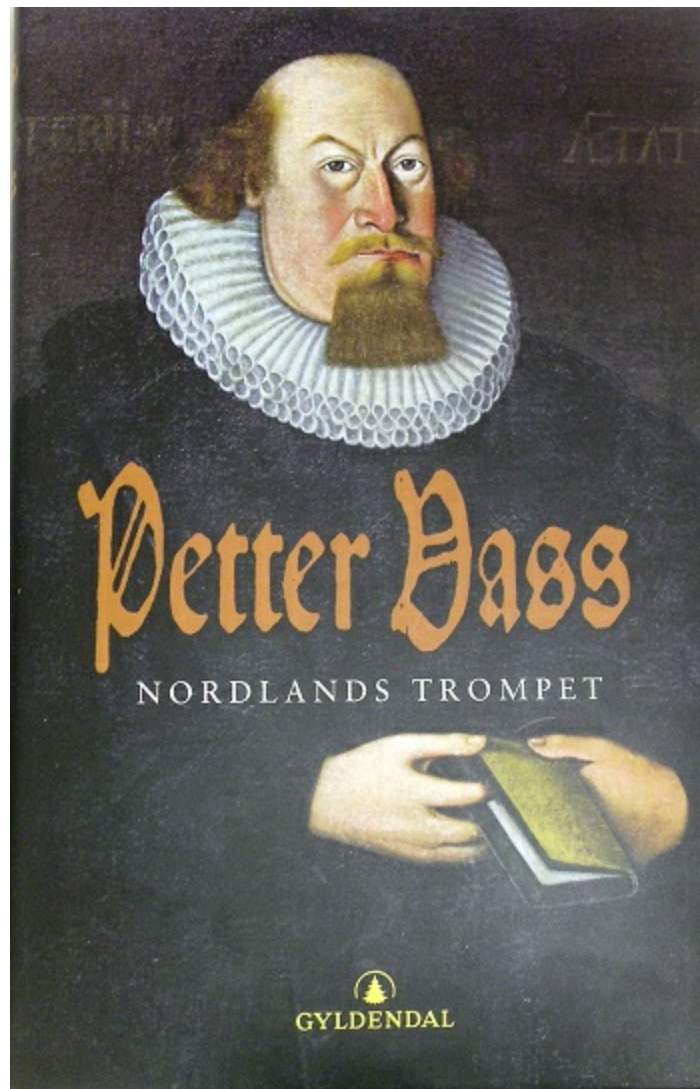
- a. Originalt omslag, typografisk omslag som følger med

forlagsbind i heftet utgave

Originalt omslag

b. Smussomslag, løst omslag på forlagsbind med innbretter rundt bokpermen

Smussomslag

c. Omslag med dekorert papir

Privatbind, papiromslag, klisterdekor

Eksempler på korte beskrivelser:

- Originalt omslag
- Smussomslag
- Papiromslag med ensfarget/flerfarget dekoreret papir

C. BINDETS MATERIALE

1. Skinn eller pergament. Bruk bare skinn eller pergament hvis man ikke *vet* hva slags skinntype det er, slik som geit (saffian, marokeng), kalv, svin eller får.

Helbind i rødt skinn (eventuelt rød saffian)

Helbind, pergament

2. Tekstil. Hvis man ikke vet hva slags tekstil det er, brukes bare tekstil.

Ellers:

- a. Sjirting
- b. Kanvas
- c. Granitol
- d. Strie
- e. Silke
- f. Fløyel

Helbind i blå fløyel

Helbind med papirovertrekk, ensfarget

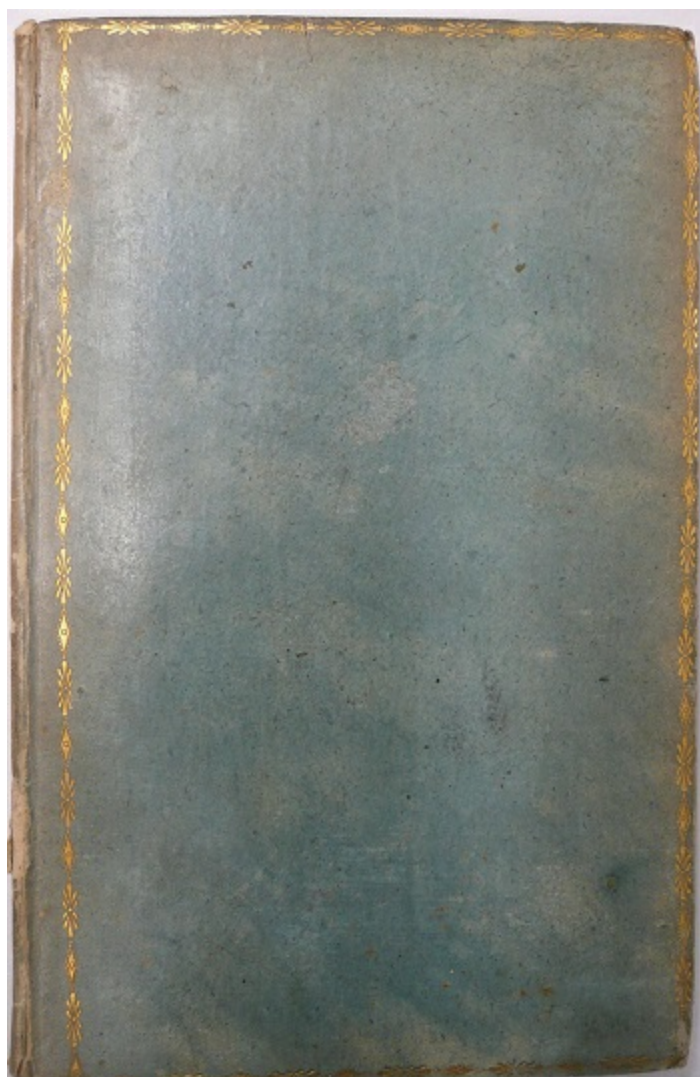
Helbind med grønt papirovertrekk

Eksempler på korte beskrivelser:

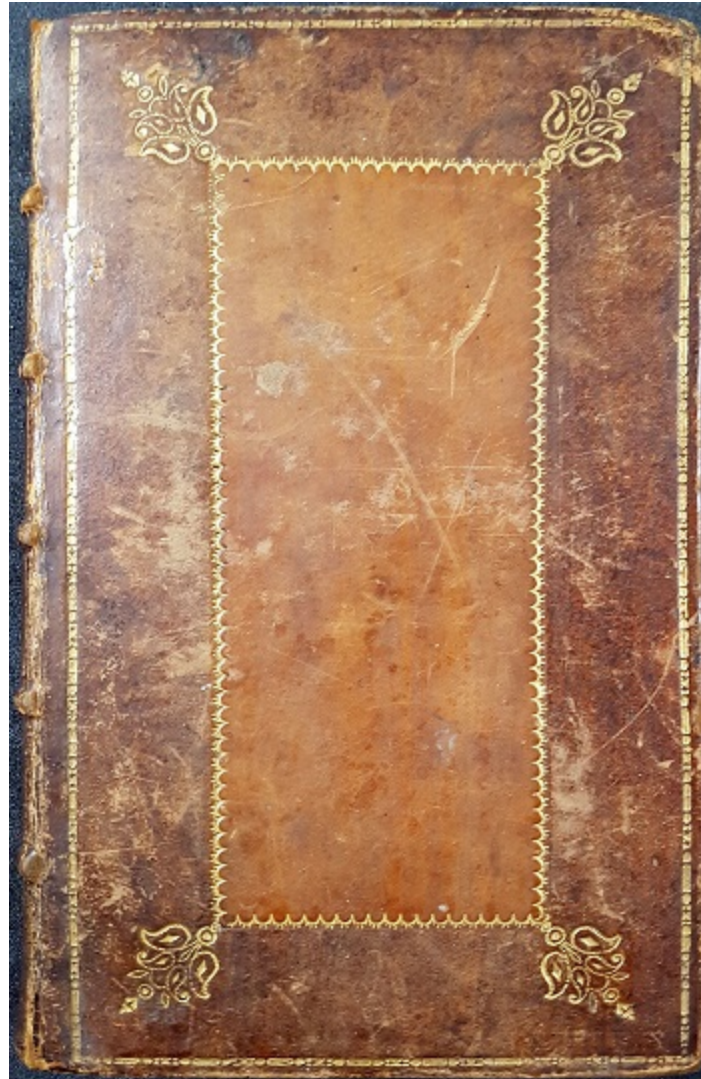
- Skinn (For eksempel: helbind i skinn)
- Tekstil (For eksempel: helbind i blå fløyel)
- Papir (For eksempel: helbind med grønt papirovertrekk)

D. BINDETS DEKOR OG FARGER

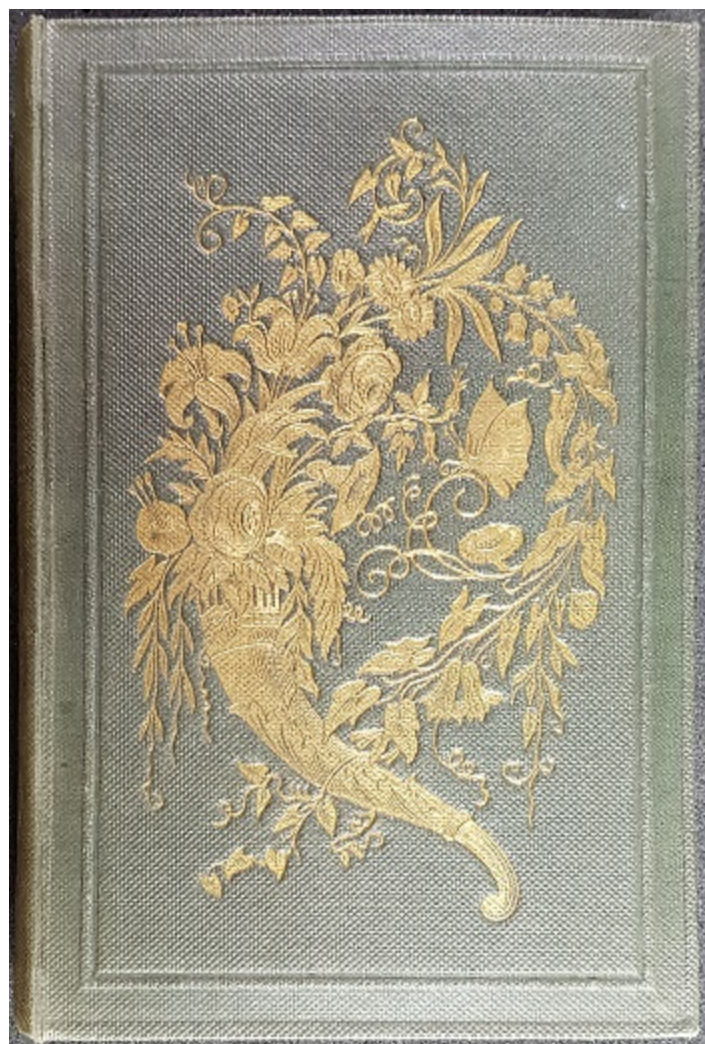
1. Bindets farge/farger der det er hensiktsmessig f.eks. ensfarget eller flerfarget
2. Dekorens omfang: Minimal dekor, normal dekor, omfattende dekor, heldekkende dekor

Enkel dekor med gullramme på permen og overtrekk av dekorert papir

Normal dekor på brunt skinnbind med lysebrunt speil to enkle ornamenterte gullrammer på permen og hjørnestempler

Omfattende dekor med gulltrykk på grønn sjirting

Heldekkende dekor flerfarget diamantmønster sammensatt teknikk

3. Dekorteknikk: Gulltrykk, blindtrykk, marmorering og sprengning

Helt skinnbind med marmorert dekor og gulltrykk

Helt skinnbind med sprengt dekor

Helt skinnbind med svampet dekor

Speilbind fra 1700-tallet, en kombinasjon av blindtrykk, gulltrykk, marmorering og sprengning, bestående av to eller flere pregete rammer utenpå hverandre, der feltet mellom rammene ofte fikk en sprengt dekor som regel i en annen farge enn resten av bindet

4. Broderte bind

Broderte bind med metalltråd

5. Snittdekorasjon, dekor på bokens snitt

- a. Forgylte snitt
- b. Siselerte snitt
- c. Klisterdekorerte snitt
- d. Svampete snitt
- e. Fargete snitt
- f. Sprengte snitt
- g. Marmorerte snitt
- h. Snittmaleri (ornamenter, portretter, landskapsbilder og lignende malt på snittet)
- i. Bare toppsnittet eller hele snittet

Forgylte og siselerte snitt

	Klisterdekoreert
	Svampet
	Farget
	sprengt
	Klisterdekoreert
	Marmorert
	Marmorert
	Klisterdekoreert
	Farget

6. Beslag, bokspenner. Beskriv kun metallet hvis man er sikker eller har sikre kilder. Bruk ellers bare metall:

- a. Sølv
- b. Messing
- c. Tinn

Beslag og bokspenner i sølvfiligran på rød fløyel

Hjørnebeslag og bokspenner i metall

E. FORSATS (hvis den er spesiell)

Forsats er de blad av papir eller annet materiale som er plassert i begynnelsen og i slutten av en bokblokk og hvis funksjon er å beskytte tekstblokken.

Forsatsblad av klisterdekorert papir – flerfarget i rødt, gult og blått

Forsatsblad av kammarmorert papir flerfarget rødt, blått og gult

Forsatsblad av brokadeppapir, gulltrykk på ensfarget/flerfarget bunn

Forsatsblad av blokktrykt papir flerfarget blått og brunt på naturell
bunn

Offset trykket forsats

Eksempler på korte beskrivelser:

- Farge + materiale (For eksempel «lilla sjirting»)
- Broderte omslag
- Forgylte snitt
- Marmorerte snitt (+ farge)
- Sprengte snitt (+ farge)
- Farget snitt (+ farge)
- Siselerte snitt
- Dekorerte snitt (hvis man er usikker på hva slags dekorteknikk som er brukt)
- Beslag, bokspenner (+ eventuelt materiale hvis man vet det: sølv, messing osv)
- Blokktrykt forsatsblad (+ farge)
- Marmorert forsatsblad (+ farge)

- Forsats med trykt dekor (+ farge)
- Forsats i brokadepapir (+ farge)
- Dekorert forsatsblad (hvis man er usikker på hva slags dekortechnik som er brukt)

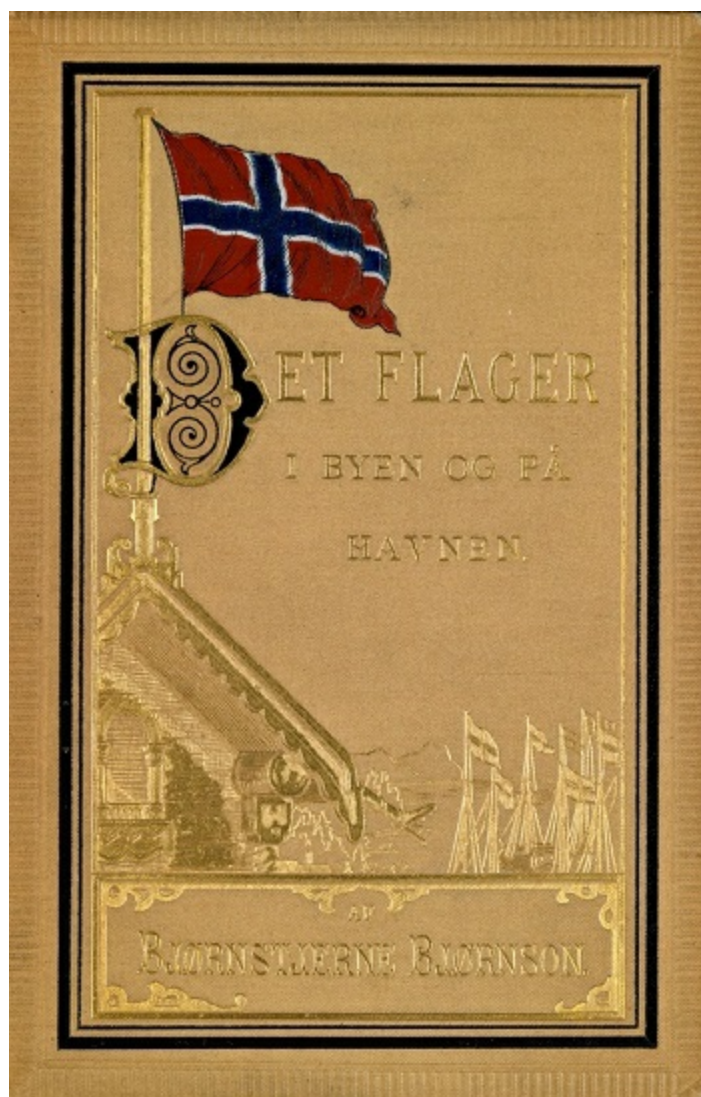
F. FORLAGSBIND

Et forlagsbind kan være et partibind bundet helt likt, og etter hvert maskinelt, av forlaget før distribusjon til bokhandel. Forlagsbindet oppstår for fullt i Norge i annen halvdel av 1800-tallet.

Forlagsbindene eksisterer side om side med de håndinnbundne bøkene (kalt «privatbind») på denne tiden. Derfor kan det være nyttig om disse bøkene ble beskrevet som «forlagsbind» i en katalog for å skille dem ut fra privatbindene. I motsetning til privatbindene, uttrykker forlagsbindene hvordan forlagene ønsket at boken skulle presenteres for publikum. Dette kan være bokhistorisk interessant, og det kan følgelig være nyttig å beskrive eksemplarer med forlagsbind i en katalog.

Helt nye håndinnbundne bøker er svært sjeldne i dag, og de aller fleste bøker er forlagsbind. Derfor er det unødvendig å beskrive hvert eneste moderne forlagsbind (f.eks. etter 1920), hvis det ikke er spesielle grunner til å gjøre det.

I beskrivelsen av forlagsbind fra 1800-tallet og senere kan man nøye seg med innbindingsmateriale og farge, da de samme bindene kunne komme i forskjellige farger. Bøker som er heftet med typografisk omslag fra forlaget, har vi kalt originalt omslag.

Forlagsbind, beige sjirting

Forslag til beskrivelse:

- Forlagsbind
- Forlagsbind, farge og materiale (for eksempel «rød sjirting»)

G. PROVENIENS (bokens tidligere eiere)

Det kan være en nær forbindelse mellom tidligere bokeiere og bokbind. Eierskap kan uttrykkes enten som et trykt ekslibris eller en enkel eieretikett på innsiden av forpermen, eller ved en håndskrevet eiersignatur på innsiden av forpermen, på forsatsbladet, eller tittelsiden. Eierskap kan også uttrykkes gjennom et superekslibris, for eksempel en figur eller et våpenskjold preget i skinnen på utsiden av forpermen, eller bare et navn. Tidligere eiere kan også ha skrevet noe om når og hvor boken ble kjøpt, til hvilken pris, eller si noe rundt omstendighetene for eierskapet, for eksempel om det var en gave. Slike notater har vi kalt inskripsjoner. Selve bokbindet kan også peke tilbake på en spesiell eier, hvis eieren fikk sine bøker bundet på en spesiell måte (dekor, farge, materiale), eller hos en bestemt bokbinder. Å registrere navn på tidligere eiere, og eventuelt gjøre dem søkbare i katalogen, kan ha stor bokhistorisk interesse. Ved å kartlegge en tidligere eiers bøker, kan det speile eierens sosiale og kulturelle status, og fortelle om spredning av ideer og holdninger.

1. Eiersignatur

Denne Bog
tilhører mig
Marthe Aadsdatter
Hove
mar fød til Nordre
Sund 26 Juli. 1822

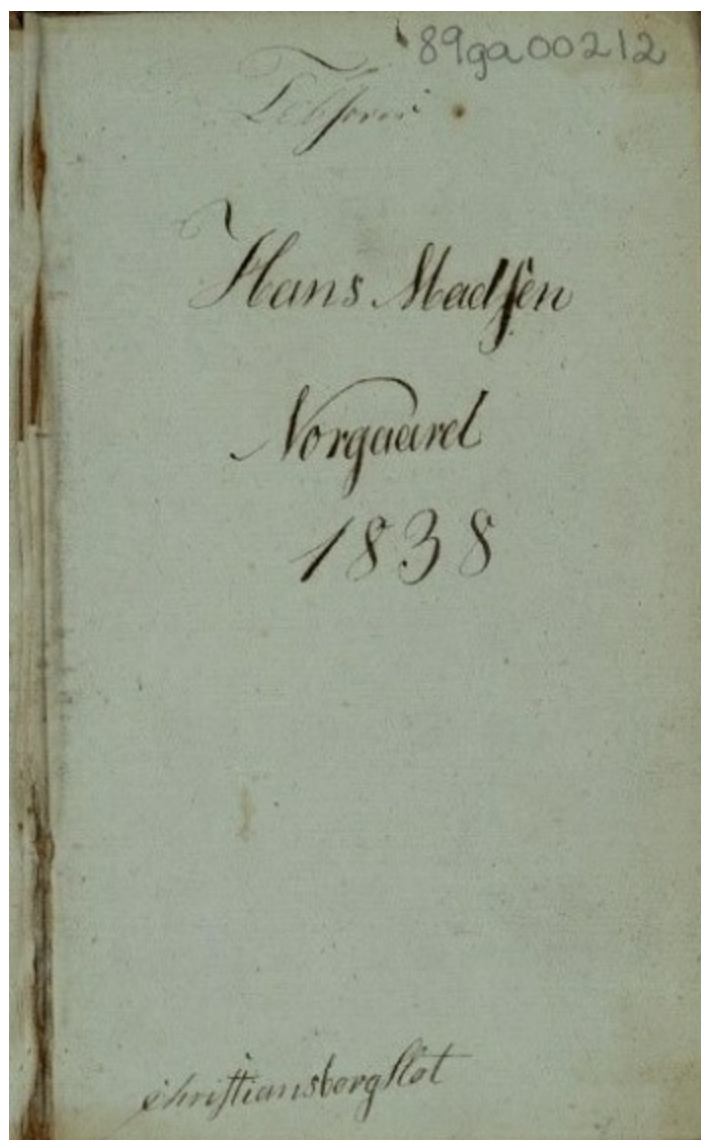
Buds-
gene, S
anden
H
Collec
Hij

Eiersignatur/inskrripsjon skrevet på innsiden av forpermen (*Denne Bog tilhører mig Marthe Aadsdatter Hove*)

III
274

Gro Thorsdatter
Skarpnes
1759 Lensing Tromsø
smukt og meget liden
af Crapilan Rosten den
Velordnede og meget
Wardan og Lill. Qjsta
Postgaard Boende

Eiersignatur og inskripsjon skrevet på bakre forsatsblad (*Gro Thorsdatter Skarpnes*)

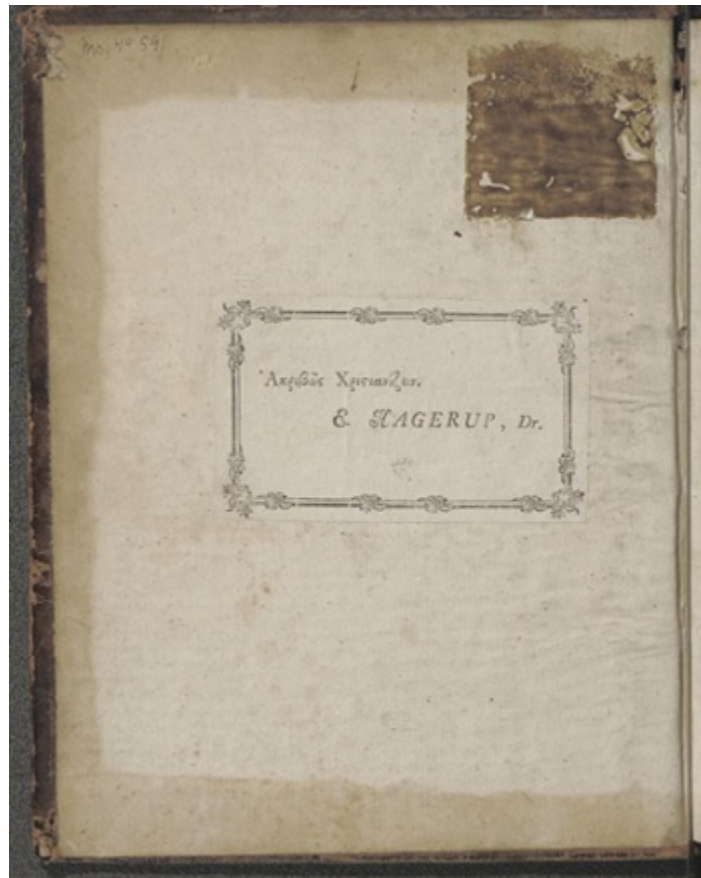

Eiersignatur/inskripsjon på forsatsbladet (*Tilhører Hans Madsen Norgaard 1838. Christiansborg Slot*)

2. Eieretikett

Eieretikett, gullpreget skinnetikett med eierens initialer limt på innsiden av forpermen

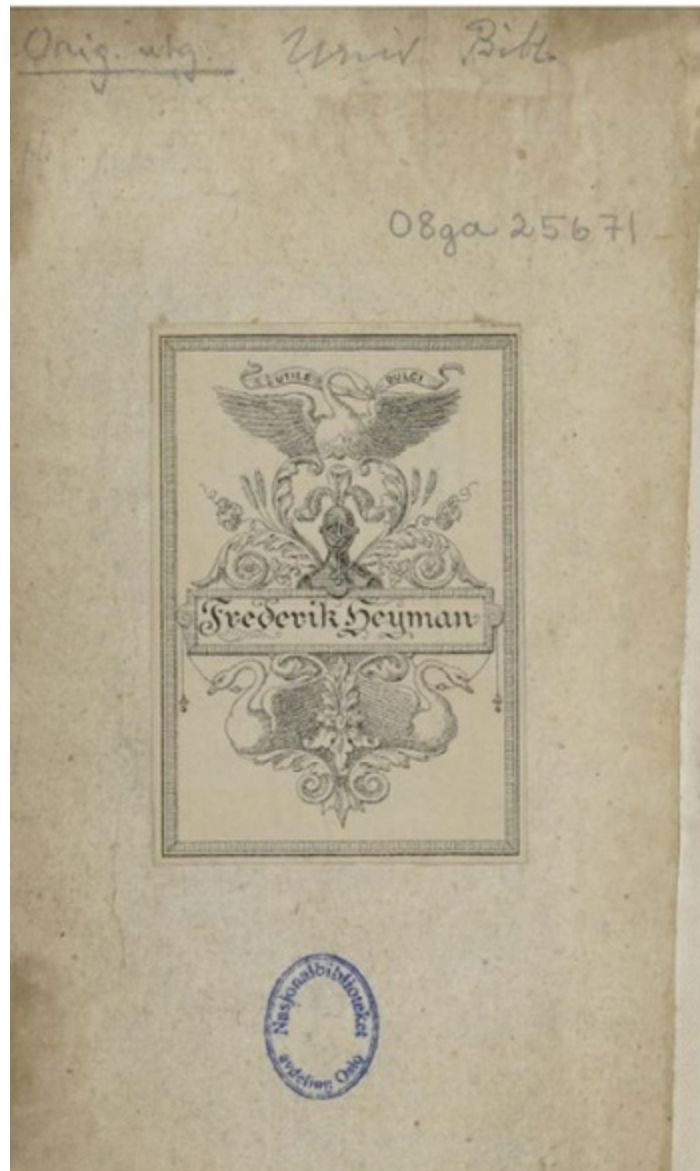

Eieretikett av papp (E. Hagerup, Dr.)

3. Ekslibris

Ekslibris av papir (*Ex Libris Joh. Nordahl-Olsen*)

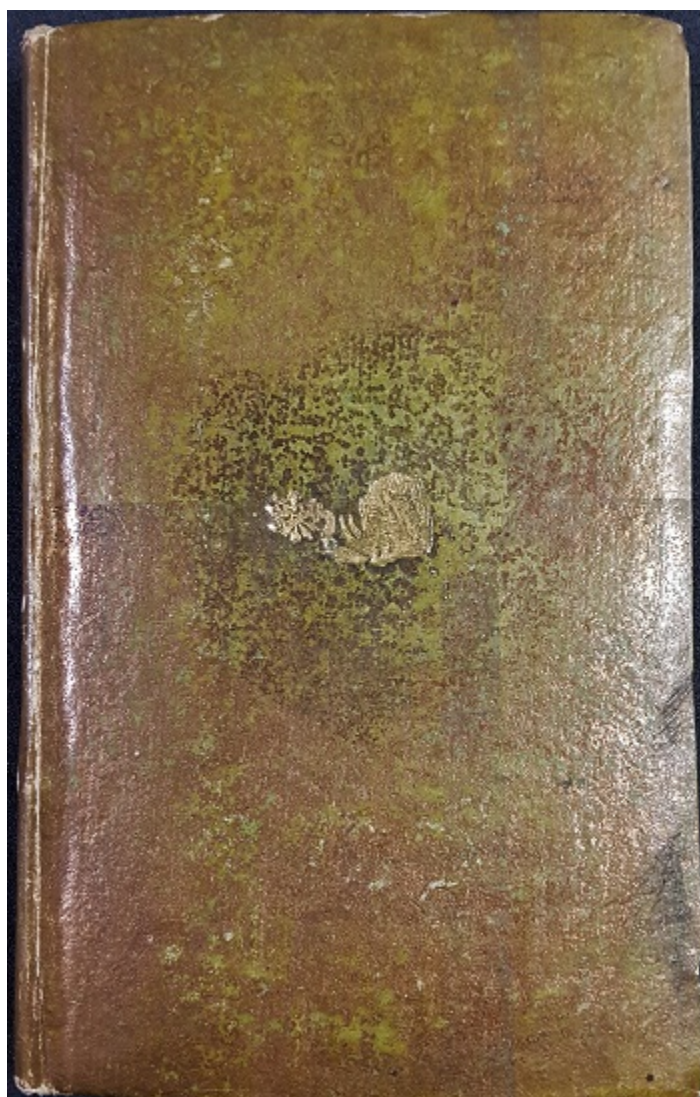

Ekstlibris av papper (*Utile dulci*, Frederik Heyman)

4. Superekstlibris

Superekslibris på for- og bakperm, gulltrykk (Familien Moltkes våpenskjold)

Superekslibris på forpermen (et elefanhode med piler som holdes i snabelen, tilhørte Bolle Willum Luxdorph, dansk embetsmann 1716–1788)

5. Eiernavn preget på permen

Peter Frederik Suhms (1728–1798) eiernavn preget i gull på forpermen

Eksempler:

- Proveniensi: Bolle Willum Luxdorps superekslibris på forpermen
- Proveniensi: Hans Madsen Nordgaard, eiersignatur på forsatbladet
- Proveniensi, Ekslibris, gullpreget skinnetikett med eierens initialer (C.W.B. og S.H.S.) limt på innsiden av forpermen

Litteraturliste

Sekundærlitteratur

Alkærsig, Ole, Jan Garff, Morten Lundbæk, og Statens Museumsnævn. *Bevaringshåndbogen*. København: Ejler, 1986.

Birkelund, Palle, Esli Dansten og Lauritz Nielsen. *Nordisk leksikon for bogvæsen*. København: Arnold Busck, 1962.

Bjerke, Ernst, Tor Ivar Hansen, og Andreas Munch-selskapet. *Norske forlagsbind 1845–1865 : En foreløbig undersøkelse*. Oslo: Andreas Munch-selskapet, 2012.

Bugge (Skjoldager), Astrid, og Forening for Norsk Bokkunst. *Bokbind og bokbindere i Norge inntil 1850*. Oslo: [Foreningen for Norsk Bokkunst] Aschehoug, 1927.

Clausen, Harald. *Boktekniske ord og uttrykk*. Cammermeyers boghandel, 1944.

Dal, Björn. *Med kolorerade figurer : Handkolorering i Sverige*

under 1700- och 1800-talen. Vol. 4. Bokhistoriska Skrifter. Kjøge: Orbis Pictus, 2001.

Davidsen, Stein. *Grafisk håndbok*. Oslo: Yrkesopplæring, 1995.

Davidsen, Stein. *Ord Om Tro : Norske bokbind og omslag på den kristelige litteraturen fra 1500-tallet til år 2000*. Oslo: Luther, 2011.

Fiskaa, Haakon M. *Norske Papirmøller Og Deres Vannmerker 1695–1870*. Vol. 3. Skrifter (Universitetsbiblioteket i Oslo) (trykt Utg.). Oslo, 1973.

Forlagsbind : En Oversigt. København: Petersen & Petersen, 1929.

Færden, Gerd. «Bokbeslag fra Storhammarstranda», i: Ragnar Pedersen, Aud Bergli, Inger Raknes Sæther, Tor Vingelsgaard, Tor Sæther, og Vigdis Vingelsgaard. «Hedmarksmuseet og Domkirkeodden Hamar». *Fra Kaupang og Bygd*, 1995.

Glaister, Geoffrey Ashall, and Donald Farren. *Encyclopedia of the Book*. 2nd Ed. with a New Introduction by Donald Farren. New Castle, Del: Oak Knoll Press, 1996.

Haemmerle, Albert, and Olga Hirsch. *Buntpapier: Herkommen, Geschichte, Techniken, Beziehungen Zur Kunst*. München: Callwey,

1961.

Helliesen, Sidsel. *Norsk Grafikk Gjennom 100 år*. Oslo: Aschehoug, 2000.

Hesselberg-Wang, Nina. «Dekorert papir» i: Andersen, Tore Kr., Øivind Berg, Torbjørn Eng. *Bokhistorie. Bibliotekhistorie : En Jubileumsantologi fra Norsk bok- og bibliotekhistorisk selskap*. Oslo: NBBS, 2019.

Hunter, Dard. *Papermaking : The History and Technique of an Ancient Craft*. New York: Dover, 1978.

Ilsøe, Harald. «Danske komponerede bind ca. 1860–1877». *Fund og Forskning*, bind 41, 2002.

Ilsøe, Harald. «Danske komponerede bind ca. 1877–1888». *Fund og Forskning*, bind 42, 2003.

Ilsøe, Harald. «Danske komponerede bind ca. 1888–1900». *Fund og Forskning*, bind 43, 2004.

Ilsøe, Ingrid. «Bogundersøgelser II 1710–1740», i *Fund og Forskning* 35, 1996.

Kersten, Paul, H. Olstone, og Leif Eriksen. *Lærebok i*

håndforgyelling : En veiledning til selvstudium. Oslo, 1947.

Krause, Susanne, Julia Rinck, und Henk Porck. *Buntpapier : Ein Bestimmungsbuch = Decorated Paper : A Guide Book = Sierpapier : Een Gids.* 2., überarb. und Erweiterte Aufl. / Susanne Krause und Julia Rinck; unter Mitarbeit Von Henk Porck, Frieder Schmidt und Ida Schrijver; [Übersetzung: John Gerard (English); Ida Schrijver (Nederlands)]. Ed. Stuttgart: Hauswedell, 2016.

Lucie-Smith, Edward, Ellen Hirsch, and Vidar Poulsson. *Illustrert kunstordbok.* NKS-forlagets Oppslagsbøker. Oslo: NKS-forlaget, 1990.

Lundblad, Kristina. *Om betydelsen av böckers utseende. Det svenska förlagsbandets framväxt och etablering under perioden 1840–1914.* Lund, Råmus, 2010.

Marks, P. J. M. *The British library guide to bookbinding. History and techniques.* London, 1998.

Norlin, Bo, Bendik Rugaas, og Vanessa Baird. *UB : Universitetsbiblioteket i ord og bilder.* Oslo: Universitetsforlaget, 1986.

Norvin, Kjell. *Bokens ansikt : norske bokomslag i 100 år.* Oslo, Press, 2002.

Nygård-Nilssen, Arne. *Forlagsbind. En historisk oversikt og litt til.* Oslo, 1937

Paulli, R. «Vore ældste komponerede bind». *Fund og Forskning*, bind 7, 1960.

Paulli, R. «Vore ældste komponerede bind, andet asfnit». *Fund og Forskning*, bind 8, 1961.

Pearson, David. *English Bookbinding Styles, 1450–1800 : A Handbook.* London: British Library, 2005.

Perälä, Anna. *Vackert, vittert, lärt. Jarl Pousars boksamling.* Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 2010.

Persson, Ove. *Grafisk Uppslagsbok.* 2. Rev. Uppl. ed. Stockholm: I Distribution AB Svensk Litteratur, 1956.

Prytherch, Ray. *Harrod's Librarians' Glossary and Reference Book : A Directory of over 9600 Terms : Organizations, Projects and Acronyms in the Areas of Information Management, Library Science, Publishing and Archive Management.* Ninth ed. Aldershot: Gower, 2000.

Reed, R. *Ancient Skins Parchments and Leathers.* Studies in Archaeological Science. London: Seminar Press, 1972.

Roberts, Matt T., Don Etherington, og Margaret R. Brown.
*Bookbinding and the Conservation of Books : A Dictionary of
Descriptive Terminology*. Washington: Library of Congress, 1982.

Røer, Olav. *Bokbinderboka : VK1 Bokbind*. Oslo: Almater Forl.,
1998.

Schiøtz, Cato, and Bjørn Ringstrøm. *Norske Førsteutgaver : En
Hjelpebok for Samlere Av Skjønnlitteratur*. 2. Utg. ed. Oslo: Bjørn
Ringstrøms Antikvariat, 2006.

Strömquist, Helena. '*Med coleurt omslag*'. *Färgade, dekorerade
och trycta pappersomslag på svensk bokmarknad 1787–1846*.
Lund, 2010.

Strömquist, Helena. *BokbandsSpråk. En terminologi ordnat enligt
SKOS*. Borås, 2013. [Upublisert]

Suarez, Michael F., H. R. Woudhuysen. *The Oxford Companion to
the Book*. Oxford: Oxford University Press, 2010.

Szirmai, J.A. *The Archaeology of Medieval Bookbinding*. Aldershot:
Ashgate, 1999.

Tanselle, Thomas G. *Book-jackets. Their History, Forms and Use*.
Charlottesville, Bibliographical Society of the University of Virginia,

2011.

Økland, Einar: *Norske bokomslag 1880–1980*. [Oslo], Samlaget, cop. 1996.

Nettsider

- [The Arts and Architecture Thesaurus Online](#), The Getty Research Institute
- Flickr, Kungliga Biblioteket, [Bookbindings](#)

Leksika og ordbøker

- [Stor norsk ordbok](#) på Ordnett.no
- [Norsk Riksmålsordbok](#) på Ordnett.no
- [Det Norske Akademis ordbok](#)
- [Fransk ordbok](#) på Ordnett.no
- [Encyclopaedia Britannica](#)
- [Wikipedia](#)
- [Store norske leksikon](#). Her har vi benyttet følgende oppslagsord:
 - «[Album](#)». Hentet 12. november 2017
 - «[Ben](#)». Hentet 12. november 2017
 - «[Bindemiddel](#)». Hentet 11. november 2017
 - «[Blokkbøker](#)». Hentet 16. april 2020

- «[Bokeske](#)», av Audun Dybdahl. Hentet 27. mars 2020
- «[Broderi](#)», av Anne Kjellberg. Hentet 14. juli 2020
- «[Brokade](#)». Hentet 12. november 2017
- «[Buckram](#)». Hentet 14. desember 2020
- «[Bøk](#)», av Per Sunding. Hentet 22. februar 2017
- «[Bånd – tekstilfag](#)». Hentet 2. april 2020
- «[Drivning](#)». Hentet 20. mars 2020
- «[Duodes](#)». Hentet 2. juni 2020
- «[Folioformat](#)». Hentet 2. juni 2020
- «[Folkekunst](#)», av Marta Hoffmann. Hentet 22. februar 2017
- «[Garvestoffer](#)». Hentet 7. november 2017
- «[Garving](#)», av Henrik P. Thommessen. Hentet 11. november 2017
- «[Gelatin](#)». Hentet 27. mai 2020
- «[Glimmer](#)». Hentet 14. juli 2020
- «[Grafiker](#)». Hentet 5. juni 2020
- «[Grafikk](#)». Hentet 5. juni 2020
- «[Gravør](#)». Hentet 5. juni 2020
- «[Hår](#)», av Tor Langeland. Hentet 22. februar 2017
- «[Illuminasjon – utsmykning av pergament](#)», av Katrine Kalleklev. Hentet 18. mai 2020
- «[Initial](#)». Hentet 12. november 2017
- «[Inkunabler](#)», av Øyvin Rannem. Hentet 9. november 2017
- «[Inskripsjon](#)». Hentet 12. november 2020
- «[Jern](#)» av Haakon Haraldsen, Per K. Kofstad og Bjørn Pedersen. Hentet 6. april 2020
- «[Karragenan – E407](#)». Hentet 2. juni 2020
- «[Klinking](#)». Hentet 6. april 2020
- «[Klister – bindemiddel](#)». Hentet 7. november 2017

- «[Kniplinger](#)». Hentet 7. november 2017
- «[Kobberstikk](#)». Hentet 18. mai 2020
- «[Kolofon](#)» av Øyvin Rannem. Hentet 7. november 2017
- «[Kvart – typografi](#)». Hentet 2. juni 2020
- «[Legering](#)», av Nils Christensen. Hentet 7. november 2017
- «[Lim](#)», av Sven Ore og Aage Stori. Hentet 2. juni 2020
- «[Litografi](#)», av Trine Nordkvelle. Trine Hentet 12. november 2017
- «[Lær](#)». Hentet 10. november 2017
- «[Løvtrær](#)». Hentet 6. april 2020
- «[Marokeng](#)». Hentet 2. juni 2020
- «[Mosaikk](#)», av Siri Sande. Hentet 7. november 2017
- «[Narv](#)». Hentet 7. april 2020
- «[Oktav – typografi](#)». Hentet 7. november 2017
- «[Paleotyper](#)». Hentet 9. november 2017
- «[Paperback](#)». Hentet 23. september 2020
- «[Papir](#)», av Einar Bøhmer. Hentet 12. november 2017
- «[Pigment](#)», av Sven Ore. Hentet 9. november 2017
- «[Romantikken – filosofi](#)». Hentet 19. oktober 2020
- «[Russlær](#)». Hentet 9. november 2017
- «[Saffian](#)». Hentet 9. november 2017
- «[Sedes](#)». Hentet 8. juni 2020
- «[Semsket skinn](#)». Hentet 26. april 2017
- «[Siselering](#)», av Fie von Krogh. Hentet 10. november 2017
- «[Syl](#)». Hentet 11. november 2017
- «[Teknikk](#)». Hentet 11. november 2017
- «[Tekstil](#)», av Ingun Grimstad Klepp. Hentet 5. juni 2020
- «[Tittel – overskrift](#)». Hentet 11. november 2017
- «[Tremasse](#)». Hentet 11. november 2017
- «[Tresnitt – trykketeknikk](#)», av Stephan Tschudi-Madsen. Hentet 11. november 2017

- «[Tresse](#)». Hentet 11. november 2017
 - «[Trevirke](#)». Hentet 11. november 2017
 - «[Vaskeskinn – garving](#)», av Henrik P. Thommessen.
Hentet 11. november 2017
 - «[Veving](#)». Hentet 11. november 2017
 - «[Xylografi](#)». Hentet 11. november 2017
 - «[Ådring](#)». Hentet 29. november 2017
-

Anne Eidsfeldt og Nina Hesselberg-Wangs *Med tapp og hektering*
er lastet ned gratis fra bokselskap.no